This volume was donated to LLMC
to enrich its on-line offerings and
for purposes of long-term preservation by

Hawaii State Archives

KANAWAI

I KAUIA E

ARCHIVES OF HAWAII

KA MOI, E KAMEHAMEHA III.,

KE ALII O KO HAWAII PAE AINA:

UA HOOHOLOIA

E NA 'LII AHAOLELO A ME KA POEIKOHOIA,

I KA MAKAHIKI IWAKALUAKUMAMAKAHI O KONA NOHO AUPUNI ANA, A I KE KOLU A ME KA HA O KONA NOHO KUOKOA ANA,

A. D. 1845 A ME 1846.

UA HUIPUIA MAI

NA OLELO AE I KE KUOKOA ANA,

A ME

NA KUIKAHI ME KO NA AINA E.

Honolulu, Oahu:
MEA PAI PALAPALA A NA MISIONARI AMERIKA.
1846.

KFH
25
.A24
1845/1
c. 1
rare

OLELO MUA A KA MEA NANA I KAKAU.

Mai kinohi mai, a hiki i ka makahiki A. D. 1838, aole kumu e [illegible] lei ai ka hooponopono ana i ke Aupuni, aole hoi i nui na kanawai i kauia.

[illegible] ka olelo no ka pono o na kanaka a ka Moi i hoike ai, a kau [illegible] inoa i ka la 7 o Iune, A. D. 1839, oia ka hoomaka ana e hoo[illegible] i ke kaumaha kahiko. Ma ke Kumukanawai ana i haawi mai ai [illegible] kona makemake iho i ka la 8 o Okatoba, A. D. 1840, hoopukaia [illegible] mea nui ekolu iloko o ka hooponopono aupuni ma ke ano naauao; [illegible] ka Moi, ka Poehanakanawai, a me na Lunakanawai, a hoakaka [illegible] ia na hana a kekahi, a me kekahi. No ka pakui ana i keia mau [illegible] hou ma na mea kahiko, huikau na hana a kekahi me ka kekahi. Nolaila, ua pono no ke kau ana i mau kanawai hoonohonoho i [illegible] ana a kekahi, a me kekahi, i malu maikai na pono i manaoia e [illegible] wi i na kanaka. Aole i hooko loa ia ke Kumukanawai. Ina [illegible] kaawaleia kekahi pono, a me kekahi, a imiia na mea hana e ko [illegible] ia ka mea e lilo ai ia mau pono i mea io.

[illegible] a lako iki no na Ahahookolokolo i na Kanawai Waiwai, a me [illegible] Kanawai no ka hewa i pili i na mea nui, he olelo hoolaha na ke [illegible] kekahi kanawai, a he kanawai kekahi i hooholoia e ka Poe[illegible] akanawai mahope iho o ka haawi ana i ke Kumukanawai. Aka, [illegible] wa i mahuahua'i ka pono o ka noho ana, a nui ke kuai ana, a [illegible] hoi na haole i noho mai maanei; alaila, ikeia kela mau kanawai, [illegible] i akaka ka pili ana e like me ka mea ku pono i ko ka aina ma[illegible] make. Ua hoolaha nui ia keia mau kanawai ma Hawaii nei, a [illegible] na aina e kekahi, aole nae i ike a hoomaopopo nui ia.

[illegible] ka makahiki 1842, o Mi Rikadi, ka mea i kaulana i kona hele [illegible] i Luna no ka Moi i Europa, hooiliili oia i na apana liilii a pau o [illegible] kanawai, a hoohalike i ka olelo Enelani. Ua hoonohonohoia [illegible] olelo i hoohalikeia, i 55 Mokuna, i mea e hiki ai ke huli koke [illegible] kekahi, a me kekahi. Maloko o ia buke 200 aoao, 12 mo.

He kumu okoa ke kanawai o kekahi mokuna a me kekahi. lilo no ia, i pomaikai mau loa no ke Aupuni o Hawaii, i ka hoakak ana i na pono i pili i ka mea hookahi, a me na pono pili i ka lehu lehu, ka pono hoi, a me ka pololei o ka hana ana kekahi i kekah na mea hoi i paa mamua o keia hoonohonoho hou ana i na kan wai. Ua hookumuia keia mau kanawai maluna o kela mau kanawa

E nui auanei na hihia e hiki ole ke hooponopono ma ka mea ma ke kanawai kahiko no. Aole e hiki i ke kanawai hou, a me k kanawai kahiko i hooponopono hou ia, ke hoopau i na kuleana i lo mamua, a e like me na aina e, peia no maanei, e hoi hou no i kanawai i hoopauia, ke hoalaia kekahi hihia i loaa ke kumu mam o ka hoopau ana, a o ka hoololi hou ana paha i ke kanawai.

E hiki no ke hoololi hou i ke ano o ka hooko, a me ka hoopon pono ana; aka, o na kuleana, aole loa e hiki ke hoopau wale, k malamaia ke Kumukanawai. Oia no kekahi kumumanao o ka ik hohonu i kanawai. Eia hoi kekahi kumumanao o ka ike hohonu kanawai, i ka hoakaka ana i na kanawai hou, pono e ike mua ia k ano o ke-kanawai kahiko, a me ke hewa o ke kanawai i manao ai hoopau, i mea e hiki ai ke hoopili aku i ka uku. E lilo no ke kumumanao i mea e mau ai ka nana ana ihope, aole hoi e hiki i k Lunakanawai, a me ke Kokua ke pale ae ia olelo i unuhiia e M Rikadi, i ko lakou hooko ana i na kanawai hou.

Ma ke ano hewa, ua pili ke Kanawai i na hewa nui loa; o na k lohe ma ke akea, a me na mea hilahila, a me ke kolohe i ke kino, me ka waiwai o ke kanaka. Ma ka olelo maoli, aole mahele liilii i na hewa, a kapaia kekahi, a me kekahi i inoa okoa. O *hewa* ka ino nui o na mea pono ole a pau. Oia hoi ke ano o ka huaolelo *'hewa* he pono ole. I ka hoohalike ana ia huaolelo ma ka olelo Ene.ani, u kapaia he *crime* wale no, me ka manao ole i ke ano ma ke kanawa Nolaila, i ke koi ana o na Kuikahi e koho na Kanikela i jure nan e hookolokolo i na *crime* a pau i hoopiiia i na haole, ua koi pu m no pela no na mea paewaewa a pau, aole hoi i mahele kela kanaw iwaena o na hewa nui. a me na lalau, a me na kolohe, ke mana ole kakou i ke ano i manao nui ia ma Amerika, a me Europa, o hoi ka uku i hoopihia.

Ma Beritania, a ma Amerika, aole loa e manaoia ka lalau, he he wa maoli, aole hoi ka hewa maoli, he lalau, a ina e kapaia i k kamailio ana ma ka inoa hookahi, ua kaawale na ano. A i ka lan ana o na aina i Kuikahi me ka Moi. a hoakaka i ke ano o ke koh ana i na jure e hookolokolo i na *crime*, aole loa lakou i manao huipuia mai na lalau a pau i kapaia ma ka kakou olelo he *hewa* ke hoopai ole ia kela lalau. e like me ka hoopai ana i ke *crime*.

Ma na mea pili i ka waiwai, ua hoakakaia ma ke kanawai n pono nui, a me na hana nui e pono ai ka noho pu ana o kekah

me kekahi, a e maluhia ai na kanaka, a e ikaika'i lakou i ka hana. Hoakakaia ke kumu e paa ai na aina, a hooikaikaia na kanaka e mahi ai malalo o na Konohiki, a like ke ano nui o ka noho ana me ko Europa i ka wa kahiko, ma kela kanawai nae, ua hooluoluia na hoaaina, a me na lopa.

No na kanaka maoli ka nui o ke dala o ke aupuni, ua uuku nae, aole i ku i ka hooponopono nui ana o ke aupuni e like me ka mea ku pono i ka mahuahua o ke kuai, a me ka mahuahua o ka waiwai, no ka mea, ua koi mai keia ano hou i na Ahahookolokolo e hana i kekahi mea e ae, aole o ka hookolokolo wale no.

No ka hana nui loa ana a na Misionari, ua lilo ia mau Kanawai i mea e makaukau nui ai na kanaka o ka aina i ka mookanawai lawa loa, a e pau ka noho aupuni ana, ke kau ole; a e komo no iloko o ia moo na kanawai hoonohonoho i na haawina no na mea hooko, a me na mea hookolokolo, a e hoakakaia no hoi ke ano o ka hana ana; a e komo no hoi na kanawai pili i ka waiwai, a me ka hewa. I ka hana ana mamua aku nei, i ka wa i lilo ai ka aina ia Beritania, ua akaka loa ka hemahema o ke Aupuni, mai kela wa mai, no ka hoonohonoho ole ia o na Ahahookolokolo. Ua hoakakaia kela mau hemahema imua o ka Moi iloko o na olelo hoakaka a na Kuhina i ka la 21 o Mei, 1845, a nolaila hooholo na Halehanakanawai elua i keia

OLELO AE LIKE.

'I ka akoakoa ana o na 'Lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na Makaainana o Hawaii nei, hooholoia keia manao. Ua noonoo makou i ka olelo a ke Kokua Lunakanawai, e hoakaka ana i ke ano o ke Kumukanawai, ka mea ana i heluhelu ai imua o makou i ka la 21 o Mei, a ua manao makou e noia'ku oia e palapala no makou i olelo hoonohonoho i na poo o ke Kumukanawai, a me na kanawai a kakou; a e kakau hoi i na kanawai maoli no ka haawi ana i na hana e like me kana i olelo ai. E hooku pono nae i na kanawai ma ko kakou ano, a me ko kakou noho ana.'

Ua hooholoia ma ka Haleahaolelo, i keia la 21 o Iune, A. D. 1845.

Hoaponoia, e (Inoa,) KAMEHAMEHA.
(Inoa,) KEONE ANA.

I ka malama ana a ka mea hoiliili i na kanawai, i ka olelo i oleloia maluna, ua hoike aku oia i kekahi o keia moo i ka Moi. Iakou pu me na Kuhina, a malaila mua i kukakuka pu ia'i, a hana hou ia; alaila, haawina ia Mi Rikadi, i unuhi pono ia iloko o ka olelo Hawaii, a mahope iho hoikeia'ku i ka Poehanakanawai: e like me ka hoike ana a na Lunakohoia no ia hana, a na ka Poehanakanawai i hoohalahala, a kukakuka, a hoololi hou, a hooholo, a hoole hoi. Ekolu no heluhelu ana imua o ka Poehana; a hoopaapaa lakou no

kekahi pauku, a me kekahi, me ka hoomanawanui, a me ka hoohalahala maikai, a me ka hoololi hou, a me ka hooponopono hou ma na mea he nui loa, a mahope hooholo lakou e like me keia e hoikeia'ku nei.

O na kumu kalaimoku iloko o keia mookanawai, aole i ano e nui keia i ko na Aupuni oluolu nui e ae, na Aupuni alii hanau hoi; aka o ka hoonohonoho ana i na oihana e pono ai, iloko olaila na mea hou iwaena o na Aupuni, no ka mea, ua huiia ka mana a pau iloko o ka Moi, a ua maheleia kana mau hana alii iwaena o na Kuhina elima, a o ke alii wale no ke kumu o ka lakou hana, e hiknae i ka nui ke hoole i ka na mea uuku.

Ma ke kanawai mua o Kamehameha III., hoonohonohoia keia mau Kuhina, a hoakakaia no hoi kahi e pili ai lakou i ka Moi, a me ko lakou pili ana kekahi i kekahi, a me kahi e hookolokoloia'i lakou e ka lehulehu, a e ka mea hookahi paha. Ma ia kanawai mua, ua hoakakaia no hoi ka Poe Kukakuka Malu no ka Moi, a ua kuhikuhiia na Kuhina elima i ke kanawai lua o Kamehameha III., i maopopo loa ke ano o ka lakou hana; elima hoi Apana maloko o ia kanawai hoonohonoho i na hana a na Kuhina.

O ka Oihana Lunakanawai, he lala okoa ia iloko o ka hooponopono aupuni ana, aole a ke Alii olelo malaila ma kona ano alii hooko; aka, he hana no ma kona ano Lunakanawai, ke hoopiiia mai na Lunakanawai Kiekie, no ka mea, ua hoolilo ke Kumukanawai i ka Moi i Luna maluna o na Lunakanawainui. Ma ke kanawai 3 o Kamehameha III., ua hoonohonohoia na Oihana o keia lala, a ua haawiia na ano a pau i ku pono i ke aupuni i aeia e kuokoa. Ma ia Kanawai ua haawiia i na Ahalunakanawai a pau o keia lala o ke aupuni, i na pono a pau e hiki ai ka lakou hana. O ka lakou hana i kapaia mamua, he hihia ma ke kanawai, ua maheleia, a ua hoonohonoho pono ia.

O na hihia no ka waiwai. no ka hewa, a no na mea elua, na hihia o ka moana, a me ka waiwai hooilma, ka waiwai lewa, a me ka waiwai paa, ua hoakaka loa ia kela mau mea, i pili ole kekahi i kekahi, a ua haiia na mea e hooiaio ai.

O ka hookolokolo ana *per pais, e ke aupuni*, a, *e na jure*, a me ka hoopaapaa ana imua o na Lunakanawai wale no, o ka hana a ka Lunakanawai ma na hana lihi, a me na hana hoomaka, a hana hoomau, a hana i hoopauia ma kahi hookolokolo; ua hoakakaia ke ano o ia mau mea a pau; a ua kuhikuhiia ke ano o ka hoopii ana, o ka hoomaka ana, o ka hoomau ana, a me ka hoopau ana; a ua haiia kekahi mau mea nui i pili i ke Kokua. Ua manaoia, aole e pohihihi keia mau kanawai i na kanaka o nei, a ua manaoia no hoi, ua hookuponoia na hua i ka makemake, a me ka hemahema o na haole e

noho la maanei, a me ka manao mua o na aupuni hoahanau, i hele nui mai e kuai ma ka Moana Pakifika nei.

Iloko o ke kanawai 4 a me ka 5 o Kamehameha III., ua huiia e like me ka manao ana he pono, na kumu nui i pili i ka waiwai, a me ka hewa, ua hoakakaia nae me na olelo uuku, na manao i hoohoioia, na manao paa, na kumu manao, ka hoakaka ana, a me ka hoopili ana i na kanawai nui o Beritania, no ka mea, oia ka moo i ike nui ia, a o na aina i hoomaluia malalo o ia kanawai, o lakou na aina kuai nui maloko o na aina o ka Moi.

O ka mea nana i kakau, aole ia e lana nui i kona manao ana ua hiki pono keia hana ana, no ka mea, ua hana oia me ke kumu ole, aole hoi i nui na buke e kokua'i ia ia i ke kakau ana i keia mookanawai e like me ka mea ku pono i na hemahema nui o ke aupuni.

E ikeia'uanei he hemahema nui no hoi keia ma na wahi he nui loa; aka, e aho no ka hooponopono ana mahope, e ka Poehanakanawai, no ka mea, ua loaa kekahi mea i akaka ke ano o ka hana ana, a ua akaka pu me ke kumu, he pilikia loa i ka wa aole kumu. He hana kaumaha io no, a he mea pilikia loa, no ka nui o na hana e ae.

JOHN RICORD.

HONOLULU, OAHU, IANUARI 1, 1846.

1. KAMEHAMEHA III.

HE KANAWAI HOONOHONOHO I MAU KUHINA ALII MA HAWAII NEI.

PAUKU 1. I ka akoakoa ana o na Alii Ahaolelo, a me ka Poe-ikohoia e na Makaainana o keia Pae Aina, noonoo lakou i ka mea e akaka'i, a pololei hoi na hana a ke Kumukanawai i haawi ai i ka Moi, ke Alii, a hooholo lakou i keia olelo; e koho ka Moi i mau Kuhina elima, na lakou e kokua ia ia ma na hana o ke Aupuni, a e haawiia ia lakou i palapala hoolilo, a hoailonaia i ke *sila* nui o ko Hawaii Pae Aina, a e noho kekahi o lakou i Kuhinanui, e like me ka olelo ma ke Kumukanawai, a o na mea eha i koe, aia no ko lakou hemo, i ka manao o ka Moi, laua o ke Kuhinanui.

PAUKU 2. O ke Kuhinanui, oia ke Kuhina Kalaiaina, a e kapaia oia, ka Mea Kiekie. E like wale no ke kiekie o kela mau Kuhina eha i ka hana ana i ka ke Alii hana, aka, e noho lakou e like me keia helu; penei,

1 O ke Kuhina no ko na Aina e.
2 O ke Kuhina Waiwai.
3 O ke Kuhina no ke Aopalapala.
4 O ke Kokua Lunakanawai.

PAUKU 3. Ina e hana ino ia kekahi kanaka, e kekahi o ia mau Kuhina, hiki no i kela kanaka ke hoopii i ka Moi, a e hoakaka aku imua ona, i ka hewa, a me ke ino ana i hana'i, i kana hana ana i ka hana a ke Kanawai i haawi mai ai ia ia. Aka, ina hoopii ka haole no ke Aupuni e, ma kona poino no nae ia e hoopii ai, no ka hana ino ana a ke Kuhina i kona kino paha, i kona waiwai paha, ma ke ano ku e i ke Kanawai. Aole hiki ia ia ke hoopii ma ke ano o kona hooponopono ana i na mea o ke Aupuni.

PAUKU 4. Ina manao kekahi kanaka e hoopii no ka hewa o kekahi Kuhina; penei oia e ha.'a'i. E hele ia imua o kekahi Kiaaina, a e hoohiki imua ona e olelo pololei ma ka palapala ana e palapala aku ai i ka Moi ma ka lima o kekahi Kuhina. a ma ia palapala, pono ia ia e hoike mai i ke kumu o kona hoopii, a e kuhikuhi aku hoi i na mea e ike a'i. Alaila, hiki no i ka Moi ma kona manao, ke koho i mau mea nana e imi no ia mau hewa i haiia ma ka palapala noi, a na lakou e hoike mai i ka Moi i ka oiaio, a me ka ole, o kela palapala. Alaila, maloko o na hora mua he kanahakumamawalu, e hoakaka na mea i kohoia i manawa e hookolokolo ai, a e kii aku hoi i ka hoopii, a me ka mea i hoopiiia e hele mai imua o lakou; hiki no hoi ia lakou ke kii aku i na kanaka, a me na palapala, a e kena hoi i na hoike e hele mai, a e hoouku a e hoopaahao paha e like me ko lakou manao i ka mea hoole i ka lakou palapala kii aku, a me ka mea hana pono ole imua o ko lakou alo i ka wa e hookolokolo ana.

E malama no keia poe i kohoia ma ka palapala i ka olelo a ka poe hoike, a e haawi pu mai no i kela palapala, a me ka lakou olelo iho no ua mea la, a i ka lima o ka Moi, a nana no e hana e like me kona manao he pono. Aka, e hai mai no na mea i kohoia i ka mea a lakou e manao ai he pono.

PAUKU 5. Aole e kohoia kekahi kanaka i Kuhina e like me keia Kanawai, ke loaa ole ia ia na makahiki he iwakalua a me kumamalima mai kona hanau ana mai, aole hoi, ke noho ole oia i kanaka no ka Moi i kona manawa e kohoia'i. a ke noho ole hoi mauka nei. Aole hoi e hiki ia ia ke haakle i keia aina i kona wa e noho Kuhina ana. Ina i hewa oia i ka hookolokolo ana e like me ka olelo maluna, pono i ke Alii ke hoopau i kona noho ana i Kuhina, a e hoopai maoli ia ia e like me kona manao.

PAUKU 6. E noho pakahi kela Kuhina keia Kuhina maluna, a e nana, a e hooponopono i na hana i hoakakaia nona ma ke kanawai i kapaia he Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina: e haraia auanei ma keia hope aku a kau. Eli na Apana maloko o ia Kanawai; a maloko o na Mokuna, a me na Haawina, a me na Pauku o ia mau Apana, e hoakakaia'i na hana i pili i kekahi Kuhina, a me kekahi, a e heluia kela mau Apana e like me ka helu ana i na Kuhina maluna; penei,

PAUKU 7. Na ke Kuhina Kalaiaina wale no e nana, a malama, i pono na hana a pau i oleloia ma ka Apana mua o ia Kanawai hoonohonoho hana. Pela no ke Kuhina no ko na Aina e, nana no e nana, a e malama, i pono na hana a pau i oleloia ma ka Apana elua o ia Kanawai. Pela no ke Kuhina Waiwai, nana no e nana, a mala-

ma, i pono na hana a pau i oleloia ma ka Apana ekolu o ia Kanawai. Pela no ke Kuhina no ke Aopalapala, nana no e nana, a malama, i pono na hana a pau i oleloia ma ka Apana elua o ia Kanawai. Pela no ke Kokua Lunakanawai, nana no e nana, a malama, i pono na hana a pau i oleloia ma ka Apana elima o ia Kanawai Loonohonoho hana.

PAUKU 8. Na kela Kuhina keia Kuhina e imi i mau Luna malalo ona e like me kona ike ana he pono, a nana no e olelo aku i ka Moi, a haawi ka Moi i ka palapala hoolilo ia lakou, a na ka Moi no e hoopau i na Palapala hoolilo la ke olelo pela ke Kuhina nana i imi. Aka, o ka hewa, a me ka pono a keia mau Luna e hana'i, na ka Moi e nana i ke Kuhina, a e nana hoi na Kuhina i na Luna. Aka, aole e loaa i kekahi kanaka o ke Aupuni e, ka Palapala Luna a ka Moi, a hana oia i ka hana maloko o keia Aupuni.

PAUKU 9. O na Luna i kohoia e hana i na hana i oleloia ma ke Kanawai hoonohonoho hana, e aoia kela mea keia mea o lakou e ke Kuhina nana ia wahi o ke Kanawai, a nana hoi e kuhikuhi aku i ka hana, a e lilo ia mau olelo ao, i Kanawai maluna o na Luna, a malaila lakou e aponoia'i ke hana lakou e like me ia.

PAUKU 10. Ina manao kekahi Kuhina e ao aku i na Luna malalo ona, ma kekahi mea nui, eia kana e hana'i; e hoomakaukau mua i na olelo ao, a me na olelo kuhikuhi, ana e manao ai, a e hoike ia olelo i ka Moi i ka akoakoa ana o lakou me ka Poe Kukakuka Malu, a apono mai ka Moi, me ka ike o ke Kuhinanui, alaila, lilo ia olelo i Kanawai no na Luna i oleloia maloko.

PAUKU 11. Aia i na la a ka Moi e hoakaka'i me ka ike o ke Kuhinanui, e halawai no na Kuhina elima ma ka Hale Alii o ka Moi, a e hana no lakou i Kanawai no ko lakou kukakuka malu ana. I kela halawai ana, eia ka hana, e hoike pakahi na Kuhina a ka Moi i na hana a lakou i hoopaa'i, a hoomaka'i paha, mahope mai o ka halawai ana mamua; e hoike no hoi i na olelo i loaa no na Mokupuni a pau mai Hawaii a Niihau, a ia wa hoi e hoakakaia'i i na Kuhina na hana hou e pono ai lakou ke hapai mamua o ka halawai hou ana.

PAUKU 12. O na Kanawai a pau a ka Poe Kukakuka, na Leta hoolaha, na Palapala ao, na Kanawai no ka poe lawe hana, na Olelo hooholo, a me na Olelo paa a pau, e hoikeia i ka Moi keia mau olelo a pau i kekahi halawai ana o ka Poe Kukakuka Malu, i kauia kona inoa, a lilo ke Kuhinanui i hoike, a malaila hoi e hoakakaia'i ia mau olelo; a imi nui ia ka pono, i mea e puka pono aku ai na hana alii a pau, mai ka Moi aku, me ka ike hoi o ke Kuhinanui.

PAUKU 13. Hiki no i ka Moi, me ka ike o ke Kuhinanui, i ka

manawa a laua e manao ai, ina i ka wa pilikia, a i ka wa pilikia ole paha, ke kii wale aku i ka Poe Kukakuka Malu, e hele mai i ka hana, a e kukakuka i na mea e pono ai na Oihana alii. Hiki no hoi i ka Moi, ke kauoha aku i na Kuhina, e hoike mai i ka lakou hana a pau. *Hiki no hoi ia ia ma kona manao wale, ke hapai i* kekahi o na Kuhina eha maluna o kekahi, a e hoopau i ko lakou noho ana, a e koho hou i Kuhina, ke make kekahi o lakou, a haalele, a hoopauia paha.

PAUKU 14. Ina e hoohewaia kekahi o na Kuhina, e ka poe a ka Moi e koho ai, e like me ka olelo maluna, e hoikeia ka lakou olelo i ka Moi, e lohe nae ka Poe Kukakuka Malu no ke Aupuni, alaila, aia i ka Moi wale no ka pono, a me ka hewa, a me ka hoopai i ua Kuhina la.

PAUKU 15. Ina manao ka Moi me ka ike o ke Kuhinanui, e hoike pakahi mai na Kuhina a pau ma ka palapala, i ka lakou pono no kekahi mea nui o ke Aupuni, e hoike mai no lakou.

PAUKU 16. E malamaia ma ka Hale alii o ka Moi ka buke pololei no na olelo i hooholoia e ka Poe Kukakuka Malu o ke Aupuni. A e hoohiki ma na Euanelio Hemolele na Kuhina a pau, a me ka mea kakau olelo, aole e hai i na olelo o ia buke. Na ke Kuhinanui e malama i ua buke la no ka Moi.

PAUKU 17. O na Olelo hoalii a pau, o na Olelo aoao alii, o na Olelo hoakaka i ka oi ana, a me ke alii ana, a me na Inoa hoailona, a me na Olelo hoakaka i na hoailona alii, a ma na Hoailona aloha, a me na Oihana alii, a me ke Aloha Aupuni, e hooholo mua ia keia mau olelo e ka Poe Kukakuka Malu, a kau ka Moi i kona inoa me ka ike o ke Kuhinanui, alaila, e hoolaha nui ia kela mau olelo, i mea e ike ai na kanaka. Aole e kau kekahi Kanawai a ka poe Hanakanawai e hooholo ai, a kau mua ka Moi i kona inoa me ka ike o ke Kuhinanui; aka, e hiki no i ka Moi mamua o ke kau ana i kona inoa, ke *ninau i ka manao o na Kuhina i ka pono o ia mau* Kanawai i hoikeia mai. Ina nae e kau wale laua i na inoa me ka lohe ole o na Kuhina, ua paa no ia Kanawai.

PAUKU 18. A i ka manawa a ka Moi e makemake ai, hiki no ia ia, me ka ike o ke Kuhinanui, ke haawi i kona kanaka i ka inoa i mahaloia, he Hoa Kukakuka Malu o ke Aupuni. Ma ka Palapala sila nui o ke alii e hana'i, aole nae e hele mau kela kanaka i ko lakou halawai ana, ke makemake ole oia e hele; aka, ina palapala aku ke Kuhinanui ia ia ma ka inoa o ka Moi, alaila, e hele no oia, a i ole, alaila, pau kona noho ana i Hoa no lakou, ke loaa ole ia ia ke kumu pono no kona hele ole.

Ina loaa i kekahi ia Palapala sila nui, alaila, pono ia ia ke hele i kela halawai keia halawai ana o ka Poe Kukakuka Malu o ke Aupuni, ke makemake oia e hele, a pono no hoi ia ia ke hoike i kona manao ia lakou no na mea hana a pau a na Kuhina elima, a me ka Moi e hoike aku ai imua o lakou. E manao nui ia hoi na Hoakukakuka e na Kuhina, ma na mea a pau i pili i ka lakou hana ana, i na mea o ke Aupuni, a me na mea e pono ai ka aina. A i ka wa e hooholo ai i na manao, aia no i kela Hoakukakuka kekahi ae ma ka palapala, a me ka hoole, e like me kona makemake. Ina makemake oia e ku i ka wa, pono no.

I ka wa e loaa'i i kekahi kanaka ka Palapala sila nui a ka Moi, alaila, e kakau oia imua o ka poe Poe Kukakuka Malu i kana olelo hoohiki ma ka Euanelio Hemolele, e kokua i ke Kumukanawai, a e huna i na olelo a pau i oleloia ma ka Ahakukakuka Malu, ke kauoha mai ke alii e huna; aka, e hiki no ia lakou ke ohumuhumu ia lakou lakou iho. A hiki i ka manawa a ke alii e olelo ai, ua pau ka manawa huna, alaila, ua noa ke kanaka i kona hoohiki ana.

Pauku 19. I kela halawai ana keia halawai ana o ka Poe Kukakuka, e noonoo pono lakou no na mea i kauohaia'i lakou i ka halawai mamua e huna, a e hoomau paha i ka huna, e hoonoa paha.

Pauku 20. O na Kiaaina o na Mokupuni o Hawaii, a me Maui, a me Oahu, a me Kauai, e komo wale lakou me ka palapala ole iloko o ka Ahakukakuka me ke Alii, ma na mea o ke Aupuni, a e mau aku no ko lakou inoa hoailona 'Hanohano.' O na hana a pau i loaa ia lakou ma ke kanawai, pono ia lakou ke hana malalo o ka Moi wale no, a me ke Kuhinanui, a ia laua no e hoike ai. Aka, no ka manao o ka Moi, e akaka, a pololei like na mea a pau, pono i na Kiaaina i ko lakou hoike ana, a me ko lakou ninau, a me ka lakou kauoha ana i ka Moi, e hana lakou ma ka palapala, a e haawi iloko o ka lima o kekahi o na Kuhina, alaila, hiki i ka Moi ke hoohui ia mau palapala a pau ma ka buke mooolelo no ke Aupuni; penei,

1. O na Hana Kiaaina a pau i pili i ko loko o kona Mokupuni, aole i pili i ka waiwai, aole hoi i ke Kanawai, aole i ke Aopalapala, pono e haawi i ka palapala hoike no ia mau mea, iloko o ka lima o ke Kuhina Kalaiaina.

2. O na palapala hoike a pau a na Kiaaina i pili i ka waiwai o ke Aupuni, e haawiia iloko o ka lima o ke Kuhina Waiwai.

3. Pela no na palapala hoike a pau a na Kiaaina i pili i ke Aopalapala, e haawiia iloko o ka lima o ke Kuhina no ke Aopalapala.

4. Pela no na palapala hoike a pau a na Kiaaina i pili i ka

Oihana Lunakanawai, e haawiia iloko o ka lima o ke Kokua lunakanawai.

O keia mau palapala hoike a pau a na Kiaaina, na ka Moi no, a me ke Kuhinanui, aole na na Kuhina malalo, e hau nae ko lakou inoa mawaho, a pela no e palapala aku ai ka Moi, a me ke Kuhinanui i na Kiaaina ma ka lima o kekahi Kuhina, ke manao ka Moi e hoike aku i na Olelo hoopololei, a me na Kauoha, a me na Kanawai, a me na Lihi Kanawai, a me na Oleloao a me na Olelo Hooko, a me na Olelopaa, a i na Kiaaina.

PAUKU 21. Na na Kiaaina e hooko i na Kanawai maluna o na kanaka o ko lakou mau Mokupuni malalo nae o na kauoha a ka Moi, a me ke Kuhinanui. Ia lakou na koa o ko lakou wahi, ke kauaia mai: ia lakou na pa, a me na mea kaua, e like me ka olelo a ke Kumukanawai, a me na Kanawai. Hiki no ia lakou ke hoopanee i ka hoopai, a e hoike mai i ka Moi i ko lakou manao, e kalaia ka hewa o na mea i hoahewaia ma ke Kanawai o ko lakou mau Mokupuni. aia no nae i ke Alii ka ae. a me ka ole. Hiki no hoi ia lakou ma ka lima o ke Kuhinanui ma kona ano Kalaiaina, ke hoike mai i ka Moi i ko lakou manao no ka hana i na mea hou maluna o ka aina, a na lakou hoi e malama i ka hana i ka wa e hai a'i, ke kauohaia aku lakou pela, e like me ka olelo ma keia Kanawai. Na lakou e haawi i Palapala ae i ka mare e like me ka olelo malaloko o ke Kanawai hoonohonoho i na hana, a na lakou hoi e malama, a e hana i na hana e ae i haawiia na lakou ma ke Kanawai.

PAUKU 22. Na na Kiaaina e hooko i na olelo i hooholoia a paa, e na Ahahookolokolo o ko lakou mau Mokupuni, a nolaila, aia no ia lakou na Makai a pau o ko lakou mau Moku. Pono no hoi ia lakou ke kii aku i na koa e hoopau i na aha kipikipi, a me na aha hoohaunaele, a o ke Kiaaina ka Luna o na koa ia marawa; hiki no nae ia ia ke haawi i keia mau hana na ka Makainui. Na ke Kiaaina e hooiaio i na palapala a na Lunakanawai o na Mokupuni e ae o ke Aupuni. i laweia mai i kona Mokupuni e hooko. Nana hoi e hooiaio i na kope o na buke mooolelo, a me na palapala e ae i manaoia e lawe i kahi e. i mea hoike imua o na Ahahookolokolo ma na Mokupuni e ae o keia Aupuni. Nana no hoi e palapala i na olelo hoohiki, a e malama i na olelo a na hoike, no ia mau hana, e like me ka olelo ma ke Kanawai i kapaia he Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai ma Hawaii nei.

PAUKU 23. E hiki no ke hoopii imua o ka Moi, a me ke Kuhinanui, e hewa ke Kiaaina; e like no ka hoopii ana me ka hoopii ana no na Kuhina a ka Moi, i oleloia ma na Pauku ekolu a me ka ha o keia Kanawai, a me ia no hoi ia e hookolokoloia'i, ke hewa kana hana ana.

PAUKU 24. Aole hiki ke hookolokolo maoli i na Kuhina elima no ka hewa, aole hoi na Kiaaina; a kauoha mua ka Moi e hookolokolo, aole hoi e hoopiiia ke Kanawai ia lakou, a hoohewaia lakou mamua e ka Moi, a hemo paha ko lakou noho ana, alaila, pili ke Kanawai.

E hoomaluia ko lakou noho hana aupuni ana, i loaa ole ka hoinoia. Aka, aole manao keia Kanawai e hoopakele i ko lakou kino i ka uku e like me na kanaka a pau ke hewa.

A hoohewaia lakou e ka Moi, a hemo paha, alaila, ua pau ka noho alii ana, he kanaka no, a e pili no ke Kanawai ia lakou no na mea a lakou i hana'i e like me na kanaka a pau.

PAUKU 25. I ka wa e noho alii ana na Kuhina elima, e pili no na Kanawai Waiwai a pau ia lakou, a hiki no i na kanaka ke hoopii imua o na Ahahookolokolo o ka Mokupuni, kahi o lakou e noho ana, e hewa lakou ma na mea pili i ka waiwai, aka, aole o lakou e paahao ke kauoha ole ka Moi pela.

PAUKU 26. Pela no na Kiaaina, i ko lakou noho Kiaaina ana, e pili no na Kanawai Waiwai a pau, ke hihia lakou, a e hoopiiia no lakou e like me na kanaka a pau, aka, imua o na Lunakanawai Kiekie wale no e hoopiiia'i a hookolokolo e like me ka olelo i hoakakaia ma ke Kanawai i kapaia he Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai ma Hawaii nei, alaila, e hooko no ka Moi i na olelo a na Lunakanawai, e like me ka olelo ma ia Kanawai.

PAUKU 27. O keia mau Kuhina i hoonohonohoia ma keia Kanawai, mamua o ka lakou hana ana i ka hana i haawiia ia lakou, e kakau lakou imua o ka Moi i olelo hoohiki e kokua i ke Kumukanawai, a me na Kanawai, a e hana pololei loi me ke paewaewa ole i na hana a pau i haawiia na lakou ma ke Kanawai. E malama pu ia no keia olelo hoohiki e ka Moi, me na mooolelo a pau no ka Poe Kukakuka Malu, i mea nana, ke hiki i ka manawa e hoopii ia'i lakou no ke kipi paha.

PAUKU 28. E uku makahiki ia keia mau Kuhina alii e like me ka olelo ae like ia ma ka Apana ekolu o ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina, a e hiki no ke hooi, a hoemi ia uku i kekahi manawa, e like me ka ke Kanawai e olelo ai, ma ke Kanawai a ka Poe Ahaolelo e hoohoio ai.

PAUKU 29. E hiki no i keia mea i keia mea o na Kuhina i hoonohonohoia ma keia Kanawai, ke hoihoi mai i ka lakou Palapala Kuhina, a i ka lima o ka Moi, ke hiki i ka manawa a lakou e manao ai pela. A hoihoiia mai ka waiwai Aupuni, a me na palapala a pau i waihoia i ko lakou lima, alaila, e kuuia lakou i na hana o hope a

pau, aole nae e pakele na Kuhina hoihoi Palapala Kuhina i ka uku, ke hewa ka lakou hana i ka wa'ia lakou ka hana o ke Aupuni.

PAUKU 30. O na Kuhina i hoonohonohoia mamua, na mea hoi a ka Moi i hoakaka'i ma kana olelo imua o ka Poe Ahaolelo, e manaoia no ua paa kela hana ana, o ke Kalaiaina nae, aia no ia i ke Kuhinanui, ia Keoni Ana, ka Mea a ka Moi i koho ai e like me ka pono i haawiia ia ia ma ke Kumukanawai.

PAUKU 31. A hoolahaia keia kanawai ma ka olelo Hawaii, a me ka olelo Beritania, hookahi malama e koe, alaila, ua kau keia kanawai ma keia Pae Aina.

Ua hanaia a holo ma ka Haleahaolelo, ma Honolulu, i keia la 29 o Okatoba, A. D. 1845.

Aponoia, KAMEHAMEHA.

Mea ike, KEONI ANA.

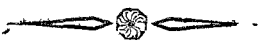

2. KAMEHAMEHA III.

HE KANAWAI HOONOHONOHO I NA HANA I HAAWIIA, I NA KUHINA O KO HAWAII PAE AINA.

APANA 1. — OIHANA KALAIAINA.

PAUKU 1. I ka akoakoa ana o na Alii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na Makaainana o ka Pae Aina o Hawaii nei, noonoo lakou i ka mea e akaka'i, a pololei hoi na hana Alii a ke Kumukanawai i haawi ai i ka Moi, a me ke Kuhinanui, a hooholo lakou i keia olelo. E hoakakaia kekahi Oihana, a ke hoakakaia nei, a e kapaia kela oihana, ka 'Oihana Kalaiaina.' Na ke Kuhinanui, ma kona ano Kuhina Kalaiaina e malama ia Oihana, a e noho ia, a e hana i kana hana ma kahi o ka poe hana i ka hana o ke Aupuni.

PAUKU 2. Na ke Kuhinanui ma kona ano Kalaiaina e malama, i hana pono ia ma na Mokupuni a pau o keia Aupuni na hana a pau a ke Kanawai e haawi ai i keia mau Waihona; penei,—

1. No ke Pai palapala o ke Aupuni.
2. No ke kuai mauka nei.
3. No na hana maikai hou maloko o ka aina.
4. No na hana Kiaaina.

5. No ka hoohiki i kupa Hawaii.

6. No ka lawaia ana, a me na Kowa o na Mokupuni, a me ka holo kalepa ana, mai kekahi awa, a i kekahi awa.

7. No ka Waihona aina.

PAUKU 3. I ka noho ana o ke Kuhinanui ma kona ano Kalaiaina, e malama kaawale oia i Buke no kekahi Waihona, a me kekahi, a maloko olaila e kakauia'i na hana i pili i kekahi Waihona, a me kekahi e like me ka hoakaka ana iloko o keia Apana ma na Mokuna i pili ke ano i na Waihona. Ina ike ke Kuhina Kalaiaina he nui ka hana o kekahi Waihona, hiki no ia ia ke hoonoho i Kakauolelo no ia Waihona, a hiki no hoi ke hui kekahi Waihona me kekahi malalo o ke Kakauolelo hookahi, e like me ko ke Kuhina ike ana he pono. E malama kaawale nae na Kakauolelo la i buke hana o kekahi Waihona, a me kekahi, aole hoi e hooiia'ku kona uku mamua o ka ke Kanawai e olelo ai no ke Kakauolelo hookahi.

PAUKU 4. Na ke Kuhinanui ma kona ano Kalaiaina e hoakaka ma ka palapala i na olelo hoopololei, a me na olelo ao a pau no na Kakauolelo malalo ona, i mea e pololei ai ka hana o ko lakou Waihona. Aole nae e hana wale na Kakauolelo; e hoike mua lakou i ka lakou e manao ai e hana, a loaa ka olelo a ke Kuhina, alaila hana.

PAUKU 5. Na ke Kuhinanui ma kona ano Kalaiaina e malama i ke sila nui o ko Hawaii Pae Aina, a nana no hoi e kau ma na palapala alii a pau i loaa ko ka Moi inoa me kona ike. Nana no hoi e malama i ka Hae o ka Moi, a me ko ke Aupuni. Nana no hoi e malama i na kumu ana i hoakakaia ma ke Kanawai, a aia no ia ia ka hewa, a me ka pono o na luna ona i ko lakou malama ana ia mau mea, ia ia hoi na hoailona pai o ke Aupuni, e waihoia nae ma ka lima o ka Puuku Pai palapala o ke Aupuni, e like me ka olelo iloko o keia Mokuna. Ia ia no e waiho ai na Kanawai palapala lima a ka Poeahaolelo o keia Aupuni, mahope mai o ke apono ana o ka Moi, a pela no na Olelo alii hoopololei, a me na olelo hoohoioia, a me na olelo paa a pau i aeia e ka Poe Kukakuka Malu. Nana no e hoolaha aku ia, e like me ka olelo maloko o keia Kanawai, e nana pono hoi oia, i pololei ka hoolaha ana maloko o ke Aupuni a pau. Nana no e nana a hooponopono i ka hoohiki ana o na haole i kupa Hawaii, a malama i na palapala no ia mau mea. E kau hope oia i kona inoa ma na Palapala luna a pau a ke alii e haawi ai, ke pili ia iloko o kana Oihana, a nana no hoi e hoike aku i na poe luna la i ko ka Moi manao no ka lakou hana a pau i hoakakaia ma na Mokuna i koe o keia Apana o ke Kanawai.

PAUKU 6. Pono no ke Kuhinanui ke haawi i ka hoohiki, a pono no ke heluheluia na olelo o na mea a pau i hoohiki imua ona, ma

na Ahahookolokolo a pau iloko o keia Aupuni ke pili. A ina he palapala e waiho ana ma kona hale hana, ina e kopeia kela palapala, a kauia ke sila o kana Oihana ma ia kope, alaila, ma na Ahahookolokolo e manaoia kela kope e like me ka manao ana i ka palapala kumu.

PAUKU 7. A i ka manawa a ka Moi e olelo ai, e poai no ke Kuhinanui i na Mokupuni a pau, e olelo pu me na Kiaaina ma ka inoa o ka Moi, no na mea o ko lakou mau Mokupuni, i mea e maopopo ai i ka Moi ka helehelena oiaio o kona Aupuni. A i keia hele ana, e hoonoho ka Moi, laua o ke Kuhinanui i hope Kuhina Kalaiaina.

MOKUNA 1.—HAAWINA 1.

NO KE PAI PALAPALA O KE AUPUNI.

PAUKU 1. Na kekahi Luna e nana, a malama, a hooponopono i ke Pai palapala o ke Aupuni; a e loaa i ua Luna la ka Palapala hoolilo, na ka Moi laua o ke Kuhinanui, a ia laua no e hemo ai.

PAUKU 2. Nana wale no e nana, a malama i na mea paahana a pau i pili i ke Pai palapala, a me na hale no ia hana, a nana no hoi e hai aku i kona manao no ke kukulu hou, a no ka hoemi, a me ka hana ano e, a i ke Kuhina Kalaiaina, a nana no e hoike aku i ka Moi, a me ka Poe Kukakuka Malu me kona manao ponoi nae no ia mea.

PAUKU 3. E kapaia ua Luna nei, 'Puuku Pai palapala no ke Aupuni.' A, e hiki no ia ia ke hoolimalima me na mea hana, a hoohana ia lakou ma kona hale hana, a e noho Luna oia maluna, a e kuu aku hoi ia lakou e like me kona manao, malalo nae o ka Moi, a me ke Kuhina Kalaiaina, a na laua e nana i kona pono ma ia mau mea, a me kona akamai i ka malama ana i ka waiwai o ke Aupuni. Na ua Puuku la e imi i na mea hana a pau o kona hale hana, e hoike mua nae i ke Kuhina Kalaiaina i palapala no ia mau mea, a e hoakaka pu no hoi i ka nui o ke dala e lilo no ia mea. E hoike pu no hoi oia i ke kumu o kona manao e kuai hou, a na ke Kuhina Kalaiaina e hai aku ia ia i ko ka Moi manao no ia mau mea.

PAUKU 4. O ka Puuku Pai palapala no ke Aupuni, nana no e hoopuka i Nupepa, a e kapaia ia ka 'Polinesia,' oia hoi ka Leo o ke Aupuni o Hawaii nei. Nana no e pai uku ole maloko o ia pepa i na palapala hookohu a pau, a pela no ia e pai ai i na palapala

hoolaha, a me na palapala hoike a pau a na Kuhina elima, ke pili ia mau palapala i na mea o ke Aupuni wale no.

O na palapala hoike a pau a ke Kanawai e olelo ai, i mea e pololei ai na hana a kanaka, pono no ia ia ke pai; e ukuia mai nae e like me ka olelo hoakaka a ke Kuhina Kalaiaina e hoolaha aku ai.

PAUKU 5. Pono i ua Puuku Pai palapala nei no ke Aupuni, e hoolaha aku i na Kanawai a ka Poeahaolelo e hooholo ai, ke olelo aku ke Kuhina Kalaiaina ia ia pela. Penei oia e hana ai, e pai no ma ka olelo Hawaii, a me ka olelo Enelani, ma ka Leo o ke Aupuni; aka, ina kauohaia oia pela, o ke poo, a me ke ano wale no kana e pai ai. A ina hiki ia ia, pono e haawi i ua Nupepa la i kela hebedoma keia hebedoma i keia poe i olelo ia; penei,

I ka Moi no kona Hale alii, elima Nupepa. I ka mea Kiekie ke Kuhinanui, elima Nupepa. I na Kuhina eha, palima ia lakou na Nupepa. I ka Hale kula alii, 10 Nupepa. I ka Poeahaolelo a pau i ka wa e ahaolelo ana, pakahi lakou na Nupepa. I na Kiaaina o na Mokupuni, pakahi ia lakou na Nupepa. I na Kuhina no ko na Aina e o na Aupuni i ae mai i ke kuokoa ana o ka Moi o keia Aupuni, pakahi na Nupepa ia lakou.

Pono no hoi i ua Puuku nei e haawi i ua Leo nei o ke Aupuni i kela mea keia mea ma keia aina, a ma na aina e ae e like me ka manao o ka Poe Kukakuka Malu, ua kupono i ka hoolaha aku i ka ike i na kanawai, a me na hana a na'lii o keia Aupuni o ka Moi.

PAUKU 6. Pono no hoi ua Puuku nei, ke hoakaka oluolu aku i ke ano o na hana a na'lii e hana'i no ke Aupuni, e like me ia e kauohaia'i i kekahi manawa, a me kekahi. Aka, aole pono ia ia ke ae aku i ka hoolaha ana ma na lalani o kana Nupepa kekahi olelo hoino, a hoohewa i na Aupuni e noho kuikahi ana me keia Aupuni. Aole hoi kekahi olelo hoino inoa, aole na olelo hilahila.

PAUKU 7. Hiki no i ka Puuku Pai palapala no ke Aupuni, e like me kona manao he pono, ke pai i ka olelo no na kanaka ma ke ano e waiwai ai ke Aupuni, a nana no e hooholo me lakou i ka olelo no ka uku, a e hoike pono mai oia i ka waiwai loaa mai, a me ka waiwai lilo aku ma kona hale hana. Nana no ka hewa ke hoomaunauna oia i ka waiwai, a ke lilo hewa aku kekahi waiwai o ke Aupuni, no ka hemahema o kana hana ana. A e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hoopii aku i ka Moi no keia mau mea.

HAAWINA 2.

NO NA HOAILONA PAI O KE AUPUNI.

PAUKU 1. Na ka Puuku Pai palapala no ke Aupuni e malama i na Hoailona Pai o ke Aupuni i hoakakaia ma keia Haawina, a nana no e kau ma na pepa a pau o ke Aupuni ke olelo ke Kanawai e kau; penei, Ma na palapala a pau iwaena o na kanaka, no ka hoolilo, a hoolimalima paha i ka waiwai paa. Ma na Bila kuai a pau iwaena o na kanaka, no ka waiwai lewa. Ma na palapala hoopaa a pau i mea e loaa'i ke dala. Ma na palapala a pau i pili i ka waiwai paa iloko o keia Aupuni, ma na palapala, a me na pepa, a me na papa hoike a ke Kanawai e olelo ai no na hale dute, ma na olelo ae a pau e hooko ole ia a hala ka makahiki hookahi, ma na olelo hui a pau, ma na palapala hoolilo hope a pau i hanaia ma keia Aupuni, ma na palapala a pau a na Ahahookolokolo o keia Aupuni, ma na palapala hoike waiwai a pau, ke oleloia ma ke Kanawai, ma na palapala a pau e nonoi ana i kekahi o na'lii o ke Aupuni, ma na palapala ae a pau, ma na palapala hooko kauoha a pau a hooponopono waiwai hooilina, a ma na palapala hoolilo i kahu, ma na bila waiwai a na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina, a me na kahu e hana'i, ma na kauoha waiwai a pau, a me na hoike ana no ka waiwai, ma na palapala hoopaa a pau i kakauia ma keia Aupuni, ma na palapala hoomalu e kolohe ole ai, a me na palapala hoonui, a hooloihi a pau, ke pili ia palapala i ka pono, a i ka waiwai paha o kekahi kanaka ma keia Aupuni, a ma na palapala e ae a pau a ke Kanawai e olelo ai mahope aku nei. No ke kau ana i keia hoailona pai, e ukuia mai ka Puuku Pai palapala no ke Aupuni, e ke kanaka nana i kii mai, a e like ka nui o ka uku me ka olelo hoakaka ma ka Apana akolu o keia Kanawai. No ke Aupuni ia dala.

A he mea pono i ke Kokualunakanawai o ke Alii, e hoomakaukau i palapala kumu no ia mau mea i oleloia ma keia Pauku, e like me ka hoakaka ana maloko o ka Apana elima o keia Kanawai, a e hoikeia keia mau palapala kumu i ka Moi, laua o ke Kuhinanui, a holo, alaila, e haawi ke Kokualunakanawai i ua mau palapala la i ka Puuku Pai palapala no ke Aupuni, a nana no e pai hakahaka, a pai pu no me ka Hoailona pai, a nana no hoi e kuai aku i ua mau mea la i ka mea makemake mai, a e like ka uku me ka olelo hoolaha a ke Kuhina Kalaiaina e hoopuka aku ai. No ke Aupuni ia dala.

PAUKU 2. Eia ke ano o ua Hoailona pai la, o ke kii o ka papale alii, hookahi iniha ke ana waena, a e paiia na hua, 'Hoailona pai o

ka Moi,' maluna o ke kii ia mau hua, ma ka olelo Hawaii, a malalo o ke kii, ma ka olelo Enelani. Pono no i ka Poe Kukakuka Malu ke hoololi ae i ua Hoailona pai la e like me ko lakou manao.

PAUKU 3. Ina i kau ole ia mamua ka Hoailona pai ma kekahi palapala i oleloia ma keia Kanawai, aole e manao iki ia kela palapala e na Ahahookolokolo o keia Aupuni.

PAUKU 4. Pono no ka Puuku Pai palapala no ke Aupuni ke malama ma kahi kupono i na kanaka, i hale kuai, kahi e kuai 'ai i na palapala hakahaka i ku i ke Kanawai, a me ka Nupepa ʻo ke Aupuni i paiia, a me na Kanawai o ke Aupuni i paiia, a me na palapala Aupuni a pau i kauohaia e pai, a hoolaha. Pono no hoi i ua Puuku nei ke malama maloko o ka Buke, i palapala aie no na Kuhina elima a ke Alii, a ma ia palapala e hoaie oia ia lakou no na palapala a pau i kauia ka Hoailona pai, o na palapala hoi a lakou i kii mai ai no na luna Waihona malalo o lakou. Na ia poe luna kela mau palapala, i mea e pono ai ka lakou hana, a i mea kuai aku hoi, a e hoikeia'ku keia, a i ke Kuhina Waiwai. Pono i na Kuhina e haawi i na luna malalo o lakou i keia mau palapala kumu a pau, i kauia ka Hoailona pai e like me ka olelo o keia Haawina, i mea e pono ai ka lakou hana. Pono no hoi ia lakou e hoaie i na Luna e like ka nui me ka olelo hoakaka no ia palapala, a e lilo ia palapala i loaa no ka Oihana o ia Kuhina.

HAAWINA 3.

KA HOIKE ANA A KA PUUKU PAI PALAPALA.

PAUKU 1. A hiki i na Monede mua o Ianuari, Aperila, Iulai, a me Okatoba, e haawi ka Puuku Pai palapala no ke Aupuni, i ka lima o ke Kuhina Waiwai i ke dala a pau e waiho ana ma kona lima ia mau la, ke pili ia dala i ke Aupuni mamuli o kana oihana. A e haawi palua oia i na palapala e hoakaka ana i ka nui o ke dala i loaa mai i ka poe kakau inoa no ka Nupepa, no ke pai ana i na olelo hoolaha no ke kuai, a me na olelo hoolaha e like me ka olelo o ke Kanawai, no ke pai hoolimalima, no ke kau ana i na hoailona pai i na pepa i laweia mai e na kanaka, aole pai hakahaka ia mamua, a no na palapala hakahaka i kauia ka Hoailona pai e like me ke Kanawai; a no na buke, a me na mea e ae a pau e loaa mai ai ke dala. A ina i ku like ka olelo hoakaka ma ia mau palapala me ka nui o ke dala ana e haawi ai i ke Kuhina Waiwai, alaila, e kau oia i ka olelo hookaa ma kekahi o na palapala,

a e lilo ia i mea kuu aku i ua Puuku la, no ka pono o kana hana ana i kana hana, i kona hooponopono ana i kana Waihona i kela hapaha o ka makahiki.

PAUKU 2. I kela hapaha keia hapaha o ka makahiki, i ka Monede mua o na malama i oleloia ma ka Pauku mua o keia Haawina, e hoike ma ka palapala, ua Puuku nei, i na hana a pau loa o kana Waihona, a ma ia palapala, e hoike maopopo mai oia i ka nui o ke dala ana i haawi ai i ke Kuhina Waiwai, i ka nui o na aie i koe o na Kuhina a pau, a me na mea e ae; i ka nui o ke dala i haawiia, a lilo aku i ka hana ana i na hana a pau o kana Waihona, a e hoike no hoi oia i ke ano, a me ka hemahema o ka Waihona.

PAUKU 3. E malama no ka Puuku Pai palapala no ke Aupuni iloko o kona hale hana, i mau buke kanana, a maloko olaila e hoakaka'i i na hana a pau i pili i ke dala, a me na mea e ae o kana Waihona, i ke dala i lilo no na oihana, a no na kanaka hana, a no ka hana hou ana, a hoonui ana, a hoomahuahua ana i ka waiwai o ke Aupuni i haawiia nana e malama, i ka emi ana o ia waiwai, a me ke poho ana; i na palapala hoaie o na Kuhina a pau, a me na palapala hoaie i na kanaka no na hana ana i hana'i mamuli o kona manao iho. Aole keia mau palapala wale no. no na hapaha o ka makahiki, eia kekahi, i kela makahiki keia makahiki, i ka Monede mua o Aperila, ma ka palapala oia e hoakaka loa'i i ke Kuhina Kalaiaina i na mea i pili i kana Waihona i mea e hiki ai i ke Kuhina ke hoike i kana imua o ka Moi, i lohe ka Poeahaolelo a me na kanaka.

PAUKU 4. E ukuia ka Puuku Pai palapala no ke Aupuni e like me ka olelo ma ka Apana ekolu o keia Kanawai.

MOKUNA 2.

NO KE KUAI MAUKA NEI.

PAUKU 1. Na ke Kuhina Kalaiaina e nana, a malama, a hooponopono i ka Waihona o ke kuai mauka nei; hiki nae ia ia ke haawi i na hana i kekahi Kakauolelo ana e koho ai.

PAUKU 2. Na ua Kuhina la e nana maluna o na hana a pau i oleloia ma keia Mokuna, a nana no e ao aku i kana Kakauolelo no ia mau hana. Hiki no ia ia ke hoolimalima me kanaka, a hoohana ia lakou ma ka hana i oleloia ma keia Mokuna, a nana no e alakai ia lakou, a hoopau i ko lakou noho ana e like me kona manao; a e

nana mai ka Moi i kona pono ma keia mau mea, a me kona akamai i ka malama waiwai, i kana hana ana i ka hana o kana Waihona i hoomakaia ma keia Kanawai.

PAUKU 3. Nana no e nana maluna o keia mau mea a pau;

1. Na mea a pau i kuai i ka ukana, a me ka waiwai, a me na mea kalepa ma keia Aupuni, ka poe kuai kukaa, a me ka poe kuai liilii, e like hoi me na olelo maloko o na Haawina malalo, i pili ia mau mea.

2. Na mea kuai rama a pau ma keia Aupuni, ka poe kuai nui, a me ka poe kuai liilii, e like hoi me na olelo maloko o na Haawina malalo, i pili ia mau mea.

3. Na mea hale hookipa, a me na hale ahaaina maloko o keia Aupuni, e like hoi me na olelo maloko o ka Haawina malalo, i pili ia mau mea.

4. Na mea kuai ku dala a pau ma keia Aupuni, e like hoi me na olelo maloko o ka Haawina malalo, i pili ia mau mea.

5. Na mea maauauwa, a me na mea piele a pau ma keia Aupuni, e like hoi me na olelo maloko o ka Haawina malalo, i pili ia mau mea.

6. Na mea pai Nupepa, a me na mea ano like a pau ma keia Aupuni, aole nae ka Leo Aupuni, e like hoi me na olelo maloko o ka Haawina malalo, i pili ia mau mea.

HAAWINA 1.

NO KA POE KUAI UKANA, A ME KA WAIWAI, A ME NA MEA KALEPA.

PAUKU 1. He mea pono i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i palapala kuai i kela mea keia mea i noi mai ia ia ma ka palapala. E hoike mai ka palapala noi i ka inoa o ka mea nana e kuai, a me ke ano o ka waiwai kuai ana e manao ai e kuai aku, a me kahi ana e manao ai e hana nui ai i kana hana, a hoike mai no hoi, ina nona ponoi ke kumu waiwai ana e kuai ai, ina na hai paha.

PAUKU 2. O ka mea kuai kukaa, ina nona ponoi ke kumu waiwai, no hai paha, mamua o ka loaa ana ia ia ka palapala kuai, e haawi mai oia no ke Aupuni i iwakalua kumamalima dala, a pono no ke haawi hou ia ua palapala la i kela makahiki keia makahiki, ke uku mai oia pela.

PAUKU 3. O ka mea kuai liilii, ina nona ponoi ke kumu waiwai, no hai paha, mamua o ka loaa ana ia ia ka palapala kuai, e haawi mai oia no ke Aupuni i iwakalua kumamalima dala, a pono no ke haawi hou ia ua palapala kuai la i kela makahiki keia makahiki, ke uku mai oia pela.

PAUKU 4. O ke kuai waiwai ma ka pahu, kukaa, holowaa, hinai, barela, pipe, a me ka pahu apo e ae paha, a ina he lole, ua kuai apa, a ina aole i kuaiia ma keia mau ano i oleloia, a ua kuai hanere weta paha, ina e like me neia ke kuai ana, e kapaia kela kuai, he kuai kukaa.

A ina i uuku iho ka waiwai, aole i hiki i ke ana i oleloia maluna, ua kapaia kela kuai maloko o keia Kanawai, he kuai liilii.

PAUKU 5. O ka poe kuai ma ia mau ano elua, e loaa no ia lakou ka palapala kuai ma na ano elua, ke hana lakou e like me ka olelo ma na Pauku mua. Eia nae kekahi ano o ia mau palapala i oleloia ma keia Kanawai. Aole loa e hiki i ka mea kuai kukaa, aole hoi i ka mea kuai liilii i ka ukana, a me ka waiwai, a me na mea kalepa e ae, ma kona pa kuai, aole hoi ma kahi e ae malalo o keia Aupuni, ke kuai i wahi rama iki, ke loaa ole ia ia ka palapala kuai no ia mea, e like me ka olelo ma ke Kanawai. A ina i akaka pono i kekahi Lunakanawai ua kuai kekahi o ia poe i ka rama maloko o ka manawa i oleloia ma kana palapala kuai, alaila, pau wale ia palapala, a e uku no hoi oia no kela hewa keia hewa, e like me ka olelo ma ka Haawina elua o keia Kanawai.

PAUKU 6. O na palapala kuai i oleloia maluna, e kauia no ka inoa o ke Kuhina Kalaiaina malalo, a e hoailonaia i ka sila o kana Oihana.

PAUKU 7. E malama no ke Kuhina Kalaiaina i Buke, a e hoonohonoho oia iloko olaila, e like me na hua palapala, i na inoa a pau o ka poe i loaa ka palapala kuai i na ukana, a me na waiwai, a me na mea kalepa ma na wahi a pau o ke Aupuni, a e hoakakaia iloko o ia Buke, ko lakou wahi e kuai ai, ke ano o ko lakou kuai ana, ke ano o na palapala kuai i haawiia ia lakou, ka nui o ke dala a kela mea keia mea o lakou i haawi mai ai, a me ka la i haawiia'i ua palapala la. Pono no hoi i ua Kuhina la, i na manawa ku i ka hana maikai, ke haawi i ke Kuhina Waiwai i na dala a pau i loaa ia ia no na palapala kuai i oleloia ma keia Haawina.

PAUKU 8. Ina hana ku e kekahi i na olelo maloko o keia Haawina, a kuai i ka ukana, a me ka waiwai, a me na mea kalepa, me ka loaa ole ia ia mamua ka palapala kuai, a akaka kona hewa ilaila, e uku oia i ke Aupuni, i elua haneri dala, a hiki no hoi ke hoopaa ia ia no na malama eono ma ka manao o ka Ahahookolokolo.

HAAWINA 2.

NO KE KUAI RAMA.

PAUKU 1. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i palapala kuai nui i ka rama, no kela mea kuai kukaa, keia mea kuai kukaa i noi mai ia ia ma ka palapala, e hoike mai no nae ia palapala i ka inoa o ka mea nana e kuai, a me kahi ana e manao e kuai ai, a e hoakaka no hoi, ina nona ponoi ke kumu waiwai o ia hana, no hai paha, a e hoohiki no ma keia palapala.

PAUKU 2. Ina i oi aku ka rama i kuaiia iloko o ka pahu hookahi, a o ka hue paha, mamua o na galani elima, e kapaia kela kuai, he kuai nui. A pela no ina e kuaiia iloko o na pahu, a me na mea i lawe mua ia mai, he kuai nui no ia.

PAUKU 3. Mamua o ka haawi ana i palapala kuai nui i ka rama, e haawi ke kanaka noi, no ke Aupuni, he iwakaluakumamalima dala, a e haawi pu mai no hoi iloko o ka lima o ke Kuhina Kalaiaina i palapala hoopaa, no na dala elima haneri,a e kau pu ia me kona inoa, ma ia palapala, ka inoa o kekahi hope a ke Kuhina e manao ai he pono; penei nae ke ano o ua palapala hoopaa la, a penei ke kakau ana,

E IKE AUANEI NA MEA A PAU MA KEIA PALAPALA, O maua, o —— —— ka mua, o —— —— kona hope, e noho ana ma ———, Hawaii nei, ua hoopaa maua ia maua iho i ka Mea Kiekie —— ——, ke Kuhina Kalaiaina, e uku aku ia ia no ke Aupuni, i elima haneri dala maikai, a e pono no ke ohi like ia ia noloko mai o ko maua waiwai hui, a i ole ia, noloko mai o ko kekahi, ke malama ole ia keia olelo malalo. A, nolaila, ke hoopaa nei maua ia maua iho, a me na hooilina, a me na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina o maua no keia uku.

Hoailonaia i ko maua mau sila, a kakauia hoi, i keia la — o —, 18

Eia ke ano o keia palapala maluna, I keia la ua noi mai o —— ——, he kanaka kuai kukaa, e like me ka olelo o ke Kanawai, i palapala kuai nui i ka rama no ka makahiki hookahi mai keia la aku. Ina aole kuai liilii oia i kela mea i kekahi kanaka, aole hoi e hoemi mai i kekahi hoolilo ana malalo o na galani elima, aole hoi ukubi hou, aole mahele i kekahi pahu a hinai paha, aole hoi e hana kekahi kanaka ona pela, a ina aole uwalaau, a uhauha paha ma kona hale, kahi ana i kuai ai, a ina aole lilo kona kuai ana i mea hoopau i ka malu, a me ka noho malie ana, a hala ka makahiki i oleloia'i, alaila, lilo keia palapala i mea ole. Aka, ina i hoakakaia i kekahi Lunakanawai, ua hana oia i kekahi o ia mau mea, alaila, e lilo no kela mau haneri dala i oleloia iloko o ka palapala hoopaa, a e pau wale ka palapala kuai, aole hoi jure ma keia hookolokolo ana.

Na ko maua mau lima i hana, a kau hoi i na sila o maua i ka la, a me ka makahiki i oleloia'i maluna.

—— ——. (*Sila*)
—— ——. (*Sila.*)

PAUKU 4. Ina i malama ole kekahi kanaka kuai nui, i ka olelo o kana palapala hoopaa, pono i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi ia palapala hoopaa a i ka lima o ke Kokualunakanawai o ka Moi, a e haawi pu mai no hoi i na mea e akaka'i, a na ke Kokualunakanawai e hooko i ka olelo maluna o na mea i hewa, o ka mua, a me kona hope, e like me ka mea i hoakakaia mai no ua hewa la.

PAUKU 5. E hiki no hoi i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i palapala kuai liilii i ka rama ma ka omole, a ma ke kiaha paha, aole nae ma kahi i ae ole ia mamua e ka Poe Kukakuka Malu, aole ma kahi i ae ole ia ka moku kalepa ke komo. A mamua o ka haawi ana i keia mau palapala,e ku dala ia i ka mea i oi kona koho ana; penei,

Mamua aku o ka pau ana o na palapala kuai o kela manawa mamua, e olelo aku ke Kuhina Kalaiaina i ka Puuku pai palapala, a e paiia ma ka Nupepa Polinesia, ka la a me kahi ana e manao ai e ku dala ia mau palapala, a o ka la ku dala, aole ia e emi mai i na la ehiku mahope o ke pai mua ana, a e like ka nui o na palapala kuai, me ka ka Poe Kukakuka Malu e olelo ai, a e haawiia na palapala i ka poe i oi aku ke koho ana, ke hana lakou e like me ka olelo ma ka Pauku e pili ana mahope o keia.

PAUKU 6. O ka poe i oi aku ke kohoana, ina aole o lakou e manao hewa ia e ka Poe Kukakuka Malu mamuli o ka olelo a ke Kuhina Kalaiaina, a ina hoike mai lakou i ka palapala na ka mea ku dala nana i kuai i na palapala ae, a hoike i ka nui o kona kuleana, a me kona uku io ana i ke dala, alaila, e haawiia ka palapala ae. Mamua nae o ka haawii ana ia palapala, e haawi mai ka mea i oi aku ke koho ana, a aponoia, i palapala hoopaa me ka hope hookahi i ae ia e ke Kuhina, a e like ka haule poho me ka mea i oleloia ma ka Pauku akolu o keia Haawina. Penei nae ka hoakaka ana i kona mea e pakele ai i ka uku,

AKA, EIA KE ANO O KEIA PALAPALA MALUNA, I keia la ua ku pono ia —— —— ka mua, ka palapala kuai liilii i ka rama ma ——, ma ka Mokupuni o ———, no ——— mai keia la aku. Ina aole oia e kuai liilii, aole hoi hoolilo aku ia mea i kekahi kanaka o keia Pae Aina, aole hoi malama ma kona wahi kuai, i hale walaau, a uhauha paha, a ina aole lilo kona kuai ana i mea e haunaele ai, aole hoi i mea e pau ai ka malu, a me ka noho malie ana, a ina aole lilo kona kuai ana i mea e hakiia'i na Kanawai o keia Aupuni, a ina aole hanaia kekahi o keia mau mea, a hala ka manawa i oleloia'i, aole hoi haki i kekahi olelo o ka palapala ae i pili pu me keia, lilo keia palapala i mea ole. Aka, ina i hoakakaia, a maopopo i kekahi Lunakanawai, e like me ka mea i oleloia iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, ua hana oia i kekahi o keia mau mea, alaila, lilo no kela mau haneri dala i oleloia iloko o ka palapala hoopaa, a e pau wale ka palapala kuai, aole hoi jure ma keia hookolokolo ana.

PAUKU 7. O keia mau palapala kuai i oleloia e haawi, o na palapala kuai nui, a me na palapala kuai liilii i ka rama, e kauia ka inoa o ke Kuhina Kalaiaina, a e hoailonaia i ke sila o kana Oihana.

PAUKU 8. Ma ka palapala ae i ke kuai liilii e hooakakaia kekahi ano hou o ia kuai ana, aole nae e oi aku ka nui mamua o na galani elima. E hiki no hoi i ke Kuhina Kalaiaina ke hoakaka i kumu hana a i olelo ao aku i ka poe kuai ma na mea pili i ka lakou hana.

PAUKU 9. E malama no ke Kuhina Kalaiaina i buke, a e hoonohonoho oia iloko olaila i na inoa a pau o ka poe i loaa ka palapala kuai rama ma keia Aupuni. E hoakakaia iloko o ua buke la ko lakou wahi noho ai, ke ano o ka palapala kuai i haawiia ia lakou, a me ka nui o ke dala i loaa mai no ia mau palapala. Pono no hoi i ua Kuhina la i na manawa a pau i ku i ka hana maikai, ke haawi i ke Kuhina Waiwai i na dala a pau i loaa ia ia no na palapala kuai i oleloia ma keia Haawina.

PAUKU 10. Ina ee kekahi kanaka maluna o na olelo o keia Haawina, a kuai nui paha, a liilii paha i ka rama, me ka loaa ole ia ia mamua ka palapala kuai, e like me ka olelo maloko o keia Kanawai, a hoakakaia kona hewa, alaila, e uku ia i ke Aupuni no kela hewa keia hewa ana e hana'i, i elima haneri dala, a e hiki no ke hoopaa ia ia no na malama eono, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 11. O na olelo iloko o ke Kuikahi a keia Aupuni i hana'i me ko kekahi aina, e hoolaha ana i ke kuai rama maanei, ina e hoololiia kela olelo a hoonoaia paha, (e ae mai hoi ke Akua ia) alaila, hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e hoolahakoke aku i ka olelo no ka hoopau ana ike kuai liilii ke hiki i ka manawa pono; ame ka pau ana o ka haawi ana i palapalakuai. Alaila, na ke Kuhina Kalaiaina ehoolaha aku i ka olelo hookapu hou i ka rama, e like me ka hoakaka ana ma ka Apana ekolu o keia Kanawai.

PAUKU 12. E makaikai aku ka Luna Makai a i ole ia, kekahi hope ona i na wahi a pau i aeia ke kuai rama mamuli o keia Kanawai.

HAAWINA 3.

NO NA HOTELA, A ME NA HALE HOOKIPA, A ME NA HALE AHAAINA.

PAUKU 1. Ina noi mai kekahi kanaka ma ka palapala, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi ia ia i palapala ae aku e malama i Hotela, a i Hale hookipa, a i Hale ahaaina paha. E hoike mai nae ka palapala noi, i ka inoa o ka mea nana e malama i ka hale,

a me kahi ana e manao ai e hana i kana hana, a e hoike mai no hoi, ina paha manao oia i kona hale iwahi e pono ai na luina, i wahi paha e pono ai kekahi poe e ae.

PAUKU 2. O ka hale e pono ai na luina, e kapaia ia hale, he Hale hookipa; a Hale ai paha, a mamua o ka haawi ana i palapala ae no ia hale, e haawiia mai iloko o ka lima o ke Kuhina Kalaiaina, he iwakaluakumamalima dala, a e haawi pu ia mai ka palapala hoopaa, me ka inoa oka hope hookahi, i aponoia e ke KuhinaKalaiaina, e like hoi ka nui o ka uku, a me ke kumu e pakele ai me keia olelomalalo; penei,

E IKE AUANEI NA KANAKA A PAU MA KEIA PALAPALA, O —— —— ka mua, a o —— —— kona hope, e noho la ma ———, ma ka Mokupuni o ———, ma Hawaii nei, ua hoopaa maua ia maua iho, no na dala elima haneri, e uku aku i ka mea Kiekie, —— ——, i ke Kuhina Kalaiaina, a e ohiia kela dala noloko mai o ko maua waiwai hui, a noloko mai o ko kekahi paha, ke malama ole ia na olelo malalo, no ke Aupuni ia dala, a he dala maikai. Ke hoopaa nei maua ia maua pu, a pakahi no hoi, a me ko maua mau hooilina, a me na mea hooko kauoha, a me na mea hooponopono waiwai hooilina o maua e uku aku ia.

Ua hoailonaia i ko maua mau sila, a kakauia i keia la —, o —, 18

Aka, eia ke ano o keia palapala maluna, I keia la, e like me ka olelo o ke Kanawai, ua noi mai o —— ——, ka mua o na mea i hoopaa ia laua iho, i palapala ae i kona malama ana i Hale hookipa, a i Hale ai paha no ka makahiki hookahi mai keia la aku. Ina aole ia e kuai, aole hoi haawi aku i ka rama me ka palapala ole, ka mea e pono ai, a ina aole oia e hoolilo i kona hale i wahi uwalaau, a uhauha, a ina aole lilo kana hana i mea e haunaele ai, a i mea paha e pau ai ka malu, a me ka noho malie ana, a ina aole ia e hookipa i na luina mahuka, a ina aole oia e hana i kekahi o keia mau mea, a hala ka makahiki i oleloia'i, aole hoi e hamama kona hale mahope o ka umi o ka ho ra o ka po, aka, ua hoomakaukau i ka ai maikai no ka poe hele mai i kona hale, ka poe e pilikia ana ke loaa ole ka hale maikai, a ina e ae koke mai i na Makai, ke manao kekahi o lakou e huli i kona hale, a ina malama oia i na olelo e ae a pau a ka poe kukakuka malu e olelo ai, na olelo i hooakakaia maloko o kana palapala ae, E hiki no ke hookomo iloko o ia palapala i olelo ae, a i olelo hoole paha i hale maika, a me ka papa pilioki, e like hoi ka uku no keia mau mea me ka ka Poe Kukakuka Malu e olelo ai, ina aole hana kue oia i kekahi o keia mau mea, alaila, hilo keia palapala i mea ole. A ina aole pela, a ina i hoakakaia, a maopopo i kekahi Lunakanawai e like me ka olelo iloko o ke kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, alaila, lilo kela mau haneri dala i oleloia maloko o ka palapala hoopaa, a e pau wale ka palapala ae i kona malama ana i Hale hookipa, aole hoi jure i keia hookolokolo ana.

Na ko makou mau lima i hana, a kau no hoi i na sila o maua, i ka la i oleloia'i maluna.

——— ———. (*Sila.*)
— — ———. (*Sila.*)

PAUKU 3. O ka hale hoomaikai e pono ai ka poe kiekie e kapaia ia hale, he Hotela. Mamua o ka haawi ana o ke Kuhina Kalaiaina i ka palapala ae i ka malama ana ia hale, e haawiia mai i kona lima na dala, he kanaha, a e haawiia mai no hoi ka Palapala hoopaa, e like ke ano, a me ka nui o ka uku me ka mea i hoakakaia ma ka Pauku elua o keia Haawina.

PAUKU 4. Ke hiki aku i ka manawa ku i ka maikai, pono i ke Kuhina Kalaiaina ke hoouna aku i kekahi o na Makai o ia wahi, e huli ia mau hale ahaaina, i na hale e pono ai na luina, a me na hale e pono ai ka poe kiekie, a na ua Makai la e hoike mai i ke Kuhina Kalaiaina, i ke ano, a me ka pono o ka hale.

PAUKU 5. O kela mea o keia mea i loaa ka Palapala ae e like me ka olelo o keia Haawina, e malama hoike oia ma ka Buke, i na inoa o na mea a pau ana e hookipa'i, a pono no hoi ia mau haku hale e lawe ia mau inoa i kela malama i keia malama, a i ka lima o ka Puuku Pai palapala o ke Aupuni, a nana no e pai, a e uku mai no lakou e like me ke ano mau o ka uku ana.

PAUKU 6. O na palapala ae i oleloia iloko o keia Haawina, e kauia ka inoa o ke Kuhina Kalaiaina malalo, a e hoailonaia no hoi i ke sila o kana Oihana, a e malama no hoi ia Kuhina i Buke, a e hoonohonoho oia iloko olaila, e like me na hua palapala, i na inoa a pau o ka poe i loaa ka Palapala ae i ko lakou malama ana i Hale ahaaina, a hookipa paha, a he Hotela paha, ma na wahi a pau o keia Aupuni. E kau pu ia no ka inoa o kahi o ka hale, a e hoakakaia ke ano o ka palapala ae, ka nui o ke dala i loaa mai, a me ka inoa o na hope i oleloia iloko o na Palapala hoopaa a lakou. Pono no hoi i ua Kuhina la ke haawi i ke Kuhina Waiwai, i na dala a pau i loaa mai ai ia ia mamuli o na olelo o keia Haawina.

PAUKU 7. Ina ee kekahi maluna o na olelo o keia Haawina, a malama i Hale ahaaina no na luina, a i Hotela paha a i papa pilioki me ka hui pu paha; kaawale aku paha, me ka loaa ole ia ia mamua ka Palapala ae e like me ka olelo o keia Haawina, ina hoakakaia kona hewa, e uku mai ia i ke Aupuni i hookahi haneri dala no kela hewa keia hewa, a hiki no ke hoopaa ia ia no na malama eono e like me ka manao o ka Ahahookolokolo. E hiki nae i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i palapala ae i ka malama i hale maikai a i papa pilioki mamuli o ka palapala hoopaa e like ke ano me ka ka Poe Kukakuka Malu e olelo ai.

HAAWINA 4.

NA MEA KU DALA.

PAUKU 1. Pono i ke Kuhina Kalaiaina, i kela makahiki keia makahiki, i ka la mua o Ianuari, e haawi i mau palapala ae i ke ku dala ma na wahi iloko o keia Aupuni, e like me neia. Ma Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu, elua palapala, oia ka uuku; ma Lahaina, ma ka Mokupuni o Maui, hookahi no palapala, oia ka uuku. Aka, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi hou aku i palapala, ke hiki aku i ka manawa ana e manao ai, ua hemahema ka poe kuai, aole nae e oi ko Honolulu mamua o na mea eha, aole hoi e oi ko Lahaina mamua o na mea elua.

A hiki no hoi i ke Kuhina Kalaiaina, ke manao oia he mea e pono ai na kanaka, ke haawi i hookahi Palapala ae i ke ku dala ma kala awa komo, keia awa komo, e like me na olelo ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, e like hoi ia mau palapala me na mea i oleloia iloko o keia Kanawai.

PAUKU 2. Ina manao kekahi e loaa ka palapala ku dala, pono ia ia i anahulu mamua aku o ka la o ka makahiki i hoakaia'i, e haawi i ke Kuhina Kalaiaina i palapala noi, e hoakaka ana i kona inoa, a me kona aina, ina he kanaka kupa paha, he haole i hookupaia paha no ka Moi, a he haole o ke Aupuni e paha, ua loaa nae ke kuleanahale maloko o keia Aupuni, e hoakaka ana hoi i kahi ana e manao ai e hana.

PAUKU 3. I ka haawi ana ia mau palapala, pono ia ia e manao mua aku i kekahi a me kekahi; penei,

1. I ke kanaka kupa, a i ole ia, i ka haole i hookupaia no ka Moi.

2. I na lahui e i loaa ke kuleanahale ma keia aina.

3. Ina o na kanaka kupa wale no, a o na haole i hookupaia paha, a i ole ia, o na lahui e i loaa ke kuleanahale maanei, alaila, e haawi mua ia ka palapala i ka mea i haawi mua mai i kana palapala noi iloko o ka Waihona. E hana mau nae na mea noi e like me na olelo i oleloia iloko o keia Haawina.

PAUKU 4. Ina e ku dala ia ka waiwai paa, a me ka ukana, a me na waiwai lewa, na mea i ohiia e kekahi Makai, a e kekahi luna e ae paha o ka poe hookolokolo, ina i hanaia mamuli o ka olelo a kela poe hookolokolo, alaila, pono no ke ku dala wale, aole manaoia ka mea ia ia ka palapala wale no, ke ku dala. Aka, ina i kuaiia ka waiwai o ka mea i make, me ke kauoha paha, kauoha ole paha, na ka mea Hooko kauoha paha, na ka mea Hooponopono waiwai hooilina paha, ina i hanaia malalo o ka olelo a ka Luna

hooko kauoha, alaila, aole na hai e kuai, o ka mea ia ia ka palapala ku dala wale no, aole nae e pili keia i ka waiwai i ohiia mamuli o ka olelo a ka Ahalunakanawai.

PAUKU 5. Mamua o ka haawi ana i Palapala ae i ke ku dala ana ma Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu e haawi mai ka mea noi iloko o ka lima o ke Kuhina Kalaiaina, i elima haneri dala. A mamua o ka haawi ana i Palapala ae i ke ku dala ma Lahaina, ma ka Mokupuni o Maui, e haawi mai ka mea noi iloko o ka lima o ke Kuhina Kalaiaina, i elua haneri me kanalima dala. A e haawi pu mai no hoi i Palapala hoopaa no na haneri dala hou elima, a me ka inoa o ka hope hookahi i aponoia e ke Kuhina Kalaiaina. Penei ke ano o ua palapala hoopaa la,

E IKE AUANEI NA KANAKA A PAU MA KEIA PALAPALA, O —— —— ka mua, a o —— —— kona hope, e noho ana ma ———, ma ka Mokupuni o ———, ma Hawaii nei, ua hoopaa maua ia maua iho no na dala elima haneri, dala maikai, e uku aku i ka Mea Kiekie, i ke Kuhina Kalaiaina, no ke Aupuni ia dala, a e ohiia ia noloko mai o ko maua waiwai hui, a noloko mai o ko kekahipaha, ke hana ole ia e like me ka olelo malalo. E uku pololei aku no maua elua, a hookahi paha, a nolaila, ke hoopaa nei maua ia maua iho, a me na hooilina, a me na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina o maua.

Ua hoailonaia i ko maua mau sila, a ua kakauia i keia la —, o —, 18

Eia hoi ke ano o keia palapala maluna. I keia la ua noi mai o —— ka mua, e like me ka olelo iloko o ke kanawai, e haawiia nana ka Palapala ae i kona kuai ku dala ana, ma ka Mokupuni o ———, no ka makahiki hookahi, mai keia la aku. Ina aole oia e ku dala me ka ike i kekahi waiwai pakele hewa i ke Dute i hoakakaia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, a ina aole haule ia ia ka haawi pololei aku i ke dala i loaa ia ia i kona kuai ku dala ana i ka waiwai; a ina aole lawe hooi i kona uku iho mamua o ka mea i oleloia iloko o ke kanawai, a ina aole hana oia i kekahi o keia mau mea, a hala na makahiki i oleloia'i, alaila, lilo keia palapala i mea ole. A ina aole pela, a ina i hoakakaia a maopopo i kekahi Lunakanawai e like me ka olelo iloko o ke kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, alaila, lilo kela mau haneri dala i oleloia maloko o ka Palapala hoopaa, a e pau wale ka Palapala ae i kona ku dala ana, aole hoi jure i keia hookolokolo ana.

Ua hanaia e ko maua mau lima, a ua kauia ko maua mau sila, i ka la i oleloia maluna.

—— ——. (*Sila.*)
—— ——. (*Sila.*)

PAUKU 6. Hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hoolimalima maoli ma ka palapala me na mea ku dala ana i hoonoho ai ma na awa komo e ae, aole ma Honolulu, aole hoi ma Lahaina, e uku hapahaneri mai lakou i ke dala a pau i loaa ia lakou i ko lakou kuai ku dala ana i ka waiwai; aole nae e oi ka uku mamua o na hapahaneri elua; no ke Aupuni keia uku, i pani no na dala i uku mua ia no ka Palapala ae ma Honolulu, a me Lahaina.

PAUKU 7. Ina i manao ke KuhinaKalaiaina, e like me ka olelo i oleloia iloko o ka Pauku mua, a me ka Pauku eono o keia Haawina, e haawi i Palapala ae i ke ku dala ma kekahi o na Awa komo e ae, aole Honolulu, aole hoi o Lahaina, a e lawe i mau hapa haneri noloko mai o ke dala loaa, i uku no ke Akua, pono i ka poe manao ku dala pela, ke haawi mai i Palapala hoopaa, e like ka uku, a me ke ano, me ka mea i oleloia iloko o ka Pauku elima o keia Haawina, a e malama no hoi lakou i na olelo a pau o keia Haawina, e like me na mea ku dala ma Honolulu, a ma Lahaina.

PAUKU 8. O na mea kuai ku dala a pau i oleloia iloko o keia Haawina, o na mea ma Honolulu, a me Lahaina, a me na mea a ke Kuhina e hoonoho ai ma kona manao, pono no ia lakou ke lawe i elima hapa haneri o ke dala a pau i loaa mai ia lakou i ko lakou kuai ku dala ana i ka waiwai; a e hiki no ia lakou ke hoopii, a loaa mai ke dala o ka mea i koho, e like me kona koho ana no ka waiwai i kimoia nona. Ina hoohiki ke Kakauolelo no ia ku dala ana, e manaoioia kana ololo e na Ahahookolokolo a pau maloko o keia Aupuni.

PAUKU 9. O na Makai nui a pau o na Mokupuni o keia Aupuni, a me ko lakou mau hope i hoonohoia ma ko lakou wahi, pono ia lakou ke kuai ku dala me ka palapala ole, e like me ka olelo a na Lunakanawai, a i ko lakou hooko ana ia mau olelo, ua maikai ko lakou kuai ana i ke Kanawai, a ua paa ka olelo, aole nae e hiki ke lawe i na hapahaneri o ke dala eloaa mai.

PAUKU 10. I kela hapaha, keia hapaha o ka makahiki, e haawi mai na mea a pau i aeia e ku dala, i Palapala hoike, iloko o ka lima o ke Kuhina Kalaiaina, e hoakaka ana i ka nui o ka waiwai i kimoia; ma na dala i kohoia e helu ai, e hoakaka ana hoi i ka nui o ko lakou loaa ma na hapahaneri. A o ka poe i aeia e ku dala, ma na hapahaneri o ka loaa, e haawi mai lakou i kela hapaha, keia hapaha o ka makahiki, a iloko o ka lima o ke Kuhina Waiwai, i na hapahaneri i loaa ia laakou no ke Aupuni. Ina aole lakou e hana pela, hiki no i ke Kuhina Waiwai, ke hoopii aku i ke Kuhina Kalaiaina, a nana no e hoopaa i ko lakou Palapala ae i ke ku dala ana.

PAUKU 11. O na Palapala ae i oleloia maloko o keia Haawina, e kauia ka inoa o ke Kuhina Kalaiaina malalo, a e hoailonaia i ke sila o kana Oihana.

PAUKU 12. E malama no ke Kuhina Kalaiaina i buke, a e hoonohonoho oia iloko olaila, e like me na hua palapala, i na inoa o ka poe a pau i loaa ka palapala ae i ko lakou ku dala ana ma keia Aupuni, e kauia no hoi ka inoa o ko lakou wahi i noho ai, ke ano o ka palapala ae i haawiia, a me ka nui o ke dala o kela mea keia

mea o lakou i haawi mai ai i ke Aupuni. A hiki i ka manawa ku i ka maikai, pono i ua Kuhina la ke haawi i ke Kuhina Waiwai i ke dala a pau i loaa ia ia mamuli o na olelo o keia Haawina.

PAUKU 13. Ina ee kekahi maluna o na olelo o keia Haawina, a kuai ku dala me ka loaa ole ia ia ka Palapala mamua o ke kuai ana, a hoakakaia kona hewa, e uku mai ia i ke Aupuni no kela hewa ana e hana'i, i elima haneri dala, a o ka waiwai ana e ku dala'i, aole e manaoia ua lilo pono kela waiwai i ka mea nana i koho. Aole nae i pili keia olelo i na Makai i hana mamuli o ka olelo a na Ahahookolokolo. A ina i mai kekahi mea ku dala i aeia, a pilikia paha i ka hana, a nolaila, hoonoho i hope nona, e hana ma kona inoa, a ma kona pono, alaila, aole pili na olelo o keia Pauku ia ia.

HAAWINA 5.

NO KA POE MAAUAUWA A ME KA POE PIELE.

PAUKU 1. Ina ma ka palapala e noi mai ai kekahi kanaka maoli, a o kekahi haole paha, i Palapala ae i kona maauauwa ana, a me ka piele ana paha, a hoakakaia ka inoa o ka mea noi, alaila, pono i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi aku ia ia i Palapala ae; e hoakakaia mai nae ka Mokupuni kahi ana e manao e piele ai, a e hoakakaia, ina paha nona ponoi ka waiwai ana e manao ai e kuai, a no hai paha.

PAUKU 2. Ina noi mai kekahi i Palapala ae i kona maauauwa ana ma kekahi Mokupuni, alaila, i ka hana ana mamuli o kana Palapala ae, aole hiki ia ia ke maauauwa ma kekahi Mokupuni e ae, ma ka Mokupuni i oleloia wale no. E hiki nae ke haawi i Palapala ae i ka maauauwa ana ma na Mokupuni e ae, ke hanaia e like me ka olelo ma ka Pauku e pili hope ana i keia.

PAUKU 3. Mamua o ka haawi ana o ke Kuhina Kalaiaina i Palapala ae i ka maauauwa ana, e haawiia mai iloko o kona lima e ka mea nonoi Palapala ae i umikumamalua dala, a me ka hapalua; no ke Aupuni ia dala: ua haawiia no ka Palapala ae i ka maauauwa ana ma ka Mokupuni hookahi, a pela no e uku hou ai no kela Mokupuni keia Mokupuni, kahi ana e manao ai e maauauwa ai. E haawi mai no hoi ia i palapala hoopaa, a me ka inoa o kekahi hope i aponoia e ke Kuhina Kalaiaina no na dala elima haneri. Penei hoi na hua o ia palapala hoopaa, a me kona ano no hoi,

E IKE AUANEI NA KANAKA A PAU MA KEIA PALAPALA A MAUA. O —— ka mua, a o ——— kona hope, e noho la ma ——, ma ka Mokupuni

o ———, ua hoopaa maua ia maua iho no na dala elima haneri, e uku pono aku maua i ka Mea Kiekie, i ke Kuhina Kalaiaina; no ke Aupuni ia dala; a he mea pono no ke ohiia mai ia, noloko mai o ka waiwai o maua pu, a noloko o ko kekahi paha, ke malama ole ia na olelo i oleloia maloko. No ka uku pu aku, a i ole ia, e uku kekahi o maua, e like me ia, a nolaila, ke hoopaa nei maua ia maua iho, a me na hooilina, a me na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina o maua.

Ua hoailonaia i ko maua mau sila, a ua kakauia i keia la —— o —— 18

Eia nae ke ano a keia mau olelo i oleloia maluna,

I keia la ua hoopaa o —— ka mua ia ia iho, a ua noi mai i Palapala ae i kona Maauauwa ana ma ka Mokupuni o ———, no ka makahiki hookahi, mai keia la aku. Ina aole oia e Maauauwa ma kekahi Mokupuni e ae, ma kahi wale no i oleloia maloko o kana palapala, a ina aole e hoike aku i ka waiwai o ka aina e mai i pakele hewa i ke dute, a ina aole oia e piele aku, a hoike e kuai i ka rama, alaila, lilo keia palapala i mea ole, a ina aole pela, a ina i hoakakaia a maopopo i kekahi Lunakanawai, e like me ka olelo ma ke kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, alaila, lilo kela mau haneri dala i oleloia maloko o ka Palapala hoopaa, a e lilo wale kana palapala ae i kona Maauauwa ana. Aole hoi jure ma keia hookolokolo ana.

Na ko maua mau lima i hana, a kau hoi i na sila o maua i ka la a me ka makahiki i oleloia maluna.

——— ———. (*Sila*)
——— ———. (*Sila.*)

Pauku 4. Ina hana ku e kekahi mea maauauwa, a piele paha, i na olelo i oleloia malalo o kana Olelo hoopaa, alaila, pono i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi ia palapala hoopaa i ke Kokualunakanawai, i mea e hookoia'i ia maluna o laua, ka mea mua, a me kona hope, a hoike aku no hoi oia i na mea e ae e maopopo ai ka oiaio o kela hewa.

Pauku 5. O na Palapala ae i oleloia maloko o keia Haawina, e kauia ka inoa o ke Kuhina Kalaiaina malalo a e hoailonaia ia no hoi i ke sila o kana Oihana.

Pauku 6. E malama no ke Kuhina Kalaiaina i buke, a e hoonohonoho oia iloko olaila, e like me na hua palapala, i na inoa o ka poe a pau i loaa ka Palapala ae i ka maauauwa ana ma keia Aupuni, kahi a lakou i piele ai, a me ka nui o ke dala a kela mea keia mea i haawi mai ai, a me na inoa o na hope i kauia ma na palapala. A hiki i ka manawa i ku i ka maikai, pono i ua Kuhina la ke haawi i ke Kuhina Waiwai i ke dala a pau i loaa ia ia no na palapala i oleloia ma keia Haawina.

Pauku 7. Ina ee kekahi maluna o na olelo o keia Haawina, a maauauwa, a piele i ka waiwai, a me ka ukana paha, no ka aina e mai, me ka loaa ole ia ia ka Palapala ae e like me na olelo ma-

loko o keia Haawina, a hoakakaia kona hewa, e uku mai oia i ke Aupuni i hookahi haneri dala, a hiki no ke hoopaa ia ia i eono malama, ke manao ka poe hookolokolo pela. Aole nae e pili keia i ka piele dala.

HAAWINA 6.

NO NA NUPEPA, A ME NA PEPA PAIMAU.

PAUKU 1. Ina makemake kekahi e pai i ka Nupepa, a me kekahi mea e ae, a pai pololei i ka manawa, pono ia ia e palapala mai i ke Kuhina Kalaiaina, a e hai mai i ka inoa o ka mea nana e pai, a me kahi ana e manao ai e pai i kana Nupepa, a me ka mea e ae paha, e hai mai no hoi, ina no na mea o ke Akua, a no na mea letera wale no; a ina e pai ana paha oia i na olelo hoike, a me na olelo hoolaha, no na mea kuai, me ka ukuia'ku: a loaa i ke Kuhina Kalaiaina ia palapala, pono ia ia ke haawi i ua kanaka la ka Palapala ae i kona pai ana.

PAUKU 2. O na Nupepa, a me na pepa paimau a pau ma keia Aupuni, i pili i ka letera, a me ka ike hohonu, a me na paahana, a me ka palapala, a me ka pule, ina pili i keia mau mea wale no, alaila, loaa wale i ka mea nana e pai ia mea, ka Palapala ae na ke Kuhina Kalaiaina aku, aole uku mai, o ka mea iki wale no i pili ia mea i oleloia no na Palapala ae ma ka Apana ekolu o keia Kanawai.

PAUKU 3. Ina manao kekahi mea e pai i ka Nupepa, a i ka Pepa paimau e ae paha, a e hookomo i ka olelo hoike, a hoolaha no na mea kuai, alaila, e haawi mua mai oia, a i ka lima o ke Kuhina Kalaiaina i hookahi haneri dala, alaila, e haawiia'ku ka Palapala ae i kona pai ana.

PAUKU 4. O na hana Aupuni a pau, o na Kanawai no ke Aupuni, a me na hana a pau a na Luna no ke Aupuni e hana'i, pono no ke paiia ka manao o na kanaka no ia mau mea, ma na Nupepa a pau, a me na pepa paimau i aeia ke pai ana. Aka, ina i poino kekahi no ka hoinoia o kona inoa, a no ka wahaheeia mai, alaila, e uku mai ka mea nana e pai. Eia nae kekahi, ina e paiia kekahi olelo ino no ke Alii, a no ka Mea Kiekie ke Kuhinanui, a he olelo hoohilahila paha, e manaoia ia he hoino nui; a o ka mea nana i pai ia olelo iloko o kana Nupepa, a me ka pepa paimau paha, e hooukuia oia, i hookahi tausani dala, a ina hana hou oia pela, pono ke hoopaa ia ia no ka makahiki hookahi ke manao ka Ahahookolokolo pela.

PAUKU 5. O na Palapala ae i oleloia maloko o keia Haawina, e kauia ka inoa o ke Kuhina Kalaiaina malalo, a e hoailonaia i ke sila o kana Oihana, alaila, ua pono no ka makahiki hookahi.

PAUKU 6. E malama no ke Kuhina Kalaiaina i buke, a e hoonohonoho oia iloko olaila, e like me na hua palapala i na inoa o ka poe a pau i loaa ka palapala ae i ke pai ana i Nupepa, a i pepa paimau paha, ma na wahi a pau o keia Aupuni, ina i pili ka olelo i ka letera, i ka ike hohonu, i na paahana, i ka palapala, a i ka pule paha, a ina paha ua manao oia e pai i na olelo hoike, a hoolaha no ke kuai, e hoakakaia keia mau mea, a me ka inoa o ua Nupepa la, a o ka pepa paimau paha, a me kahi i paiia, a e haiia no hoi ka olelo e paiia iloko o ia pepa, o ka olelo Hawaii paha, ka olelo e paha, a me ka nui o ke dala i loaa mai no kela palapala, a no keia palapala. A hiki i ka manawa ku i ka maikai, pono i ua Kuhina Kalaiaina la ke haawi i ke Kuhina Waiwai, i ke dala a pau i loaa ia ia mamuli o na olelo o keia Haawina.

PAUKU 7. Aole e manaoia kekahi olelo iloko o keia Haawina, ua pili ia i ka Nupepa Polinesia, a me ka Leo o ke Aupuni i oleloia ma ka Mokuna mua o keia Apana.

PAUKU 8. Ina i ee kekahi maluna o na olelo maloko o keia Haawina, a paiwale i ka Nupepa, a i ka pepa paimau paha, maloko o keia Aupuni, me ka loaa ole ia ia mamua ka Palapala ae i kana hana ana, a hoakakaia kona hewa, e uku mai ia, no kela hewa, keia hewa ana e hana ai, i elima haneri dala, a e hoopaaia no hoi i eono malama, ke manao ka Poe hookolokolo pela.

MOKUNA 3.

NO KA HANA ANA I NA MEA HOU MALUNA O KA AINA.

PAUKU 1. Na ke Kuhina Kalaiaina e nana, a malama, a hooponopono i ka Waihona o na hana maikai hou maluna o ka aina, a nana no e haawi i ka hana i pili ia mea i kekahi kakauolelo ana e koho ai.

PAUKU 2. E malama oia i buke, a maloko olaila e kakau oia i ka mooolelo no na hana Aupuni a pau, a e kaawale ka olelo no kekahi Mokupuni, a me kekahi, a maloko o ia buke e kakau oia i na Olelo ao a pau a ka Moi e haawi ai i na Kiaaina no na mea i oleloia malalo. Na na Kiaaina no e hana, a malama i ka hana ana

ia mau mea ma ko lakou mau Mokupuni, a maloko o ia buke e kakauia na palapala iwaena ona, a me na Kiaaina; penei,

1. Ka hana hou ana, a me ka hoomaikai ana i na alanui, a me na alaloa, a me na alahaka, ma ko lakou mau Mokupuni.

2. Ka hana ana i na Pa kuai, a me na Hale kuai, ma na wahi kuai nui.

3. Ka hana ana i na Hale malamalama, a me na Mouo, a me ka hoakaka ana i na Kowa o na Mokupuni.

4. Ka hana ana i na Halepaahao, a me na wahi e hoopai ai i na kanaka.

5. Ka hooki ana, a me ka hoopaa ana i na holoholona hele hewa.

HAAWINA 1.

NO NA ALANUI, A ME NA ALALOA, A ME NA ALAHAKA.

PAUKU 1. Pono no i ke Kuhina Kalaiaina ke olelo aku i na Kiaaina, ma ka inoa o ka Moi, alaila, hiki no i na Kiaaina ke hana i alanui, a i alaloa, a i alahaka paha e like me lakou e kauohaia'i e hana ma ko lakou mau Mokupuni. Nolaila, pono no ia lakou e like me ko lakou manao, ke kii aku, a hoohana i ka poe i hoahewaia e hana ma ko lakou mau Mokupuni; a e hoonoho i Luna maluna o lakou. Pono no hoi ke kii aku no ia hana i na kanaka e ae, i na mea a pau a ke Kanawai i hoohana'i, ka poe hoi i uku ole mai i ka hapawalu no ua la hana nei. A hiki no i ke Kiaaina ke koiako, a hoohana maoli i ua poe la, e like me ka olelo iloko o keia Haawina.

PAUKU 2. I ka imi ana i na ala, a me na kuamoo, a i ka hana ana i na alahaka, e manaoia no, a e hoomaluia ka waiwai o na kanaka nona ka aina kahi e holo ai ke alanui, a me ke kuamoo, a me kahi e hanaia'i na alahaka. A ina e poino ana kekahi kanaka no ka holo ana o ke ala, a me ke kuamoo, a me ke alahaka paha, maluna o kona aina, alaila, pono mamua o ka hana ana, e kii i ke kanaka e hele mai imua o ke Kiaaina, e hoike mai i mea e pono ole ai ka holo ana o ke ala ma ia wahi maluna o kona aina.

PAUKU 3. Pono no i ke Kiaaina ke kii aku i jure e olelo i ka nui o ka poino o ke kanaka i ka holo ana o ke ala ma ia wahi, a o ka olelo a kela jure, ua paa ia, a e uku no ke Aupuni i ke kanaka e like me ka olelo a kela jure. A e haawi ke Kiaaina i ke Kuhina Kalaiaina i kope hooiaioia no ka olelo a kela jure.

PAUKU 4. E haawi ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi e hanaia'i ua alanui la, na ke kanaka i hoopoinoia i palapala; penei,

Ke hoike aku nei keia palapala, ua kohoia ka jure e like me ka olelo o ke Kanawai, a i ka lakou olelo ana ua poho ka waiwai o —— —— i ——— dala no ka holo ana o ke ——— ma kona wahi.

Hale Aupuni, Mokupuni o ——— i ka la o ——, 18 ——

Kiaaina.

PAUKU 5. A haawiia kela palapala i ka mea nona kahi, alaila, lilo mai kela wahi i ke Aupuni, i hanaia ke ala i oleloia'i; aole palapala hoolilo a ka mea nona ia wahi mamua. A e haawi ka mea nona kahi i ua palapala la i ke Kuhina Kalaiaina, i ukuia e like me ka olelo ma ka

PAUKU 6. A ike ke Kuhina Kalaiaina i ua palapala la, hiki no ia ia ke olelo pu me ke kanaka nana ka palapala, a holo like ka laua, alaila, hiki i ke Kuhina ke pani aku i aina okoa, a i mau pono e ae paha, e like me kona ike ana he mea e pomaikai ai ke Aupuni, a hiki no hoi ia ia ke kikoo ae i ke Kuhina Waiwai no ia mau dala, a nana no e uku i ke kanaka.

PAUKU 7. Ina i holo ka olelo no kekahi alanui, alaloa, a alahaka paha, alaila, hiki i ke Kiaaina ke hoonoho i Luna no ia hana, a na ke Kuhina Kalaiaina ka olelo no kona uku. Na ia Luna e malama i ka poe hana ma ia hana, a ina i hoopaneeia kela hana, a pono ole paha ka hana ana no ka hewa o ka Luna, alaila, e aua no ke Kuhina i kona uku, aole haawi aku.

PAUKU 8. Ina aole kanaka i hoohewaia e hana ma ka Mokupuni kahi o ke alanui, a me ke kuamoo, a me ke alahaka i oleloia'i, a ina uku na kanaka a pau o ka poalua, e like me ka olelo ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, a nolaila, aole mea nana e hana i ke ala, alaila, e noonoo ke Kiaaina i ka nui o ka lilo ke hoolimalima i ka hana ana ia alanui, a me ke kuamoo, a me ke alahaka paha, a e hai mai no hoi ia i ke Kuhina Kalaiaina, a e hai pu mai no hoi i na mea e pilikia ai ka hana, a me na mea e hiki ai, i kona nana ana. Alaila, hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hoolaha ae i ka olelo hoolimalima ia hana, a e paiia ka olelo maloko o ka Nupepa, a o ka mea i emi mai ka waiwai o ke koho ana, nana no ka nana. A e hooholoia ma ka palapala ka olelo me ka mea nana i koho, a na ke Kuhina Waiwai e uku aku i ke kanaka e like me ka Bila hooaie a ke Kuhina Kalaiaina e haawi ai. E lawe ia kela dala noloko mai o ke dala auhau o ia Mokupuni i mea e pono ai na alanui o ia Mokupuni.

HAAWINA 2.

NO NA PAKUAI, A ME NA WAHI KUAI NUI.

PAUKU 1. Pono no i ke Kuhina Kalaiaina ke olelo aku i ka Moi, a ina hoakaka aku ka Moi pela, alaila, e hanaia ka pa kuai a he wahi kuai paha, kahi e hiki ai na moku maoli ke ku, a kuai i ka waiwai i makemake nui ia ma na Awa komo nui ia, i oleloia ma ka Apana akolu o keia Kanawai.

PAUKU 2. Ma na wahi a ke Kuhina Kalaiaina e olelo ai, malaila e hanaia'i na pa a me na wahi kuai, kahi e kuai ai i ka waiwai o ka aina; a e hanaia ma ke ano a ke Kiaaina e manao ai ua ku pono ia wahi. Ina e olelo aku ke Kuhina Kalaiaina i ke Kiaaina pela, pono ia ia e hoike ae i ke ano o ka pa kuai ana e manao ai, a me ka nui o ka waiwai lilo i ka hana ana, a me ka nui o ka loaa i ke Aupuni, ke paa, a me ka pomaikai o ka poe mahiai o ia Mokupuni no ia pa kuai.

PAUKU 3. E hanaia ua mau pa la ma na wahi a na Kiaaina e manao ai he wahi kupono, a ina i pono, e uhiia maluna, i mea e malu ai ka waiwai i ka ua. E hana kaawale ia kahi, a me kahi i keena no ka poe kuai i na mea maka, e like nae me ka manao o ke Kiaaina, a e hiki no ia ia ke hoolimalima makahiki i kela mau keena me ka poe kuai liilii i na mea o ka aina, no ke Aupuni ke dala loaa mai.

PAUKU 4. E malama no na Kiaaina i kela mau wahi kuai, i maemae, a e houku aku oia i ka poe i waiho i na waiwai i na keena a pilau, a me ka poe a pau e maemae ole ko lakou keena.

PAUKU 5. I kela makahiki keia makahiki, e palapala mai ke Kiaaina i ke Kuhina Kalaiaina, a e hoike mai i ke ano o na pa kuai, a pela no ka pinepine o kana hoike ana i ke Kuhina Waiwai, no ka waiwai i loaa mai i ka hoolimalima ana i na keena. Pono nae i na Kiaaina ke olelo ke Kuhina Kalaiaina pela, ke lawe i ka waiwai o ka poe hoolimalima keena, no ke Aupuni, i pani no ke dala maoli.

HAAWINA 3.

NO NA HALEMALAMALAMA, A ME NA MOUO, A ME NA KOWA.

PAUKU 1. Ina palapala aku ke Kuhina Kalaiaina i kekahi Kiaaina ma ka inoa o ka Moi, alaila, hiki no i ke Kiaaina ke hana i

Halemalamalama, a i Mouo paha, i mea kuhikuhi aku i na moku i ka po. Nolaila, pono e kauohaia'ku lakou e hoike ae i ka nui o ka waiwai lilo ke hanaia, a me ka nui o ka waiwai loaa mai i ke Aupuni no ia Halemalamalama, a Mouo paha, ke auhau pu ia me ke dala o ke Awa.

PAUKU 2. Ina ike kekahi Kiaaina, he mea e pono ai ke kuai nui ana, ka hana ana i ka Halemalamalama, a me ka Mouo paha, a hoakaka ke Kiaaina pela, alaila, e hana hoolimalimaia ia me ka mea i emi mai kona koho ana, mahope nae o ke pai ana i ka olelo e like me ka hoakaka ana ma ka Haawina mua o keia Mokuna.

PAUKU 3. Pela no hoi na Kiaaina e ana'i i na Awa, a me na Kaikuono, a me na Kowa o ko lakou mau Mokupuni, ke kauohaia lakou pela e ke Kuhina Kalaiaina. E hana nae ke Kiaaina mamuli o ka olelo hoolimalima a ua Kuhina la; a ina pela ka olelo, e haawi ke Kiaaina i ka mea nana e ana, i waapa, a me na kanaka kokua, a na ke Aupuni e uku; na na Kiaaina e hoike mai i ka lilo.

PAUKU 4. O na Palapala aina, a me na kii o ia mau ana ana, e waihoia ia no ka Oihana Kalaiaina iloko o ka Waihona o na hana maikai hou maloko o ka aina.

HAAWINA 4.

NO NA HALEPAAHAO, A ME NA WAHI HOOPAI.

PAUKU 1. Ina kauoha aku ke Kuhina Kalaiaina i ke Kiaaina o kekahi Mokupuni, alaila, hiki ia ia ke hoomakaukau, a hana i ka Hale i hoakakaia, i wahi e hoopaa ai, a i wahi e hoopai ai i ke kanaka. A paa ia Hale, alaila, e lilo ia i Halepaahao, a i Halehoopai no ia Mokupuni, a malaila e hoopaaia'i na mea hana hewa a pau, a me na mea i hoopiiia no ka hewa, a e kakali ana i ka hookolokoloia mai.

PAUKU 2. I ka hana ana ia Halepaahao, a me ka Halehoopai, pono no i na Kiaaina ke kii aku a hoohana e like me ko lakou ike ana he pono, i ka poe a pau i hoohewaia e hana; e hoonoho nae oia i Luna maluna o lakou, a pono no hoi ke hoohana i na kanaka o ka poalua ma ia hana ke uku ole mai lakou no ka la hana e like me ka olelo ma ka Apana ekolu o keia Kanawai. E hiki no i ke Kiaaina ke kóiako aku i kanaka e hana ia Hale, a e hoomaikai hou paha, e like me ia i hoakakaia no ka hana ana i na alanui, a me na alahaka ma ka Haawina akahi o keia Mokuna.

PAUKU 3. Ina ua hapa na kanaka i hoahewaia e hana ma ka Mokupuni, kahi i oleloia'i e hana i Halepaahao, a i Halehoopai paha, a ina ua hapa na kanaka o ka poalua i koe, a ua pau i ka uku e like me ka olelo i oleloia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai; alaila, e noonoo ke Kiaaina i ka nui o ke dala e pono ai ia hana ana, a me ia koena hana, a ia hana hou ana paha, e like me ka mea i oleloia no ka hana ana i alanui, a me na alaloa, a me na alahaka, ma ka Pauku ewalu o ka Haawina akahi o keia Mokuna: a e ukuia ka mea nana e hana ia Halepaahao, a me ia Halehoopai paha, noloko mai o ka waiwai uku, a me ka waiwai hoopai o ia Mokupuni.

PAUKU 4. O na Halepaahao, a me na Halehoopai i oleloia iloko o keia Haawina, a me na wahi paa kahiko, o ia no na Halepaahao, a me na Halehoopai i ku i ke Kanawai o ia mau Mokupuni. Na na Makai nui e malama ia mau Hale, a ina hemo wale ke kanaka paahao, a, ina i hana ino wale ia, e hooukuia na Makai, a e laweia kela uku noloko mai o ke dala i oleloia ma ka lakou palapala hoopaa, e like hoi me ka mea i oleloia ma ka Apana elima o keia Kanawai, ka Apana hoi i hoonohonoho i na Oihana Lunakanawai a ma na Kanawai o keia Aupuni i pili i ka hewa.

PAUKU 5. Hiki no i na Kiaaina e hoopaa pakole maloko olaila i na kanaka i hoohuoiia, a me na kanaka e ae, ke manao oia he mea pono ke hoopaa, aka, ma ka palapala kuukino, pono i na Makai ke lawe i na mea paa e hookolokolo no ka pono, a me ka hewa o ko lakou hoopaaia e like me ia i hoakakaia ma ke kanawai hoonohonoho i na Oihana Lunakanawai.

PAUKU 6. Aole e oi aku ka hoopaa ana o ka Makai i ke kanaka iloko o ia mau hale mamua o na hora he iwakaluakumamaha, ke loaa ole ia ia ka palapala kii i kauia ka inoa o kekahi Lunakanawai, e like me ia i oleloia ma ke Kanawai hoonohonoho i na Oihana Lunakanawai.

HAAWINA 5.

NO KA HOOHIKI ANA, A ME KA HOOPAA ANA I NA HOLOHOLONA HELE HEWA.

PAUKU 1. Ina ikeia kekahi lio, miula, hoki, bipi, puaa, kao, a hipa paha, e hele wale ana, a e kalohe ana i ka waiwai o kekahi kanaka, a o ke Aupuni paha, a ina i kalohe ole paha, aka, aole hoailonaia e like me ka olelo o keia Haawina, e kapaia kela holoholona,

he hele hewa, a pono no ke hopu a paa, a lawe aku e like me na olelo iloko o keia Haawina.

Pauku 2. Pono no i na Kiaaina o na Mokupuni a pau, ke olelo aku ke Kuhina Kalaiaina pela, e hookaawale i kekahi pa, a i mau pa paha iloko o ko lakou mau Mokupuni, i wahi e hoopaa ai i na holoholona hele hewa. A e hoikeia ko lakou wahi, e na Kiaaina, iloko o kekahi Nupepa.

Pauku 3. E hoonoho na Kiaaina i kanaka pono, nana e malama i ua mau pa nei, a e nana na Kiaaina, a e hooponopono i ka lakou hana ana no ia mea.

Pauku 4. I kela hebedoma, keia hebedema, e olelo aku ke Kiaaina, a e kaheaia ma na alanui o ke kulanakauhale nui o ko lakou mau moku, a ma na wahi e ae e kokoke ana i ka pa, i ka nui, a me ke ano o na holoholona i paa, a me ka inoa o ka mea nana na holoholona ke ikeia.

Pauku 5. He mea pono no i ka mea nana ka holoholona i hoopaaia pela, maloko o na malama mua elua, mai ka la aku o ke kahea mua ana, e noi aku, a kii, a lawe aku i kana holoholona i paa; e uku nae oia i ka mea nana ka pa i hapalua no ka la, a pela e uku ai no na la a pau o ka paa ana o ka holoholona. A e haawiia kela dala o ka la i ke Kiaaina, no ke Aupuni. Ia manawa no e uku ka mea nana ka holoholona i ka mea ia ia ka pa no ke kalohe o ka holoholona, a nana e haawi i ke kanaka nana i hoopaa mua i ka holoholona, a e uku no hoi ia i ka poho o na mea a pau i pili ia hana. Aka, ina ikeia ka mea nana ka holoholona hele hewa, aole nae e haiia'ku ka paa ana, aole hoi kii muaia ka uku, alaila, aole nona ka poho no ia kolohe, a no ia hoopaa ana i ka holoholona.

Pauku 6. Hiki no i na Kiaaina ke kii aku i ka jure; ke like ole na manao; a na lakou no e hooholo i ka olelo no na mea hele hewa i oleloia ma keia Haawina, a na lakou e olelo i ka uku. E noiia'ku nae oia pela, a e haawiia na dala he iwakaluakumamalima, a na ka jure e olelo i ka mea nona ia poho.

Pauku 7. Ina e waihoia kekahi holoholona ma ka pa, a hala na malama elua, a kii ole ia mai, alaila, na ke Kiaaina e olelo aku i ka mea ia ia ka pa, a nana e ku dala aku, a lilo ka holoholona i ka mea i oi kona koho ana, a noloko mai o ke dala i loaa mai, e laweia ka poho o ka mea hoopaa mua i ka holoholona. Na ke Kiaaina e olelo malaila, aole jure. E laweia no hoi ke dala ku pono i ka uku no ka hoopaa ana ia holoholona, a me ke

kuai ku dala ana. Ina pau ia mau mea i ka ukuia, a koe ke dala, no ke Aupuni ia.

PAUKU 8. I kela hapaha keia hapa o ka makahiki, e hoike ke Kiaaina i ke Kuhina Kalaiaina i ke ano o na pa no na holoholona hele hewa, a me ka nui o ke dala i loaa mai i ke Aupuni ma ia mea, a i kela hapaha keia hapaha o ka makahiki e haawi oia i ke Kuhina Waiwai i na dala a pau i loaa mai i ka poe malama pa.

PAUKU 9. O na kanaka mea bipi, lio, miula, hipa, kao, a me ka puaa, ma keia Aupuni, e hoailona lakou i ka lakou holoholona, me ke kuni aku i ke ahi, a i ole ia me kekahi mea e ae, a i ole, e lilo wale ka lakou mau holoholona hoailona ole ia, a e hele wale ana me ke kolohe, a ua komo hewa paha, e like me ka olelo maloko o keia Haawina. E haawi kela mea keia mea holoholona i ke Kiaaina o ka Mokupuni, kahi o kana mau holoholona i kii no kona hoailona i kuni ia, a i ole ia, e hoakaka oia i kona hoailona, a e haawi ke Kiaaina i olelo ae i ka loaa ana ia ia ia mea. Nolaila, e noi aku ke Kiaaina, a e haawiia mai ia ia ka uku no na palapala hoailona, e like me ka olelo ana ma ka Apana ekolu o keia Kanawai. No ke Aupuni ia dala, a e haawi aku ke Kiaaina ia dala i ke Kuhina Waiwai; a e haawi aku no hoi i ke Kuhina Kalaiaina i papa inoa o na kanaka mea bipi, lio, miula, hipa, kao, a puaa ma ko lakou mau Mokupuni, a hoakaka no hoi i ke ano o na hoailona a pau i hanaia. Aole e manao ua pili kekahi o keia mau mea i oleloia i na keiki malalo o na malama eono i hoailona ole ia ke hele lakou me ka makua i hoailonaia.

MOKUNA 4.

NO NA HANA KIAAINA.

PAUKU 1. Na ke Kuhina Kalaiaina e noho maluna, a nana, i pono na hana o ka Waihona o na hana Kiaaina. Hiki no nae ia ia ke haawi i ka hana o ia Waihona na kekahi kakauolelo ana e koho ai.

PAUKU 2. Na ka Moi no e olelo aku i ke kuhina Kalaiaina, a nana no e palapala aku i na Kiaaina, a e haawi aku ia lakou i ka ka Moi olelo, a e palapala mai na Kiaaina i ke Kuhina Kalaiaina, e hoakaka ana i na hana Kiaaina a pau i oleloia ma na Haawina i pili mai i keia, maloko o keia Mokupuni; a e malama no ke Kuhina i buke kakau no ia mau mea, i mea e ike ai ka Moi.

PAUKU 3. I kela hapaha keia hapaha o ka makahiki, e hoike mai na Kiaaina i ka Moi ma ka lima o ke Kuhina Kalaiaina, i na hana a pau a lakou i hana'i, malalo o na Haawina o keia Mokuna, a ina i kauohaia ke Kiaaina pela, i kekahi manawa e ae, e hoakaka loa no oia i na hana a pau ana i hana'i, a na ke Kuhina e hoike i ka Moi.

PAUKU 4. Eia maloko o keia mau Haawina na hana a na Kiaaina e hana ai ma ke ano ku i ke Kanawai, a me ka pono, a e hoike aku i ka Moi ma ka lima o ua Kuhina la i ka lakou hana ana; penei,

1. Ka haawi ana i na palapala ae i ka mare.

2. Ka hooki ana, a me ka hookaawale ana o na kane me ka lakou wahine ke hoopii kekahi ia lakou.

3. Ke kuu ana aku i na kanaka e holo ma na moku kahiki.

4. Ka hopu ana i ka poe mahuka, mai ka hoopai ana.

5. Ka hoohana ana i na Makai, a me ka poe koa ma ko lakou mau Mokupuni.

6. Ka malama ana i ka waiwai Aupuni a pau i waihoia ma ko lakou mau lima.

7. Ka hana ana i na hana e ae i haawi ole ia i kekahi luna, a nolaila kauoha ka Moi i ke Kiaaina e hana, e like me kona ike ana he pono.

8. Ka hana ana i ka manawa pono, a ma ke ano pono i na hana a pau a ke Kanawai i haawi ai ia lakou, ke olelo ole ke Kanawai e hoike lakou i ka Moi ma ka lima o ka mea ia ia kekahi Oihana e ae.

HAAWINA 1.

NO KA MARE ANA.

PAUKU 1. Aole e paa ka mare ana o na mea elua, ke pili ko laua koko iloko o ka ha o na hanauna, aole hoi ke loaa ole ke kane na makahiki he umikumamahiku, a ke loaa ole ka wahine na makahiki he umikumamaha, mai ko laua hanau ana mai. Oia na makahiki uuku loa. Aole hoi e paa ka mare ana, ina he wahine oki ole ia ka ke kane e ola ana, a ina he kane oki ole ia ka ka wahine e ola ana. Ina he wahine maoli o keia Pae Aina ka wahine, a no ka aina e mai kana kane, aole e paa ko laua mare ana ke hoohiki ole ke kane mamua i kupa Hawaii, aole hoi e hiki ke mare ma keia Aupuni, ke loaa ole mamua ka palapala ae na ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi noho ai o ka wahine, a na kona

kanaka paha. Aole hoi e pono ke Kiaaina e haawi i ka palapala ae i ka mare ana, a maopopo ia ia mamua, ua kupono ia mare ana i na olelo a pau o keia Haawina

PAUKU 2. Pono no i na Kahunapule a pau o kela aoao keia aoao, ke hooko i ka mare ana; hiki no hoi i ke Kuhina Kalaiaina ke koho i kekahi luna ma na Mokupuni a pau nana e hooko i ka mare ana, e haawi mua ia nae iloko o kona lima ka palapala ae, alaila, ina i holo mua ka olelo no ka uku, a ina haawi wale mai ke kanaka i makana, hiki no i ka mea nana e hooko i ka mare ana ke lawe. E malama no hoi ia kahuna, a me ia Luna i na palapala ae a na Kiaaina, i akaka ke kumu o kana hana.

PAUKU 3. Ina i mareia ke kane mamuli o keia Haawina, a ua mare pono ia mamua paha ma keia Aupuni, a ma kekahi aina e ae paha, a ua noho mai ma keia aina, e uku no ia i na aie a pau a kana wahine i aie ai mamua o kona mare ana, a mahope no hoi; e hiki no hoi ia ia ke hoole i na mea i kupono i ka wahine ke hoole, ina e noho kane ole ana. E koiako aku no ke Kanawai i ke kane e malama i kana wahine, ma na mea a pau e pono ai, e like me kona malama ana ia ia iho. Ina hoole oia, aole hana pela, alaila, pono no ke hoopii e like me ka olelo iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. I ka wa e mare ai ke kane, alaila, no keia mau mea i kau ia maluna ona, e lilo nona ka waiwai lewa a pau i pili i kana wahine mamua o ko laua mare ana, a me ka waiwai lewa a pau i loaa ia ia mahope o ka mare ana, aole nae ku e keia i na olelo a laua i hoopaa mua'i. Na ke kane wale no e malama ia waiwai, a nana wale no ka olelo o ke kuai ana, a no ka hana ana ia waiwai, ke paa ole ka laua olelo mua, a e lilo ia waiwai i ka uku aku i ka ke kane aie e like me ka lilo ana o ko ke kane iho. I ka wa e mare ai ke kane, e lilo ia ia ka malama, a me ka noho hale o ka wahine ke ku e ole keia i ka olelo mua. Nona ka uku hoolimalima, a me ka waiwai puka, a me ka waiwai loaa mai, no ka waiwai paa a pau i pili i ka wahine mamua o ka mare ana, a i loaa ia ia paha mahope mai o ka mare ana; a e hiki no i ke kane ke hoolimalima aku, a e haawi aku paha e like me kona manao, aole nae e oi aku ka manawa, mamua o ka manawa o kona ola ana. Eia nae kekahi, ina make mua ka wahine, alaila, pau ka malama ana o kana kane i mare ai i ka waiwai paa o ka wahine. E lilo koke aku ia i kona mau hooilina e like me ka ka wahine i make kane ole. Aka, ina he keiki opiopio ka laua me kana kane, aole loaa na makahiki a ke kanawai e olelo ai ua oo, alaila, e mau aku no ka malama ana o kana kane i ka waiwai, a oo ke keiki, a o na keiki paha, alaila, lilo ka waiwai ia ia, a ia lakou paha. Aole e kuaiia ka waiwai paa o ka wahine i mea e kaa ai ka aie o ke kane, ina nona ponoi ka aie, a ina aie aku ke kane i mea e pono ai ka wa-

hine mahope o ka mare ana, aole no e lilo ko ka wahine waiwai paa. Aka, ina he aie ka ka wahine i kona wa i mare ai, a hiki ole ke kane ke hookaa, alaila, e lilo ka waiwai paa o ka wahine, ke kuaiia ma ka palapala kii waiwai a ka Lunakanawai.

Pauku 4. O ka wahine i mareia mamuli o ka olelo o keia Haawina, a ua mare mua ia paha, a ua mare pono ia paha ma keia Aupuni, a ma ke Aupuni e ae paha, a e noho ana ma keia Aupuni, e manaoia oia e ke Kanawai, ua make oia iloko a kana kane. Aole hiki ia ia me ka ae ole o kana kane mamua ke hooholo i kekahi olelo; aole hiki ke hoolilo waiwai; aole pono ke laweia kela wahine wale no imua o ka Ahahookolokolo, o ka lawe pu me ke kane ka pono; aole hoi e hoopaaia no ka haki i ke Kanawai waiwai wale no. Na ke kane no e uku no kona kalohe, a me kona hakaka, a me kona wahahee, a me kona hoino inoa, a me na ino i puka mai mai loko o ia mau mea i kekahi kanaka maloko o keia Aupuni. I ka make ana o kekahi kane, alaila, e loaa no i ka wahine no kona mare ana ia ia kekahi pono o kona waiwai; penei, e lilo i ka wahine ka noho ana ma ka hapakolu o kona waiwai paa a pau, o ka mea i loaa ia ia mamua o ko laua mare ana, a me ka mea loaa mahope mai o ka mare ana, a e lilo loa no i ka wahine kekahi hapakolu o kona waiwai lewa a pau, i paa ia ia i kona wa i make ai; e uku mua ia nae kona aie a pau, alaila, e maheleia ko ka wahine. E hiki nae i ka wahine ma kona manao iho, e like me na olelo iloko o keia Kanawai, ke haalele i kona pono iloko o ka waiwai paa o kana kane, ka waiwai hoi ana i kuai aku ai no ka loaa mai ka uku nui a pono. Ina aole oia e ae oluolu aku pela ma ka palapala, e hiki no ia ia, mahope iho o ka make ana o kana kane, ke kii aku i kona hapakolu o ka waiwai a kana kane i kuai ai, a lilo ia hai i kona wa e ola ana.

Pauku 5. Aole e manaoia ma ke Kanawai he pono kela ae ana i oleloia ma ka Pauku eha, ke kakau ole ia kela ae ana ma ke kua, a ua hui paha me ka palapala kuai a ke kane i hana'i, a kakau pu ia ke kope o ia ma ka hale hana o ka mea kope i na palapala kuai, e like me ka mea i oleloia mahope aku. Aole nae e kope ke kakauolelo i kela ae ana, a kii mua aku oia i ka wahine nona ka inoa i kakauia, a hai maopopo mai ka waha o ka wahine ia ia ma kahi kaawale, me ka lohe ole o ke kane, ua oiaio kona kakau ana i kona inoa me ka oluolu maoli, aole no ke koi ana, aole hoi no ka makau i ke kane. Ina i akaka ka oluolu o ka wahine i kana ae ana i kela kuai, alaila, ua lilo io no, a e kopeia ka olelo no ka lilo ana.

Pauku 6. Pono no i ka wahinekanemake, ke olelo aku i ka Lunahooiaio, e mahele a hookaawale kona haawina, e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 7. E kapaia na keiki a na mea i mareia e like me keia olelo, keiki kupono, a na ke kane e malama ia lakou i ka ai, a me na mea a pau e pono ai, a loaa ia lakou na makahiki he iwakalua, mai ka hanau ana mai, alaila, aole pili hou keia olelo. Na ke kane e hana i na mea a pau i pili i ka makuakane i oleloia ma ka Apana ekolu, eha, a me ka lima o keia Kanawai, a nana no e alakai, a hooponohono i kana mau keiki ma na mea a pau, a loaa ia lakou ka oo. Nana no hoi e hoohana ia lakou e like me ka mea i pono. Ia ia maoli no ke kiai i ko lakou kino, a me ko lakou waiwai. Nana no e uku, ke hana lakou i ka mea e poho ai ka waiwai o kekahi. Ia ia no ka hoopii, ke hana hewa ia mai lakou, a ia ia hoi ke pale aku, ina e hoopiiia ma ke Kanawai; ke pilikia lakou, a o ko lakou waiwai paha. Aka, o ke keiki opiopio i loaa ka noonoo, a maopopo i ka Lunahookolokolo, ua ike oia i ka pono, a me ka hewa, nona ponoi no kona hewa, e like me ke kanaka makua, ke hana oia i ka hewa nui.

PAUKU 8. O na keiki a na makua i mare ole ia e like me ka manao o keia Haawina, e kapaia lakou, keiki pooole. Aole ili mai ka waiwai o ka makuakane ia lakou, ke kauoha ole ia ma ke kauo ha waiwai. Eia kekahi, e lilo ka malama ana o ia keiki i ka makuahine, i ka ai a me na mea a pau e pono ai; a e hiki no i ke Kanawai ke koiako aku ia ia pela, a oo ke keiki; a e ili mai no ka waiwai o ka makuwahine i ke keiki ke ole ka palapala kauoha. E hiki no nae ke hoopili aku i ke keiki i ka makuakane, a loaa ia ia na makahiki umikumamalua, mai kona hanau ana mai, e like me ka olelo o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. Aole nae e hana pela ke hoopii ole mai kekahi me ka hoohiki e like me ka olelo iloko o ke Kanawai i oleloia.

PAUKU 9. E malama no na Kiaaina o na Mokupuni i buke kakau, a maloko olaila, e kopeia na olelo ae a pau a lakou i haawi ai i ka poe mare, a o kela kope, o ka lua no ia o ka palapala kumu; penei ke ano,

Ke aeia'ku nei o —— —— (*he kanaka Hawaii, Beritania, Farani, Amerika, a he aina e paha,*) e noho la ma ——, ma ka Mokupuni o ——, e mare laua me —— (*he wahine Hawaii, Beritania, Farani, Amerika, a he aina e paha,*) e noho la ma ——, ma ka Mokupuni o ——, no ka mea, aole hoakakaia mai kekahi hewa e pono ole ai ko laua mare ana.

Na ko'u lima no i hana ma ——, ma ka Mokupuni o ——, i keia la —— o ——, 18 —.

—— ——, Kiaaina.

PAUKU 10. I kela makahiki keia makahiki e haawi na Kiaaina i ke Kuhina Kalaiaina i mea e ike ai ka Moi, i palapala hoike no na mare a pau a lakou i ae ai, i na inoa o na mea i aeia mai e mare, a me ko lakou wahi e noho ai, a me ka manawa i haawiia'i ka palapala mare. I ka la mua o Ianuari o kela makahiki keia makahiki

e haawi na kahuna pule, a me na luna e ae nana e hooko i ka mare, a i ke Kuhina Kalaiaina i palapala hoike i ka nui o na mea a lakou i mare ai ma na Mokupuni a pau.

PAUKU 11. O na mea i mareia ma na aina e, ina i pono ka mare ana ma kahi i mare ai, e manaoia no kela mare ana e na Ahahookolokolo o keia Aupuni, ua pono no.

PAUKU 12. Ina e ola ana ka makuakane o kekahi keiki i hanau i na makua i mare pono ia, a ina aole i ola, o ka makuahine hoi, pono ia ia maloko o na malama mua eono mahope iho o ka hanau ana o ke keiki, ma ka palapala e hai aku ai i ke Kiaaina o ia Mokupuni i ka inoa o ke keiki, i kona seke, a me ka manawa i hanau ai. Ina hai ole ia pela, e uku ka makua i hewa, i umi dala.

PAUKU 13. Pono i na Kiaaina a pau ke malama i papa inoa o na keiki hanau, a malaila e kakau ai i na inoa o na keiki a pau i hanau ma ko lakou mau Mokupuni, a me ka la i lohe ai e like me ka mea i oleloia maloko o kela Pauku maluna.

PAUKU 14. I kela makahiki keia makahiki, pono i na Kiaaina ke hoike mai i ke Kuhina Kalaiaina i ka papa pono no na mea hahanau a pau a lakou i lohe ai. A hiki i ka manawa e noiia'ku ai ke Kiaaina e kekahi kanaka i pili ia mea, pono ia ia ke haawi i kope o ka olelo no ka hanau ana, a e lilo keia mau palapala i hoike pono imua o na Ahahookolokolo a pau ma keia Aupuni, a ma na wahi e ae, e ukuia mai nae ke Kiaaina e like me ka olelo hoakaka iloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai; no ke Aupuni ia dala.

HAAWINA 2.

NO NA MEA HOOKIIA, A ME NA HOOKAAWALEIA.

PAUKU 1. Ina i mareia kekahi kanaka me ka wahine, a e noho ana laua ma keia Pae Aina, a mahope iho o ko laua mare ana, moekolohe kekahi o laua me hai e like me ia i hoakakaia ma ke Kanawai o ke Aupuni no ka hewa, a hoakakaia ia mea, alaila, ina noi ia'ku ke Kiaaina o ka Mokupuni, kahi o laua e noho ana, e hiki no ia ia ke hoonoa i ka olelo o ko laua mare ana, a hooki loa ia laua. Hiki no hoi i ke Kiaaina ke hookaawale ae nawahi moe, a me na wahi ai o na mea i mare pono ia, e noho ana ma kekahi Mokupuni o Hawaii nei, ke noi aku kekahi o laua ia ia, a maopopo i ke Kiaaina keia mau kumu e kaawale ai.

1. Ka hana ino nui ana a kekahi i kekahi.
2. Ka ona mau ana.

3. Ka hoole mau ana o ke kane e hoomakaukau i na mea e pono ai ke ola ana o ka wahine.

PAUKU 2. Ina i hooki loa ia kekahi mau mea no ka moekolohe, alaila, ina o ka wahine ka mea o laua i kolohe, aole loaa ia ia kekahi pono iloko o ka waiwai o kana kane i hookiia, a ina he waiwai lewa ka ka wahine i ka wa i mareia, a lilo i ke kane, aole e hoihoiia keia waiwai, a ina he aina ko ka wahine mamua o kona mare ana, aole no ia e noho ma ia aina oi ai e ola'na kana kane i okiia; a pela no ka waiwai i lilo nona, ia laua e noho pu ana me ke kane. Aka, ina make ka wahine, e ili aku no kona waiwai paa i na hoahanau ona i pili loa ke koko i kona, e like hoi me ka ili ana, ina aole hookiia laua. A ina i make kana kane i okiia, aole ona pono iloko o kona waiwai.

PAUKU 3. Ina i hooki loa ia kekahi mau mea no ka moekolohe, alaila, ina o ke kane ka mea o laua i kolohe, aole e mau aku ia ia ka waiwai paa o kana wahine i okiia, aka, e lilo keia hooki ana i mea e hoi hou ai kona waiwai ia ia me na pono a pau o kona noho kane ole ana. a pono no ia ia ka hoopii, a me ka hoopiiia ma kona inoa iho, a hiki no hoi ia ia ke hooholo i na olelo a pau e like me kona makemake; pono no hoi ia ia ke loaa mai kekahi waiwai o kana kane i okiia, e pono ai kona noho ana. A pono no i ke Kiaaina ke hookaawale ae ia waiwai, i pono ka wahine e like me ka wa i noho pu ai me ke kane. A hiki no ke lawe i kona waiwai a haawi ia hai ka malama, a pau kona ola ana, i mea e pono ai ka wahine. A make ke kane i okiia, alaila, pau ka malama ana o ke kane ia ia; alaila, lilo keke kona hapakolu, ka mea hoi i kupono ia ia, e like me na wahinekanemake a pau, i oleloia iloko o ka Pauku elua. Ina hookiia ka wahine no ka moekolohe ana o kana kane, hiki no i keia wahine ke mare hou i kane nana, a nana wale no ka olelo, a me ka malama ana i na keiki i loaa i ke kane mua. E hiki nae i ke Kiaaina ke haawi ia ia i ka waiwai e pono ai, noloko mai o ka waiwai o ke kane i hookiia. Ina i hookiia kekahi no ka moekolohe ana, aole loa e lilo ia ia kekahi waiwai, aole ia e noho ia waiwai, aole lilo ia ia ka olelo no ka waiwai paa, aole hoi no ka waiwai lewa o kekahi keiki a laua me ka mea i okiia. Na ka mea pono o laua ia.

PAUKU 4. Aole lilo ka hookiia o na makua i mea e poolua ai na keiki i hanau pono ia i ka wa e noho ana laua i kane a i wahine.

PAUKU 5. Ina hookaawaleia na wahi mee, a me na wahi ai wale no, no kekahi lewa i hoakakaia maloko o keia Haawina, na mau no ko laua kane wahine ana, a ina hui hou laua mahope, aole e mare hou ia mamua o ko laua ana. Ina nae kekahi, i ko laua no-

ho kaawale ana, loaa hou no i ka wahine ke ano o ka wahine kane ole, ina nona ka hewa, a ina nona ka pono, oia no. A hiki no ia ia ke hoopii, a me ka hoopiiia, a hiki no hoi ke kuai aku, a kuai mai i ka waiwai, a me ka hoolimalima e like me ia e hana'i ina he wahine kane ole. Oia ke ano o ka noho ana i ka wa kaawale. Aole hoi e loaa hou ia ia ka pono, a me ka malu o ka wahine mare, a hiki i ka manawa i haiia'ku ai, ma ka palapala i ke Kiaaina i hookaawale ia laua.

Pauku 6. Ina i hookaawaleia kekahi mau mea, a o ka wahine ka mea o laua i pono, hiki no i ke Kiaaina e like me ka olelo iloko o ka Pauku ekolu o keia Haawina, ke hookaawale ae i kekahi o ko ke kane waiwai i mea e pono ai ka wahine, a me na keiki, a hiki i ka wa e oo ai lakou, a pau paha ka noho kaawale ana. Hiki no hoi i ke Kiaaina ke hoolimalima i ka waiwai o ke kane i hewa, i mea e hooko ai i keia olelo, a loaa io i ka wahine kahi waiwai.

Pauku 7. Ina no ka hewa o ka wahine e hookaawaleia'i kona noho ana me kana kane, e ke Kiaaina, aole e koiia'ku kela kane e haawi mai i kekahi waiwai i kana wahine hana hewa; a ina i hookaawaleia laua, aole e hoihoiia'ku ka pono o ka waiwai i loaa i ke kane no ka mare ana, aole hoi ka waiwai a ka wahine i lawe mai ai ia ia i ko laua manawa i mare ia'i. Aka, ua paa no ke Kanawai e malama ke kane i na keiki ku pono ia laua me kana wahine, a hiki no i ke Kiaaina nana i hookaawale ia laua ke koi aku ia ia e hana pela.

Pauku 8. Ina i hookiia, a hookaawaleia kekahi mau mea, e like me ka olelo iloko o keia Haawina, e hoolaha nui ia ia maloko o ka Nupepa Polinesia. Na ka mea i hoopii e hemo, nana no e uku i ke pai ana. Pela no na mea hui hou mahope o ko lakou kaawale ana mamuli o keia Kanawai; e paiia iloko o ka Nupepa Polinesia, na ke kane e uku. Aole e ko io na olelo hooki, a me na olelo hui hou i oleloia maloko o keia Haawina mamua o ke pai ana.

Pauku 9. Ina i holo ka olelo a kekahi Kiaaina e hooki, a e hookaawale, a e hoohui hou i kekahi mau mea i mareia, pono ia ia e hoike koke i ke Kuhina Kalaiaina, i mea e hiki ai ka hoolaha i ka lohe, e like me ka olelo o kela Pauku, a na ke Kuhina Kalaiaina e hoike aku i ka Puuku pai palapala. Eia hoi kekahi pono o na Kiaaina. I kela hapaha keia hapaha o ka makahiki, e haawi mai lakou i ke Kuhina Waiwai i ke dala a pau i loaa mai ia lakou no na palapala hooki, a me na palapala hookaawale, a me na palapala hoohui, a no ke pai ana, e like hoi me ka olelo maloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai.

PAUKU 10. Ina holo ka olelo a ke Kiaaina no ka hooki, a me ka hookaawale ana o kekahi mau mea, e like me ka olelo maloko o keia Haawina, e hiki no i ka mea hoohalahala o laua, maloko o na la he umikumamaha, ke hoole ia olelo ma ka palapala, a hoopii hou aku i na Ahahookolokolo o ka Aina, e hookolokolo hou e like me ka olelo ma ke Kanawai hooponopono Oihana Lunakanawai. A i ka hookolokolo hou ana e loaa no ia laua na pono a pau o ia Kanawai. Aole hoi e paa ka ke Kiaaina olelo, a holo mua ka olelo a ka poe hookolokolo hope.

HAAWINA 3.

NO KA HOOHOLO ANA O NA LUINA KANAKA MAOLI MALUNA O NA MOKU HAOLE.

PAUKU 1. Aole e pono kekahi Kapena, aole hoi kekahi luna e ae o ka moku, a me ka waa o ka aina e, ke hooholo, aole hoi e lawe aku maluna o ia moku, a ia waa paha, i kekahi kanaka maoli o keia Aupuni ma ke ano luina, aole hoi ma ke ano e ae, ke hana ole oia e like me na olelo iloko o keia Haawina.

PAUKU 2. E palapala aku ka mea ia ia ka moku i ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi o ke kanaka i makemake ia, a e palapala oia ma ka pepa i kauia ka hoailona pai, e like me ka olelo iloko o ka Mokuna mua o keia Apana. A maloko o ia palapala e hoikeia ka inoa o ka moku kahi e holo ai ke kanaka, a me ka inoa o ka aina, a me kona wahi e holo ai, a me ke kumu o ka holo ana, a me ka loihi o ka manawa i makemakeia'i ua kanaka la. Ina i akaka ke kanaka, a o na kanaka paha ana i makemake ai, pono e hoikeia ko lakou inoa iloko o ka palapala i ike ke Kiaaina, a ina hoike ole ia, alaila, hiki i ke Kiaaina ke imi e like me ko ke kapena noi ana. Na ke Kiaaina wale no e noonoo i ka pono o ka ae ana i ka olelo nonoi i kanaka maoli, e holo maluna o na moku o na aina e, a hiki no ia ia ke ae a hoole e like me kona manao.

PAUKU 3. Aole e manaoia ua kupono i ke Kanawai, ka ae ana i ka olelo noi i ka holo, a me ka lawe ana i kanaka maoli maluna o ka moku, a o ka waa paha o ka aina e, ke kaawi ole ke Kapena iloko o ka lima o ke Kiaaina ke kope palapala lua o na olelo ae like iwaena ona a me ke kanaka holo maluna o ia moku, a e hoike kela palapala i ke kumu, a me ka uku, a me na olelo a pau a laua i ae like ai, a e haawi no hoi kela Kapena i ke Kiaaina i olelo hoopaa nona iho me kekahi hope, a ke Kiaaina i ike ai he pono, no na dala hookahi haneri no kela kanaka keia kanaka; penei,

E IKE AUANEI NA KANAKA A PAU IA MAUA, ——— ———, ke Kapena o ka moku ——— ———, no ke Awa o ——— ———, ma ——— ——— ka mua, a o ——— ———, no ——— ———, ma ka Mokupuni o ——— ———, kona hope: ua hoopaa maua ia maua iho, e uku aku i ka mea Hanohano ia ——— ——— ke Kiaaina o ka Mokupuni o ——— ———, a i ka mea e noho ana ma kana Oihana paha mahope aku i ——— dala, dala maikai, a e hiki no ke ohiia kela mau dala noloko mai o ia moku, o ——— ———, ke kapena, a i ole ia, noloko mai o ka waiwai o kekahi o maua, a o ko maua pu paha, ke hanaia ma ke kue i keia olelo i oleloia malalo.

Ua kauia ko maua mau sila, a ua hanaia hoi i keia la ——— o ———, 18

Eia ke ano o keia palapala. Ua noi mai o ——— ———, ka mua i ——— kanaka maoli e holo, a hana maluna o kona moku no na ——— ———, mai keia la aku, a ua waiho mai oia i keia la e like me ka olelo o ke Kanawai i ke kope o kona pepa ae like me ——— ———, (*maanei na inoa o na kanaka.*)

A ua hui pu ia olelo ae like, i komo kela olelo iloko o keia olelo hoopaa. Nolaila, ina hoihoi mai o ——— ———, i kela ——— kanaka i keia Pae Aina maloko o na ———, a ina uku mai oia i ke Kiaaina i kanalima keneta no kela malama keia malama o ke kanaka e holo ai, a ina malama oia i na olelo e ae a pau i oleloia iloko o ka pepa ae like i hui me keia, alaila, lilo keia palapala i mea ole. A i ole oia e hana pela, ua paa no.

Ua hanaia malalo o ko maua mau lima, a kauia ko maua mau sila ma ———, ma ka Mokupuni o ———, i ka la, a me ka makahiki i oleloia maluna.

——— ———. (*Sila*)
——— ———. (*Silu.*)

PAUKU 4. Hiki no i ke Kiaaina i haawiia ua olelo hoopaa nei, e hooko ia olelo maluna o na mea i oleloia maloko, a maluna o ka moku paha kahi i holo ai na luina, e hooko nae i ka hoopii ana i na Ahahookolokolo o keia Aupuni e like me na olelo iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, a me na Kanawai e ae e pili i kahi o ua moku la; aka, ina i make ia mau kanaka, a he kumu e ae paha, i ka manao o ke Kiaaina, hiki no ia ia ke kuu aku i ke kapena i ka uku i oleloia ma keia palapala, me ka manao ole i ka olelo hoopaa.

PAUKU 5. Ina i malama loa ia na olelo o na Pauku mua elua, alaila, pono i ke Kiaaina ke kakau i kona ae ana e holo kela kanaka ma ia moku, ma ke kua o ka olelo ae like, a no kela ae ana, a no ka olelo hoopaa, a me ka palapala noi, e loaa ia ia ma ka lima o ke kapena, no ke Aupuni, ke dala i oleloia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, alaila, pono ia mau kanaka i oleloia, ke holo aku.

PAUKU 6. Mahope iho o ka hana ana i na mea a pau i oleloia maloko o na Pauku o keia Haawina, pono no i ke Kiaaina ke koiako aku i na kanaka i oleloia e holo e like me ka olelo a lakou i olelo ai i ke kapena, ina no Hawaii nei kela kanaka, a ina mahuka, e hiki no ia ia ke hopu a lawe i ka moku, e like me na luina o ko na aina e.

PAUKU 7. Ina i ee kekahi Kapena, a he Luna e ae paha o ka moku haole, a he waa paha, maluna o kekahi olelo o keia Haawina, a lawe aku mawaho o na mokuna o keia Aupuni i kekahi kanaka maoli, a hoakakaia kona hewa, alaila e uku oia, a haawi mai no kela hewa keia hewa ana i hana'i, i elima haneri dala; a i mea e kaa ai, hiki no ke hoomalu i kona moku, a e hoohewa, a e kuai aku, e like me ka olelo i oleloia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

HAAWINA 4.

NO KA HOPU ANA I KA POE MAHUKA MAI KA HOOPAI ANA.

PAUKU 1. Ina i mahuka mai ka haole o ka aina e, mai ka hoopai ana no ka hewa ana i hana'i malaila, a pee kela haole ma kekahi Mokupuni o keia Pae aina, i pakele oia i ka hoopai, a noi mai ka Luna o kona aina e noho la maanei e paa, a i ole ia e noi mai, ua hoolaha nui ia paha ka olelo no ua mahuka la, a ua haiia ka uku no ka hoopaa ana ia ia me ka hoihoi aku, alaila, ina kauoha aku ke Kuhina Kalaiaina i ke Kiaaina pela, hiki no i ke Kiaaina, a he mea pono ia ia ke haawi i palapala hoopu i ua kanaka mahuka la.

PAUKU 2. Ina i loaa i kekahi Makai kela palapala hopu, pono ia ia e imi nui i ua mahuka la, a hopu, a hoopaa ia ia iloko o ka halepaahao, a lohe hou oia i ka olelo a ke Kiaaina.

PAUKU 3. Ina e kauoha aku ke Kuhina Kalaiaina pela, alaila, e kuu aku oia i ua mahuka la i paa iloko o ka lima o ka ilamuku o ko Hawaii Pae Aina, i hoakakaia ma ka Apana elima o keia Kanawai, a nana no e hoopaa hou a hiki i ka manawa e lawe ai ka Luna o ka aina ana i noho ai ia ia, a hoakaka i ka hookaa ana i ka uku i olelo mua ia, a me ka lilo, a me ka poho no ka hopu ana, a me ka hoopaa ana ia ia. A e manaoia kela hoakaka ana o ka Luna, i aie maoli a kela Aupuni e, i ka Moi ke Alii; no ke Aupuni ia dala.

HAAWINA 5.

NO KA POE HOOMALU, A ME NA KOA.

PAUKU 1. Hiki no i na Kiaaina ke hoonoho i Makai ma ko lakou mau Mokupuni, ma na wahi a lakou e manao ai he pono, a e

hooholo i ka olelo me ia poe makai no ka uku no ka lakou hana ana, uku hapa haneri paha, ano e aku paha. E hoike mai no hoi ke Kiaaina i ke Kuhina Kalaiaina, i ka nui o na Makai, a me ko lakou wahi, a me ko lakou uku.

Pauku 2. O ua poe makai la, o lakou no ka poe hoomalu ma kela Mokupuni keia Mokupuni, a e noho lakou malalo, a e hoolohe i ka Makai nui, e like me ka mea i hoakakaia ma ka Apana elima o keia Kanawai, a hiki no i ua Makai nui la ke hiki i ka manawa pilikia, ke hoonohonoho i ka poe hoomalu, a e alakai ia lakou i ka hana i haawiia nana e hana.

Pauku 3. O na kanaka a pau o keia Pae Aina, na kane hoi iwaena o na makahiki umikumamawalu a kanaha, mai ka hanau ana mai, hiki no ke kii ia lakou e koa ma na Mokupuni a lakou i noho nui ai, ke kauoha aku ke Kiaaina o ia Mokupuni pela, a e akoakoa lakou i kahi, a i ka manawa a ke Kiaaina e olelo ai iloko o kana palapala hoolaha, a i ole lakou e akoakoa pela, e hoehaia, a e hoopaiia no e like me ka hoakaka ana iloko o ke Kanawai o keia Aupuni no ka hewa.

Pauku 4. Hiki no i ke Kiaaina ke kuu aku, ma ka palapala, i na kanaka e noho ana ma kona Mokupuni, mai ka hana koa aku a kana palapala hoolaha i olelo ai, ke mai lakou, a ke pono ole na kino, aole no ka mea e. A o kela kanaka keia kanaka i ku i ke koa e like me ka olelo maluna, ina hoole oia a hele ole paha i kahi a ke Kiaaina i olelo ai ma kana olelo hoolaha, alaila e hoopai ia oia, e like me ka olelo no ka poe mahuka i oleloia ma ke Kanawai no ka hewa. Ua kuu waleia nae ka poe a pau i oleloia malalo, aole lakou e noho koa. O na kahunapule Kristiano a pau, o na aoao a pau. O na kumuao kamalii a pau, ke loaa ia lakou ka palapala ae i oleloia ma ka Apana eha o keia Kanawai, ke ao io lakou maloko o kahi i oleloia maloko olaila. O ka poe a pau maloko o ka Ahakukakuka Malu o ke Aupuni, a me na Luna o na Waihona ma ka na Kuhina Oihana. O ka poe a pau iloko o ka Ahaolelo a na'lii, a me ka poe i kohoia, ina e Ahaolelo ana. O na Lunakanawai a pau, a me na Luna o na Ahahookolokolo maloko o keia Aupuni. O na Makai nui a pau, a me na Hooiaio palapala. O na mea Kope kauoha a me na Palapala hoolilo. O na Luna dute, a me na Luna pa, a me na Makai ma na Mokupuni a pau.

Pauku 5. O ke Kiaaina, oia no ka Luna nui maluna o na koa i oleloia ma kona Mokupuni, a o kona inoa hoailona koa, o Kenela. Hiki no ia ia ke koho i na mea malalo ona, a me na Luna a pau i ku i ka hana, ana e manao ai, maloko nae o ke Kuhina Kalaiaina e koho ai, a na ke Alii e haawi i ka palapala hoolilo. Hiki no hoi i

na Kiaaina ke hoonoho i Ahahookolokolo i na koa, a e hooko i ka lakou olelo, a e hoopau hoi e like me ko lakou manao. Hiki no ia lakou ke kuhikuhi, a hooponopono i na hana o ua poe koa la ke akoakoa mai lakou e like me ka olelo maluna, a hiki no hoi ia lakou ke haawi i ka noho Luna i kekahi mea e, i kapaia o Hope Kenela. Hiki no hoi i na Kiaaina i ka hooko ana i na hana, e hoolaha aku i Kanawai koa maluna o na Mokupuni o lakou, a e hookapu hoi i na moku e ku la ma na Awa, ke kauoha aku ke Kuhina Kalaiaina pela ma ka inoa o ka Moi ke Alii.

PAUKU 6. I ka noho ana o na Kiaaina i Kenela ma ko lakou mau Mokupuni, ua noho lakou ma ke ano koa malalo o ka Moi ke Alii, a o kona inoa koa, he Alihi kaua maluna o na koa moana, a me na koa a pau o ko Hawaii Pae Aina. E loaa no i na Kiaaina ka olelo koa a ka Moi maloko aku o ke Kuhina Kalaiaina, a pela no hoi lakou e hoike ai i ka Moi. E hoopaiia na Kiaaina ke malama ole lakou i na olelo koa e like me ka hoakaka ana iloko o ke Kanawai no ka hewa, a e like ka hookolokolo ana ia lakou me ka olelo iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 7. Hiki no i ka Moi ke hoakoakoa i na koa o na Mokupuni, ma kahi ana i manao ai maloko o ke Aupuni, a hiki no ia ia ke haawi i hana koa ia lakou i kela wa i keia wa ana e manao ai he pono, a hiki no hoi ma ka palapala hoolaha ke haawi ia lakou i olelo hoopololei, a hooponopono, i mea hoomalu i na koa o ke Aupuni.

HAAWINA 6.

NO NA WAIWAI AUPUNI.

PAUKU 1. E manaoia ka waiwai o ke Aupuni, ua kaawale ia, kaawale ko ke kanaka, ina o ko ke Aupuni e paha, ko keia paha; aia no ka waiwai o ke Aupuni i ke Kuhina Kalaiaina, o ka waiwai lewa, a me ka waiwai paa, hiki ole ke lawe, a nana hoi e malama mamuli o ka olelo a ka Moi. Na ka Moi e nana mai i ka pono o kona malama ana ia waiwai. E malama pono oia o popo hewa ka waiwai, a poho ke dala maloko. Nana no e hoolimalima i ka waiwai paa o ke Aupuni, a nana hoi e kuai a hoolilo aku i ka waiwai lewa a pau o ke Aupuni. Nana no e hoolilo i dala na mea ulu a pau, a me na mea i hanaia a lilo mai i ke Aupuni ma ka auhau ana; a nolaila hiki no ia ia ke hoouka, a lawe aku i ka aina e, e like me kona manao. No ke Aupuni no na moku Aupuni, o ka inoa nae o ke Kuhina Kalaiaina ke kau, a e kakauia na palapala moku e like

me ka olelo malalo. Ia ia no ka olelo no ka holo o ia mau moku; a e hoonoho oia i mau kahu pono nana e malama, a nana no e hoopau i ko lakou noho ana e like me kona manao, a i na manawa a pau, hiki no ia ia ke kuhikuhi aku i kahi e holo ai na moku, a e hoouna aku ia lakou e hana i ka hana, a e lawe i ka olelo. E kau no ia i kona inoa ma na palapala sila nui, a me na palapala hoolimalima a pau no ia mau mea, e like me ka olelo maloko. Na ka Moi e nana mai, maloko o ke Kuhina Waiwai nae, i ke ano o kona malama ana, i ka uku makahiki, a me ka waiwai loaa, i ka mea lilo aku, a me ka puka no ka waiwai lewa, a me ka waiwai paa, na mea hoi i haawiia nana ka hoolimalima, a me ka malama, e like me ka olelo hoakaka ma ka Mokuna ehiku o keia Apana.

Pauku 2. Na na Kiaaina e hoike mai i ka Moi maloko ae o ke Kuhina Kalaiaina no ka waiwai Aupuni a pau i loaa i ko lakou mau Mokupuni. A i ka manawa i kauohaia lakou pela, e haawi mai lakou i ke Kuhina Kalaiaina i palapala papa waiwai, a e hoike mai no hoi lakou i ke ano, a me ka maikai o ia waiwai, a hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hoonoho ma kela Mokupuni keia Mokupuni i kanaka pono nana e malama, a hooponopono ia waiwai; a hoonohoia lakou pela, alaila, na ke Kiaaina e koiako aku ia lakoku e hana e like me ka ke Kuhina olelo.

Pauku 3. E malama no na Kiaaina ma na wahi malu maikai i na mea a pau o ka Oihana kaua o ko lakou mau Mokupuni, malalo nae o ka olelo a ke Kuhina Kalaiaina, a i ka manawa ana e olelo ai pela, e haaawi mai lakou i ka palapala hoike no ka pauda, a me na poka, a me na mea kaua e ae ma na waihona o lakou; e hoike mai hoi i ka nui o ia mau mea, a me ke ano, a me na wahi e waiho ai. Aole pono na Kiaaina ke lawe ia mau mea kaua e hana, ke haawi ole aku ke Kuhina ia ia mamua, aka, aole pili keia olelo i ke kaua, ke kauaia mai, aole hoi i ka hoohaunaele, a me ke kipi, na mea hiki ole ke hoopanee, a lohe ke Kuhina Kalaiaina.

Pauku 4. I kela makahiki keia makahiki, e me na manawa e ae paha, pono i ke Kuhina Kalaiaina ke nookaawale ae i kekahi pauda e like ka nui me ka mea i ku pono, i mea e hiki ai i na Kiaaina ke ki pu aloha ma na papu i hana ia mea, a e haawi oia i kela pauda na na Kiaaina o na Mokupuni e malama, ma na wahi o na pa, a e hoike ae ke Kiaaina i ke Kuhina Kalaiaina i kela makahiki keia makahiki i ka hoopau ana ia pauda.

Pauku 5. E manaoia na papu ma na Mokupuni a pau he waiwai Aupuni ma ke ano o keia Haawina, a aia i na Kiaaina ka olelo no ia mau pa, i mea e pale aku ai i ka ino, a i mea hoi e paa ai ka poe pio. Hiki nae i na Kiaaina ke haawi i ka olelo na ke kapena

o ka papu, a e nana ke Kiaaina i ka pono o kona malama ana. Na ke Kuhina Kalaiaina e olelo no na mea a pau e pono ai na pa, a na ke Kuhina Waiwai e uku noloko o ka waiwai Aupuni mahope nae o kona ike ana i ka pololei o na bila.

HAAWINA 7.

NO NA HANA NOONOO WALE IA.

PAUKU 1. Ina i kekahi manawa, koe kekahi hana maloko o kekahi Mokupuni, aole hoakakaia ma ke Kanawai, aole hoi i haawiia i kekahi mea e ae, alaila, pono no i ke Kuhina Kalaiaina ma ka inoa o ka Moi ke kauoha aku i ke Kiaaina o ia Mokupuni e hana.

PAUKU 2. Pono ke Kuhina Kalaiaina i kana kauoha ana no ia hana e kuhikuhi, a e ao pololei aku i ke Kiaaina ma ka palapala i ke ano o ka hana ana ia mea. Aole nae e manaoia kekahi olelo i oleloia iloko o keia Haawina, ua haawi aku ia i ka hana a kekahi Luna i kekahi, aole hoi e hooiaioia ka hana a kekahi, ke haawi ke Kanawai i kela hana na kekahi.

PAUKU 3. A loaa ke Kiaaina kela olelo ao i kakauia nana, alaila, e hana koke ia e like me ka olelo, a e hoike koke mai hoi i ka Moi i ke ano o kana hana ana, o hoopaiia auanei ia e like me ka olelo iloko o ke Kanawai hoonohonoho i Kuhina alii ma keia Pae Aina; maloko ae o ke Kuhina Kalaiaina e hoike ai.

HAAWINA 8.

NO NA HANA I HOAKAKAIA.

PAUKU 1. O na hana i pili i kekahi o na Kuhina i oleloia iloko o ke Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina alii, ina i hana kekahi o na Kiaaina i kekahi o ia mau hana, pono ia ia ke hoike pololei i na mea a pau ana i hana'i mamuli o na Kanawai o keia Aupuni, a ina ole hoakaka ke Kanawai i ke Kuhina nana ia wahi olelo, e hoike ke Kiaaina i ka olelo no ia mea i ke Kuhina Kalaiaina, ke olelo ka Moi ia ia e hana, é like hoi me na mea i oleloia maloko o ka Mokuna eha o keia Apana. A ina hoole kekahi Kiaaina, a hana ole paha e like me ia i kauohaia'i, a hana kapulu paha, a hewa, a pono ole paha, alaila, o ke Kiaaina i kue pela i ka ka Moi olelo, hiki no ke hoopii, a hoohewa, a hoopai ia ia e like me ka olelo i oleloia iloko o ke Kanawai hoonohonoho i Kuhina alii.

MOKUNA 5.

NO NA KANAKA HAWAII, A ME KO NA AINA E.

Pauku 1. Na ke Kuhina Kalaiaina e noho maluna, a malama, a hooponopono i ka Waihona no ka hoohiki i kupa Hawaii; hiki no nae ia ia ke haawi i ka hana na kekahi kakauolelo ana e koho ai, a e malama oia i mooolelo no na mea a pau i oleloia iloko o na Haawina o keia Mokuna, a e malama oia no ua Kuhina la i na kope o na leta a pau i palapalaia i na Kiaaina no ia mau mea.

Haawina 1.

NO NA LAHUI E, NA HAOLE HAWAII, A ME NA KANAKA MAOLI.

Pauku 1. Ina holo mai kekahi haole o ka aina e mai, a i keia Aupuni, he haole hoohiki ole, ina e holo mai e noho loa, a holo iki wale mai no paha, pono ia ia ke lawe mai a hoike i palapala hoomalu na kekahi luna o ka aina ona i hele mai ai, a e hoakaka ia palapala i kona helehelena, a me kona mau makahiki, a me kona seka, a me kana Oihana, a pono e hoakakaia ma kela palapala ka mea e hiki ai i ka Lunakakaolelo o kona aina iho i hele mai ai, a i ke Kanikela paha, a i ka Luna kuai paha, ke hooiaio.

Pauku 2. Pono i kela haole keia haole holo mai, e like me ia, mamua o ka pae ana iuka, a mamua o ka lawe ana i kekahi ukana mai ka moku mai, e hoike ia palapala hoomalu i oleloia, i kekahi Lunakakaolelo, a Kanikela, a Luna kuai paha maloko o keia Aupuni, a kau kona inoa ma ke kua; a e hoike oia i ua palapala hoomalu nei i ke Kiaaina, a ina aole ia, i ka Luna dute ma ke Awa, kahi i hiki mai ai ua haole nei. Pono no hoi i na haole a pau mamua o ko lakou lawe ana i ko lakou ukana mai ka moku mai, ke loaa ka palapala ae na ka Luna dute, e like me ka olelo iloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai, a no ke kau ana o ka Lunakakaolelo, a o ke Kanikela, a o ka Luna kuai paha i kona inoa ma ia palapala, hiki ia ia ke koiako aku ia haole e uku mai ia ia e like me ka hoakaka ana iloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai, a pela no e uku ia'i ke Kiaaina, ka mea i ike, a me ka Luna dute; no ke Aupuni nae ia.

Pauku 3. O na kanaka a pau i hanau malalo o ka malu o keia Aupuni, ina na na makua o ke Aupuni e, a ina na na haole hoohiki i kanaka Hawaii, a ina na na kanaka maoli, a me ka poe i hanau ma ka aina e, ina no keia Aupuni na makua, a mahope hele mai na keiki e noho maanei, e manaoia kela poe a pau, he aie i ka hoolohe

i ka Moi, ke alii ka lakou ma ka hanau ana, a e kau no ke Kanawai o keia Aupuni maluna o lakou. O na kanaka a pau i hanau ma na aina e, ina no ka aina e na makua, a hoohiki ole hoi e like me ka olelo iloko o keia Haawina, alaila, e manaoia lakou he lahui e, a e hanaia'ku lakou e na'lii o keia Aupuni pela, e like nae me ka olelo o ke Kanawai.

PAUKU 4. E mau aku no na hemahema o ua mau lahui e la a pau e like me Beritania, a me Amerikahuipuia; penei,

1. Ina olelo ke Kanawai i luna, aole hiki ia lakou ke noho, aole hoi i Lunakoa ma keia Aupuni.

2. Aole hiki ia lakou ke koho i ke koho ana i luna maloko o keia Aupuni, aole hoi a lakou hana pili alii.

3. Aole loaa ia lakou, no lakou ponoi ma ke ano alodio keka hi aina iki.

4. Aole loaa ia lakou ka palapala moku no ko lakou mau moku ma keia Aupuni, aole hoi e hiki ke kau i ka hae Hawaii maluna o lakou.

PAUKU 5. Aole nae e pakele na lahui e i ka auhau a ke Kanawai e kau ai, a e hoopaiia lakou, a e hooukuia, a e hoehaia, a e hooneleia e like me na kanaka Hawaii, e like hoi me ka mea i oleloia iloko o na Kanawai o keia Aupuni.

PAUKU 6. Ina hele mai na lahui e iloko o keia Aupuni me ka manao e hana i ka hana, a e loaa na pono maanei, eia ka lakou e hana'i i ku pono ka lakou hana i ke Kanawai, i oiaio hoi na pono i loaa ia lakou. E hoike lakou i ke Kuhina Kalaiaina, i ka lakou Palapala hoomalu i hooiaioia, a me ka palapala ae i ko lakou pae ana iuka, e like me ka olelo i hoakaka mua ia iloko o keia palapala, alaila, e loaa ia lakou na ke Kuhina Kalaiaina mai, ka palapala noho e hoakaka ana i ko lakou aina iho; penei ia palapala,

Ke hoike aku nei keia palapala ia —— ——, he kanaka no ——, ma ——, a ua hele mai e noho ma ko Hawaii Pae Aina, malalo o ko onei Kanawai oi ai ia e noho maanei; a e manao nui na luna a pau i kona pono i haawiia nona ma na Kanawai, ka pono hoi o ka lahui e i aeia e noho maanei.

Na ko'u lima i hana, a kau i ka sila o ka'u Oihana, i keia la — o— 18 —— ——. (*Sila.*)

A no keia palapala e ukuia mai ke Kuhina Kalaiaina e like me ka olelo maloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai; no ke Aupuni ia dala.

PAUKU 7. Ina e noho mai na lahui e maanei e kuai, a hana i kekahi hana e ae paha maloko o keia Aupuni, a lilo kekahi mau

mea o lakou i poe hui, aole e pololei ia ma ke Kanawai, a loaa mua ia lakou ka palapala noho e hoakaka ana i ko lakou aina, e like me ka olelo ma keia Haawina. Aole hoi e lilo io i ua poe lahui e la ka waiwai paa i hoolimalimaia. Aka, o na hana e ae a lakou e hana pakahi ai, me ka hui ole o kekahi me kekahi, a me ka hoolimalima ole i ka aina, a me na hale, aole lakou e hemahema iki i ka loaa ole ana o ka palapala noho, a e malu no lakou i na Kanawai kuai mauka, a me na Kanawai kuai makai ke pili ole ka lakou iloko o ka waiwai hui.

Pauku 8. Ina i kakau ke Kuhina Kalaiaina, i ka inoa o ka lahui e, a haawi ia ia i ka palapala noho i oleloia iloko o kela Pauku mua, alaila, e kapaia kela lahui e, he kuleanahale, a e haawiia nana na pono a pau a ke Kanawai i haawi ai i na haole mea hale, a me na pono e ae a pau i aua ole ia i na lahui e maloko o keia Aupuni. Hiki no ia lakou ke lawe i na aina a paa, me na hale i kauohaia no lakou, ina aole alodio, aole hoi lilo loa. Hiki no hoi ke loaa no lakou, a lawe, a malama, a hoolilo aku, a kauoha no na hooilina i na waiwai e ae a pau maloko o keia Aupuni, o ka waiwai lewa, a me ka waiwai paa alodio ole. E loaa no ia lakou, na pono a pau o ka mare ana, o na makua, o na wahine mea kane, o na kane mea wahine, a me ka hemo ana, hiki no hoi ke koi aku ia lakou e hana i na hana a pau i ku i ke kane, a i ka makua paha, e like me ke Kanawai o keia Aupuni. E like me na pono, a me na pomaikai a ke Kanawai e haawi ai ia lakou, a me na lahui e a pau, pela no lakou e noho ai malalo o na Kanawai waiwai, a me na Kanawai no ka hewa. Hiki no ia lakou ke hoopii i ko na Aupuni e, mahope nae o ka huli ana ma na wahi e ae a pau a na Kanawai o keia Aupuni i hoakakaia, a pau pono ia huli ana, a loaa ole ka pono, alaila, hoopii i kahi e, a i ole huli pela, aole hiki ke hoopii i kahi e. A loaa ia lakou ka palapala noho e like me ka olelo iloko o keia Haawina, alaila, hiki no ke koiako aku ia lakou e noho i jure e like me ke kanaka maoli, a me ka haole o keia Aupuni. Hiki no hoi ke koiako aku ia lakou, e uku i na auhau a pau, a me na hookupu i pili i na waiwai lewa, a me na waiwai paa, a e kokua no hoi lakou i na kula. A e loaa ia lakou ma na Ahahookolokolo maloko o keia Aupuni na pono o ka waiwai e like me ka olelo iloko o ke Kanawai hooponopono i na Oihana Lunakanawai; a e loaa no hoi ia lakou na pono a pau o ka noho hoomaluia, a me ka paa ole, mamuli nae o ke Kanawai.

Pauku 9. Ina e kuu mai kekahi Kapena o ka moku i ka waiwai o kekahi haole o ka lahui e, i laweia mai iloko o kekahi Awa o keia Aupuni, a hooukuia mai kela waiwai mai ka moku mai mamua o ka hana ana i na mea i oleloia iloko o keia Haawina, e hooukuia oia no kela hewa keia hewa ana e hana'i pela, i elima haneri dala,

no ke Aupuni hoi ia, a e hiki no hoi ke lawe i kela waiwai a lilo loa, a pono no i na Ahahookolokolo ke kuai lilo aku ia waiwai i mea e kaa ai; e like hoi me ka olelo maloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, a o ka haole i kue i ke Kanawai o keia Aupuni pela, e hooukuia oia e like me ia uku hookahi a e kipakuia mawaho o keia Aupuni.

PAUKU 10. O kela haole keia haole i holo mai nei i keia Aupuni me ka malama pono i na olelo o na Pauku mua o keia Haawina, a noho maanei hookahi makahiki, alaila, hiki no ia ia ke nonoi mai i ka mea Hanohano i ke Kiaaina o ka Mokupuni o Oahu, ma Honolulu, i lilo oia i kanaka o keia lahui, alaila, e kakali ke Kiaaina i hookahi makahiki mahope iho o kona nonoi ana ia ia, a ina e hoike mai ka mea nana e nonoi i kana malama ana i na mea a pau i oleloia maluna, a me kona hewa ole, a me kona mahuka ole mai ka hoopai ana o ko kekahi aina, aole he luina mahuka, aole hoi he koa, a luina koa, aole hoi he luna maluna o ia poe, alaila, hiki i ke Kiaaina ke haawi ia ia i ka hoohiki i kupa Hawaii.

PAUKU 11. Penei na olelo hoohiki i oleloia maluna,

AUPUNI O KO HAWAII PAE AINA.

O ka mea i kakauia kona inoa malalo nei, he kanaka no ———, ua noho iho nei ma ———, ua hoohiki maluna o ka Euanelio Hemolele, a ma keia hoohiki ana olelo mai la. E kokua mau no wau i ke Kumukanawai, a me na Kanawai o ko Hawaii Pae Aina, e lilo maoli no wau i kanaka no ka Moi, ke Lii,

Kakauia a hoohikiia i keia la —— o ——, M. H. 18 —

Imua o'u, ——— ———.

A e hoohiki ka haole ma keia olelo, ma ke ano o kona naau e manao ai e hoopaa loa ia ia, a kau i kona inoa malalo o ka olelo, a e kau no hoi ke Kiaaina i kona inoa, a nolaila, e noi aku oia, a loaa mai no ke Aupuni ka uku i oleloia maloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai.

PAUKU 12. E malamaia ma ka hale hana o ke Kuhina Kalaiaina ka olelo hoohiki o na haole i kupa Hawaii, a ukuia oia e like me ka olelo ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, pono ia ia ke kope i ka olelo hoohiki, a hooiaio hoi, a haawi aku i ka haole hoohiki, i mea hoike ma na Ahahookolokolo a pau ma keia Aupuni.

PAUKU 13. E manaoia kela haole keia haole hoohiki pela, ua lilo oia ma ke ano pili i na hana a pau, i kanaka maoli o Hawaii nei, a ua noho oia malalo o na Kanawai o keia Aupuni wale no, a

ua pili hoi ia mau Kanawai a pau ia ia. Na ia mau Kanawai e hoomalu ia ia, aole hoi e pili ma ko kona alii mua, ia ia e noho ana ma keia Aupuni, aole hoi e hiki ke hoopii i kona aina hanau e hoomalu mai, a e kokua mai ia ia. Ina hana oia pela, alaila, pili ia ia na eha, a me na uku i oleloia no ke kipi maloko o na Kanawai no ka hewa. A e loaa no i kela haole keia haole hoohiki pela, na pono, a me na maikai, a me na pomaikai a pau o ke kanaka Hawaii.

Pauku 14. E hiki no i ka Moi me ka ike o ke Kuhinanui, a me ke kamailio pu me ka Poe Kukakuka Malu, ke haawi aku i ka lahui e, e noho la ma ka aina e, i palapala sila nui, e hoolilo ana ia ia i na pono, a me na maikai, a me na pomaikai a pau o ke kanaka maoli, aole nae e haalele ua lahui e la i kona alii iho. Aka, i ka loaa ana ia ia ua palapala sila nui nei, ua komo oia maloko o na Kanawai o keia Aupuni, a pono ia ia ke malama i ko onei Moi e like me ka mea hoohiki i kanaka maoli.

Haawina 2.

NO KA HOLO ANA I KA AINA E.

Pauku 1. Aole pono i kekahi Kapena, a me ka luna o kekahi moku Hawaii, a o ka moku kahiki paha, e lawe i kekahi ee moku maluna o kona moku, aole hoi e lawe mawaho o keia Aupuni i kekahi lahui e, ina he kuleanahale, aole hoi kekahi kanaka maoli, ke hoike ole mai kela ee moku ia ia i kona wa e ee ai i palapala hoomalu na ke Kuhina no ko na aina e o ka Moi, e like me ka olelo iloko o ka Apana elua o keia Kanawai.

Pauku 2. O ke Kapena, a me ka Luna e ae o ka moku i ku e i na olelo o keia Pauku, a mahope iho hoi hou mai iloko o keia Aupuni, nana no e hookaa i na aie o na kanaka a pau, a me na uku e ae i pili i ua ee moku la ana i lawe aku ai, á hiki no ke hoomalu i kona moku a hoohewa, a kuai aku i mea e kaa ai ia mau mea, e like hoi me ka olelo iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

Haawina 3.

NO KA WAIWAI O NA HAOLE I MAKE KAUOHA OLE.

Pauku 1. Mahope iho o ka hooponopono waiwai hooilina ana, e like me ka olelo i hoakakaia ma ke Kanawai hoonohonoho Oiha-

na Lunakanawai, e haawiia i ke Kuhina Kalaiaina ma kona ano Kuhina, ke koena waiwai a pau, a me ke dala, a me ka ukana o ka haole i make kauoha ole maloko o keia Aupuni, a waiho ole hoi i hope nana i ku i ka hooponopono i kona, alaila, na ka mea a ka Lunahooiaio e hoonoho ai i hooponopono waiwai hooilina, e uku aku i kona aie pono a pau, a me ka poho, a me ka lilo ana no ka hooponopono ana; a o ka waiwai, a me ke dala, a me ka ukana i koe, pono ia ia ke haawi i ke Kuhina Kalaiaina, a e haawi pu no i kope hooiaioia no ke kuu ana o ka Ahahookolokolo ia ia. A no keia hana a ka mea hooponopono waiwai hooilina, e ukuia oia e like me ka olelo iloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai; no ke Aupuni ia dala.

Pauku 2. Ina i loaa i ke Kuhina Kalaiaina kekahi koena waiwai, aole hoi dala, pono ia ia ke malama ma ka hale malu, a ina he waiwai popo wale, a pau wale paha, pono ia ia ke kuai make pono aku ma ke ku dala, i mea e pomaikai ai na hooilina o ua haole kauoha ole la; a no kela kuai ana, e loaa no ia ia ka uku i oleloia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai; no ke Aupuni ia uku. A pono no hoi ia ia ke haawi i ke Kuhina Waiwai i na koena dala a pau i loaa mai ai ia ia na ka Ahahookolokolo, a me ka waiwai pau wale o ka haole i make, a na ke Kuhina e malama ia mea no kona mau hooilina.

Pauku 3. Pono i ka Kuhina Waiwai ke malama maikai i na dala i waihoia ia ia pela; a hiki i ka manawa e laweia'ku ai e ke Kuhina o ko na aina e: pono no ia ia e like me ka olelo iloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai, ke ohi, noloko mai o ia waiwai, no ke Aupuni, ka uku no ka loaa ana, malama ana, a me ka haawi hou ana aku.

Pauku 4. Ina i loaa i ke Kuhina Kalaiaina ke koena waiwai, a dala, a ukana paha o ka haole make kauoha ole, na ka lima mai o ka hooponopono waiwai hooilina, alaila, pono i ke Kuhina Kalaiaina, ke hai koke aku ia mau mea i ke Kuhina o ko na aina e, a me ka hoakaka pu aku i kana i hana'i, a na ke Kuhina o ko na aina e, e hoike koke aku i ka Luna o ka aina, kahi i hele mai ai ua haole make la, a e hoakaka pu aku no i ke ano o ia waiwai koe, a me ka nui, e waiho ana ma ka hale malama, i mea e hiki ai i na hooilina o ua haole kauoha ole la ma kahi e, e hana i ka mea e loaa aku ai ia lakou ko lakou pono iloko o ia koena waiwai.

Pauku 5. A hala na makahiki elima, mai ka manawa mai o ka hoike ana i ka Luna o ka aina e, i oleloia iloko o kela Pauku maluna, ina aole e noiia mai ke Kuhina o ko na aina e, e haawi aku i ua waiwai nei, alaila, e kuaiia ka waiwai maoli, a e hui pu ia ke

dala i loaa mai me ke dala a ua mea kauoha ole la e waiho ana, a e ohiia kekahi no ke Aupuni, e like me ka olelo mua; a hala na makahiki he umi, alaila, e hoole mau loa ia na hooilina o ua malihini la i make kauoha ole, aole o lakou kuleana e kii mai a loaa ia waiwai ia lakou.

MOKUNA 6.

NO NA KOWA IWAENA O NA MOKUPUNI, A ME KE KUAI MAI KEKAHI AWA A I KEKAHI AWA, A ME KA LAWAIA ANA.

Pauku 1. Na ke Kuhina Kalaiaina e noho maluna, a nana, a hooponopono i ka waihona no na kowa iwaena o na Mokupuni, a me ke kuai mai kekahi awa a i kekahi awa, a me ka lawaia ana, na mea hoi i oleloia iloko o keia mau Haawina; a nana e ao aku i kana kakauolelo no ia mau mea. Hiki no hoi ia ia ke hoolimalima me na kanaka a hoohana ia lakou ma na mea e pono ai, na hana hoi i oleloia, a hiki no hoi ke hoopau i ko lakou noho ana e like me kona manao; na ka Moi nae e nana mai i ka pono o kana hana ana, e me kona akamai i ka malama ana i na hana i hoomakaia ma keia Kanawai.

Haawina 1.

NO NA MOKUNA MAKAI

Pauku 1. E holo aku na Mokuna o ko Hawaii Pae Aina i hookahi league makai aku o kahakai o na Mokupuni o Hawaii, a me Maui, a me Kahoolawe a me Lanai, a me Molokai, a me Oahu a me Kauai, a me Niihau. No keia Aupuni wale no na wahi a pau mawaena o ia mau Mokuna, a me na kowa kekahi iwaena o ia mau Mokupuni a pau, na kowa hoi e kaawale ai kekahi moku a me kekahi moku, a e pili ko onei Kanawai wale no ma ia mau wahi a pau.

Pauku 2. Pono no i ka Moi ke hoomalu ia mau kaikuono, a me na kowa; a ina he mea e pomaikai nui ai, pono no ma ka palapala hoolaha e hookapu ia mau wahi, i holo ole ko na aina e malaila.

Pauku 3. Ina e hoopioia a hoapaaia kekahi mea maloko o ia mau kowa, a maloko mai o ka league hookahi e puni ana i na ka-

hakai i oleloia maloko o keia Kanawai, a ina i komo mai kekahi moku kahiki iloko olaila, e manao ia lakou ua hana maloko o na kai o ka Moi. E pili no na Kanawai waiwai, a me na Kanawai no ka hewa i na mea a pau iloko o ia league, a me na kowa i oleloia iloko nei; a na ko Hawaii mau moku wale no e lawe i ka waiwai mai kekahi Mokupuni a i kekahi Mokupuni, na moku Hawaii hoi i loaa ka palapala moku, a me ka palapala ae i ke kuai, e like me ka olelo iloko o na Haawina elua i pili hope mai i keia.

HAAWINA 2.

NO NA PALAPALA O KO HAWAII MAU MOKU.

PAUKU 1. Aole e loaa i kekahi moku maloko o keia Aupuni ka palapala moku, ina aole pili ia moku i kekahi kanaka Hawaii, a i kekahi haole paha i hoohiki mamuli o ka Moi.

PAUKU 2. O na kanaka maoli, a me na haole hoohiki, ina ma ka palapala hoohiki e noi mai ai kekahi o lakou i ke Kuhina Kalaiaina, a hoakaka mai i ka inoa, a me ke ano, a me ke ana o kona moku, he moku i hanaia maanei paha, ma ka aina e paha, a hoakaka i ke ano o ka loaa ana ia ia, a me ka hoike pono nona ka moku, alaila, ina aole mea e ole ai ma na Kanawai i ae like ia e na aina, pono i ua Kuhina la ke kakau ia moku maloko o kona hale hana, i moku Hawaii, a e haawi hoi i ka mea nana i noi mai, i Palapala moku i kakauia; penei,

HELU ——

E IKE AUANEI NA KANAKA A PAU MA KEIA PALAPALA, E like me ke Kanawai o ko Hawaii Pae Aina, i ka moku ia ———, he —— tona, a no ———, he kanaka Hawaii ia Moku, he ——— ka paakaula ana, he mau kia ——— (*hoakaka i ke ano,*) ua kakauia kela moku ma ka hale o keia Oihana, he moku Hawaii, a e pono no ia moku ke kau i ka Hae Hawaii, a e holo ma na moana kaawale, a e komo no hoi iloko o na Awa o na aina e i ku pono i ko lakou Kanawai iho.

No ka oiaio o keia ua kakau au i ko'u lima, a ua hoopili mai i ka sila o ka Oihana Kalaiaina, ma Honolulu, Oahu, ko Hawaii Pae aina, i keia la —— o ——, 18 —

(*Sila.*) ——— ———.

A no ke kakau ana i keia iloko o ka buke, a me ka haawi ana i ka palapala moku, e koi aku ke Kuhina Kalaiaina i ka mea nona ka moku, a e loaa mai na dala ku pono i ka palapala moku, e like me ka olelo maloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai; no ke Aupuni ia dala.

PAUKU 3. O na moku a pau i kakauia e like me ka olelo ma kela Pauku maluna, e manaoia ia ma ke Kanawai, he moku Hawaii, a o kela palapala moku ka mea hoike i ke kanaka, a me ka aina nona ka moku. No ia moku na pomaikai a pau i haawiia i na moku Hawaii, aole hoi e pili ia moku na kapu, a me na dute i kauia ma na moku, a me na waa kahiki.

PAUKU 4. Pono i ke Kuhina Kalaiaina e malama i buke moo-olelo, no ke kakau ana i na palapala moku o ko Hawaii mau moku, a e hoakakaia na tona, a me ke ano, a me na inoa o na mea no la-kou ka moku i kinohi. A ina i nalowale, a lilo kela palapala moku i haawiia no kela moku i kakauia, alaila, pono i ke Kuhina Kalai-aina ke haawi i ka mea nona ka moku i kope hooiaioia o ka palapala moku i loaa ia ia, a nana no e uku mai i ke Kuhina.

PAUKU 5. Aole e paa ka palapala hoomoe ia moku ma ke ano moraki, ke hoakaka ole ia ia ma ke kua o ka palapala moku i ka manawa i hanaia'i. A i ka manawa i hoopauia'i ua palapala la, aole no e pau io ma ke Kanawai ke hoakaka ole ia ia ma ke kua o ka palapala moku, a kauia malalo ka inoa o ka mea ia ia ka hoopau.

PAUKU 6. Pono no ma ke Kanawai ke hoolilo no hai na moku Hawaii i kakauia, a ina he kanaka Hawaii ka mea loaa ua moku la, ua loaa pu no na pono, a me na waiwai a pau o ka mea nona ka moku mamua; e kakau ia nae ka lilo ana ma ka palapala moku mua, e waiho ana ma ka hale Oihana o ke Kuhina Kalaiaina, a ina e noiia mai kela Kuhina e kekahi kanaka mea moku i kakauia, pono ia ia e kakau ia lilo ana ma ka palapala moku i paa i ka lima o ka mea nona ka moku mamua, a e hooiaio hoi i kela kakau ana, e like me na olelo o ka Pauku malalo. A e hana hou i ka palapala hoo-paa i oleloia ma ka Pauku i pili mai i keia, na ka mea i lilo ka moku ia ia e hana. A no ka hoolilo ana, a me ke kakau ana, a me ka hooiaio ana, a me ka hana hou ana i ka palapala hoopaa, e koi aku ke Kuhina Kalaiaina a loaa mai no ke Aupuni ka uku i oleloia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai.

PAUKU 7. Mamua o ke kakau ana i kekahi moku, i moku Ha-waii, pono no i ka mea noi, e haawi i ke Kuhina Kalaiaina no ke Aupuni i palapala hoopaa, me ka hope pono hookahi, i aponoia e ke Kuhina Kalaiaina. O kela palapala hoopaa, he mea ia e loaa ai ka uku, elima haneri dala, ke hoihoi ole ia mai ka palapala moku i ke Kuhina Kalaiaina ke hiki aku i ka manawa e lilo ai ua moku la i ka haole, a i na haole paha o ka aina e, i aie ole i ka hoolohe i ka Moi ke Alii.

HAAWINA 3.

NO KE KALEPA ANA MAI KEKAHI AWA A I KEKAHI AWA.

PAUKU 1. Ina ma ka palapala e noi mai ai kekahi mea moku, i ke Kuhina Kalaiaina me ka hoakaka pono no Hawaii nei ka palapala moku, a hai mai hoi i ka inoa o ka moku, a me ka la i kakau ai, a me ka helu o ka palapala moku, alaila, pono i ke Kuhina ke haawi i ua moku nei i palapala ae i ke kalepa ana mai kekahi awa a i kekahi awa, e hana nae oia e like me na olelo i oleloia iloko o na Pauku hope o keia Haawina.

PAUKU 2. Eia ke ano o ua palapala ae la i ke kalepa mai kekahi awa a i kekahi awa,

E IKE AUANEI NA KANAKA A PAU KE MANAO MAI LAKOU, O ———, he kanaka Hawaii, nona ka moku Hawaii o ——— ka inoa, ——— tona ka nui he ——— ka paakaula ana, ua waiho mai oia i ka palapala hoopaa e like me ka olelo ma ke Kanawai, a ua uku mai hoi i iwakaluakumamalima dala, nolaila, ua haawiia'ku ka palapala ae no ka makahiki hookahi; e holo ka moku e kuai, a hoouka, a lawe, mai kekahi awa a i kekahi awa, a mai kekahi Mokupuni a i kekahi Mokupuni o ko Hawaii Pae Aina, i na mea kuai, a me na mea e ae, a e like ka uku no ia lawe ana me kana e manao ai he pono, e malama pono ia mai nae keia mau mea.

1. Ina e lawelawe a kuai paha ua moku kia —— nei, o —— ka inoa, i ka waiwai i ulu, a i hanaia ma ka aina e, a ua lawe hewa ia mai i keia aina ma ke ano kue i ke Kanawai no na dute, a me na auhau, alaila, e lilo no ka moku i ka hoahewaia, a i ke kuaiia'ku.

2. Aole loa ia e kuai liilii aku i ka rama.

3. I na manawa a pau, mamua o kona haalele ana i ke awa o Honolulu, e hai mua oia i ka Luna dute, i kahi ana e holo aku ai, a haawi aku ka Luna dute ia ia i ka eke palapala o ke Aupuni, a e lawe aku ia me ka uku ole a i ke awa ana e holo ai, a pela no e lawe uku ole ai ia eke, mai kela awa keia awa ana e ku iho ai, a waiho hoi ma kekahi awa ana e ku iho ai.

4. I ka hoolimalima moku ana, e haawi mua oia i ka hoolimalima no ke Aupuni Hawaii, a ma na mea a pau e malama no ia i ko onei Kanawai.

E hiki no ke hoolilo i keia palapala ae no hai ke hoakakaia imua o ke Kuhina Kalaiaina a kakauia ma ke kua a e pili no ia palapala i ka moku ———, a hala ka manawa i oleloia ai.

No ka oiaio o keia ua kakau wau i ko'u lima iho, a ua hoopili mai i ka sila o ka Oihana Kalaiaina i keia la —— o ——, 18 —

(*Sila.*) ——— ———.

PAUKU 3. Mamua o ko ke Kuhina Kalaiaina haawi ana i ka palapala ae i ke kuai ana mai kekahi awa a i kekahi awa, e loaa no

ia ia ma ka lima o ka mea nana i noi mai ia palapala, he iwakaluakumamalima dala no ke Aupuni, a e haawiia mai no hoi ka palapala hoopaa me ka hope hookahi i aponoia e ke Kuhina Kalaiaina no ka uku, elima haneri dala; a penei na olelo iloko o ua palapala hoopaa la,

E IKE AUANEI NA KANAKA A PAU MA KEIA PALAPALA IA MAUA IA —— ka mea nona ka moku ———, he moku i kakauia i moku Hawaii, oia ka mua, a o ———, no ———, ma ka Mokupuni o ———, kona hope, ua hoopaa maua ia maua iho i ka mea kiekie i ke Kuhina Kalaiaina e uku aku ia ia no ke Aupuni o Hawaii i elima haneri dala; a pono no ke ohiia ia noloko mai o ko maua waiwai hui, a noloko mai o ko kekahi paha, ke malama ole ia na olelo i oleloia iloko o keia palapala, a no ka uku pono aku ia dala a pau, ma keia palapala, ke hoopaa nei maua ia maua pu, a me kekahi o maua, a me na hooilina, a me na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina o maua.

Ua hoailonaia i ko maua mau sila, a ua kakauia i keia la —— o ——, 18

Eia ke ano o keia palapala, no ka loaa ana ia ———, ka mea mua ma keia palapala hoopaa, ka palapala ae i kona kalepa ana mai kekahi awa a i kekahi awa, no ka makahiki hookahi mai keia la aku, ina aole oia e hana kue iki i na olelo o kana palapala ae, aole hoi kokua i na luina mahuka, a me na mea mahuka mai ka hoopai ana, alaila, lilo keia palapala i mea ole. A i ole pela, alaila, lilo keia i mea paa oiaio, a i palapala hoomoe i kona moku, a uku ia na dala e like me ka olelo.

Ua hanaia malalo o ko maua mau lima, a me na sila o maua, i keia la —— o ——, 18 —.

—— ——. (*Sila.*)
—— ——. (*Sila.*)

PAUKU 4. Ina i loaa kekahi moku Hawaii, a moku kahiki paha e kalepa ana, a lawe ana paha i ka waiwai mai kekahi awa a i kekahi awa o keia Pae Aina, me ka loaa ole mamua ka palapala ae e like me ka olelo iloko o keia Haawina, a hoakakaia mai ia, a loaa ua moku la maloko o na kai o ka Moi, alaila, pono no ke hoopaa ia moku, a hoahewa, a kuai aku, a no ke Aupuni ke dala loaa mai e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 5. Pono no i ke Kuhina Kalaiaina, ma ka palapala hoolaha, e kau i wahi lihi Kanawai, maluna o na moku kalepa mai kekahi awa a i kekahi awa iloko o keia Aupuni, i mea e pololei ai, a e malu ai, a e pono ai ia mau moku; a e malamaia kela mau lihi Kanawai, a i ole, alaila, lilo wale ka lakou palapala ae i ke kuai.

PAUKU 6. O keia mau moku i aeia e kalepa mai kekahi awa a i kekahi awa, aole lakou e uku iki no ke ku moku, aole hoi no na mea e ae o ke awa, aka, i na manawa a pau, pono e koiako e hana lakou i ka hana o ke Aupuni, me ka uku pono nae e like me ka

olelo e hooholo hope ia mamuli o ke Kanawai no ka lawe ana i ka waiwai o ke kanaka no ke Aupuni.

PAUKU 7. Na ke Kuhina Kalaiaina e malama i buke, a e hoonohonoho e like me na hua palapala, i na inoa o na moku i aeia e kalepa mai kekahi awa a i kekahi awa, a me ka la i haawiia'i ua palapala la, a hiki i ka manawa ku pono, e haawi aku i ke Kuhina Waiwai i ke dala a pau i loaa mamuli o na olelo o keia Haawina.

HAAWINA 4.

NO NA EKE PALAPALA MAI KEKAHI MOKUPUNI A I KEKAHI MOKUPUNI.

PAUKU 1. O ka Luna dute, a me kona mau hope ma na awa komo a puka i oleloia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, no ko lakou noho ana i luna dute e noho no hoi lakou i luna leta no ia mau wahi, a ia lakou ka malama, a me ka wehe i ka eke leta i oleloia iloko o keia Kanawai.

PAUKU 2. Na ke Kuhina Kalaiaina e hoonoho i kekahi kanaka pono, a akamai e noho ana ma kahi ku pono ma kela Mokupuni keia Mokupuni o keia Aupuni, ma na Mokupuni nae i hoakaka ole ia ke awa komo a puka, a na kela kanaka e malama i ka eke leta malaila.

PAUKU 3. Na ua Kuhina la e hoolako i na luna leta a pau i na eke ili, e like ka nui o na eke i ka luna hookahi, me ka nui o na hale leta i oleloia mamuli o keia Haawina, a pono no e paiia, a e palapalaia paha ma kela eke keia eke, ka inoa o kona hale leta, a me ka Mokupuni, a e hoomakaukauia no hoi ka laka e paa ai.

PAUKU 4. Hookahi hora mamua aku o ka haalele ana o na moku pili aina a pau i ko lakou awa e ku ai, e hoomakaukau kela luna keia luna leta i ka eke leta, a e haawi no oia i ka eke leta i hoopaa pono ia, a i ke Kapena o ia moku pili aina, a e haawiia mai ia ia ka palapala ae loaa. Oia hoi ka hoike no ka hewa o ke Kapena ke malama ole oia, a ke lilo aku kekahi mea no kona lalau.

PAUKU 5. Pono no na luna leta e malama ma ka palapala i papa no na leta, a me na ope a lakou e hoouka aku ai maloko o na eke leta, a i ka hoopaa ana i ka eke, pono e palapala aku i ka luna leta nana e wehe ia mea, a hoike aku i ka nui o na leta, a me na ope iloko, i mea e hiki ole ai ke kolohe, a me ka haule o na palapala.

PAUKU 6. A loaa ka eke leta i na luna leta pono ia lakou e kau ma kahi ike nui ia e na kanaka i kope o ka papa leta i loaa mai ia lakou, a pono no hoi ia lakou ma na mea a pau e hiki ai ia lakou e kokua i ka hoouna ana i na leta, a me na ope, a me na nupepa i loaa ia lakou no na kanaka e noho la ma kahi loihi, mai na hale leta aku.

PAUKU 7. A ku mai ka moku kahiki ma kekahi o na awa komo a puka i hoakakaia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, pono i ke Kapena o ia moku e haawi i ka Luna dute ma kona ano luna leta i na leta, a me na nupepa a pau maluna o kona moku, na mea hoi no na kanaka, a no ke Aupuni; a no kela leta keia leta a kela Kapena e haawi ai, e ukuia oia e ka luna dute elua keneta, a no kela nupepa keia nupepa, hookahi keneta.

PAUKU 8. A loaa i ka luna leta, na leta a me na pepa o ia moku, alaila, e puunaue aku oia ia lakou no na eke o na Mokupuni i ku pono, a e kakau hoi, a e kau iluna i papa inoa o na kanaka a pau ma ia Mokupuni iho, na lakou na leta, a me na nupepa e like me ka palapala mawaho; he me hoike nui keia e like me ka olelo ma ka Pauku eono o keia Haawina.

PAUKU 9. Mahope iho o ke kau ana i keia Kanawai, i kela hapalua, keia hapalua o ka makahiki, pono i kela luna leta keia luna leta ke hoomakaukau i papa no na leta a pau e waiho ana ma kona hale leta, e haawi ia papa i ka Puuku Pai palapala o ke Aupuni, a nana no e pai, a i kela hapaha keia hapaha o ka makahiki e hoike mai no na luna leta i ke Kuhina Kalaiaina i papa no na leta a pau i loaa ia lakou, a hoounaia e lakou. A e koi aku hoi lakou a loaa mai no ke Aupuni ka uku no ka lawe ana i oleloia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai.

HAAWINA 5.

NO KO KE AUPUNI, A ME KO KE KANAKA PONO I KA LAWAIA ANA.

PAUKU 1. O na kai a pau loa mawaho aku o kuanalu a puni na Mokupuni a pau, na kai hoi i kapaia, o ke kai o kilohee, o ke kai luhee, o ke kai malolo, a me ka moana, mai ke kuanalu a hiki i ka mokuna o ke Aupuni i oleloia ma ka Haawina mua o keia Mokuna, e noa no ia mau kai i na kanaka o keia Paeaina, aole hoi lakou e keakeaia i ka lawaia ana malaila, e koe nae na mea i hoakakaia ma na Pauku i pili mai i keia.

PAUKU 2. O na wahi lawaia, mai kahakai a hiki i kuanalu, a ma kahi kuanalu ole, mai kahakai a hiki hookahi mile makai, e manaoia kela mau wahi ma ke Kanawai, ua pili i na Konohiki mea aina, i ka poe hoi no lakou ka aina e like me ka mahele ana mamua. Aole e keakeaia na Konohiki i ka lawaia ana ma ia mau wahi, ua koe nae, a ua kapu kekahi mau mea e like me keia olelo mahope.

PAUKU 3. E manaoia ma ke Kanawai aia no i na Konohiki kela mau kai, no lakou pu me na hoaaina o kela aina keia aina, a pono no i na hoaaina ke lawaia ma ia mau kai o ko lakou mau hakuaina, e pili nae ia lakou kekahi mau kapu e like me na olelo iloko o keia Haawina.

PAUKU 4. Pono no i ua mau Konohiki la, i kela makahiki keia makahiki e ohi kekahi ia na lakou wale no, o ka ia hoi i ku pono i ko lakou mau kai, a e kukalaia ka inoa o ia ia, i lohe na hoaaina, a me na mea e noho ana ma ia mau wahi; a e hoike no hoi kela Konohiki keia Konohiki i ka inoa, a me ke ano o ka ia ana i hoomalu ai nona iho i ka luna o ke Kuhina Kalaiaina e noho la ma kona wahi, ma ka palapala e hoike ai, a na ka luna e hoike i ke Kuhina Kalaiaina, a no keia hoike ana e uku na Konohiki e like me ka mea i oleloia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai; no ke Aupuni ia dala. A pono no i ke Kuhina Kalaiaina e haawi i ka Puuku Pai palapala i papa inoa o na Konohiki, a me ko lakou mau aina, a me ka moku, a me ka inoa o ka ia a lakou a pau i hoomalu ai no lakou iho, a na ua Puuku nei e pai ma ka olelo Beritania, a me ka olelo Hawaii ma ka Nupepa Polinesia, i ike nui ia. Na ke Kuhina e uku no ia pai ana, a i ka wa e uku mai ai na Konohiki i ke Kuhina, e huia keia me na uku e ae i hoakakaia.

PAUKU 5. O ka ia a ke Konohiki e hoomalu ai nona iho, na ke Konohiki wale no kela ia, ke loaa maloko o kona mau Mokuna; aole hoi e hiki i na hoaaina, a me na mea e ae ke ai i kela ia i hoomaluia, aka, i ka wa e loaa ai, e lilo no ia i ke Konohiki, a o ka mea loaa, nana no e haawi, a i ole, hiki no ia ia ke hoopii a e loaa mai ka uku ku pono i kela ia, na ka lawaia e uku, ka mea nana i ai hewa. Ina hookahi ia ana e lawaia kolohe ai, elima ia e uku ai, a pela e palima ai, e like me ka nui o ka lawaia kolohe ana. Ina lawaia kekahi ma ke ano kue i keia, a haawi ole i ka palima, alaila, he kanalima dala ka uku no kela hewa keia hewa.

PAUKU 6. Aole hiki i na Konohiki ke auhau iki aku, aole hoi e kau i kapu maluna o ko lakou mau hoaaina no ka lawaia ana, o na mea wale no i oleloia i kela Pauku maluna, a ina e hookapu lakou, aole no e hookoia.

PAUKU 7. He mea pono loa i ke Konohiki ke hoohoolo i ka manao like me na makaainana o kona aina, a ina manao oia pela, e noa wale no na ia a pau o kona mau kai, aole hoomalu i ka ia hookahi nona, e like me ka olelo ma kela Pauku, alaila, pono no ia ia e hookapu i ka lawaia a pau ma kona mau kai, no kekahi mau malama o ka makahiki, a hiki i ka malama e lawaia ai, alaila, ohi i hookahi hapakolu o na ia a pau i loaa i na hoaaina ona i ko lakou lawaia ana ma kona mau kai. Ina pela ka hana ana, pono i ke Konohiki ke malama i na olelo i ka Pauku eha o keia Haawina.

PAUKU 8. O na ia i ke Alii, o ko ke Aupuni o Hawaii nei hoi ia, a eia hoi ia mau ia.

1. O ke *aku* ko Lanai.

2. O ka *ahi* ko Hawaii.

3. O ka *anae* o Huleia, a me Anehola, a me Kahili, a me Hanalei, ka *hee*, a me ka *hopewai* ko Mana, ma Kauai.

4. Eia ko Oahu, o na kai i ike pono ia e noho nui ana na ia; eia hoi, o Kalia 1, o Keehi 2, o Kapapa 3, o Malaeakuli 4, o Pahihi 5.

5. Eia hoi ko Molokai, o Punalau 1, o Ooia 2, o Kawai 3, o Koholanui 4, o Kaonini 5, o Aikoolua 6, o Waiokama 7, a me Heleiki 8.

6. Eia ko Maui; o ke *kuleku* o Honuaula, a me na wahi e ae o Maui.

7. O na ia ku a pau loa, eia hoi, o ke *kule* 1, o ka *anaeholo* 2, o ke *alalauwa* 3, o ka *uhukai* 4, o ke *kawelea* 5, o ke *kawakawa* 6, o ke *kalaku* 7. Oia na ia mahele hapalua, no ke Aupuni kekahi hapalua, no na lawaia kekahi hapalua. Aka, o na kai kapu a pau, he ia no hoi ka ke Konohiki iloko o ia mau kai kapu, hookahi ia. O na pua ia e kioe no na mea loko papohaku i ua mau kai kapu la. A i pili pu ka ia kapu a ke Konohiki me ka ke 'Lii, he hapakolu ka ke Konohiki iloko o ia. Ma Molokai, a me Oahu, a me na muliwai o Kauai wale no keia mau olelo.

I kela makahiki keia makahiki e hoomaluia kela mau ia e ke kapu o ke Alii, na ke Kuhina Kalaiaina e hoolaha aku i ka palapala hookapu, e like me ka hoakaka ana maloko o ke Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina Alii, a i ka manawa i hoakakaia ma kela Olelo hookapu, aole lawaia na kanaka ma ia mau ia.

PAUKU 9. A i ka manawa e noa'i na kapu, alaila, pono i na kanaka a pau e noho la ma keia Pae Aina, ke lawaia i ka ke alii mau ia, e haawi nae lakou i kekahi hapalua o na ia i loaa i ka Lunaia o ia wahi, a e olelo aku ke Kuhina Kalaiaina i kela mau Luna, a na lakou e kukala i na malama, a me na manawa o ka makahiki e pono ai na kanaka e lawaia i ko ke Alii mau ia.

PAUKU 10. Pono i ke Kuhina Kalaiaina ke hoonoho i kanaka maikai, i Luna ia ma na wahi pono a pau ma kahakai o keia Pae Aina, na lakou e malama i ka lawaia ana no ke Alii, a na ke Kuhina Kalaiaina e ao pono aku ia lakou maloko ae o na Kiaaina no ke ano o ka hana ana, a me ke kuai ana paha i na ia o ke alii i pili mai i ke Aupuni.

PAUKU 11. Ke hiki i ka manawa e lawaia'i, eia ka hana a na luna ia i hoonohoia, e like me kela olelo; e koi aku i na lawaia, a loaa mai no ke Aupuni ka kapalua o na ia a pau i hoomaluia, i loaa mawaho aku o kuanalu ma na wahi i oleloia iloko o ka Pauku ewalu o keia Haawina, a maloko o na kowa paha, a me na kaikuono o keia Pae Aina, a ma na moana aku paha, mauka mai o na mokuna o keia Aupuni. A ina i hooi aku kekahi Luna ia, a o kekahi kanaka paha o ke Aupuni i kona ohi ana i na ia o kanaka mamua o ka mea i oleloia ma keia Pauku, a hoakakaia kona hewa, alaila, e pau kona noho Luna ana, a e hooukuia oia i ke dala, e like me ka manao o ka Ahahookolokolo i hoahewa ia ia.

PAUKU 12. Hiki no i ka Moi ma ke kauoha a ka Poe Kukakuka Malu, ke hiki aku i ka manawa ana e manao ai e hookaawale ae i kekahi hapa o na ia o ke Aupuni, a i kekahi hapa paha o ka waiwai loaa mai i ka ia, no ka hale o ke alii, a e haawiia kela ia i ka lima o ka haku puuku o kona hale i oleloia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai.

PAUKU 13. Na ke Kuhina Kalaiaina e ao aku i na Kiaaina i ke kuai, a me ka hoolimalima o na ia o ke Aupuni i loaa mai ma ka lima o na Luna ia, a e haawi mai i ka waiwai loaa mai iloko o ka lima o ke Kuhina Waiwai.

PAUKU 14. Ina i kue kekahi i na olelo o keia Haawina, a e lawaia i ka manawa i hookapuia e ke alii, a ina e lawaia kekahi i ka manawa e noa'i, a loaa ka ia i ku pono i ke alii, a haawi ole i ka luna ia i hoonohoia no ia hana, i ko ke Aupuni hapalua, alaila, ina hoakakaia kona hewa, e lilo kona mau ia a pau, a e hooukuia oia, i palima ka ia ke uku mai, a i ole ia, e hoopaaia paha e like me ka manao o ka Ahahookolokolo i hoahewa ia ia.

MOKUNA 7.

NO KO HAWAII WAIHONA AINA.

PAUKU 1. Na ke Kuhina Kalaiaina e noho maluna, a nana, a hooponopono i ka Waihona aina, pono nae ia ia ke haawi i ka malama ana i na buke mooolelo no na hana i kekahi kakauolelo, a nana no e malama i keia mau hana.

1. Ka hoolilo ana i na aina o ka mea aina i ke Aupuni.

2. Ke kuai ana aku o ko ke Aupuni aina.

3. Ka uku makahiki no ka waiwai paa, na aina hemo, a me na aina hoi hou i ke Aupuni.

4. Ka poe Luna nana e hoona i na kuleana.

HAAWINA 1.

KA HOOLILO ANA I NA AINA O KA MEA AINA I KE AUPUNI.

PAUKU 1. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, ke olelo pu me kela kanaka keia kanaka ai aina, a ai Moku paha ma keia mau Mokupuni, no ke kuai i ko lakou kuleana i ke Aupuni, ke ae mai lakou ia, ma ke ano make pono nae i ke Aupuni.

PAUKU 2. I ke kamailio ana a ke Kuhina Kalaiaina no ka hoolilo i kekahi aina i ke Aupuni e ke kanaka mea aina, pono i ke Kuhina ke hoike ia olelo i ka Moi, imua o ka Poe Kukakuka Malu, a hoakaka lakou i ko lakou manao no ka pono, a me ka pono ole o ke kuai, a hui ka Moi me ka nui o lakou, alaila, e hana ke Kuhina Kalaiaina e like me kela manao.

PAUKU 3. O kela aina keia aina i hooliloia i ke Aupuni, i ka wa e holo ai ka olelo i ka Poe Kukakuka Malu, a apono ka Moi, alaila, ina i ae mai ka mea nona ka aina, e kopeia ia olelo ma na hua nui iloko o ke buke hoolilo aina a ke Kuhina Kalaiaina e malama'i, a e kau mua ia iloko o ia buke ka inoa o ka mea nana i hoolilo i ka aina; a penei hoi e kakau ai,

E IKE AUANEI NA KANAKA A PAU MA KEIA PALAPALA, Owau o —— no ka Mokupuni o ———, ma ko Hawaii Pae Aina, no na dala —— i haawiia mai iloko o ko'u lima, (*a ua hoopaaia paha, maanei e hoakaka ai,*) ua haawi au, ua hoolimalima aku, ua kuai, ua haawi kumu, ua hoolilo, a ke hoolilo aku nei, a ma keia palapala ke hoopaa loa nei au no ka Moi, no Kamehameha —, ke Alii o ko Hawaii Pae Aina, a no kona mau hope, a no kona mau mea e haawi ai, i ko'u pono a pau,

kumu kuleana, kumu waiwai, kuleana, noho ana, pono o ka noho ana, hoi hou ana, pono o ka hoi hou ana, lihi, a me ka pono o ka lihi iloko o keia Apana aina i hoakakaia penei, aia ma ka Mokupuni, o

Ua lilo pu me keia. na mea a pau e pili mai ana, a me na mea e pili ana mahope, na hale, a me na mea e ae i hana ia maluna, a me na mea e pono ai, o ka wai, o ka laau, o ka pohaku, o ka puna, o ke one, o na kuamoo, na ala komo, ala puka, ala hoi mai, a me na pono o ka lawaia ana i pili ia aina, eia nae na mea i koe, aole i lilo, o ka pono, a me ke kúleana i loaa i na kanaka ma ke ano o ka noho ana i ka wa kahiko, a hoomaluia hoi e na Kanawai o keia wa. Ua lilo mau loa aku ka aina i oleloia maluna, e like me keia hoakaka ana i ka Moi ke Alii, a i kona mau hope, a i ka mea hoi ana e haawi aku ai. Ua koe wale no na kuleana i oleloia maluna.

No ka oiaio o keia, ua kakau wau i ko'u inoa, a ua hoopili mai i ko'u sila, ma Honolulu, imua o ka Mea Kiekie, ke Kuhinanui i keia la —— o ——, 18 —

——— ———. (*Sila.*)

PAUKU 4. A paa ia palapala hoolilo i ka hanaia e kekahi kanaka maoli, ina aole i ukuia ke kumukuai, alaila, hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i ka mea nona ka aina mamua, a me kona mau hooilina, a me kona mau hope, i palapala hoopaa no ka hooko io i na olelo a pau i ae like ia iwaena o ka mea nona ka aina, a me ka Poe Kukakuka Malu a ka Moi, na ke Kuhina Waiwai e hooko ma ka aoao o ka Moi. A i mea e akaka'i, e hui pu ia ua palapala hoopaa nei me ke kope o ka olelo ae like a ka Poe Kukakuka Malu, a me ka mea hoolilo aina.

O na palapala hoopaa a pau e like me neia, e kauia ka inoa o ka Moi, ke Alii malalo, a e kau pu ia no me ko ke Kuhina Waiwai i hoike, a nana hoi e hooko i na olelo maloko; a penei wale no ke ano o ua palapala hoopaa la,

O MAKOU, KE ALII O KO HAWAII PAE AINA, a me ko makou mau hope, o na'lii Aupuni hoi, ua hoopaa makou ia makou iho e uku aku ia ——, a me kona mau hooilina, a me kona mau hope i —— —— dala ke hiki aku i ka la e pau ai na makahiki —— mai keia la aku, oia hoi na dala i ae like ia e uku aku ia ———, a i kona mau hooilina, a me kona mau hope, no na aina ma ka Mokupuni o ———, i hooliloia mai ia makou i keia la, na ke Kuhina Waiwai e uku aku ma ko makou hale dala.

Eia nae ke ano o keia palapala; mai keia wa aku a hiki i ka makahiki i oleloia'i, e uku makahiki aku makou, a me ko makou mau hope i ua mau hapa haneri la i oleloia'i, a uku i ka wa pono i kiia'i i ko makou hale dala, a e kii ole hoi oia, a me kona mau hooilina i ke kumupaa, a hala ka manawa i oleloia'i he ——— makahiki; aka, ina haule ka uku makahiki, o ka uku hoopanee hoi, aole haawiia i ka manawa, a me kahi i oleloia'i maluna, alaila, pau koke ka hoomoe ana, a e hookaa

koke ia ke kumupaa a pau, a hiki no ke hoopii i ke Kokua Lunakanawai, e like me ka olelo ma ke Kanawai, a hiki no ke ohi i ka waiwai o ke Aupuni, o kela ano keia ano, a e kuai aku, i mea e kaa ai ke kumupaa i oleloia iloko o keia palapala hoopaa, a me ka uku hoopanee, a me ka poho i ka hoopii ana no —— ——, keia dala, a no kona poe hoolima a me kona mau hope, a no ka hookaa pono i ua kumupaa la, a me ka uku hoopanee, a me ka poho, ke hoohiki nei makou i ka manaoio o ke Aupuni.

Ua hanaia ma ko makou Hale Alii, ma Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu, i kea la —— o ——, 18 —.

(*Sila*) —— ——.

Ike i ke kakau ana a ka Moi,

—— ——, Kuhina Waiwai.

Pauku 5. E malama ke Kuhina Waiwai i ka lua o ua palapala hoopaa la ma ka hale Waihona dala, a e noho makaukau oia e uku pono aku i ka uku hoopanee i kela makahiki keia makahiki; pono nae e haawi hou ia, ekolu la aloha, e hoopanee ai i ua uku makahiki la. Pono no hoi i ke Kuhina Waiwai, ke hiki aku i ka manawa e pono ai, ke uku i na mea palapala hoopaa i na dala a pau e hiki pono ai ke hookaa mahope iho o ka uku ana i na mea e ae. He uku keia no ke kumupaa i oleloia maloko o ka palapala hoopaa; a ina ukuia pela, e kakauia ma ke kua o ka palapala ka nui o ke dala, aole hiki i ka mea nana ka palapala ke hoole.

Pauku 6. Ina i haule kekahi makahiki, aole haawiia'ku ka uku hoopanee e like me keia olelo, alaila, hiki i ka mea nana ka palapala hoopaa ke hoopii i ke Kokua Lunakanawai imua o ka Ahahookolokolo o Oahu ma Honolulu, i mea e loaa'i ia uku, e like hoi me ka olelo iloko o ke Kanawai Hoonohonoho Oihana Lunakanawai, a holo ka olelo, alaila, hiki no ke ohi i ko ke Aupuni waiwai ma kahi e loaa ai maloko o ke Aupuni, e like me ka olelo iloko o ka Apana elima o keia Kanawai.

Pauku 7. Aole pono i ke Kuhina Waiwai ke haawi i ka uku hoopanee, aole hoi kekahi o ke kumupaa ma ka palapala kauoha uku wale no, pono e hoike pu ia ka palapala hoopaa ma ka Hale Waihona dala, aole hoi e hiki i ka mea nana ka palapala hoopaa, ke hoolilo aku ia no hai, ke hoike ole oia i ka lilo ana i ke Kuhina Waiwai, a nana no e kakau mua i ka inoa o ke kanaka i loaa hou ia ia ua palapala la ma ke kope o ka palapala hoopaa maloko o kona Hale Oihana.

Pauku 8. I kela makahiki keia makahiki, pono no i ke Kuhina Waiwai e hoike mai i ka Moi imua o ka Poe Kukakuka Malu, i ka nui o ka aie o ke Aupuni no ke kuai ana i ka Aina no ka Moi, e like me ka olelo maluna, a i ka wa e kaa ai kekahi palapala hoopaa i haawiia mamuli o ka olelo ae, i hoakakaia maluna, alaila, pono ia

ia ke kau i ka olelo hookaa ma ke kua, a e hoonohonoho pono ia palapala me na palapala hoakaka i ke kumu o ko ke Aupuni kuleana iloko o na aina, a me ka nui o ka waiwai lilo aku no na aina i loaa mai.

PAUKU 9. Pono i ke Kuhina Kalaiaina me ke aoponoia mai e ka Poe Kukakuka Malu, ke hoakaka maikai i na Mokuna o na aina i hooliloia mai i ko Hawaii Aupuni, a nolaila, pono no ke ana maoli, a e hana ano e paha, e like me kana e manao ai e pomaikai ai ke Aupuni, a me ka poe kuai, a hoolimalima aina me ke Aupuni, a e malamaia iloko o ka Hale Oihana Kalaiaina, ke kope o ia olelo hoakaka, ina o na lalani o ka mea ana, oia, a ina o na Mokuna maoli, oia no hoi, i mea e akaka'i ka aina lilo e like me ka olelo maluna A hiki i na manawa pono, a pilikia ole na hana nui e ae, alaila, e hana ke Kuhina Kalaiaina, i palapala aina, a i kii o na aina i hooliloia, a e malama oia ia mea ma kona hale hana, i mea e nana ia'i.

PAUKU 10. Pela no ke Kuhina Kalaiaina e imi ai, a hoakaka i na Mokuna o na aina a pau ma na Mokupuni a pau i pili i ke Aupuni o ko Hawaii Pae Aina, i ka manawa i kauia'i keia Kanawai; a nana no e malama ia aina, a me na aina a pau i hoolilo hou ia mai, e like me ka olelo maluna, a o kela aina Aupuni o ka Moi, he mea ia e hooko ai i na olelo iloko o ka Haawina elua o keia Kanawai.

PAUKU 11. Pono i ke Kuhina Kalaiaina ke malama, a kiai i ka aina Aupuni, a e hoike aku i ke Kokua Lunakanawai o ka Moi, ke komo hewa kekahi ia mau aina, a ke hoopohoia ka waiwai i ka oki ana i ka laau paha, a i ka lawe ana i ka pohaku, a me ka puna, a me ke one, a me ka waiwai e ae paha o ke Aupuni i pili i ka aina, a ina e hoopaaia ka wai, a hookaheia paha i kahi e, a na ke Kokua Lunakanawai e hoopii, e ukuia mai ke Aupuni e like me ka olelo ma ka Apana elima o keia Kanawai.

PAUKU 12. O ke kumu e paa ai na aina i ke Aupuni o Hawaii nei, na aina hoi i lilo mai e like me ka olelo maluna, a pili pono e like me ka olelo o na Pauku o keia Haawina, e manaoia ia, he kumu alodio, na koe nae na kuleana oni paa loa o na hoaaina, a me na kuleana o na mea e ae i hemo ole ia lakou iho a i ke Kanawai paha.

HAAWINA 2.

NO KA HOOLILO ANA AKU I NA AINA O KE AUPUNI.

PAUKU 1. Ua pono no i ke Kuhina Kalaiaina ke hooholo i ka olelo no ka lilo loa maoli ana, ma ke ano alodio, o na aina o ke Aupuni, ka nui nae o ka uku, aia no ia i ka Poe Kukakuka Malu, me ka ae pono aku o ke Alii, a holo ka lakou olelo, e hooliloia ia aina i ka mea nana e kuai, ma ka palapala sila nui a ke Alii, e like me ka olelo malalo.

PAUKU 2. Ina e makemake ke kanaka e kuai lilo loa i ka aina nona, pono ia ia e noi mai i ke Kuhina Kalaiaina ma ka palapala, a maloko o ia palapala e hoakaka i ka nui, a me kahi o ka aina ana e makemake ai, a me ka uku ana e manao ai e haawi, a ina he dala, a he waiwai paha, a ina haawi mua paha, a uku hapa paha mamua, a aie wale no paha. A me ia palapala e haawi pu ia mai ka mea e ikea'i ka hana, a me ka pono o ua mea la nana e noi mai i ka aina, na kekahi mea i ike nui ia ia e hoike mai ia mau mea.

PAUKU 3. Aole loa e hoolilo loa ia kekahi aina iloko o keia Aupuni i ka lahui e, ke loaa ole ia ia ke kumu e paa ai, mamua o ka hooholo ana i keia Haawina, aole hoi e hiki ke hooholo e mamua i ka olelo no ka lilo ana o ko ke Aupuni aina i ka lahui e.

PAUKU 4. A loaa mai i ke Kuhina Kalaiaina ka palapala noi aina a kekahi, mamua o kona hooholo ana i ka olelo, e hoike oia i ka Poe Kukakuka Malu, a na ka nui o ko lakou lima e hooholo i ka olelo hoolimalima, me ka apono nae o ka Moi.

PAUKU 5. O na aina a pau i kuai lilo loa ia e like me keia olelo e kauia ka inoa o ka Moi, ke Alii ma ka palapala sila nui, a o ka inoa o ka mea Kiekie, ke Kuhina Kalaiaina, i hoike; a e hoailona i ka sila nui o ko Hawaii Pae Aina, a kopeia ma ka buke o na palapala sila nui, a e malamaia ia buke ma ka Waihona i hoomaka na e keia Mokuna o ke Kanawai, aka, aole loa e laweia kela palapala sila nui mawaho aku o ia Waihona, a haawi mua mai ka mea nana ka palapala i ke Kuhina Kalaiaina, i kope o ka palapala ae loaa na ke Kuhina Waiwai mai, no ke dala a pau i oleloia iloko o ka palapala sila nui, a e kopeia ua palapala ae loaa la maloko o ka hale o ka Waihona aina, malalo iho o ka hoakaka ana i ka palapala sila nui i oleloia.

PAUKU 6. Eia ke ano o na palapala alodio sila nui a pau a ke Alii,

Ma keia palapala sila nui ke hoike aku nei o Kamehameha —, ke Alii nui a ke Akua i kona lokomaikai i hoonoho ai maluna o ko Hawaii

Pae Aina, i na kanaka a pau, i keia la, nona iho, a no kona mau hope alii, ua haawi lilo loa aku oia ma ke ano alodio ia ———, i kona kanaka i manao pono ia ia i kela apana aina a pau e waiho la ma ———, ma ka Mokupuni o ———, a penei hoi ka waiho ana o na Mokuna ——, a maloko o ia Apana —— eka a oi iki aku, emi iki mai paha. Eia ke kumu o ka lilo ana; ua haawi mai oia iloko o ka waihona dala o ke Aupuni i —— dala. Aka, ua koe i ke Aupuni na mine minerala a me na mine metala a pau.

No —— ——, ua aina la i haawiia, nona mau loa aku no, ma ke ano alodio, a no kona mau hooilina, a me kona waihona, ua pili nae ka auhau a ka Poe Ahaolelo e kau like ai ma na aina alodio a pau i kela manawa i keia manawa.

A i mea e ikea'i ua kau wau i ko'u inoa, a me ka sila nui o ko Hawaii Pae Aina ma Honolulu, i keia la —— o ——, 18—.

(*Sela.*) ——— ———.

Mea ike, ——— ———, Kuhinanui.

Pauku 7. O ka aina lilo aku pela, aole ia e hoi hou i ke Alii o keia Pae Aina, aole hoi e lilo i na'lii no ke kumu e ae, no ke kipi wale no, e like me ia e hoakakaia ma ke Kanawai no ka hewa. Aole e hemo ua mea nei nana i kuai, aole hoi kona mau waihona waiwai; ma ke Kanawai wale no e hemo ai, ma ka olelo a ka Lunakanawai, mahope o ka hookolokolo ana; a no ke kaa ole paha o ka auhau e like me ka olelo iloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai. Aka, ina i make ka mea nona ka aina me ka hooilina ole, a kauoha ole i kanaka Hawaii, alaila, lilo no ka aina i ke Aupuni, e like me ka olelo o ka Apana elima o keia Kanawai. O na aina i kuaiia'i me ke kau o ka sila nui, e ili aku no ia i na hooilina kanaka Hawaii, keiki, a hoahanau paha o ka mea i kuai i ka aina, a me kona mau waihona. E noho like ia mau hooilina, ke papa ole ka mea nona ka waiwai iloko o kana kauoha waiwai.

Pauku 8. Ina kuai lilo ia ka aina e like me ka olelo iloko o ka Pauku eha o keia Kanawai, a kaa ole ka uku ma ka lima, alaila, hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke olelo aku i ka Poe Kukakuka Malu, a ina i kauoha mai ka Moi pela, e lawe no ke Kuhina i palapala hoomoe no ua aina la, ma ke ano moraki, na ka mea nona ka aina mai; e haawiia mai kela palapala i ka wa e haawi aku ai ke Kuhina i ka palapala sila nui; a o kela palapala moraki, he mea ia e kokua'i i ka palapala hoaie o ka mea nona ka aina, i kaa io ka aie i koe no ka aina, a o kela palapala aie, e kakauia ma ke ano e hiki ai ke hoolilo ia hai, ke manao ke Kuhina Waiwai e hoolilo, a e like ka nui o ke dala, a me ka manawa e uku ai me ka olelo i ae like ia e ka Poe Kukakuka Malu, a pela no ka uku hoopanee, a o kela palapala hoaie, a me ka palapala hoomoe, e haawi pu ia i ke Kuhina Waiwai.

Pauku 9. Ina aole e hookaaia ua palapala hoaie nei i ka mana-

wa, a e like hoi me ka olelo ana, alaila, pono i ke Kuhina Waiwai ke haawi ae i ua palapala la i ke Kokua Lunakanawai, i hookoia ia e like me ka olelo o ka Apana elima o keia Kanawai, a me ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

Pauku 10. Ina i olelo ka Moi pela mamuli o ka manao ae a ka Poe Kukakuka Malu, e like me ka olelo maluna, alaila, hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hoolimalima aku i ka aina o ke Aupuni i kela kanaka i keia kanaka o keia Pae Aina, i na kanaka maoli, a me na haole i hoohiki, a me na lahui e ke loaa ia lakou ke kuleanahale. A e like ka nui o na makahiki i hoolimalimaia me ka olelo i ae ia ma ka palapala hoolimalima, aka, ina he lahui e, aole e oi aku i na makahiki he kanalima, a e hoakaka mua ia ka uku makahiki, a e haawiia i ke Kuhina Waiwai, ma ka hale waiwai o ke Aupuni.

Pauku 11. Eia ke ano o na palapala hoolimalima a pau no na aina a ke Kuhina e hoolimalima ai, e like me ka olelo ma kela Pauku; penei hoi ke kumu, a me ka hoakaka ana,

Ke hoike aku nei keia palapala hoolimalima aina iwaena o ke Kuhina Kalaiaina o ko Hawaii Moi, ma kekahi aoao, a me —— no ——, ma ka Mokupuni o ——, ma ko Hawaii Pae Aina ma kekahi aoao. Ua hoolimalima aku ke Aupuni o Hawaii, a ke hoolimalima aku nei ia ———, a me kona mau hooilina, a me kona mau hope, e like me ka olelo hoakaka malalo, i kekahi Apana aina, —— eka maloko, aia hoi ia aina ma ———, ma ka Mokupuni o ——, a eia hoi na mokuna e maopopo ai,

A e noho ———, a me kona mau hooilina, a me kona mau hope ia aina, a e loaa no hoi ia ia na pono, a me na pomaikai a pau i pili i ua aina la, aole hoi ia e keakea hewa ia i kona noho ana ia aina no na makahiki he ———, mai keia la aku, e hana nae oia, a me kona mau hooilina, a me kona mau hope e like me neia olelo malalo; penei,

I kela makahiki keia makahiki, e uku mai o ——— i ke Kuhina Waiwai ma ka Hale dala o ke Aupuni i na dala hoolimalima ———, a e uku no hoi oia i na auhau a pau i kauia i keia manawa, a e kau ana paha mahope aku ma ke Kanawai maluna o ka aina i hoolimalimaia; aole hoi ia e puhi, aole e kuai i ka rama maluna o ua aina la; a i ka pau ana o ia mau makahiki he ———, e hoihoi mai oia i ua aina la i ka Mea Kiekie, ke Kuhina Kalaiaina, no ke Aupuni o Hawaii, a me na hale pu, a me na pa, a me na mea a pau i hanaia maluna o ka aina.

A ma keia palapala, ua ae maopopo mai o ——— i keia, ina i hookaa ole ia ka uku makahiki e like me ka olelo maluna, alaila, pono i ke Kokua Lunakanawai o ka Moi e lawe i ka waiwai o ———, i loaa maluna o ua aina la; e like ka nui me ka nui o ka uku makahiki i kaa ole; no ke Aupuni ia. A e hiki ia ia ke hoopii a lawe ma ka pepa kii waiwai, i ka waiwai e ae o ua ——— la. A ina uku ole ia ka uku ma-

kahiki, a ua laweia paha, a kiia ma ka pepa kii waiwai e like me ka olelo maluna, a hooko ole ia kekahi olelo e ae i oleloia maluna, alaila, hiki no i ke Kokua Lunakanawai ke hoolilo i keia palapala hoolimalima i mea ole, a e hoihoi hou ia keia aina i hooliloia, a i ke Kuhina Kalaiaina.

No ka oiaio o keia, ua kau na aoao elua i na inoa a me na sila o lakou, i keia la —— o ——, 18 —.

—— ——. (*Sila.*)
—— ——. (*Sila.*)

PAUKU 12. Mamua o ka haawi ana, e kopeia ua mau palapala hoolimalima aina nei, iloko o ka buke palapala hoolimalima aina, a e malamaiā kela buke ma ka waihona i hoomakaia ma keia Mokuna, a e ukuia mai ke Kuhina Kalaiaina e ka mea hoolimalima, no ke Aupuni, e like me ka olelo i oleloia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, no ka hoolimalima ana, a me ke kakau ana.

PAUKU 13. E malama no ke Kuhina Kalaiaina i buke, a malaila e kakau ai i papa inoa o ka poe loaa palapala sila nui, a e hoonohonohoia na inoa e like me na hua palapala, a e kakauia ko lakou wahi noho ai, a me ka nui o na eka i lilo i kekahi, a me kekahi, a me ka uku i loaa mai i kekahi, a me kekahi, a me ka nui o ka uku i kaa ole ma ka hale dala o ke Aupuni. A pela no hoi oia e malama'i i buke me ka papa inoa o ka poe a pau i hoolimalima aina, a me kahi o ka aina i hoolimalimaia, a me ka nui o na eka i hoolimalimaia i kekahi, a me kekahi, o ka nui o ka uku makahiki o kela mea keia mea, o ka la e uku ai i ka hale dala, a me ka la e pau ai ka manawa o ka hoolimalima ana.

HAAWINA 3.

O KA UKUMAKAHIKI O KA WAIWAI PAA, A ME KA POHO HAULE, A ME KA HOI HOU ANA O NA AINA.

PAUKU 1. O ka uku makahiki no ka waiwai paa o ke alii i oleloia maluna, e hookaaia, a e ukuia e na mea hoolimalima me ke Kuhina Kalaiaina, i ke Kuhina Waiwai e uku ai, a i ole e hookaaia pela, hiki no i ke Kokua Lunakanawai e like me ka olelo maluna, ke lawe maoli, a hoopii paha, a loaa. A o keia dala a pau loa, e lilo no i mea e kaa ai ka uku hoopanee, no ka aie hoolimalimaia o ke Aupuni i hoomoeia, ka mea i manaoia ma ka Haawina mua o keia Mokuna; no ka poe mea palapala hoopaa keia uku.

PAUKU 2. Eia ke ano o ka poho haule o na aina i hoolimalimaia. O na palapala hooolimalima aina a pau i hooko ole ia e ka mea nana ka palapala, a e kona mau hope paha, a hoopii ke Kokua Lunakanawai imua o ka Ahahookololokolo ma ka Mokupuni o Oahu,

e like me ka mea i hoakakaia ma ka Apana elima o keia Kanawai, a ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, ina hoolaha kela Ahahookolokolo i ka olelo, aole i hookoia kela palapala hoolimalima aina, alaila, e hoi hou no ia palapala i ke Aupuni ma ke ano poho haule, a lilo hou no i ke Aupuni ka olelo no ua aina la, e like me ka wa mamua aku o ka hoolimalima ana, na ke Kuhina Kalaiaina e malama.

Pauku 3. Ina loaa i kekahi kanaka maoli, a he haole hoohiki paha, ka palapala kuai aina, ma ke ano alodio, a kauia ka sila nui o ke Aupuni, a he palapala hoolimalima aina paha, no kekahi mau makahiki, a mahope iho o ka loaa ana ia ia ua palapala la, hoahewaia oia no ke kipi, e like me ka olelo ma ke Kanawai no ka hewa, aole hoi i kalaia kona hewa e ka Moi, alaila, hoi hou ua aina la i ka Moi. E like me keia olelo no ke kanaka i loaa mua ia ia ka aina, pela no na hooilina, a me na Waihona ona.

A pela no e hoi hou ai i ke Aupuni ka aina o na mea palapala sila nui, a make hooilina hope ole e noho ana mamuli o ka Moi. Penei hoi e hoakakaia'i ka hoi hou ana; na ke Kokua Lunakanawai e hoopii imua o ka Ahahookolokolo o ka Mokupuni o Oahu, a hoakaka aku a akaka ia lakou, e hana like ia hoi me ka olelo iloko o ka Apana elima o keia Kanawai, a me ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. Aia no ua mau aina la i ke Aupuni, e like me ka wa mamua o ka lilo ana ia hai, a hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke malama pela.

Aka, o na aina a pau i hoopiiia, a hoi hou pela no ka hooilina ole e noho ana malalo o ka Moi, ina he haole hoohiki ka mea nona ka aina, a he hooilina keiki, a hanauna paha, ma ka aina e, alaila, aole hoi hou ua aina la i ke Aupuni, a hala na makahiki elua mahope iho o ka hoolaha ana o ke Kuhina Kalaiaina i ka olelo no ia mea, i lohe na mea a pau i pili ia ia. Ma ka Nupepa Polinesia e hoolaha ai. Pono no hoi i ke Kuhina Kalaiaina e hoike koke i ke Kuhina no ko na aina e i ua hoi hou ana la, a me ka inoa o ka mea nona ua aina hoi hou la, a me ka inoa o kona aina i hele mai ai, a nana no e hoike i ka luna o ua aina e la, kahi i hele mai ai ka mea nona ka aina, i mea e hiki ai i na hooilina haole o ka mea nona ka aina, ke imi i ko lakou pono i oleloia ma keia Haawina. Eia hoi kekahi, aole loa e hoi hou ka aina hoolimalimaia o kekahi haole kuleanahale ma keia Aupuni, no ka nele ana i na hooilina keiki, a hoahanau wale no, aka, o ka hewa o ke kipi, a hiki i ka hoohaunaele, e like me ka olelo ma ke Kanawai no ka hewa, a pili i na haole kuleanahale, oia wale no ka mea e hoi hou ai ia mau aina.

Pauku 4. Maloko o na makahiki elua mai ka la aku o ka hoike ana o ke Kuhina o ko na aina e, i ka Lunakakaolelo o ka aina e i ka hoi hou o ua aina la no ka hooilina ole ma Hawaii nei, pono i ka hooilina haole, a o na hooilina paha, e nonoi kino i ke Kuhina Ka-

laiaina, e ae ia mai oia e hoohiki ma ka olelo e pili ana i ka hoohiki i kanaka Hawaii; penei,

KO HAWAII PAE AINA.

Owau, ka mea nona ka inoa i kakauia malalo, he —— no —— (*e like me ke ano ku pono*) ua hele mai nei au e noho ma Hawaii nei, a ua manao io no wau e lilo i kanaka no ka Moi, ke hiki aku i ka manawa ku pono i ke Kanawai. He hooilina hoi au no kekahi aina o kekahi kanaka Hawaii, a ua makemake au e hoohiki, i paa kela aina ia'u ma ke ano alodio, a nolaila, ua haawiia mai ia'u ka olelo hoohiki, a ke hoohiki nei au e kokua i ka malama ana i ke Kumukanawai, a me na Kanawai o Hawaii nei, a e haalele no hoi au i ka hoomalu ana o ko'u aina hanau ma na mea a pau i pili i ua aina la e ili mai ana.

Ua kauia ka inoa, a hoohikeia imua o'u i keia la —— o ——, 18—

Imua o'u, ——— ———.

PAUKU 5. A hoohiki ua haole hooilina nei pela, alaila, e manaoia oia ma ke Kanawai, he kanaka ia no ka Moi, no na makahiki elua, aole nae e loaa ia ia kekahi pono e ae o ke kamaaina, o keia wale no, o kā noho ma ke ano alodio i ka aina i ili mai ai ia ia, a hala na makahiki e pono ai ka hoohiki, alaila, ina e hanaia na mea a pau i oleloia ma ka Mokuna elima o keia Apana, a hoohiki ua haole hooilina la e like me na olelo malaila, ina pela ka hana ana, alaila, aole hoi hou ia mau aina i ko Hawaii Aupuni, e like me na olelo mua o keia Haawina, aka, e ili aku no i ua hooilina haole la, e uku mai no nae oia i na luna a pau i ke dala i oleloia ma ke Kanawai, no na mea a pau i noho aina pela; no ke Aupuni ia dala. Aka, maloko o ia mau makahiki elua i oleloia'i ma ka Pauku elima o keia Mokuna, a aeia no hoi maloko o keia Pauku, e uku mai ua hooilina haole la i ke dala hookupu, a me ke dala auhau a pau i pili i ua aina la mamuli o ke Kanawai. Aole hoi e hiki ia ia ke hoolimalima, aole hoi e hoolilo ia aina no hai, aole hoi e ili aku ia aina i kona hooilina ke make oia iloko o ia mau makahiki elua. Eia hoi kekahi. Ina hala na makahiki elua ana i olelo ai e hoohiki, a hoohiki ole, me ka oiaio, a hana ole paha i na mea i oleloia ma ka Mokuna elima o keia Apana, alaila, aole loa e ili aku ua aina la i kela haole, aka, i ka hoike hou ana o ke Kokua Lunakanawai e like me ka olelo ma ka Apana elima o keia Kanawai, e hoi loa no ka aina i ke Aupuni o Hawaii, e like me ka wa mamua o ka lilo ana aku. A no ka hana ole ana a ka hooilina e like me ke Kanawai, i oleloia maluna, nolaila, ua poho kona pono o ka uku i oleloia ma ka Pauku i pili mai i keia; ua nele loa oia.

PAUKU 6. Ina makemake ole ua haole hooilina la e hoohiki, alaila, pono ia ia maloko o na makahiki elua, mai ka la aku o ka hoike ana, i oleloia ma ka Pauku ekolu o keia Haawina, ma kona kino iho, a ma ke kino o hai paha e hoopii i ke Kokua Lunakanawai, imua o ka Ahahookolokolo o ka Mokupuni o Oahu, ma Honolulu, e like hoi me ka olelo ma ka Apana elima o keia Kanawai. E

ukuia oia no kela aina, e like hoi ka nui o ka uku me ka olelo a ka jure i kohoia mamuli o ka olelo iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. A holo ka lakou olelo, alaila, na ke Kuhina Kalaiaina e uku aku i ka hooilina e like me ka lakou olelo, e ohi mai nae noloko mai o ia dala i ka poho a pau loa no ia hoopii ana, a me na hapahaneri elima no ka Makai nui, a me na hapahaneri hou, elima, no ke Aupuni. Alaila, hoi hou ua mau aina la i ke Kuhina Kalaiaina, a nana no e malama no ke Aupuni, e like me ka wa mamua o ka lilo ana aku. A ma ia hope iho, no ka ukuia o ua hooilina haole la, ua paa loa kahi e hiki ai ia ia ke loaa hou ia aina ia ia mamuli o ka olelo ma ka Pauku eha o keia Haawina. Ua nele loa oia ilaila.

Haawina 4.

NO NA LUNA HOONA I NA KUMU KULEANA AINA.

Pauku 1. Na ka Moi, maloko ae o ke Kuhina Kalaiaina, a me ka ohumu pu me ka Poe Kukakuka Malu, e hoonoho i elima Luna. o ke Kokua Lunakanawai o keia Aupuni kekahi o lakou, i poe nana e hookolokolo, a hoakaka, a hoole hoi, i na koi ana a pau o na kanaka Hawaii, a me ko na aina e, i na aina i loaa ia lakou mamua o ke kau ana i keia Kanawai. A e paa no ke Kuhina Kalaiaina, a me ka mea koi aina, i ka lakou olelo ke hoopii ole kekahi o lakou, e like me ka olelo malalo.

Pauku 2. Mamua o ka hana ana i ka hana, e hoohiki no na Luna, imua o ke Kuhina Kalaiaina, a e kau i ko lakou inoa i keia palapala; penei,

Ke hoohiki nei kela mea keia mea o makou, e imi pono me ka paewaewa ole i na kumu kuleana aina a na kanaka i hoopii mai nei no ke Aupuni o ko Hawaii pae aina, a e hooholo makou i ka olelo pono no ua kuleana la, ke kumu kuleana, ka loihi o ke kuleana, a me ka nui o ka aina, e like hoi me ka olelo iloko o ka Haawina eha o ka Mokuna ehiku o ka Apana mua o ke Kanawai i kapaia, 'He Kanawai hoonohonoho i na hana i haawna i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina,' i hooholoia ma Honolulu i keia la —— o ——, M. H. 1845.

Kakauia, a hoohikiia i keia la —— o ——, 18 —

Imua o'u ——— ———, ke Kuhina Kalaiaina.

A hoohikiia keia olelo, alaila e malamaia ka pepa ma ka Waihona Kalaiaina.

Pauku 3. Na ua Poe Luna nei e koho i kekahi mea o lakou i Peresidena. Hiki no hoi ia lakou ke hoohana i na Kakauolelo, a me na mea kope palapala, i mea e pono ai na hana i oleloia. E

hoakaka lakou i ka manawa, a me kahi a lakou e halawai ai, a pono no ke hoomaha e like me ko lakou manao, a ina pilikia, pono no e hoopanee i na hana imua o lakou.

PAUKU 4. Mai ka manawa o ko lakou halawai mua ana i kela malama keia malama, e hoike ka Peresidena o lakou i ke Kuhina Kalaiaina i na hana a lakou e hana'i,—e helu hoi i na kuleana e lewa ana imua o lakou, a me na kuleana a lakou i hooko ai, a hoole ai paha, a hiki ia la, a me ke kumu o ka hooko ana, a me ka hoole ana, a me na olelo i hoikeia mai no ia mau mea.

PAUKU 5. Eia kekahi pono nui no ua poe la oi ai e halawai ana lakou, o ka hoolaha aku ma ka Nupepa Polinesia, i keia olelo hoike; penei,

NO NA MEA KULEANA AINA A PAU MA KO HAWAII PAE AINA.—Ua hoonoho mai ka Moi ke Alii ia makou i Poe Luna nana e hookolokolo, a hooko, a hoole i na kuleana aina i hookumuia mamua o ka la —— o M. H. 18–. E haawiia ma ke ano alodio na palapala sila nui, a i ole ia na palapala hoohmalima no na makahiki, e haawiia keia mau mea mamuli o ko makou hoakaka ana, e like me na mea e hoikeia mai ia makou.

He halawai hebedoma ko ka Poe Luna ma ———; ma Honolulu e hoolohe i ka na mea hoopii, a me ko lakou kokua paha, i mea e akaka'i ko lakou kuleana, a ua makaukau makou i kela la i keia la e lawe ma ka palapala i ka lakou olelo koi, a me na mea e ikea ai ke kuleana, na mea hoi a na hoopii e manao ai e hoike ma ——— ma Honolulu, iwaena o ka hora eiwa o kakahiaka, a me ke kolu o ke ahiahi.

Ua noiia'ku na kanaka a pau e hoike mai ia makou i na Luna, i ka olelo hoakaka i ko lakou kuleana aina, a hoike mai hoi i ke kumu o ko lakou koi ana i kela kuleana aina, ma Hawaii nei, e hana hoi mamua o na makahiki elua, mai keia la aku, a i ole lakou e hana pela, mahope iho o ia manawa, alaila, ua hoonele loa ia lakou, aole loaa ia lakou na kuleana ma na Ahahookolokolo no ka pono.

Kakauia i keia la ———, o ———, 18 —.

PAUKU 6. E mau no ka noho ana a ua Poe Luna nei nana e hooko i na kumu kuleana aina, no na makahiki elua, mai ka la aku o ka pai ana i ka olelo i oleloia maluna, a hiki no ia lakou ke kii aku ma ka palapala, a e koiako aku i na hoike e hele mai, a i ole, e hoouku e like me ko lakou manao; a e hiki no hoi i ka wa e halawai ai e hoolohe i na kumu olelo, ke hoouku pela i ka poe hana ino, a pono no hoi ia lakou ke haawi i ka olelo hoohiki i na hoike, a e malama mau i na olelo a ka mea hoike, ke lewa kekahi hihia imua o lakou; a o kela olelo a lakou e malama'i, he olelo oiaio ia ma na Ahahookolokolo a pau i oleloia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 7. E hooholo ua Poe Luna nei i na olelo mamuli o na

mea i hoakakaia ma ke Kanawai waiwai o keia Aupuni, ke Kanawai hoi i pili i ka noho mau ana, i ka pa ana, i ka hana ana i na mea paa maluna, i ka aoao kahiko no na kuleana aina, i ka pono o ka wai, i ka pono o ka lawaia, i ka pono o na wahine, i ka pono o na mea e noho ana ma kahi e, i ka pono o na hoaaina a me na lopa, i ka pono o ka hiapo, a me ka pono o ke keiki hookama. A holo ka olelo i ka nui o ua Poe Luna la, ua paa loa no ia, aohe mea e ole ai ka lakou, o keia wale no, o ka hoopii i na Lunakanawai Kiekie, e like me ka olelo iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

Pauku 8. O ka mea koi mai i ka aina i ke Aupuni o Hawaii nei, ina aole hoikeia mai kela koi ana i ka Poe Luna, i ka manawa, a me kahi, a ma ke ano hoi i oleloia ma ka palapala hoolaha, i oleloia ma ka Pauku elima o keia Haawina, ina aole hanaia pela, alaila, ua nele loa oia ma ke Kanawai, aole loa oia e hoopii ma ia hope aku, aka, ina e noho ana oia mawaho o keia Aupuni ia manawa, aole hoi ona hope maanei, alaila, aole pili keia olelo ia ia.

Pauku 9. Na ke Kuhina Kalaiaina e haawi i na palapala sila nui, a me na palapala hoolimalima i ka poe koi mai i ka aina mamuli o na olelo a ka Poe Luna e hooholo ai no kekahi a me kekahi, e ukuia nae oia no ia hana e like me ka olelo ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, ke manao ole ka mea aina e hooholo like i ka olelo me ke Kuhina, e like me ka mea i hoakakaia ma ka Pauku i pili hope mai i keia.

Pauku 10. Ina holo ka olelo a ka Poe Kukakuka Malu, a apono mai ka Moi, alaila hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e haawi i ka mea hoolimalima aina, a me ka hoaaina no ka manawa e ola ana, ina he kanaka Hawaii, i palapala sila nui ma ke ano alodio, ke uku mai ka mea aina e like me ka olelo a ka Poe Kukakuka Malu me ka ae mai hoi o ka Moi.

Pauku 11. E kopeia na palapala sila nui, a me na palapala hoolimalima i haawiia mamuli o ka olelo a na Luna iloko o ka buke i malamaia no ia mea e ke Kuhina Kalaiaina, na ka mea aina e uku no ke kope ana e like me ka olelo iloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai.

Pauku 12. Aole hiki i na Luna ke imi i pono no kekahi mea koi aina, a haawi mua mai ka mea koi i ke Kuhina Waiwai, i palapala hoopaa no ka uku pono i ka poho, a me ke dala lilo i ka imi ana e like me ka olelo ma ka Apana ekolu o keia Kanawai; a pau ka imi ana, alaila; e hoakaka ka Peresidena o na Luna i ka nui o ka poho, a me ka uku ma ka palapala, a e haawiia kela palapala i ka mea koi, a nana no e hoike i ke Kuhina Waiwai, a loaa mai ka

palapala hookaa, a me ka palapala hooko a na Luna, alaila, pono no ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i ka palapala sila nui, a i ka palapala hoolimalima paha, e like me ka olelo a na Luna, a i ole hana pela, aole haawi.

PAUKU 13. O na kumu kule ana aina i koiia ke Aupuni Hawaii e haawi, mamua o ke kau ana o keia Kanawai, ina e hookoia kela mau kumu kule ana e na Luna e like me ka olelo maluna, a hooko hapa paha, e manaoia, ua holo paa mau loa ia e like me ka olelo a na Luna, ke hoopii ole ka mea koi i na Lunakanawai Kiekie, e like me ka olelo maluna. A o na koi ana a pau a ia Poe Luna e hoole ai, ua hoole paa mau loa ia ia, ke hoopii ole ka mea koi i na Lunakanawai Kiekie iloko o ka manawa i oleloia'i.

OLELO PILI IO IA NEI.

PAUKU 1. Ina holo ka olelo i ka Poe Kukakuka Malu, a ae mai ka Moi, alaila, hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e haawi i na Palapala sila nei i na mea a pau nana i imi hou a hooponopono i kekahi mea hana, a he mea e ae paha a ka Moi e manao ai he mea ia e pomaikai ai kona Aupuni: a pono no ke haawi i na mea imi pela, a hooponopono pela, a me na mea palapala i ka olelo hou, i ka waiwai puka a pau i puka mai no na mea a lakou i imi ai, a hooponopono ai, a palapala'i, no kekahi mau makahiki, e like me ka olelo iloko o ka palapala sila nui.

PAUKU 2. Hiki no hoi i ke Kuhina Kalaiaina, ke olelo ka Moi pela maloko o ka Ahakukakuka Malu, e haawi i na Palapala hoohuiia ma ke Kanawai, i kela poe keia poe hui io, a lilo i poe hana pu, ina he ano ko lakou e pomaikai ai ke Aupuni maloko o kekahi Mokupuni o keia Aupuni, a hiki no ke haawi i ua poe hui la i na pomaikai, a me na pono o ke kanaka hookahi ma ke Kanawai. E hoakakaia nae maloko o ka palapala na makahiki, a me ke ano, a e hookoeia i ka Moi, ka pono o ka hoopau ana, e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 3. Hiki no hoi i ke Kuhina Kalaiaina e hooholo i ka olelo no ka uku o na kakauolelo a pau, a me na mea hana a pau ma kana Oihana, a na ke Kuhina Waiwai e uku ia lakou i kela hapaha keia hapaha o ka makahiki, e like me ka olelo ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, a hiki no hoi ia ia ke hooponopono pela i na pilikia a pau no ka uku dala, a me ke kuai, e pono ai kana Oihana, aole olelo ia ka nui, eia wale no, na ka Moi e nana mai i ka pono o kana hana ana ma keia mau mea a pau.

2. KAMEHAMEHA III.

HE KANAWAI HOONOHONOHO I NA HANA I HAAWIIA I NA KUHINA O KO HAWAII PAE AINA.

APANA 2.—NO KO NA AINA E.

PAUKU 1. I ka akoakoa ana o na'lii Ahaolelo, a me ka Poe i Kohoia e na makaainana o keia Pae aina, noonoo lakou i ka mea e akaka'i, a pololei hoi na hana alii a ke Kumukanawai i haawi ai i ka Moi, a me ke Kuhinanui, a ua hooholo lakou i keia olelo. E hoakakaia kekahi Oihana, a ke hoakakaia nei, a e kapaia kela Oihana, 'ka Oihana no ko na aina e.' Na ke Kuhina no ko na aina e, e malama ia Oihana. Ua hoonohoia oia ma ke Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina alii. A e noho no oia, a e hana i kana hana ma kahi o ka poe hana i ka hana o ko Hawaii Aupuni.

PAUKU 2. Ia ia no ka olelo pu me na Lunakakaolelo a pau o ko na aina e i hooiaioia i keia Aupuni. A o na leta a pau, a me na palapala, a me na olelo hai, i pili i na mea o kekahi alii, Moi, Aupuni, a me ka aina e, a ua manaoia e hoike mai i keia Aupuni; e hanaia ia mailoko mai o ua Kuhina nei, a i ole ia, mailoko mai o na Luna o keia Aupuni i hoouna aku ai i na aina e.

PAUKU 3. E mal ma maikai ke Kuhina no ko na aina e, ma kona hale hana i kope o na Palapala Kakaolelo a pau i palapalaia iwaena o keia Aupuni, a me na Luna o ko na aina e e noho la kokoke i ka Moi, i hiki pono ka nana koke ana. A i na manawa a pau, e waiho makaukauia kela mau palapala, i hiki i ka Moi, a me ka Poe Kukakuka Malu ke nana. E manao mau ia nae ka olelo o ia poe palapala, he olelo huna, a nalo, aole hoi e hiki ke hai ke ae ole mai ka Moi imua o ka Poe Kukakuka Malu; aole nae i papaia ke Kuhina no ko na aina e ke manao oia a me na Kuhina a pau e pai i na Leta Kakaolelo, i mea nana no na Luna Oihana.

PAUKU 4. Na ke Kuhina no ko na aina e e malama ma kona hale hana, i na kumu Kuikahi a pau i palapala lima ia, a hooholoia, a hoopaaia i keia Aupuni. A ina he mea hoike, nana no e hoolaha aku maloko o ka Nupepa Polinesia; e haawi hoi i ka Puuku Pai palapala no ke Aupuni i kope hooiaioia o ua Kuikahi la, a nana no e pai. A paiia na Kuikahi pela, alaila, e lilo no na olelo i Kanawai no keia Aupuni, a e hoomanao na Luna a pau ia mau olelo, o ka Poe Hana Kanawai, na mea Hooko, a me na Lunakanawai; a ina i ku e na Kanawai maoli i na olelo o ke Kuikahi, o ke Kuikahi ka mea paa.

PAUKU 5. He sila akoa ko ka Oihana no ko na aina e, he okoa ka sila nui i oleloia ma ka Apana mua o keia Kanawai. Na ka Moi, a me ke Kuhina no ko na aina e iloko o ka Aha Kukakuka Malu e hoakaka i ke ano, a me ka nui o ua sila la. A holo ia, alaila, e hoolahaia ka olelo hoakaka, ma ka Leo o ke Aupuni, a o na kope o na Kuikahi, a me na pepa e ae a ke Aupuni i hooiaioia e ke Kuhina o ka na aina e, a hoailonaia i ka sila o kana Oihana, e lilo no ia mau kope i hoike oiaio ma na Ahahookolokolo a pau o keia Aupuni, e like maoli no me ka palapala kumu.

PAUKU 6. O na Luna o ko na aina e mai, i loaa ole ke ano o ko lakou alii iho, e like me ka olelo hoakaka i ka noho ana i hooholoia ma Viena, a hele mai lakou i ke Kuhina no ko na aina e o keia Aupuni me ka palapala hoike, pono i ua Poe Luna la ke hoike i ka lakou palapala i ke Kuhina; a ina i pono ua mau palapala la, alaila, ina aole papa mai ka Moi, e haawi ke Kuhina ia lakou i Palapala hookohu, a e kau no hoi i ka sila o kana Oihana; penei,

OIHANA NO KO NA AINA E.

E ike auanei na mea a pau ke nana mai lakou, i keia la, ua lawe mai o ——— ia nei, i kana palapala hoike mai ——— mai, a ua ikeia he pololei, nolaila, ua kauoha mai ka Moi e aeia o ——— nei i ——, no ko Hawaii Pae Aina, a ua kauohaia na Luna a pau o keia Aupuni e manao pono aku i na hana luna a pau ana e hana'i maanei.

Na ko'u lima i hana, a kau hoi i ka sila o ka Oihana no ko na aina e, ma Honolulu, i keia la —— o ——, 18 —.

PAUKU 7. Aole Luna Kakaolelo o kekahi aina e i hoikeia mai i ke Kuhina no ko na aina e ma keia Aupuni, aole Kanikela, a Luna kuai, a Hope Kanikela, a Hope Luna kuai i kohoia e ko na aina e, e noho maanei no ka hooponopono i ke kuai, a me na mea e ae, aole e pono kekahi o ia mau mea ke hana i kana hana, aole hoi e loaa kana uku ke hookolokoloia imua o na Ahahookolokolo o keia Aupuni, ke loaa ole ia lakou mamua na palapala hookohu i oleloia i ka Pauku maluna. A pono no hoi i ke Kuhina no ko na aina e, e pai i na Palapala hookohu a pau ana e haawi aku ai e like me keia olelo, hookahi no pai ana iloko o ka Nupepa Polinesia me ka uku ole, i mea e pono ai na mea a pau i pili ia hana.

PAUKU 8. O ka Luna o ka aina e i hele mai nei ma ke ano o kona alii iho, e like me ka olelo i hooholoia ma Viena, a lawe mai i Palapala hoike i ka Moi, na kona alii mai, pono ia ia ke hai mai i ke Kuhina no ko na aina e i kona hiki ana mai i keia Aupuni, a e nonoi ia ia i ka halawai me ka Moi, no ka hoike kino mai ia ia i kana Palapala Hoike: a loaa i ke Kuhina keia palapala noi, a me ke kope pu o kana Palapala Hoike, alaila, e hai mai oia i ka Moi, a hai aku hoi i ko ka Moi makemake i ua Luna alii la.

PAUKU 9. O ka Luna o ka aina e i loaa ke ano o kona alii iho, e like me ka olelo maluna; aole e manaoia oia pela, aole hoi e hanaia oia pela mamua o ka loaa ana ia ia, maloko ae o ke Kuhina no ko na aina e, ka Palapala hookohu na ka Moi aku, e like me neia ke ano.

O ka Moi, ke alii o ———, (*a o ka mea Hanohano ka Peresidena paha e like me ka mea ku pono,*) o ko makou makamaka maikai, ua hoike mai oia ia makou ia ——, e noho kokoke mai i ko makou wahi alii ma ke ano ———, a ke kauoha aku nei makou i na kanaka a pau, a me na luna hana a pau o ke Aupuni, e hana aku ia ia me he mea hanohano la, a pela no kona waiwai, a me kona poe aipuupuu, a e manaoio aku, a hooiaio hoi i na hana luna a pau a ua luna la e hana'i,

Ua hanaia ma ka hale alii, ma Honolulu, i keia la —o—. 18—

KAMEHAMEHA —.

———, Kuhina o ko na Aina e.

PAUKU 10. Aole pono ke keakea aku i kekahi Luna i hoikeia mai i ka Moi, a i ke Kuhina no ko na aina e, e like me na mea i oleloia ma ka Pauku eono, a me ka iwa, ina i loaa ia ia ka Palapala hookohu i hoakakaia malaila, ke hana ole oia i ka feloni, a i ka mea e haunaele ai keia Aupuni, a i na hana ku i ke kipi paha, a me na hana e ae e pilikia'i ke Aupuni. Aole hoi e pono ke hopu, a e kaohi ikaika i ke kino o kekahi kanaka i pili i ka hale noho o kekahi Luna, i hoikeia mai pela, a loaa ka Palapala hookohu, ke hoikeia mai ka inoa o ua kanaka la e ka Luna, a i ke Kuhina no ko na aina e.

PAUKU 11. I mea e haki ole ia'i na olelo o ka Pauku maluna e kekahi Luna hooko, a e kekahi Lunakanawai paha o keia Aupuni, he mea pono i ke Kuhina no ko na aina e ke hoike aku i keia Kanawai i keia Luna keia Luna o ka aina e, i ka wa ana e haawi aku ai i ka Palapala hookohu, a i ka wa e loaa'i ia ia na inoa o ko ka Hale o ua Luna la, e pai oia ia mau inoa iloko o ka Nupepa Polinesia.

PAUKU 12. Ina hoikeia mai kekahi Luna o ka aina e, e noho kuikahi ana, a kuikahi ole ana paha me keia Aupuni, a loaa i ua Luna la ka Palapala hookohu, aole hoi i hana i ka feloni, a i ka mea paha e haunaele ai, alaila, ina hopu aku kekahi Lunakanawai o keia Aupuni ia ia, a o kekahi Lunahooko paha, a ina hoopaa kekahi o laua ia ia i ka hale paahao, a hana ino aku ia ia ma ke ano e ae, a ina hana aku kekahi Luna pela i kekahi kanaka, a aipuupuu o ua Luna la o ka aina e; a ina hoomalu ka Lunakanawai, a o ka Makainui, a o kekahi Lunahooko, a Luna e ae, i ka waiwai, a ohi paha i ka waiwai o ia Luna o ka aina e, a hana keia mau mea me ka ike, a me ka loaa ole ia ia mamua ka Palapala ae na ke Kokua Lunakanawai o ka Moi, e like me ka olelo iloko o ka Apana

elima o keia Kanawai, o ka mea hana pela, e hoouku'ia oia no kela hana keia hana ana pela, hookahi tausani dala, a e hiki no ke hoopii ia ia, a hoopau i kona noho ana i Luna. Aka, aole e manaoia kekahi olelo iloko o keia Kanawai, ua hoopakele i na Kanikela, a me na Hope Kanikela, a me na Luna kuai, a me na Hope Luna kuai i ka hookolokolo, a me ka hoopii o na kanaka maloko o keia Aupuni; aole hoi i hoopakeleia ko lakou waiwai, a me ko lakou ukana i ka hoomalu, a me ka ohi, i mea e kaa ai ka lakou aie e like me na kanaka a pau. Aole hoi e manaoia ua hoopakele kekahi o keia mau olelo i na Kanikela, a me na Hope Kanikela, na Luna kuai, a me na Hope Luna kuai i na Ahahookolokolo o keia Aupuni no na hewa a pau a lakou e hana'i, aole hoi i ka uku i kela kanaka keia kanaka a lakou e hana hewa aku ai.

Pauku 13. Ina e oleloia mai ke Kuhina no ko na aina e, e kekahi Lunakakaolelo, o ka aina e e noho la e kokoke mai ana i na'lii o keia Aupuni, no na pono, a me ka waiwai, a me na pilikia paha o kekahi kanaka o kona aina iho, alaila, pono i ke Kuhina ke ninau ae i ka mea o keia Aupuni nana ia wahi, a e hoakaka aku i ua Lunakakaolelo la i ka oiaio no ia mau mea, i mea e ike pono ai na'lii o ka aina o ua kanaka la i manao ia ia iho ua pilikia no ka hana a kekahi Luna o ka Moi. Aka, aole loa e pono ke Kuhina no ko na aina e, ke nana aku, a hoopaapaa no kekahi hihia, ina aole i pau ka hookolokolo ana o na Ahahookolokolo o ka Moi no ia hihia, aole hoi ke kuhikuhi aku ke Kanawai o keia Aupuni i kekahi pono hou no ua kanaka hihia la, a kii ole oia ilaila. Aole hoi e hihia ke Aupuni o ka Moi me ke Aupuni e ae, ke hana ole ka mea pilikia i na mea a pau a ko onei Kanawai e kuhikuhi ai i mea e loaa'i ka pono, a me ka uku paha no ka hana ino ia.

Pauku 14. Mamua o ka haawi ana i kekahi palapala hoouna na ka Lunakakaolelo o ka aina e i mea hoopii aku, a i mea hoakaka no kana i hoopii mai ai no na Luna o ke Aupuni o ka Moi, pono i ke Kuhina no ko na aina e, ke hoike i ua palapala la i ka Moi imua o na Kuhina, i mea e hiki ai ka hooholo, a hooponopono hou, i mea hoi e hihia ole ai ka Moi i kekahi hana Aupuni, ana i ike ole ai mamua. A o na hana Kakaolelo a ua Kuhina la, e manaoia ia e ke Kanawai, ua aeia ia e ka Moi.

Pauku 15. E malama no ke Kuhina no ko na aina e i na Waihona i hoakakaia ma na Mokuna mahope, a nana no e nana i ka pono o ka hana ana i na mea i oleloia. Hiki no ia ia ke koho i Kakauolelo no na Waihona a pau, a nana no e ao aku ia lakou i ka pono o ka hana ana i keia mau mea;

1. No na Luna hoouna i ka aina e.
2. No na pono o ke ku i ka wa, a me ke kaua.
3. No na hana maloko o keia Aupuni i ko na aina e.

MOKUNA 1.

NO NA LUNA HOOUNA I KA AINA E.

PAUKU 1. Ina olelo aku ka Moi iloko o ka Ahaolelo a na Kuhina, alaila, hiki no i ke Kuhina no ko na aina e ke haawi i Palapala hoike na na Lunakakaolelo o Hawaii nei, e hele, a e noho paha ma ka aina e; e like me ke ano o na pilikia; aka, ina loaa i ua Luna la ke ano o kona alii iho, aole na ke Kuhina e haawi i ka palapala hoike. Na ke Kuhina ma ka inoa o ka Moi e ao aku i na Luna i hoounaia, i na hana i haawiia na lakou e hana; a e lilo no na hana a ua Luna la i mea e paa ai ke Aupuni o ka Moi, mahope nae o ka ka Moi ae ana i kela hana. Aka, ina aole e haawi mua ia ka olelo, e hiki pono ai ia hana, aole hiki i ua Luna la ke hana i Kuikahi ma ka inoa o ka Moi, a ina e haawiia ka olelo e pono ai ia hana ia ia, aole e paa ia Kuikahi ma ke Kanawai, a makia mua ia e ka Moi.

PAUKU 2. Ina olelo aku ka Moi iloko o ka Ahaolelo a na Kuhina, alaila, pono i ke Kuhina no ko na aina e, ke hoouna aku i Kanikela Hawaii e noho ma na awa o na aina e, i mea e pono ai ke kuai ana, a e haawi ia lakou i palapala hoolilo; pono no hoi ia ia, ma ke ano *kauoha a ka Poe Kukakuka Malu*, e like me ka olelo maloko o ke Kanawai Hoonohonoho i mau Kuhina alii, e hoolaha aku i palapala hoakaka i na hana a ia mau Kanikela, a e hoakaka hoi i ke koina, a me ka mea e loaa mai ai ia lakou; a e haawi hoi ia lakou i ka olelo ao nui aku ia lakou, a e lilo ia i Kanawai maoli o keia Aupuni maluna o lakou.

PAUKU 3. Pono i ke Kuhina no ko na aina e, ke kamailio palapala me na Lunakakaolelo, a me na Luna kuai a pau i oleloia ma kela mau Pauku maluna, a e koi aku ia lakou e hoike pono mai i na mea a pau loa i pili i ka pono, a me ka waiwai o ke Aupuni o ka Moi.

PAUKU 4. E malama kaawale ke Kuhina no ko na aina e, ma na kanana, a ma ke ano e ae paha, i na palapala, a me na leta a pau i palapalaia'ku, a palapalaia mai i na Luna a pau o ke Aupuni ma na aina e; a ina e kauohaia pela, e hoike mai oia ia mea i ka Moi imua o ka Poe Kukakuka Malu.

PAUKU 5. Na ka Moi wale no me ka Poe Kukakuka Malu e noonoo, a e hoakaka i ka uku o na Lunakakaolelo i hoounaia i na aina e, o ka mea hele, a me ka mea noho, a nana no e kikoo i ke Kuhina Waiwai, a nana no e uku mamuli o ke kauoha a ke Kuhina no ko na aina e; a e kakau ua Kuhina nei i kona inoa ma ke kua o ka palapala kikoo, ke oiaio ka aie, a e uku aku ke Kuhina Waiwai i ka mea nana i kikoo mai, a i ka mea ana i kauoha'i paha.

PAUKU 6. E hiki no i na Lunakakaolelo, a me na Kanikela Hawaii, i hoounaia i ka aina e, ke haawi i na Palapala Hoomalu i na kanaka o ka aina kahi a lakou e noho ana, a e kau no hoi i ke sila o ko lakou noho ana, a pono no i ke kanaka o ka aina e, i loaa ua palapala hoomalu la ke haalele i kona moku maloko o ko ka Moi Aupuni, e like me ka olelo maloko o ka Pauku mua o ka Haawina akahi o ka Mokuna elima o ka Apana akahi o keia Kanawai. Pono nae, mamua o ka pae ana o ua kanaka la iuka nei, e hooiaioia ua palapala hoomalu la e ke Kuhina no ko na aina e o keia Aupuni, aole ke Kanikela o ua kanaka la, e like me ka olelo ma ia Mokuna.

PAUKU 7. E hiki no i ke Kuhina no ko na aina e, ke koi aku a loaa mai no ke Aupuni, ke koina, a me ka uku a ka Apana ekolu o keia Kanawai e haawi ai i na Kanikela o na aina e no ko lakou hooiaio ana i na palapala hoomalu.

MOKUNA 2.

NO NA PONO O KE KU I KA WA, A ME KE KAUA.

PAUKU 1. Ina i kekahi manawa he mea ia e ola'i, a e pomaikai ai keia Aupuni, i ka manao o ka Moi, a me ka Poe Kukakuka Malu, alaila, pono i ke Kuhina no ko na aina e, mamuli o ke kauoha a ka Moi iloko o ka Ahakukakuka Malu, e hoolaha aku i ke kauoha a ia Aha, i hooholoia e like me ka manao i hoikeia ma ke Kanawai hoonoho i Poe Kuhina alii, e hookapu ana i ka holo o na moku haole, a me na moku maoli. Ina hiki ia pilikia, alaila, pili pono ia ia ka hana o ka hoike aku i na Lunakakaolelo a pau e noho kokoke mai ana i na'lii o nei, ma ka leta hoolaha e hoike ai, a e pai no hoi ia olelo, a me ka Olelo kukala a ka Moi ma ka Nupepa Polinesia.

PAUKU 2. Ina he pilikia e like me ka mea i oleloia ma ka Pauku maluna, a kauohaia'ku ke Kuhina no ko na aina e, e like me kela hoakaka ana, alaila, pono ia ia ke hoopuka aku a hoolaha i na Olelo kukala i ke ku i ka wa, ina hoi e pilikia keia Aupuni no ka hakaka ana, a me ke kuee ana o na aina e ae. Ma ka palapala oia e hoike aku ai i ua ku i ka wa ana, a i na Lunakakaolelo e noho la ma kahi kokoke i ko onei Poe alii.

PAUKU 3. Ina hiki mai ka popilikia, a nolaila, aole mea e ae e pono ai ke Aupuni, alaila, ina kauoha aku ka Moi pela me ka maopopo o ka pono, e hoomakaukau no ke Kuhina no ko na aina e i

Palapala hao moku, i mea e kau ai ka Moi i kona inoa. A i ka haawi ana ia Palapala, e koiia'ku ka Palapala hoopaa, me ka hope a ka Moi e manao ai he pono; a e hanaia keia mamua o ka hoolilo ana i kekahi moku i moku hao moku.

PAUKU 4. I mea e pololei ai na hana a pau, ke hiki aku i ka manawa e kaua'i mawaho o keia Aupuni, kaua aku paha, pale aku i ke kauaia mai paha, alaila, e hana ke Kuhina no ko na aina e i na hana a pau i pili i ke Kuhina kaua, a me ke Kuhina manawa, malalo nae o ka Moi e hana'i, a me ka Poe Kukakuka Malu.

PAUKU 5. E malama pono ke Kuhina no ko na aina e maloko o na kanana, a ma kahi e paha, i na palapala, a me na mea hoike a pau i pili iki i na mea i oleloia iloko o keia Mokuna. Ina i kauohaia oia pela, e hoike mai oia ia mau mea, a i kekahi paha o ia mau mea i ka Moi, imua o ka Ahakukakuka Malu, a e malama makaukau oia ia mau palapala i mea e hiki mau ai na Kuhina o ka Moi ke nana.

MOKUNA 3.

NO NA HANA MALOKO O KEIA AUPUNI I PILI I KO NA AINA E.

PAUKU 1. Na ke Kuhina no ko na aina e, e noho maluna, a malama, a hooponopono i na hana a pau a keia Mokuna e haawi ai i keia Waihona, e hiki nae ia ia ke hoonoho i Kakauolelo nana e hana, a o ke Kuhina ke Kuhikuhi ala, a ia ia no kona hemo; penei nae,

HAAWINA 1.

NO KA HOPU ANA I KA POE MAHUKA, MAI KA HOOPAI ANA.

PAUKU 1. Ina hoike aku ke Kuhina Kalaiaina ma ka palapala i ke Kuhina no ko na aina e, ua hopuia malalo o ka malu o keia Aupuni ka haole i mahuka, mai ka hoopai ana, a ua paa ia haole i ka Ilamuku e like me ka olelo ma ka Pauku ekolu o ka Haawina eha o ka Mokuna eha o ka Apana mua o keia Kanawai, alaila, e hoike koke aku ke Kuhina no ko na aina e i ua mea la i ka Luna o ka aina o ua mahuka la, ina he Luna e noho ana ma kahi kokoke i na'lii o keia Aupuni, a maloko ae o ua Luna la i hooiaioia, e haawi i ua mahuka nei i ke Aupuni nona ia kanaka. A i ka wa e haawi aku ai, e koi aku oia e ukuia mai ka mea lilo, a me ka mea poho i

ka hopu ana, a me ka lawe ana, a me ka hoopaa ana, a me ka hoihoi ana ia ia. E haawi aku oia i kope hooiaio o ka mocaie, a me ka poho, i auhauia, a ae ia e ka Lunakanawai, e like me ka mea i oleloia no na haole hihia maloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. Mamua nae o ke kuu ana aku, e koi aku ke Kuhina no ko na aina e, i ka uku i hai mua ia no ka hopu ana i ua mea la nana i mahuka mai ka hoopai ana; no ke Aupuni ia dala.

PAUKU 2. A loaa mai i ke Kuhina no ko na aina e ka palapala Kakaolelo, e ae ana e lawe i ua mahuka la, a loaa mai no hoi ia ia na dala i oleloia ma kana mocaie, a i ole ke dala, he palapala paha na ke Kanikela e kikoo ana i ke Aupuni o ua kanaka mahuka la, e ukuia mai mamuli o ke kauoha a ke Kuhina Waiwai, alaila pono ia ia ke palapala Kakaolelo aku i kela Kanikela, a i kela Luna paha; penei,

KAUOHA NO KA HOOKUU I KE KANAKA.

I keia la ua haawi aku na'lii Hawaii i ka makemake o ———, i ke kino o ———, he mahuka no ———, ua hopuia mamuli e ke Kiaaina o ———, e like me ka olelo ma ka Haawina eha o ka Mokuna eha o ka Apana mua o ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina, no ka mea, i keia la ua loaa na ke Kuhina Waiwai mai i —— dala, ka uku hoi i hai mua ia no ka hopu ana ia ia, a me na dala ———, na mea i lilo a poho hoi ia hana ana. Nolaila, ina hoikeia'ku keia palapala i na Luna o ke Aupuni o ka Moi, ua kauohaia'ku lakou e kokua ia ——, e like me ke ano ku pono i ke Kanawai, i kona lawe ana i ua mahuka la mai ka aina aku o ka Moi, e ukuia mai nae na mea kokua.

Na ko'u lima i hana a kau hoi i ka sila o ka Oihana no ko na aina e, ma Honolulu, i keia la —— o ——, 18 .

PAUKU 3. He mea pono i na Kiaaina a pau o na Mokupuni o ka Moi, pono no hoi i ka Ilamuku o ko Hawaii Pae Aina, a me na Lunakanawai i hoakakaia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, a me na Luna hooko e ae a pau, a me na Luna a pau i pili i na Ahahookolokolo, ke manao mai i ua kauoha la no ka hookuu i ke kanaka, he hoike maopopo loa ia no ka haawi ana i ua mahuka la i ko ka aina i koi mai ia ia. Pono no hoi ia lakou ke haawi aku i kona kino, e like me ka olelo maloko o ia palapala i mea e hiki ai ke hoouka ia ia i kahi a ka Luna i hooiaioia e kuhikuhi ai, a ina he mea ia e pono ai, e hana me ka ikaika, aka, e hiki i ua Luna haole la e hoopaa i ua mahuka la iloko o na hale paahao o ka Moi, a ma kahi e ae paha, a loaa ka moku pono nana ia e lawe aku; na ka Luna nae e uku no ka paa ana.

PAUKU 4. Ina hoole ka Luna o ka aina kahi i holo mai ai ka mahuka i hopuia, aole e lawe ia ia i ka wa e haawiia'ku ai, a ina ua lawe ole mai oia i ka palapala hoomalu e like me ka olelo ma ka Haawina mua o ka Mokuna elima o ka Apana mua o keia Kanawai,

alaila, ina i loaa maloko o keia Aupuni ke alii o ka moku nana i lawe mai i ua mahuka la, ua pili pu no laua elua i ke Kanawai e like me ka olelo iloko o ka Pauku eiwa o ia Haawina. Aka, ina ua lawe mai ka mahuka i ka Palapala hoomalu waihee, a he oiaio ka palapala paha, o ka inoa ka mea i wahaheeia, a ua hana oia i keia me ka ike ole o ke alii moku, alaila, o ka mahuka wale no ka i pili i ka Pauku eiwa o ia Kanawai, a pono no i ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi i hopuia'i, e haawi ia ia i ka manuwa o kona aina, ke hiki ia i Hawaii nei. E hoike pololei aku no hoi ke Kiaaina maloko ae o ke Kuhina no ko na aina e, i ke kumu o kona hookuke ana i ua mahuka la mawaho o keia Aupuni.

Haawina 2.

NO KA HOLO ANA I KA AINA E.

Pauku 1. O kela kanaka keia kanaka, o ke kupa, a me ka mea i hookupaia, a me ka haole mea kuleanahale, a noho ma keia Aupuni, a makemake e haalele i ko onei malu, e hiki no ia ia mamua o ka manawa ana e manao ai e holo, e nonoi i ke Kuhina no ko na aina e i Palapala hoomalu, e like me ka olelo ma ka Haawina elua o ka Mokuna elima o ka Apana akahi o keia Kanawai.

A ina e nonoi mai ke Kuhina no ko na aina e pela, a ukuia mai ke koina i oleloia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, alaila, e haawi aku oia i ka Palapala hoomalu ke hoike ole ia mai kekahi pilikia i oleloia ma ka Pauku malalo.

Pauku 2. Aole pono ke Kuhina no ko na aina e ke haawi i ka Palapala Hoomalu i kekahi kanaka i aie i keia Aupuni ke ike oia ia mea, aole i ka mea aie i kekahi kanaka e noho la ma keia Aupuni, ke ae ole mai ka mea nana ka aie, a hoike ole paha i kona manao hoole i ke Kuhina no ko na aina e. Aole hoi e pono i ke Kanawai ke haawi i ka Palapala hoomalu, i kekahi Luna panihakahaka, mea hookokauoha, mea hooponopono waiwai hooilina, a me kekahi makua hanai, ke lawe ole mai oia i ke Kuhina no ko na aina e i palapala na ka Lunakanawai haole o Honolulu, e hoike ana i ka pau pono o ka hana a ua Luna panihakahaka la, a me ka mea hookokauoha, hooponopono waiwai hooilina, a me ka makua hanai paha. Aole hoi e pono ke haawi i ka Palapala hoomalu i kekahi mea i hoopiiia no ka hihia waiwai, a e lewa ana ia hihia imua o kekahi Ahahookolokolo o keia Aupuni, ke haawiia ka lohe ia mea i ke Kuhina no ko na aina e, mamua o ka haawi ana; aole hoi ke hoopuka ia mai nona mamua, mai ka Lunakanawai haole o Honolulu

mai i Palapala papa holo, e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 3. Ina aole hoikelunaia mai kekahi hihia e like me ka olelo iloko o ka Pauku maluna, a ina uku mai ka mea nana e noi i ke Kuhina no ko na aina e, no ke Aupuni, i ke koina no ka Palapala hoomalu, e like me ka olelo ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, alaila, e haawi ua Kuhina la i ka Palapala Hoomalu i kakauia; penei,

Na Makahiki ———	Ua ae ia'ku o ———, he kanaka no ——,
Oihana ———	a ua noho iho nei ma ———, ma Hawaiii nei
Kiekie ———	e holo aku e like me kona manao i ———, a
Oho ———	ua kauoha ia'ku na Luna a pau o na hana a
Maka ———	pau o ke Aupuni, a ua nonoiia'ku na Luna a
Helehelena ———	pau o na aina e, e noho Kuikahi ana me ma-
Palapala lima ———	kou e kokua ia ia ma na mea e pono ai.

Na ko'u lima i hana, a kau hoi i ka sila o ko Hawaii Pae Aina ma Honolulu i keia la —— o ——, 18—.

———

PAUKU 4. E lilo no keia Palapala hoomalu i mea e pakele ai na Kapena a pau i ka pilikia no ko lakou lawe ana i ka mea nana ia palapala mawaho aku o keia Aupuni.

PAUKU 5. E malama no ke Kuhina no ko na aina e, maloko o kona hale hana i papa inoa o ka poe a pau i kii mai a loaa ka Palapala Hoomalu, a malama no hoi oia i na mea e akaka'i ka pono o ka haawi ana, a hiki i na manawa pono, e pai oia i na inoa o na mea i loaa ua palapala la maloko o ka Nupepa Polinesia, i mea e ike nui ia'i.

HAAWINA 3.

NO KA WAIWAI O NA HAOLE MAKE KAUOHA OLE.

PAUKU 1. Ina ma ka palapala e hoike mai ai ke Kuhina Kalaiaina i ke Kuhina no ko na aina e, ua make maloko o keia Aupuni kekahi haole, no ke Aupuni e, a ua loaa ke kuleanahale paha, a ua hookupaia paha, a he waiwai i waihoia me ka hooilina ole, alaila, e hoike koke aku ke Kuhina no ko na aina e i ka Luna o ka aina kahi i holo mai ai ua mea make la, e like me ka olelo iloko o ka Haawina ekolu o ka Mokuna elima o ka Apana mua o keia Kanawai, i ka nui, a me ke kumukuai i kona waiwai lewa; a e paipai no hoi i kela Luna haole ma ke ano o ke Kanawai o keia Aupuni i pili i ua waiwai la.

PAUKU 2. Ina i kiia mai kela waiwai e kekahi hooilina o ka aina e, alaila, ina i maopopo i ke Kuhina no ko na aina e, ua oiaio maoli ke kuleana o ua hooilina la, a pololei hoi na palapala hoakaka no ia mea, e kikoo aku ke Kuhina o ko na aina e i ke Kuhina Waiwai, i lilo i ua hooilina la ka waiwai a pau i koe o ka mea i make, mahope iho o ka unuhi ana i na mea a pau i oleloia iloko o ka Haawina ekolu i oleloia maloko o kela Pauku maluna. A haawi aku ke Kuhina Waiwai i ua mea la, alaila, e hoike aku oia i ka Luna o ka aina o ia hooilina, i ka nui, a me ke ano o ka waiwai i haawiia'ku mamuli o keia Kanawai, a me ka nui o ka waiwai i hookoeia no ke Aupuni.

PAUKU 3. Ina aole i akaka i ka manao o ke Kuhina no ko na aina e, ka oiaio o ke kuleana o ua haole la nana i kii mai i ka waiwai o ka haole i make kauoha ole, ka waiwai hoi e waiho ana ma ka hale waiwai o ke Aupuni, alaila, hiki no i kela haole nana i kii mai, ke hoopii i ke Kokua Lunakanawai, imua o ka Ahahookolokolo haole ma Honolulu, e like me ka olelo ma ka Apana elima o keia Kanawai, a me ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. Malaila e hoakakaia'i ka oiaio, a me ka ole o ke kuleana o ka mea nana i kii mai. A o ka olelo a ia Lunakanawai e hooholo ai, ina aole e hoopii hou ia e like me ka olelo iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, e lilo kela olelo i kumu no ke Kuhina Waiwai i kona haawi, a i kona haawi ole ana ia waiwai ana i malama'i i ka mea nana i kii mai.

HAAWINA 4.

NO NA PALAPALA MOKU NO KO HAWAII POE MOKU.

PAUKU 1. Ina noiia mai ka Palapala moku no kekahi moku i kapiliia ma ka aina e, e like me ka olelo ma ka Pauku elua o ka Haawina elua o ka Mokuna eono o ka Apana mua o keia Kanawai, a ina aole i kuaiia ua moku nei mamuli o ka Olelo a na Lunakanawai o keia Aupuni, alaila, na ke Kuhina Kalaiaina e kauoha ae i ke Kuhina no ko na aina e, a ninau palapala aku oia i ka Luna o ka aina kahi i kapiliia'i ua moku la, i ka pilikia, a me ka ole o ke kakau ana i ua moku la; a loaa kana olelo, alaila hoike i ke Kuhina Kalaiaina, i alakai nona.

PAUKU 2. Ina hoahewaia kekahi moku o ka aina e, e ka Ahahookolokolo o keia Aupuni, alaila, e hoike aku ke Kuhina no ko na aina e i ka Luna o ka aina nona ka moku, a e hoike pu aku no i ke kumu o ka hoahewa ana. A ina i haawiia ma keia Aupuni ka

palapala hou no ka moku i kapiliia ma ka aina e, alaila, e hoike aku no ke Kuhina no ko na aina e i ka Luna o kela aina, a e haawi aku no hoi ia ia i ka Palapala moku kahiko; a ina aole palapala, e hai aku oia i ua Luna haole la i ka olelo no ua Palapala moku kahiko la, a me ke kumu e hiki ole ai ke hoihoi aku.

HAAWINA 5.

NO KA HOI HOU ANA O NA AINA I KE AUPUNI.

PAUKU 1. Ma na hihia a pau i oleloia ma ka Pauku ekolu o ka Haawina ekolu o ka Mokuna ehiku o ka Apana mua o keia Kanawai, ina hoike mai ke Kuhina Kalaiaina i ke Kuhina no ko na aina e, alaila, e hoike palapala aku oia i ka Luna o ka aina e, kahi i holo mai ai ke kanaka kuleanahale, a hookupaia paha, a make maanei, ma i noho aina, a ai aina oia; ke make hoi oia me ka hooilina ole maanei i ku i ke Kanawai; a e hai aku hoi oia i ke ano o ke Kanawai o Hawaii nei i pili i ua waiwai la. A e kuhikuhi aku ke Kuhina i ua Luna la o ka aina e, i kela Haawina ekolu, i mea e lohe pono ai na hooilina o ka mea i make, ka pono o ka hana ana i loaa ia lakou ua aina la, a i ole ia, o ka uku paha.

PAUKU 2. Ma na hihia a pau i manaoia ma kela Pauku maluna, ina aole e noho ana maanei kekahi Luna o ka aina e, kahi i hele mai ai ua haole make la, alaila, e hoike pololei aku ko onei Kuhina no ko na aina e i kolaila Kuhina, a hoouka aku hoi i kope no ua Haawina ekolu la, i mea e ike pono ai oia.

PAUKU 3. Ina i hana kekahi hooilina haole i kekahi o na mea i oleloia maloko o kela Haawina ekolu no ka waiwai paa iloko o keia Aupuni, alaila, pono i ke Kuhina no ko na aina e, ke hoike aku ia mea, a me ke ano o ka hana ana i ka Luna o kona aina, a ina aole Luna i hooiaioia, e hoike no i ke Kuhina no ko na aina e, o ka aina kahi i noho ai ua hooilina haole la.

2. KAMEHAMEHA III.

HE KANAWAI HOONOHONOHO I NA HANA I HAAWIIA I NA KUHINA O KO HAWAII PAE AINA.

APANA 3.—KA OIHANA NO KA WAIWAI AUPUNI.

PAUKU 1. I'ka akoakoa ana o na'lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na makaainana o keia Pae aina o Hawaii nei, noonoo lakou i ka mea e akaka'i, a pololei hoi na hana alii a ke Kumukanawai i haawi ai i ka Moi, a me ke Kuhinanui, a hooholo lakou i keia olelo. E hoakakaia kekahi Oihana, a ke hoakakaia nei, a e kapaia kela Oihana, o ka Oihana no ka waiwai Aupuni. A o ke Kuhina Waiwai i hoakakaia ma ke Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina alii ka mea malama ia Oihana, a aia hoi kona wahi hana, ma kahi i hana nui ia'i ka hana o ke Aupuni.

PAUKU 2. *Na ua Kuhina nei e malama, i hana pono ia ma na* Mokupuni a pau o keia Aupuni, na hana a pau i haawiia i keia mau Waihona; penei,

1. Ka Waihona no na dute Kahiki.

2. Ka Waihona no ka auhau ana mauka nei.

3. No ke koina o na Waihona, a me ke dala loaa wale, a me ke kumu lilo, a me ka uku maoli, a me ka uku hapahaneri.

4. Ka Waihona hooponopono i na mea dala, a me na dala pai.

5. Ka Waihona no ke dala uku, dala hoopai, a me ke dala poholo.

6. Ka Waihona no na loaa o ke Aupuni.

PAUKU 3. E malama kaawale ke Kuhina Waiwai ma na kanana okoa, i ka olelo no kekahi Waihona, a me kekahi, e like me ka hoakaka ana ma keia Apana, ma na Mokuna hoi i pili ke ano i na Waihona. Ina ike ke Kuhina, he nui ka hana o kekahi Waihona, hiki no ia ia ke hoonoho i Kakauolelo, a hiki no hoi ia ia ke hoohui i kekahi Waihona, a me kekahi, e like me ko ka Moi ike ana he pono ke haawi i ke Kakauolelo hookahi. E malama kaawale nae ua Kakauolelo la i na kanana no ka olelo o kekahi Waihona, a me kekahi, aole hoi e hooiia'ku kona uku mamua o ka ke Kanawai e haawi ai no ke Kakauolelo hookahi.

PAUKU 4. Na ke Kuhina Waiwai e hoakaka ma ka palapala i na Olelo hoopololei, a me na Olelo ao, no na Luna a pau i hoonohoia e hana i ka hana o kekahi Waihona, a me kekahi, e like me

ka olelo maluna. Aka, he mea pono ia ia ke hoike mua ia mau Olelo hoopololei, a me ia Olelo ao, i ka Moi imua o ka Poe Kukakuka Malu, e like me ia i oleloia ma ke Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina alii ma Hawaii nei.

PAUKU 5. Na ke Kuhina Waiwai e malama i na tila pai, a me na kii i oleloia ma ke Kanawai, i mea pai i ke dala Hawaii, a e nanaia ka pono o kona malama ana. E kau hope oia i kona inoa ma na Palapala hoolilo a pau i pili i kana Oihana, na mea hoi a ka Moi e haawi ai; a nana no e hoike i ua mau Luna la i hooliloia, i ko ke alii makemake no ka lakou hana i hoakakaia ma na Mokuna malalo, maloko o keia Apana.

PAUKU 6. E hiki no i ke Kuhina Waiwai ke haawi i ka Olelo hoohiki no na mea a pau i pili iloko o kana Oihana. A e hiki no ke heluhelu i kela olelo i hoohikiia imua o na Ahahookolokolo a pau ma keia Aupuni, i mea hoike.

PAUKU 7. He sila okoa ko ka Oihana Waiwai, okoa ka sila nui i hoakakaia ma ka Apana mua o keia Kanawai, na ka Moi ma ka Ahaolelo a na Kuhina e hoakaka i ke ano o ke kii, a me ke ana waena, mamuli nae o ka imi ana o ke Kuhina Waiwai. A hoakakaia pela, alaila, e haiia ia ma ke akea maloko o ka Leo o ke Aupuni. A o na palapala hoike a pau maloko o kona Waihona, ina kopeia, a kauia ka inoa hooiaio a ke Kuhina, a kauia ka sila o kana Oihana, e lilo no kela palapala i hoike oiaio ma na Ahahookolokolo a pau e like no me ka palapala kumu.

MOKUNA 1.

NO NA DUTE KAHIKI.

PAUKU 1. E kauia, a ke kauia nei ka dute maluna o ka ukana kahiki a pau, a me ka waiwai, a me na mea kalepa, o na mea kahiki a pau i hanaia, a me na mea e ae, o na mea maka i manaoia e hana hou, a maluna hoi o na mea ulu a pau o na aina e, a laweia mai iloko o keia Aupuni, elima hapahaneri o ke kumu lilo, a e ukuia mai kela dute ma na Hale dute i hoakakaia ma na awa komo a puka i hooliloia ma keia Kanawai.

PAUKU 2. I mea e loaa pono ai ia dute, e hooliloia keia mau wahi ma na kahakai o Hawaii nei, i awa komo a puka no na moku kalepa; o Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu, a o Lahaina, ma ka Mokupuni o Maui, a ma ia mau wahi wale no maloko o keia Au-

puni, e ae ai ke Kanawai ke komo na moku kalepa. Eia nae kekahi, ua hooliloia o Hilo, ma ka Mokupuni o Hawaii, a me Hanalei, ma ka Mokupuni o Kauai, i awa komo a puka no na moku okohola. Aka, o ka moku i komo i kekahi o na awa i oleloia, a uku, a haawi mai paha i palapala hoopaa e loaa'i ke dute i oleloia iloko o keia Mokuna, alaila, ina e loaa i ua moku la ka palapala ae a ka Luna dute, pono no ia ia, ke holo i na wahi e ae a pau o ko Hawaii Pae aina, e lawe aku paha, a i ole ia, e kii aku i ka waiwai, a e loaa ka ai maka paha, aole ma na awa komo wale no, ma na wahi no a pau ma Hawaii nei.

Pauku 3. Na ke Kuhina Waiwai e hoike mai i ka Moi imua o ka Poe Kukakuka Malu i ke kanaka pono ke hoolilo i Luna dute no na awa komo a puka i oleloia ma keia Kanawai; a nana no hoi e ao aku ia ia ma ka palapala. A hoonohoia ka Luna dute pela, alaila, e haawi mai oia i na dala a pau i loaa no ke dute ma na Mokupuni kahi o na awa komo a puka; nana no hoi e malama i na leta a pau, a me na ope i hooukaia maloko o na eke leta, a e haawi mai hoi i ke dala a pau e loaa ia ia no na leta ma na Mokupuni, a e hana maikai oia i na hana a pau i hoakakaia ma na Haawina ekolu a me ka ha o ka Mokuna eono o ka Apana mua o keia Kanawai, na olelo hoi i pili i ke kalepa, mai kekahi awa, a i kekahi awa, a me na eke leta iwaena o na Mokupuni. A i pono ole ka hana ana a ua Luna la ma keia mau mea, alaila, kau ka hihia maluna o kana Palapala hoopaa. A e hoike mai ka Luna dute i ke Kuhina Waiwai i kela hapaha keia hapaha o ka makahiki; a e hoomaka oia i kana hana no ke dala i ka la mua o Ianuari i kela makahiki i keia makahiki. Mamua o kona lilo ana i Luna Dute, e haawi mai oia i Palapala hoopaa no ka uku hoopai, e like ka nui o ka uku me ka olelo o na Kuhina i ka lakou ahaolelo ana, a me ka hope hookahi a keu paha, aia i ka manao o ke Kuhina Waiwai. Penei ke ano o ke kakau ana,

E ike auanei na mea a pau ma keia Palapala ia makou ———, ka mua, a o ——— kona hope, e noho la ma Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu, Hawaii nei, ua hoopaa makou ia makou iho ia ———, ke Kuhina Waiwai, a i na Kuhina mahope ona ma ia Oihana, e uku aku ia ia i ka uku hoopai i ——— dala, a no ka uku oiaio aku ia mea, ke hoopaa nei makou pakahi, a ia makou pu, a me ko makou mau hooilina, a me na Hookokauoha, a me na Hooponopono waiwai hooilina o makou.

Ua hoailonaia i ko makou mau sila, a ua kakauia hoi i keia la ——— o ———, 18—.

Eia ke ano o ua olelo hooopaa nei. I keia la ua haawiia ia ———, nana e hana i na hana a pau a ke Kanawai i kau ai maluna o ka Luna dute no ko Hawaii Pae aina, a no na awa a pau ma na kahakai o keia

mau Mokupuni, kahi e holo aku nei na moku kahiki, a me ko Hawaii mau moku pili aina.

Ina hana maikai oia a pololei i na hana a pau a ka Luna dute, a malama hoi i na Kanawai a pau i pili i kana hana, aole hoi kokua i kekahi i kona pale ana i ke Kanawai; ina hoonoho oia i mea pono, a pololei, e noho i Luna dute malalo ona, a hana ia mau hana ma na wahi hemahema a pau malalo ona, a hooponopono io oia i ka lakou hana ana; ina haawi pololei oia i ke Kuhina Waiwai i na dala a pau i loaa ia ia, a i loaa i kona mau hope, a ina hoike pololei oia i kana hana i kela hapaha keia hapaha o ka makahiki, e like me ka olelo ma keia Kanawai, ina hana pololei oia i keia mau hana a pau, alaila, lilo keia Palapala i mea ole, aka, ina aole oia e hana pela, a hoakakaia ka ole i kekahi o na Lunakanawai, a maopopo ia ia e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, alaila e lilo no ka uku hoopai i oleloia maloko o keia Olelo hoopaa, e like ka nui o ka lilo me ka nui o ka hewa i hanaia, a e koiakoia'ku laua, ka mua, a me ka hope e uku pela, aole hoi jure i keia hookolokolo ana.

Na ko maua lima i hana, a kau hoi na sila o maua i ka la,
a me ka makahiki i oleloia'i maluna.

—— —— (*Sila.*)
—— —— (*Sila.*)

PAUKU 4. O na Palapala a pau e ae ana i ka hoolei waiwai iuka ma na awa e ae, aole ma na awa i komo nui ia; a me na Palapala hookuu moku a pau i haawi mua ia e like me ka olelo ma ka Pauku elua o keia Mokuna, e hoike aku no ke Kapena moku ia Palapala i ka Luna, a i ole ia, i ka Hopeluna, ma kahi ana e hoolei ai a houka ai i ka waiwai, a haalele hope ai paha, a na ua Hopeluna nei e malama i na Palapala ae i haawiia ia ia, a e kau hope i kona inoa ma na Palapala hookuu moku, mamua o ka haalele ana o na moku i kona wahi.

PAUKU 5. O ua Luna dute nei, a me na Hopeluna, e lilo wale lakou i Luna leta, e like me ia i oleloia ma ka Haawina eha o ka Mokuna eono o ka Apana mua o keia Kanawai, a i ka lakou hana ana ia hana, e malama lakou i ua olelo la.

PAUKU 6. E lilo na Luna dute i kuhikuhiala i ka hooko ana i na Lihi Kanawai i pili i na moku pili aina a pau, e like me ka olelo ma ka Pauku elima o ka Haawina ekolu o ka Mokuna eono o ka Apana mua o keia Kanawai.

PAUKU 7. I kela hapaha keia hapaha o ka makahiki, e haawi ae na Hopeluna dute i ka Luna nui ma Honolulu, i ke koena dala a pau i loaa ia lakou mamuli o na olelo o keia Kanawai, a no ke Aupuni ia dala; a i kela hapaha keia hapaha o ka makahiki e hoike pololei lakou i ke Kuhina Waiwai, i ka nui o ka loaa mai, a me ka nui o ka puka ana aku, a me ka nui o ka lilo i ka hana ana.

PAUKU 8. Na ka Luna dute e hoike aku, a na ke Kiaaina e hoonoho ma na awa a pau o ko lakou mau Mokupuni, kahi i komo mai ai, a puku aku na moku kalepa, a me na moku okohola, i Luna awa, a i Luna mai, a i Pailota, a e hana lakou i na hana a pau a keia Kanawai e haawi ai i kekahi, a me kekahi. Ina ae aku na Kiaaina, hiki no i na Luna mai, a me na Pailota ke hoonoho i mau kookoolua no lakou, a e loaa i na kookoolua ka uku, a me ka pomaikai, e like me ka haawi ana o keia Kanawai i na Luna mai, a me na Pailota.

PAUKU 9. O na Pailota i hoonohoia ma Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu, e haawi no laua mamuli o ka manao o ke Kiaaina i Palapala hoopaa no ka uku hoopai i elima tausani dala; oia ka uuku; a o na Pailota i hoonohoia no na awa e ae, e haawi mai lakou i Palapala hoopaa no ka uku hoopai, i hookahi tausani dala. Penei ke kakau ana ia Palapala hoopaa,

Eia ke ano o ua Palapala hoopaa nei, I keia la ua hoonohoia o —— ka mua, i Pailota no ———, oia hoi ke awa komo a puka no ka Mokupuni o ———: Ina e hana pono a pololei oia i na hana a pau a ke Kanawai e haawi ai ia ia, aole hoi e kokua i kekahi pale ana, a me kekahi haki ana i ke Kanawai hoakaka i ke dute maluna o ka waiwai i hooukaia mai a hooukaia'ku paha; ina e hoonoho oia i panihakahaka maikai nana e hana pono i na hana, i na manawa a pau, ma ua Mokupuni la, a ina uku pono oia no ko lakou hewa a pau, a ina noho makaukau oia, a me kona mau kokua a pau, e alakai pono i na moku kahiki, a me na moku kamaaina iloko, a iwaho o ia awa komo a puka, alaila, lilo keia palapala i mea ole. Aka, ina e hoakakaia e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, a maopopo i kekahi Lunakanawai, ua malama ole oia i kekahi o ia mau olelo, alaila, e lilo no ka uku i oleloia iloko o keia Palapala hoopaa, e like ka nui o ka lilo me ka nui o ka hewa e hanaia; a o ka poho ana o ka mea poho paha, a e koiakoia'ku ia uku ia laua elua, a pakahi paha, o ka mua, a me kona hope, aole hoi jure i keia hookolokolo ana.

Na ko maua mau lima i hana a kau hoi i na sila o maua.

—— —— (*Sila*)
—— —— (*Sila.*)

PAUKU 10. E hiki no i na Pailota ke koi aku i ko lakou mau kookoolua, e haawi mai ia lakou i Palapala hoopaa e like me keia maluna, o poho auanei na Pailota i ka hana hewa ana a na Kokua.

PAUKU 11. O na Luna awa i hoonohoia mamuli o ka olelo ma ka Pauku umi, e haawi mai kela mea keia mea o lakou i Palapala hoopaa me ka Hope hookahi i aponoia e ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi o ua Luna la, no ka uku hoopai, elima haneri dala, oia ka uuku. Penei na hua hope,

Eia ke ano o ua Palapala hoopaa nei, I keia la, ua hoonohoia o —— ka mua i Luna awa no ———, ke awa komo a puka i hoakakaia no ka

Mokupuni o ———. Ina hana pono oia, a pololei i na hana a pau a ke Kanawai e haawi ai i ka Luna awa ; ina hana pono oia i na hana a pau a ke Kiaaina e haawi ai ia ia i ka hoolimalima ana i kanaka maoli, i luina, a ina hoike pono i kana hana ana i ke Kiaaina, a haawi hoi i ka Luna dute i na dala a pau i loaa ia ia mamuli o na Kanawai, a mamuli o na Olelo ao a na Kiaaina, alaila, lilo keia palapala hoopaa i mea ole. Aka, ina hoakakaia ka ole, a maopopo i kekahi Lunakanawai, e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, alaila, e lilo no ka uku hoopai i oleloia iloko o keia Palapala hoopaa, a e lu wale ka Palapala hoolilo. Aole hoi jure ma keia hookolokolo ana.

Na ko maua mau lima i hana, a kau hoi i na sila o maua i ka la, a me ka makahiki i oleloia'i maluna.

——— ——— (*Sila.*)
——— ——— (*Sila.*)

PAUKU 12. Aole e pono i ke Kanawai ke kuu mai kekahi Kapena, a me kekahi alii o ka moku kahiki iloko o keia Aupuni i kekahi luina, aole hoi i ka mea e ae o ka moku i kauia a kau ole ia paha kona inoa ma ka pepa ae like o ka moku, aole loa e kuu mai i kekahi o ia mau mea, ma kekahi awa a ma kahakai e ae o keia Pae Aina, ma Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu, a me Lahaina, ma ka Mokupuni o Maui, a ma ia mau wahi wale no. Aole hoi e pono ma kahi e ae, ke hoee i na kanaka maoli i luina maluna o ka moku kahiki, e like me ka olelo ma ka Haawina ekolu o ka Mokuna eha o ka Apana akahi o keia Kanawai.

HAAWINA 1.

NO KA HIKI ANA MAI 'O NA MOKU KAHIKI.

PAUKU 1. Ina hiki mai ka moku kahiki kokoke i kekahi o na awa komo i oleloia ma keia Mokuna, pono no i ke Kapena e kau i ka hae i kau mau ia no ka Pailota.

PAUKU 2. A o ka mea i hooliloia i Pailota, pono ia ia, a i kona hope paha, e holo koke i kela moku, a e lawe pu i hae keokeo, a i hae olenalena kekahi, ma ka aoao o ka makani e holo ai; e lawe pu no hoi oia a e haawi i ke Kapena moku i na poo o na Kanawai o ke awa, aole ia e ee maluna o ka moku, a haawi mua aku i ke Kapena moku i pepa i pai hookaawaleia; e like me nei,

Owau o ———, ke Kapena o ka moku ———, no ———, ke hai aku nei au me ka olelo oiaio, o ——— ka inoa o ke awa hope kahi i ku hope ai, a me kahi i kalewa hope ai ko'u moku. Ua haalele hoi au ia wahi ——— mamua aku nei. Aole au i lohe he mai lele malaila, a

ma kahi kokoke ilaila ia manawa. Aole kekahi kanaka maluna o ko'u moku i loaa ka mai lele, aole au i lohe i kekahi mai e like me ia maluna o kekahi moku a'u i halawai pu ai ma ka moana, i ko'u holo ana mai ia nei. Aole kanaka i make, aole kanaka mai i ka mai lele maluna o ko'u moku no keia mau malama eono i hala aku nei.

Ua hanaia maluna o ka moku ———, i keia la —— o —— 18—.

——— ———, ke Kapena.

A kauia ka inoa a haawiia mai ua palapala la, alaila, pono no ia moku ke komo i ke awa, a i ole pela, aole komo. A haawi ka Pailota i ke Kapena i hae keokeo, e kau koke oia ia maluna o ke kia nui, a e waiho malaila, i hapalua o ka hora, i hoailona o ka mailele ole ma ia moku. Aka, ina hoole ke Kapena o ka moku, aole e kau i kona inoa ma ia palapala e like me ka olelo maluna, alaila, e haawi ka Pailota ia ia i hae olenalena, a nana no e kau maluna o ke kia nui o kona moku, i hoailona e maopopo ai, he mai ma ka moku. E kakali no ia moku mai mawaho o ke awa, e ku pae ma kahi a ka Luna nana mai, a o ka Pailota paha e olelo ai. A ina he mai, aole pono ka Pailota e alakai i ka moku maloko o ke awa, a hai maopopo mai ka Luna nana mai ina paha he mai lele, a ina he oiaio he mai lele maluna o ka moku, aole loa e aeia ka moku e komo, a akaka ka pau ana o ka mai, a hoakakaia pela e ka Luna nana mai. A ina e alakai kekahi Pailota i ka moku iloko o kekahi awa ma ke ano ku e i keia mau Kanawai, a ua ike paha oia he kumu e hoohuoi ai i ka mai lele ma ka moku, e hooukuia kela Pailota i elima haneri dala, noloko mai o ka uku hoopai i oleloia ma kana Palapala hoopaa. A pela no ka moku komo mamua o ka haawi ana i ka palapala hoole mai, ina he mai io, ua pono no ke hoopaa ia moku, a hoohewa, a kuai aku e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. A ina e hewa oia i ka hana ana i kekahi mea e ae o kana hana e hooukuia oia e like me ka manao o ka Ahalunakanawai.

Pauku 3. Ina i ee ka Pailota, a o ka Luna nana mai paha, maluna o ka moku, a ike iho, he mai lele maluna, aole laua e hoi hou iuka, aole hoi e pono ke pae iuka kekahi kanaka o ka moku, a lawelawe paha me ko uka, a nalowale ua mai lele nei, a kauia ka hae keokeo ma ke poo o ke kia nui i ike ka Luna dute. Ina pae iuka kekahi kanaka no ua moku mai nei ma ke ano ku e i keia Kanawai, a ina i ee maluna o kekahi moku e ae, mamua o ka hoike i ka nalowale ana o ka mai i ka Luna dute, e hooukuia oia i hookahi haneri dala. A hapaiia ka hae keokeo ma ka moku i hookapuia, alaila, pono i ka Luna dute ke hoouna i kekahi mea pono, me ka malama pono, e like me ka olelo maluna, a ina i makemakeia kekahi mea no ka pilikia, nana no e imi a haawi aku, me ka ukuia mai nae e ka moku.

PAUKU 4. Ma na awa komo a pau e huiia ka uku o ka Luna nana mai, a me ka Pailota, me ka uku o ke awa, a e hoakakaia ma keia Kanawai, a e hookaaia ma ka Hale dute, mamua o ka haawi ana i ka Palapala hookuu moku i oleloia malalo.

PAUKU 5. Hiki no i ka Luna awa ke kuhikuhi aku i kahi e ku ai, a e hoopaa ai i na moku a pau, a hiki no hoi ke hoonee ia lakou i kahi e, a na ka moku no e uku no ka nee ana e like me ke ano kupono, a e huiia kela poho iloko o ke koina o ke awa. E pili no hoi keia olelo a na Luna awa i na moku opulu, a me na waa, a me na mea e ae a pau maloko o ke awa, a ina ku e kekahi i ka Luna awa, e hooukuia oia i ke dala, a i ka mea e paha e like me ka manao o ka Ahahookolokolo. Pono no ia ia e koi aku a loaa mai na ke Kapena mai i papa inoa o na'lii, a me na kanaka o ka moku, no na makai, a me na Luna; a pono no hoi ia ia e hoike aku ia ia iho i mea kokua i ua moku la ma na hana a pau a ke Kanawai i haawi ai i ka Luna awa, a nana no e hooko i na Kanawai a na Kiaaina e kau ai no ka manawa pokole, na Kanawai hoi i pili i na luina. Ina aole Luna awa o kekahi awa, alaila, ili keia mau hana maluna o ka Pailota i hooliloia.

PAUKU 6. I ka wa e ku ai kekahi moku kalepa ma kekahi o na awa i hooliloia ma ke Kanawai i awa komo, pono i ke Kapena e hoike koke i ka Luna dute i ka mea i komo mai ai ua moku la iloko o ke awa, a e haawi mai i palapala e hoakaka ana i na inoa o na ee moku, a me ka Palapala waiwai o ka moku, me na hoailona, a me na helu, a me na inoa o na mea waiwai maluna o ka moku; penei hoi e kakau ai,

PALAPALA WAIWAI LAWEIA MAI.

He Palapala hoakaka i ka waiwai i hoiliia ma ———, maluna o ka *moku* ———, *o* ——— *ke alii, a holo mai i* ———.

HOAILONA.	HELU.	NA MEA MALOKO, MA KA INOA NUI.	KA INOA O KA MEA IA IA KA WAIWAI.

Ma ke Awa o ———, ko Hawaii Pae Aina.

Owau o ——, ke Alii o ka moku ——, ke hoohiki oiaio nei au no ka palapala maluna, a'u e haawi aku nei i ka Luna dute ma ke awa o ——, no ka waiwai maluna o ua moku la, e like me ko'u ike, a me ko'u manao, ua kakau pololei, a pono, a oiaio ia, malaila ka waiwai a pau e waiho ana maluna o ia moku. Pela ke Akua e kokua mai ai ia'u.

Ua kakauia, a hoohikiia mua o'u i keia la —— o —— 18 —.

———, *Luna Dute.*

PAUKU 7. O ka mea ia ia ka olelo no na ukana o ka moku, a no kekahi waiwai maluna paha, mamua o ka loaa ana ia ia ka Pala-

pala ae i ka hookuu ana i ua waiwai la, a i ka hoopae ana iuka paha, e haawi mai oia i ka Luna dute, a i kona hope paha, i Palapala helu waiwai, no na mea a pau ana e manao ai e hoopae iuka, a kuai, a hoopau paha maloko o keia Aupuni, a e kauia ke kumukuai i haawiia, a me ka nui o ka lilo i ka hoouka ana, a me ka lawe ana mai; a e hoohikiia keia palapala, e kakauia hoi; penei,

KA HOUKA ANA MAI.

Waiwai i houkaia mai e ——, maluna o ka moku ——, o —— ke Alii moku, mai ——— mai, a i ka Hale Dute ma ———, ma ka Mokupuni o ———, Pae Aina o Hawaii nei, i keia la —— o ——, 18 —.

HOAILONA.	HELU.	NA MEA MALOKO. E hoakakaia hoi i ka nui.	KUMUKUAI I HAAWIIA.

Ma ke Awa o ———, ko Hawaii Pae Aina.

Owau o ———, ke hoohiki oiaio nei au no keia komo ana mai i kakauia ko'u inoa malalo, a haawiia i ka Luna Dute o ———, ua kakau pololei ia malaila na ukana, a me na waiwai, a me na mea kalepa a pau a'u i hoouka mai ai e kuai, a houkaia mai no'u, a no kekahi kanaka, a no kekahi hale kuai, a no kekahi poe hui, ma keia awa, a me na wahi e ae i pili ia'u: na mea hoi i hooukaia mai maluna o ———, o ——— ke alii, mai ——— mai. Ma ua palapala nei, ua kakau pololeiia ke kumu lilo, a ua hookomo pu ia na uku a pau i lilo aku, e like me ka Palapala kumu.

Kakauia i keia la —— o ——, 18—.

Imua o'u, ——— ———, Luna dute.

Pauku 8. A hookomoia e like me ka olelo maluna, a ukuia mai ka dute i ka Luna dute, a hoopaaia paha i ka Palapala hoopaa, me ka hope e like me ka olelo malalo, alaila, pono i ka Luna dute e haawi i ka mea nona ka waiwai, a ia ia ka olelo no ka waiwai i manaoia e hoopae iuka, i Palapala ae i ka hookuu ana; penei,

Helu.

Hale o ka Luna dute ma ———, ma ko Hawaii Pae aina.

HOALONA.	HELU.	NA MEA MALOKO.	

Ua aeia ka hoopae ana iuka o ka waiwai i oleloia maluna, mai ka moku ——, o —— ke alii, mamuli nae o ke kauoha a ——.

Ua kakauia i keia la —— o ——, 18 .

——— ———, ka Luna dute.

Pauku 9. E hiki no i ka Luna dute ke manao oia pela, ke hoonoho i kekahi Makai maluna o ka moku i ka wa e hookuu ana i ka waiwai, e nana wale, o hookuuia kekahi waiwai i hoakaka ole ia iloko o ka palapala ae; na ka moku no e uku i ua Makai la.

PAUKU 10. Ina hoopaeia mai ka ukana, a me ka waiwai, a me na mea kalepa, na mea i hanaia ma na aina e, a me na mea maka e paa ai na mea hana, a me na mea a pau i ulu ma ka aina e; ina laweia mai kekahi o ia mau mea a oi aku mamua o na dala hookahi tausani i mea lawe hou aku i kahi mawaho o keia Aupuni, aole hoi i mea kuai, a i mea hoopau iloko o keia Aupuni, alaila, i ka wa e hoouka hou ia'ku ai, e hoihoiia i ka mea nana i lawe mai a i kona waihona paha, i eha hapahaneri o ke kumu lilo, a koe hookahi hapahaneri, aka, aole loa e kauia ka dute iki ma na mea loaa i ka poe lawaia okohola. E noa ia mau mea ma ke Kanawai; ke lawe ole ia mai e waiho loa a hoopau paha.

PAUKU 11. Ina manaoia e hoouka i ka waiwai mai kekahi moku a i kekahi moku, aole hoi e hoopae iuka nei iloko o keia Aupuni, pono ka mea ia ia ka olelo no ia waiwai, mamua o ka loaa ana ia ia ka palapala ae i kana hana ana pela, e haawi mai i ka Luna dute i palapala hoakaka no ia waiwai ana e manao ai e hoouka ae, a e hoakaka pu no hoi i ke kumu lilo no ia waiwai; penei hoi,

HOOKOMO WAIWAI MAALO.

Ka hookomo ana o ka waiwai i manaoia e hooili mai ka moku, o ———, ka inoa, a o ——— ke alii, a i ka moku o ——— ka inoa, a o ——— ke alii.

HOAILONA.	HELU.	NA MEA MALOKO. E hoakaka hoi i ka nui.	KUMU LILO.

Awa o ——, ko Hawaii Pae Aina.

Ke hoohiki oiaio nei au no keia palapala maluna, ua kakau pololei ia ka waiwai, a me ka ukana a pau a'u i manao ai e hooili maluna o ka moku ——, o —— ke alii, ua kakau pu ia no hoi ke kumu lilo no ia waiwai, a ke manaoio nei au e hoouka aku ia waiwai maluna o ia moku, a i ke awa ——, aole o'u manao e hoopae iuka nei ma keia Pae Aina.

Ua kakauia ka inoa, a hoohikua i keia la —— o —— 18—.

Imua o'u, ——— ———, Luna dute.

PAUKU 12. Ina hanaia e like me ka olelo maluna, pono no i ka Luna dute ke haawi i palapala ae i ka hooili ana i kela waiwai mai kekahi moku a i kekahi moku; penei hoi,

HELU

HALE O KA LUNA DUTE, ———, ——, P. A. H.

HOAILONA.	HELU.	MEA MALOKO.	

Ke ae aku nei au i ka hooili ana i keia waiwai i oleloia maluna mai ka moku, o —— ka inoa, a o —— ke alii, a i ka moku, o —— ka inoa, a o —— ke alii, a e haawi hoi ia ——.

— — — —, 18 —. ——— ———, Luna dute.

PAUKU 13. O ka ukana a pau, a me ka waiwai, a me na mea kalepa, na mea a pau i hanaia ma ka aina e, a me na mea e ae; o na mea maka e paa ai na mea hana i loaa ma ka aina e, a hooukaia, a hoopaeia mai iloko o keia Aupuni, i mea lawe hou aku, a ina aole emi mai kela waiwai i ke tausani dala hookahi, a manaoia e hoihoiia'ku kekahi dute e like me ka olelo ma ka Pauku umi o keia Haawina, alaila, e waihoia kela mau mea ma kahi i aeia e ka Luna dute, ma kahi hoi e hiki ai i ka Luna dute ke makai i na manawa a pau. A pono no hoi i ka Luna dute, a i kona hope paha, e koi aku, a na ka mea ia ia ka waiwai e haawi mai i palapala hoakaka no kahi waiho ai, a pono no hoi i na manawa a pau ke lawe hou ia'ku, me ka ike nae o ka Luna dute, e like me ka olelo mahope. Aka, ina i hookomoia ka waiwai i mea lawe hou aku, aole e hoihoiia kekahi o na hapa haneri, ke emi mai kela waiwai i lawe hou ia'ku malalo o ka tausani dala hookahi.

PAUKU 14. Aole e hookomoia, aole hoi e hoopaeia mai iuka nei kekahi waiwai maalo, ma kahi e ae maloko o keia Aupuni, ma na awa nui wale no e komo ai na mea kalepa, e like me ka olelo o keia Kanawai; aole hoi e waihoia kela waiwai ma kahi e, ma kahi malalo o ka Luna dute, kahi ana i ae ai mamua. O ka waiwai i hoopaeia mai ma ke ano ku e i keia Pauku, e lilo ia i ke Aupuni, aole nae na waiwai o na lawaia okohola. Aole hoi e pili kekahi o keia mau olelo i ke o, a me na mea e lako ai na manuwa o na aina e, i hooukaia mai no lakou; aole hoi e manaoia ua kau ke dute maluna o ia o o na manuwa, a me ko lakou mea e lako ai, aole hoi ke o, a me na mea e lako ai kekahi Luna o ka aina e, e hoouka mai ai nona iho, ke hookohuia oia e ka Moi, a e ke Kuhina no ko na aina e paha, e like me ka olelo ma ka Apana elua o keia Kanawai. Aole hoi dute ma ka waiwai, a me na mea kalepa, a me ka laau lapaau a na misionari Kristiano i hoouka mai ai no lakou iho, a no ka haawi wale ia hai; aole hoi dute ma kekahi mea e ae i laweia mai, mai na aina e mai, e kekahi kanaka, i mea kokua wale i kekahi hana manawalea iloko o keia Aupuni. Aka, ina i laweia mai ka waiwai no kekahi o keia mau mea, a mahope, kuaiia, alaila, hiki no i ka Luna dute, ke manao oia pela, ke koi aku a loaa mai ke dute, e heluia nae ma ka nui o ka loaa, aole ma ka Palapala helu waiwai mua.

PAUKU 15. O ka waiwai a pau loa i laweia mai, a hoopakeleia i ke dute mamuli o ka olelo o ka Pauku umikumamaha o keia Haawina, i mea e hiki ai ke helu, pono i ka mea ia ia ka olelo no ia waiwai ke haawi mai i ka Luna dute i palapala hookomo no ia waiwai, a nolaila, e haawi wale aku ka Luna dute i na palapala i pai hakahakaia e pono ai.

PAUKU 16. O ka waiwai, a me na mea e ae i hookomoia ma ka Hale dute e like me ka olelo o keia Mokuna, ina e koiia mai e hoihoi i kekahi dute, e hoohiki ka mea ia ia ka waiwai i kona manao e lawe aku i ka aina e.

PAUKU 17. Ina malama kekahi o Kohola i na olelo o keia Mokuna, alaila hiki no ia ia ke koi mai, a loaa aku ma ka Hale dute, na Palapala ae. O ka mea mua, e ae no ia i kona kuai ana i ka ai a me na mea maka, aole nae e oi aku mamua o na dala elua haneri; a o ka lua, e ae aku ia i ke kuai ana, me ka uku mai nae i ke dute. Penei ke kakau ana ia mau palapala ae,

PALAPALA AE MUA NA KA POE OKOHOLA.

HALEHANA O KA LUNA DUTE, ——, ——, P. A. H.

HOAILONA.	HELU.	MEA MALOKO. E hoakaka i ka nui.	KUMU LILO.

Ke ae ia'ku nei o ———, ke Kapena o ka moku okohola, o ——— ka inoa, e hoopae iuka nei mai ia moku mai, i ka waiwai i oleloia maluna, aole nae e oi aku ka nui mamua o na dala elua haneri ke heluia ke kumu lilo.

N. B. Penei ke kumukuai i ka aila, a me ka iwikohola, aila sepama, ——; aila kohola, ——; iwi kohola, ——.

——— ———, Luna dute.

Malalo o ia palapala e kakauia ka olelo hoohiki; penei,

AWA o ———, P. A. H.

Owau ——, ke Kapena o ka moku ——, ke hoohiki nei au, aole i oi aku ko'u kuai ana me kanaka ma keia aina mamua o na haneri dala elua mahope mai o ko'u komo ana i ka la —— o ——, 18—.

Hoohikiia imua o'u i keia la —— o ——, 18 —. ——— ———.

——— ———, Luna dute.

PALAPALA AE HOPE NA KA POE OKOHOLA.

HALEHANA O KA LUNA DUTE, ———, ——, P. A. H.

HOAILONA.	HELU.	MEA MALOKO. E hoakaka i ka nui.	KUMU LILO.

Ke ae ia'ku nei o ———, ke Kapena o ka moku okohola —— e hoopae iuka nei mai ia moku mai ka waiwai i oleloia maluna.

N. B. Penei ke kumukuai i ka aila, a me ka iwikohola, aila sepama, ——; aila kohola, ——; iwikohola, ——.

——— ———, Luna date,

Mamua o ka haawi ana i ka palapala hookuu moku, e hui pu ia me ua palapala la maluna, keia olelo hoohiki,

Ma ke awa o ———, ——, P. A. H.

Owau ———, ke Kapena o ka moku, o ——— ka inoa, ke hoohiki nei au aole i oi aku ko'u kuai, a me ko'u hoolimalima ana me na kanaka o keia aina mamua o na haneri dala elua mahope mai o ko'u komo ana i ka la —— o ——, 18—, o keia mau mea nae i hoakakaia ma keia palapala, a ua ku pono i kela waiwai keia waiwai ke kumu kuai e like nae me ka palapala kumu o ka lilo.

Ua hoohikiia imua o'u i keia la, ——, o —— 18—.

————, Luna dute.

Pauku 18. Ina i hoopae mai, a kuai mai kekahi moku okohola i ka ukana, a me ka waiwai oi aku ka nui mamua o na haneri dala elua, alaila, e koiia'ku, a e uku mai lakou i ke dute ma na Hale dute, e like me ka olelo ma ka Pauku akahi o keia Mokuna; a ina oi aku kela kuai hou ana mamua o ke tausani dala, alaila e manaoia kela moku ma ke Kanawai, he moku kalepa, e uku no ia moku i ka uku o ke awa, a me na uku e ae a pau e like me ka uku ana o na moku kalepa. Aole hoi e haawiia ka palapala hookuu moku i kela moku okohola, a ukuia mai ia dute.

Pauku 19. E like me ka Luna dute nui, pela no e hiki ai i kona mau Hope ma na Mokupuni a pau, ke haawi i na moku okohola malama i na olelo o keia Haawina, i Palapala hookuu moku, e like me ka olelo mahope nei no ka holo ana aku o na moku kalepa.

Pauku 20. O ka ukana a pau, a me ka waiwai, a me na mea kalepa i hooukaia mai iloko o keia Aupuni, e manaoia, o ka la e komo mai ai, oia ka la e aie ai ke dute ma ka Hale dute, aka, e hiki no i ka Luna dute me ka lohe o ke Kuhina Waiwai, ke haawi i manawa pono e hookaa ai, aole nae e oi aku mamua o na la he kanaiwa, e haawi mai nae ka Palapala hoopaa; penei,

Ma keia Palapala e ike ai na kanaka a pau, Ia maua, o —— ka mua, a o ——— kona hope, e noho la ma ———, ma ka Mokupuni o ———, ko Hawaii Pae aina, ua paa maua no ———, ka Luna dute ma ke awa o ———, a no na hope ona, a me na waihona e uku aku i ka uku hoopai i ——— dala; no ke Aupuni ia dala. No ka hookaa pololei aku ia aie, ke hoopaa nei maua ia maua iho, palua, a ia maua pakahi, a me na hooilina, a me na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina o maua.

Ua kauia ko maua mau sila i keia la ——, o ——, 18—.

Eia nae ke ano o keia olelo maluna, ua hoouka mai o ——— ka mua, [*iloko o ka Mokupuni o* ———, *maluna o ka moku* ———, *o* —— *ke alii i Puu waiwai,* ——— *dala maloko, a ua hookomo pono ia ma ke awa o* ———,] a [*ua kuai a hoolimalima ma* ——, *i ka waiwai a me*

ka ukana, ——— dala ke kumu lilo i oi aku mamua o na haneri dala elua, i acia mai e kuai wale,] a nolaila, ua aie oia i ke Aupuni no ke dute, i ——— dala.

Ina e hookaa pono mai o ——, ka mea mua ma ka olelo hoopaa, i na dala a pau o ke dute ma ka hale dute, ma —— mamua o ka pau ana o —— malama ———, mai keia la aku, a me ka uku hoopanee, he umikumamalua hapahaneri, aole hoi i nele iki, alaila, lilo keia palapala i mea ole, a i ole pela, ua paa loa no, a e pili io no ia maua na mea i hoopaaia.

Na ko maua mau lima i hana a kau hoi i na sila, i ka la a me ka makahiki i oleloia'i maluna.

—— —— (*Sila.*)
—— —— (*Sila.*)

PAUKU 21. Ina aole i akaka ka nui o ke dala iloko o kekahi ukana, a me ka waiwai, a me na mea kalepa, a me na mea e ae i hiki mai iloko o ke awa o Honolulu me ka palapala ole e hoakaka ana i ke kumu lilo no ia waiwai, alaila, na ka Luna dute e huli a noonoo, a koho. Pela no, ke manao wale oia he pololei ole ka palapala hookomo; a pela no hoi, ina hemahema na Lunakanawai a me na Luna e ae o ke Aupuni, nana no e hai i ke ano, a me ka nui o ke dala maloko, ke hemahema no ka ike ole ia. A pela no, i na manawa a pau, ma ka puunaue like, pani lilo, a me ka hoopakele waiwai e hookolokolo ana imua o na Lunakanawai moku ma keia Aupuni, na mea i hoakakaia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. Nolaila, hiki no i ka Luna dute ke haawi i ka hoohiki, a e lawe hoi i ka olelo a na hoike. Ina koea na mea i pili iloko o ia waiwai i ka ka Luna dute olelo, alaila e koho no oia i kekahi kanaka kuai paewaewa ole, i hoomohola nona, a e koho hoi ka mea koea i kekahi, a i ole like ko laua manao, na laua i koho i mea nana e hooholo, a e paa no ka lakou e olelo ai no ke dala iloko o ka waiwai, a me ka poho i ka hoomohola ana.

HAAWINA 2.

NO KA HOLO ANA AKU O NA MOKU KAHIKI.

PAUKU 1. Ina malamaia na olelo a pau o keia Mokuna e ke kanaka mea moku, a me ka mea ia ia ka olelo o ka moku, a me ke alii moku, alaila, pono i ua moku la ke haalele i keia Aupuni; e loaa mua nae, na ka Luna dute o ke awa, kahi i komo ai ia moku, ka Palapala hookuu moku; penei,

KO HAWAII PAE AINA.—PALAPALA HOOKUU MOKU.

Awa o Honolulu ———, ——— ———, 18—.

Ke hoakaka aku nei keia Palapala i ka moku ——, o —— ke alii, e holo ana i ———, ua pono no ia ia ke holo aku ———.

——— ———, Luna dute.

Pono no hoi i ua Luna dute nei ke haawi i ke alii moku, ma kekahi palapala kaawale, aole ma ka Palapala hookuu moku, i Bila no ke koina, e like me ka olelo hoakaka mahope aku.

PAUKU 2. O ka mea ia ia ka olelo no kekahi waiwai maalo i laweia mai iloko o keia Aupuni, mamua o ka hoouka ana aku, e waiho mai oia ma ka hale dute o ke awa kahi i malamaia'i ua waiwai la i palapala hoakaka no ia waiwai; penei,

PALAPALA WAIWAI PUKA AKU.

He olelo hoakaka i ka waiwai a ——— e manao nei e hoouka maluna o ka moku o ——— ka inoa ———, ua hooukaia mai ia maluna o ka moku ———, o ——— ke alii, mai ——— mai, me ka manao e hoihoiia'ku kekahi dute.

HOAILONA.	HELU.	NA MEA MALOKO. E hoakaka i ka nui.	KUMU LILO.

Ma ke Awa o ———, ko Hawaii Pae Aina.

Owau, o ———, ke Kapena o ka moku o ——— ka inoa, ke hoohiki nei au no ka waiwai i oleloia maluna, ua hooukaia mai maluna o ka moku, o ——— ka inoa, a o ——— ke alii, mai ——— mai, ua hoouka pono ia mai i keia awa; ua ukuia ke dute, ——— dala, a ua malamaia mamuli o ka olelo a ka Luna dute o keia awa, mai ka la ——— mamua aku nei; aole manao e hoopae hou iuka ma keia Pae Aina.

Hoohikiia i keia la ——— o ——— 18—.

Imua o'u, ——— ———, ka Luna dute.

PAUKU 3. I mea e loaa'i i ka moku ka Palapala hookuu, he mea pono i ke Kapena ke haawi mamua, i ka Luna dute i Palapala waiwai no na mea ana e manao ai e hoouka aku ma ua moku la; penei,

PALAPALA WAIWAI.

He Palapala keia e hoike ai i ka waiwai hooili maluna o ka moku ———, o ——— ke alii, aia ma ke awa o ——— a e holo ana i ———.

HOAILONA.	HELU.	NA MEA MALOKO E hoakaka hoi i ka nui.	KA MEA NANA I Hooili mai.

Awa o ———, ko Hawaii Pae Aina.

Owau, ——— ke alii o ka moku o ——— ka inoa, ke hoohiki oiaio nei au no keia Palapala hoike i ka waiwai i hooiliia maluna o ka moku ———, a'u i haawi aku nei i ka Luna dute o ke awa o ———, e like me ko'u ike a me ko'u manao oiaio, ua kakauia malaila ka olelo pololei no ka waiwai e waiho la maluna o ia moku Pela ke Akua e kokua mai ai ia'u.

Hoohikiia imua o'u i keia la ——— o ——— 18—. ——— ———, Luna dute.

HAAWINA 3.

KANAWAI PILI I KEKAHI AWA, A ME KEKAHI.

PAUKU 1. Ina manao kekahi e loaa ia ia ka Palapala hookuu moku, pono e malamaia keia mau olelo a pau maluna, aole nae oia wale no; e malamaia no hoi keia mau olelo malalo, a i ole ia, e hookaaia mai ke dala uku, a me ka uku hoopai. Aka, ina aole lohe pololei ka Luna dute i kekahi haki ana o keia mau Kanawai, a i ke kaa ole paha o ke dala uku, a me ka uku hoopai, aole hiki ia ia ke hoole i ka Palapala hookuu moku, no na mea i oleloia iloko o keia Haawina.

PAUKU 2. Ina i lawe hala mauka nei kekahi kanaka no ka moku kahiki, a mahuka aku kela kanaka maluna o kekahi moku, alaila, pono i ke Kapena o kela moku e kuu mai i ua mea la i hoohuoiia a hewa i ka Luna Makai i koi aku e haawiia mai; e hoike nae ua luna nei e like me ka olelo o ke Kanawai, i Palapala hopu. Ina hoole ke Kapena, aole e kuu mai i ua kanaka la i hoohuoiia, a hewa paha, alaila, nana no, a me kona moku e hookaa i ka uku, a me ke dala hoopai no ka hewa a ke kanaka i hana'i, aole hoi e loaa ia ia ka Palapala hookuu moku, a kaa ia.

PAUKU 3. Ina he kanaka pio, a hoohewaia paha e na Kanawai o keia Aupuni, a hunaia kela kanaka maluna o kekahi moku kahiki, a laweia paha mawaho o keia Aupuni, alaila, e hooukuia kela moku i eha haneri dala, a ina hoikeia mai ia, hiki no ke hoopii i ka moku, a hoohewa, a kuai aku i mea e kaa ai ka uku, e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 4. Aole e pono kekahi kanaka o ka moku e ku ana ma ke awa o Honolulu, e hoolei i ka pohaku, a me ka lepo kaumaha mawaho o ka moku iloko o ke awa. Ina i hooleiia ka lepo mawaho o kekahi moku iloko o ke awa, hookahi haneri dala ka uku no ka hewa mua, a e palua ia uku no kela hewa keia hewa i hana hou ia pela. A no ka hookaa ia uku, hiki no ke hoopaa ia moku, a hoohewa, a e kuai aku e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 5. Ma ka Mokupuni o Maui, hookahi hora mahope iho o ke komo ana a ka la i kela po i keia po, e hookani ke Kiaaina i ka *pahu*, i hoailona no ka manawa e hopu ai i na luina a pau e noho ana iuka me ka ae ole ia ma ka Palapala. A he mea pono i na luina a pau, a me na waapa o na moku haole e ku ana ma Lahaina *(ke loaa ole ia lakou ma ka palapala kekahi Olelo ae a ke Kiaaina)* e hoi i kai i ke komo ana a ka la, a i ole, e uku no i elua dala, ke loaa lakou i ke kani ana o ka pahu a mahope iho.

Ma ke awa o Honolulu e hookani ke Kiaaina o Oahu i ka *bele*, i ka iwa o ka hora o ka po, a me ka hapalua, i hoailona e hoi ai na luina a pau, e noho ana iuka, ke loaa ole ia lakou ka Palapala ae i ka noho, a e hoi io no lakou, a i ole, e uku no lakou i elua dala a kekahi a me kekahi, ke loaa lakou i ka umi o ka hora a mahope iho. E hookani hou no hoi ke Kiaaina i ka *bele* ia manawa i hoailona o ka hopu ana. Ma na awa e ae na na Kiaaina e kau i keia mau Kanawai, a i ole, i Kanawai e ae.

PAUKU 6. Aole pono ke hookuu mai iloko o keia Aupuni i kekahi luina i kauia, a kau ole ia kona inoa ma ka pepa ae like o ka moku, ke loaa ole mamua ma ka palapala ka ae o ke Kiaaina o ka Mokupuni kahi e hookuuia'i, a i ole ia, o ka ae a ka Luna o ke awa e hana ana ma ka inoa o ke Kiaaina: aole hoi e hiki i kekahi Kanikela kahiki, aole i ka hope Kanikela, aole i ka Luna kuai, a me ka Hope luna kuai e noho la ma na awa, aole ku pono i kekahi o lakou ke ae aku i ka hookuu ana i kekahi kanaka mai ka moku o kona aina mai, a hooko pono ia na olelo a pau o keia Haawina.

PAUKU 7. I mea e hiki pono ai ka hookuu ana i ka luina kahiki e like me ka olelo ma kela Pauku maluna, he pono i ke Kanikela, a me ka Luna kuai e hoike i ka Luna o ke awa, i ka inoa o ka luina i manaoia e hookuu, a me ke kumu o ka hookuu ana, a e lilo i ua Kanikela nei, a me ka Luna kuai, ka malama ana i kela luina i hookuuia, a ma kona ano Kanikela, e kau maluna ona na kaumaha, a hiki i ka manawa ana e haalele ai i keia Aupuni. Aka, ina aole lawe ke Kanikela i keia kaumaha, pono ia ia, a i ka Luna kuai paha, e imi, a loaa no ua luina la, a e haawi mai i ka Luna o ke awa i Palapala hoopaa ana e ike ai he pono, a o ke ano o ua Palapala la a me ka uku hoopai; penei,

E IKE AUANEI NA KANAKA A PAU ma keia Palapala ia'u ia ———, no ———, e noho la ma ka Mokupuni o ———, ko Hawaii Pae Aina, ua hoopaa au ia'u iho i ka mea Hanohano ia ———, ke Kiaaina o ua Mokupuni la, a me kona hope ma ka hana, a me kona mau hope no na dala hoopai. hookahi haneri, dala maikai, a hiki no ke ohi mai ia noloko mai o ko maua waiwai, ke malama ole ia keia Palapala hoopaa, no ka uku pono aku i keia ke hoopaa nei au ia'u iho, a me na hooilina, a me na hooko kauoha a me na hooponopono waiwai hooilina o'u.

Ua kakauia i keia la ———, o ———, 18—.

Eia ke ano o keia Palapala; ua hookuuia mai o ———, he luina mamua aku nei maluna o ka moku ———, o ——— ke alii.

Ina holo hou aku oia nei maluna o kekahi moku, a haalele i keia Aupuni mamua o ka pau ana o na la he kanaono, a ia manawa paha, a ina aole oia e haki i koonei Kanawai mamua o ia manawa; a ina e hoahewaia oia no ka hana ana i ka hewa, hookaa pono oia i ka uku, a me ke poho i oleloia, a ina hookaa pono oia mamua o kona holo ana, i na aie a pau

ana e aie ai maloko o keia Aupuni, alaila, lilo keia Palapala i mea ole; a i ole oia e hana pela, alaila e hookoia no ia maluna o ka mea i hoopaaia, aole nae e kaohiia ka luina, e holo aku no ia.

Na ko'u lima i hana a kau hoi i ko'u sila i ka la a me ka makahiki i oleloia maluna.

(*Sila.*)

PAUKU 8. Ina hoike pono ia mai i ka Luna o ke awa, ka hiki ole o ua luina la i hookuuia mai ke haalele i keia Aupuni, no ka loaa ole o ka moku, maloko o ia mau la he kanaono, e like me ka olelo iloko o ka Palapala hoopaa; a ina he kanaka noho malie, alaila, hiki no i ka Luna awa ke manao oia pela, ke hoopanee aku i kona manawa i kanaono mau la hou aku, me ka hooko ole ia o na olelo maluna.

PAUKU 9. A hana ke Kanikela, a me ka Luna kuai paka e like me na olelo maluna, alaila, pono i ka Luna awa, ke loaa, na ke Kiaaina mai, a ina na ka Luna kela hana, nana no e kau i kona inoa, a haawi i ke Kanikela, a i ka Luna kuai paha, i Palapala ae; penei,

PALAPALA HOOKUU LUINA.

Ke ae ia'ku nei o ———, he luina maluna o ka moku ———, e ku la ma ke awa o ———, ko Hawaii Pae aina, e noho ma ka Mokupuni o ———, i kanaono la, ke hookuu mua ia mai oia. e kona Kapena, mai ka paa ana o ka Palapala ae like o ka moku.

Awa o ——, Pae Aina Hawaii. —— ——, Kiaaina *a* Luna Awa.

Malalo o keia Palapala ae, e kakauia, a e kau inoa ia ka Palapala hookuu, ma ke ano like me ka hana mau ana, a he pono hoi i na Kanawai o ka aina i hele mai ai ua kanaka la i hookuuia; a e malama no ka Luna awa, i papa inoa o ka poe i hookuuia. Aka, ina aole Kanikela o ka aina kahi i hele mai ai ua kanaka la, i makemake e hookuuia, alaila ina i nonoi ia mai ka Luna awa, hiki no ia ia ke hana i ka ke Kanikela hana i oleloia ma keia Kanawai, a e ae aku hoi ia hookuu ana. A ina hala ka manawa i aeia, a haalele ole kekahi luina i hookuuia i keia Aupuni, alaila, e manaoia'ku oia a e hanaia, e like me ka hana ana i ka mahuka.

PAUKU 10. Ina mahuka kekahi luina kahiki mai ka moku mai he mea pono i ke alii moku e hai koke i ka Luna o ke awa maloko o na hora he kanahakumamawalu, a nana no e hai i ka Luna o na Makai i hoonohonohoia ma ka Apana elima o keia Kanawai, a nana no e imi nui i ua mahuka la, i mea e hiki ai ke hoihoi ia ia i kona moku. Ina i loaa ua mahuka nei ma kahi kokoke i ke awa, kahi e ku ana ka moku e ukuia ka Luna awa, no ka hopu ana ia ia, alaila, na ke alii moku mai, i eono dala. Ina i hala ua mahuka la mawaho o kahi hele mau o na luina, aole nae i hala na mile he umi, alaila, e uku mai ke Kapena i ka Luna awa i umikumamalua

dala. Ina i hala mawaho o na mile he umi mai kahi i ku ai ka moku aku, a ma ka Mokupuni okoa paha, alaila e uku mai ke Kapena moku i ka Luna o ke awa i iwakaluakumamalima dala. Ina no ka hiki ole ke hoihoi koke, ua malamaia ua mahuka la mauka nei mamua o ha hoihoi ana ia ia i ke alii moku, alaila, e ukuia mai ua Luna awa la e ke alii moku, no ka ai, ke hooholo ole ia ka olelo no ia mea mamua, i kanalima keneta no ka la. Aka, he mea pono mau i na'lii moku ke manao lakou pela ke hooholo mua i ka olelo me ka Luna awa, no ka malama ana i ka luina mahuka ke loaa, a hoihoiia'ku ia.

Pauku 11. Hookahi haneri dala ka uku a ke Kapena moku, ke hookuu wale mai oia i kekahi luina mai kona moku mai ma ke ano ku e i na olelo o keia Haawina; ina i kauia a kau ole ia paha kona inoa ma ka palapala ae like o na moku, a ina i mahuka mai kekahi luina kahiki, a holo aku ka moku ana i haalele ai me ka hoike ole mai ia mahuka ana i kanahakumamawalu hora mamua o ka loaa ana o ka palapala hookuu moku, a ina aole hoike mai ke Kapena o ua moku la i ka mahuka ana, a hala na hora he kanahakumamawalu, alaila, e manaoia ua hookuu mai ua Kapena la i ke kanaka, ma ke ano ku e i keia Kanawai, a malaila oia e hooukuia'i.

Pauku 12. O kela haole keia haole mahuka no ka moku mai, i hai pono ia mai, a me ka luina i hookuuia mai ma ke ano ku e i keia Kanawai, e hopuia oia, a ina aole hoihoiia i ka moku, e haawiia i ke Kanikela ka pono, a i ka Luna kuai paha, a ina e hoole oia, aole e lawe, alaila, e hoohanaia ua mahuka la e ke Kiaaina, a haalele oia i keia aina.

Pauku 13. Ina mahuka mai ke kanaka maloko o na hora he kanahakumamawalu mamua o ko ka moku manao e holo, alaila, hiki no i ka Luna dute, a i kona hope paha, me ka ae nae o ke Kiaaina, ke hooholo i ka olelo me ke Kapena, a e uku mai oia i ke poho no ka hopu ana, aole nae e oi aku mamua o na dala he iwakaluakumamalima, a ina pilikia ka moku pono no ke haawi i ka palapala hookuu moku, a e waihoia ke kanaka, a e hanaia'ku e like me ka mahuka malalo o keia Kanawai.

Pauku 14. O kela mea keia mea hoomahuka a kokua paha i ka mahuka ana o na luina kahiki, e hooukuia oia i hookahi haneri dala.

Pauku 15. O ka mea hopu i ka mahuka, a hoihoi ia ia i ka Luna makai, e loaa ia ia kekahi hapalua o na dala a pau i haawiia mai e ke alii moku, no ka hopu, a me ka hoihoi ana.

Pauku 16. O ka waiwai a pau, a me ka ukana, a me na mea kuai, a me na mea i hanaia ma ka aina e, a me na mea e ae, na

mea maka e paa ai na mea hou, a me na mea ulu ma ka aina e a laweia mai iloko o keia Aupuni ma ke ano ku e i na olelo o keia Mokuna, e haoia ia waiwai, a e kuaiia'ku no ke Aupuni, e like me ka olelo ma ka Apana elima o keia Kanawai, a me ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 17. Ina lawe mai ka moku kahiki, a me ka moku maoli i kekahi mea iloko o keia Aupuni me ka manao e pale ae i na olelo o keia Kanawai no ke dute; a mahope iho paha o ka hiki ana mai, ua pale io i ke Kanawai, e manaoia ia moku he pale dute, a nolaila, e hoopaaia ia, a e hoohewaia, a e kuaiia'ku no ke Aupuni, e like me ka olelo ma kela pauku maluna.

PAUKU 18. O na palapala wahahee a pau i haawiia ma ka Hale dute, e hoakaka hewa ana i ka nui o ka waiwai i hooiliia mai, a kau hewa paha i ke kumu lilo, e manaoia ia he kolohe, a e lilo wale mai ia, a e kuaiia'ku no ke Aupuni.

PAUKU 19. O na'lii moku a pau, a me na Kapena, a me ka mea nona ka moku, a ia ia ka olelo, a me kela mea keia mea e ae, i pili i ka hana o ka hoouka ana mai, a me ka hookomo ana mai, a me ka hoopae ana iuka nei i kekahi mea kuai, a i kekahi mea e ae mai ka aina e mai, me ka uku ole i ke dute no ia mea, e like me ka olelo o keia Mokuna, e manaoia kela kanaka, he mea pale dute, a e pili no ia ia na eha, a me na uku pili i oleloia ma ke Kanawai no ka hewa.

PAUKU 20. O kela moku keia moku i hookomoia iloko o kekahi awa o keia Aupuni, a haalele wale me ka loaa ole o ka Palapala hookuu moku e like me na olelo o keia Kanawai, e manaoia kela moku, he moku hoopunipuni, a e hooukuia ke Kapena i elima haneri dala, a i mea e kaa ai, hiki no i ke Kuhina Waiwai ke kauoha ae, a e hoopaaia, a e hoohewaia, e ka Ahalunakanawai.

PAUKU 21. Aole e manaoia ua papa kekahi olelo o keia Mokuna i ka hookuu wale ana maloko o keia Aupuni i na kanaka maoli o ka Moi, a me na mea i hookupaia. Aole hoi e manao i ko ke Kiaaina ae ana ia mea.

HAAWINA 4.

PAPA HOAKAKA I NA DUTE A ME NA KOINA, A ME KA LILO I PILI I KA MOKUNA MUA O KA APANA EKOLU.

PAUKU 1. Mamua o ka hooloili hou ana i na Kuikahi, e like wale no na dute ma na Hale dute, maluna o na waiwai a pau i hooukaia mai e kuai a e hoopau paha ma keia Aupuni elima hapahaneri o ke kumu lilo i ke kuai ana, a me ka lilo i kahi e, oia ka mea koi aku a loaa mai; ua noa nae na mea i oleloia pela ma keia Mokuna. A ma na wahi a pau i koiia na dute ma na hapahaneri, e heluia ia e like me keia kumu.

PAUKU 2. A hiki i ka manawa e hooloili hou ia'i na Kuikahi a pono, alaila, e hoike mai ke Kuhina Waiwai i ka Moi imua o ka Ahakukakuka Malu, i na mea ana e manao ai, he mea hoopau, a hooki loa hoi i ka hoouka ana mai i ka rama, a me na mea e ona'i. Ma ka nui o ka dute e hoole ai, ma ka hai ana aku paha i ke kapu maoli, a nolaila, lilo wale; a ina ae mai ka Moi i kela olelo ma ka Ahakukakuka Malu, a hai aku hoi ma ka Palapala i kauia ka inoa o ka Moi, a me ka inoa pu o ke Kuhina Waiwai i hoike, alaila, e lilo no ia olelo i Kanawai maoli; e haiia'ku nae ma ka olelo hoolaha ka la e kau ai. I kela manawa, aole mamua aku, e hooki ke Kuhina Kalaiaina i ka haawi hou ana i na Palapala ae i ke kuai nui ana, a me ke kuai liilii ana i ka rama, e like me ka olelo maloko o ka Pauku umi, o ka Haawina elua, o ka Mokuna elua o ka Apana akahi o keia Kanawai.

PAUKU 3. Mamua o ka haawi ana i ka Palapala hookuu moku, e like me ka olelo iloko o keia Mokuna, e koiia'ku a loaa mai ma kona awa i komo ai keia mau uku no ka Hale dute; a o kekahi paha o ia mau mea, e like me ka mea ku i na hana i hanaia'ku ai; penei,

1. No ka holo ana o ka Luna nana mai, elima dala. Ina i paa maluna o ka moku, he umi dala no ka la. No ka Palapala hoole mai i ka wa e holo ai ka moku, ina kiiia mai, elima dala.

2. No ka Pailota i ke komo ana i na awa, kahi i hemahema ke Pailota ole, hookahi kapuai o ke komo ana o ka moku, hookahi dala.

3. No ka Pailota i ka puka ana iwaho o na awa, kahi i hemahema, ke Pailota ole, hookahi kapuai o ke komo ana o ka moku, hookahi dala.

4. No ke alakai ana i ka moku i kahi e ku ai mawaho o ke awa o Honolulu i manao ole e komo, ua kau nae ka hoailona no ka Pailota, ina aole i ae aku ka noho ana o ka Pailota maluna mamua

o na hora he iwakaluakumamaha, he umi dala; aka, ina i oi aku kona paa ana maluna, mamua o ia mau hora, alaila, elima dala ka uku no ka la, a pela no, no kela la keia la. Ina aole hooku ka Pailota i ka moku, hookahi dala ka uku no ka Palapala hoole mai. Aka, ina komo mai ua moku la mahope iloko o ke awa, alaila, aole e manaoia keia mau dala, no ka mea, ua helu pu ia no me ke dala o ke kapuawai i oleloia maluna.

5. No ka holo ana o ka Pailota ma Lahaina i ka Palapala hoole mai, a e lawe i na hae, a me na poo Kanawai, hookahi dala. Ina nana e hooku i ka moku, hookahi dala hou, a ina paa hou aku, elua dala o ka la.

6. No kela Palapala keia Palapala waiwai i pai hoailonaia a haawiia mai i ka Luna o ke awa i ke komo ana mai, hookahi dala.

7. No ka Palapala hookomo waiwai, a me ka hoailona pai, kanalima keneta.

8. No ka Palapala ae i ka hookuu waiwai ma ke awa komo, a ma kahi e ae, a me ka hoailona pai, kanalima keneta.

9. No ka Palapala hookomo waiwai maalo, a me ka hoailona pai, kanalima keneta.

10. No ka Palapala ae i ka hoouka mai kekahi moku i kekahi moku, a me ka hoailona pai, he kanalima keneta.

11. No ke kau ana o na Hope luna dute i ko lakou inoa ma ka Palapala ae i ka hoopae ana mai i ka waiwai, a me na Palapala hookuu moku, ma na wahi e ae, aole ma na awa komo, hookahi dala.

12. No ka hoailona pai, a no ka Palapala hoopaa, i mea e oiaio ai ka hookaa ana i na dute; ke hoomaluia na dute pela, kanalima keneta.

13. Ina manao ka Luna dute he mea pono, a hoonoho oia i Luna maluna o ka moku i mea kiai, e malama mai ka moku ia ia i ka ai, a e uku mai no hoi ia ia oi ai oia e noho ana maluna, ekolu dala o ka la, oia ka nui.

14. O ka waiwai kahiki i hoouka hou ia'ku iwaho o ke Aupuni, hookahi hapahaneri.

15. No ka Palapala ae i na okohola e kuai, a o ka olelo hoohiki, a me ka hoailona pai kekahi, hookahi dala.

16. Ina i oi aku ke kuai ana, a me ka hoolimalima ana i ka waiwai o na okohola mamua o na haneri dala elua, elima hapahaneri ke dute ma ia waiwai a pau.

17. No ka Palapala hookuu moku ma ke awa komo, a me ka hoailona pai, hookahi dala.

18. No ka Palapala waiwai hoouka aku, a me ka hoailona pai, hookahi dala.

19. No na moku okohola i komo mai iloko o ke awa o Honolulu, e uku lakou no ke awa, eono keneta no ke tona hookahi, e hoolaweia nae ka uku o ke ku moku ana ma Lahaina mailoko aku o ka uku nui ana ma Honolulu.

20. No na mouo, elua dala.

21. No na moku i komo i ke awa o Honolulu e kuai, e uku mai lakou; penei,

No ke awa, iwakalua keneta no ka tona hookahi o na tona a pau o ka moku. No na mouo, elua dala.

22. O na moku a pau i ku ma ke awa o Lahaina, ina he moku kuai oia, ina he moku okohola oia no, ina e kuai ana, a ina o ka ai maka wale no kona makemake, e uku mai no oia i ka Luna dute no kela pono i loaa aku ia lakou, i umi dala. No ka malamalama ma ia awa, hookahi dala.

23. No na moku apulu e paa nei i na huapo ma Honolulu, a e ku wale ana paha ma ke awa, ina i uuku iho ka moku ina haneri tona elua, he kanahikukumamalima dala, a ina i oi aku ka nui mamua o ia, alaila, he haneri dala ka uku, pela e uku ai i kela makahiki keia makahiki, a e hiki no ke ohi noloko mai o na moku, a i ole ia, noloko mai o ka waiwai e ae o ka mea nona ka moku.

24. Ina komo mai ka moku kahiki iloko o kekahi awa o keia Aupuni, a loaa ka Palapala ae i ka holo ana i kekahi awa; ina hoi hou mai kela moku i ke awa mua, aole ia e uku no ka mea e, no ka Pailota wale no.

25. O na moku kalepa a me na moku okohola, e uku hou mai no lakou i na manawa a pau a lakou e hoi hou mai ai mai kahiki mai.

26. Ina hoikeia mai i ke Kuhina Waiwai ke kumu e hoihoi aku ai, a hoemi ai paha i ka uku o ke awa, a me na dala e ae i oleloia, hiki no ia ia ke hana, ina manao oia ua ku pono ia i ke aloha no ka holo ana mai o ka moku iloko o ka pilikia no ka ino, a no ka make ana o na'lii moku, a o na kanaka paha, a ua hahaiia paha e na enemi, aole nae ka uku o ka pailota, a me ka mea nana mai.

27. No ka hana a ka Luna dute i ka nana ana, a me ka hai kumu waiwai o ka moku i ino, a me ka huli ana i ka moku i maopopo ka nui o ka hewa i loaa i ka ino o ka moana, a i ka hihia ana i kekahi moku, a i ka nana ana, a me ka hai kumu i ka waiwai i hoopakeleia, he umi dala ke pau ka hana i ka la hookahi, a i ole, elima dala o ka la no na la hou aku a pau, a pela no e ukuia'i ka poe hoomohala ana e koho ai.

28. No ka Palapala ae a ke Kiaaina a o ka Luna awa paha no ka hookuu ana mai i ka haole luina, a me ka hoailona pai, kanalima keneta.

29. No ka Palapala hoopaa a na luina i hookuu ia, a me ka hoailona pai, he hapalua.

30. No ka hoailona pai ma ka Pepa e nonoi ana i ke Kiaaina e holo na luina, a o na kanaka e ae paha ma na moku kahiki, e like me ka olelo ma ka Pauku elua o ka Haawina ekolu o ka Mokuna eha o ka Apana mua, kanalima keneta.

31. No ka Palapala hoopaa e holo ai na luina, a me na kanaka e ae, a kauia ka hoailona pai, kanalima keneta.

32. No ka ae ana a ke Kiaaina ma ka palapala e holo na luina, a me na kanaka e ae, he kanalima keneta.

33. Penei hoi e ukuia'i ka Luna dute, a me na Hope ona no na leta e haawiia mai ia lakou e like me ka mea i hoakakaia ma ka Pauku eiwa o ka Haawina eha o ka Mokuna eono o ka Apana mua o keia Kanawai.

1. No na leta pakahi a pau i palapalaia iloko o keia Aupuni a hoounaia iloko o ka Eka Leta o ke Aupuni, mai kekahi Hale Leta i kekahi Hale Leta, eono keneta.

2. No na leta pakahi a pau i hooukaia i kekahi Hale Leta, a hoouka hou ia i kekahi, eono keneta no kela hoouka ana keia hoouka ana.

3. Ina elua pepa iloko o ka leta, a keu aku paha, eono keneta no kela pepa keia pepa.

4. Ina hookahi auneke ke kaumaha, he hapaha, no kela hoouka ana keia hoouka ana.

5. No na leta pakahi a pau i laweia mai iloko o keia Aupuni, mai na aina e mai, ina haawiia kela leta i ka mea nana ia, ma ka Hale leta o ke awa i ku ai ka moku, eono keneta. Ina hooukaia i kahi e, eono no keneta hou aku.

6. O na leta, a me na ope a pau i hoonoaia e ka Moi, a me na Kuhina ona, a me na Kiaaina o na Mokupuni, a me na Luna leta a e kekahi o lakou, aole no e uku ia mea.

34. O ke koina a me ka uku i pili i ka lele ana mai iuka nei o na haole ee moku i oleloia ma ka Haawina akahi o ka Mokuna elima o ka Apana mua o keia Kanawai; penei,

1. No ke Kanikela kahiki, a no ka Luna kuai no kona hooiaio ana i ka palapala hoomalu, elua dala. A pela no ka uku ana i keia Aupuni, ina haawi ke Kanikela Hawaii ma ka aina e, i palapala hoomalu, a hooiaioia maanei e ke Kuhina no ko na aina e.

2. Ka ae ana a ke Kiaaina i kela palapala hoomalu mamua o ka hoouka ana mai i ka waiwai o ke kino, hookahi dala.

3. No ka ae ana a ka Luna dute e hoouka mai i ka waiwai o ke kino, hookahi dala.

HAAWINA 5.

PAPA HOAKAKA I NA UKU I PILI I KA MOKUNA AKAHI O KA APANA EKOLU.

PAUKU 1. Eia ka hoakaka ana i ka uku o na Luna hana i ka hana i hoakakaia ma keia Mokuna, a me na Mokuna e ae o keia Kanawai i pili ke ano iloko, aole hoi e oi aku ka uku mamua o na mea i hoakakaia; penei,

No ka Luna dute nui, he uku makahiki hookahi tausani elima haneri dala; e uku ia hoi ma na hapaha o ka makahiki, a pinepine ae paha, ke manao ke Kuhina Waiwai pela; mahope nae o ka palapala a ka mea nana helu e hoakaka ana, ua koe kekahi mahope iho o ka hoolawe ana i kana aie a pau i ka waihona waiwai.

No na Hope luna dute ma na awa komo a puka, na mea hoi a ka Luna dute nui i hoonoho ai, aole hoi ma Honolulu, no na mea kekahi ma na wahi e ae a pau i hoonohoia i luna dute, he mau hapahaneri e like me ka olelo a ka Luna nui e hooholo ai me lakou, aole nae e oi aku mamua o na hapahaneri he umi o na dala a pau e lilo mai ana i ke Aupuni ma na awa a pau; ina nae i loaa io ia lakou a haawi mai iloko o ka lima o ka Luna nui i na dala a pau a lakou i olelo ai, a hana hoi maloko o ka malama hookahi.

No na Luna nana mai ma na awa ke hoemi ole ia ma ka olelo mamua me na Kiaaina nana lakou i hoonoho, o ka uku a pau i loaa mai no ka lakou hana.

No na pailota ma na awa a pau i manaoia e hoonoho i ka pailota, ke hoemi ole ia i ka olelo ana me na Kiaaina nana lakou e hoonoho, o na dala pailota a pau i koiia no ke alakai ana, a me ka hoopaa ana, a me ke kuhikuhi ana i wahi e ku ai.

O na Hope luna dute o na awa a pau ma kahi e ae, aole ma Honolulu, a me na mea malalo iho o lakou ma na wahi e aku, ina aole hooemiia i ka olelo pu ana me ke Kuhina Waiwai, e loaa ia lakou na dala a pau i loaa no na leta, a me na ope a ko lakou mau lima e lawelawe ai.

HAAWINA 6.

NO KA HOIKE ANA O NA LUNA I OLELOIA MA KA MOKUNA AKAHI, APANA EKOLU.

PAUKU 1. I ka hooholo ana o ka Luna dute nui i ka olelo no ka uku o na Hope luna, e loaa no ia ia ka ae a ke Kuhina Waiwai i mea e ko ai. I na Monede mua o Ianuari, Aperila, Iulai, a me Okatoba, i kela makahiki keia makahiki, e haawi oia iloko o ka li-

ma o ke Kuhina Waiwai, i na dala a pau e waiho ana ma kona mau lima ia mau la, ke dala hoi i pili i ke Aupuni, ma kana hana, a ma ka kona mau Luna iho, i hoonohoia ma na awa a keia Kanawai i olelo ai. E haawi mai no hoi oia i elua palapala like, e hoakaka ana i ka nui o ka waiwai i laweia mai iloko o keia Aupuni e kuai, a hoopau iloko o keia Aupuni, a me ka waiwai i hooukaia mai i mea hoouka hou aku, a me ka waiwai i hoopakeleia i ka dute. E hoike mai no hoi i ka nui o na leta kahiki, a me na ope i waihoia ma na Hale leta, a me ka nui o na leta kamaaina, a me na ope; a me ka nui o ke dala loaa mai; i ka nui o na moku kahiki a na pailota i hookele mai iloko o na awa, a me ka nui o ke dala loaa mai; i ka nui o na luina haole i hookuuia mai, a me ka nui o na luina kanaka maoli i holo aku ma na awa komo a pau, a me ka nui o ke dala pili i keia mau mea. E hoakaka pono no hoi oia i na hapahaneri ana i olelo pu ai me na Hope ona; a ina i ka nana pono ana, ua ku like ke dala ana i haawi ai i ke Kuhina Waiwai i ka helu ana ma na palapala hoike, alaila, e kakau ke Kuhina Waiwai i kona inoa ma kekahi o ia mau palapala i mea e hoakaka ai i ke kaa ana o na mea a pau i ku pono i ka Luna dute ke hookaa ma kona waihona.

Pauku 2. I mea e hiki ai ka Luna dute nui ke hoike pono mai e like me ka olelo ma kela Pauku maluna, he mea pono i na Hope luna ona e haawi ae ia ia i kela hapaha keia hapaha o ka makahiki i na la i oleloia, a mamua paha, i palapala hoike no na mea a pau i oleloia maluna, na mea hoi i pili i kekahi Mokupuni a me kekahi Mokupuni; a nolaila, e hiki no i na Kiaaina e koiako aku i kela hoike ana.

MOKUNA 2.

NO KA AUHAU ANA MAUKA NEI.

Pauku 1. Na na Kiaaina e hooponopono i ka hoiliili ana i ka auhau i oleloia ma keia Mokuna, a e haawi mai lakou ia waiwai a pau i ke Kuhina Waiwai, no ke Aupuni. No ia mea, e hoonohonoho lakou i Lunaauhau ma kela wahi keia wahi i oleloia ma ka Pauku i pili mai i keia, a hiki no hoi i na Kiaaina e like me ko lakou manao ke hoopau i ka noho ana o na Luna, ina paha e hoopii mai ke Kuhina Waiwai, a o kekahi kanaka paha no ka hoopilikia ia.

Pauku 2. I pololei ka auhau ana, e maheleia ka Mokupuni o Hawaii penei,

1. Kona. 2. Kau. 3. Hilo a me Puna. 4. Hamakua. 5. Kohala.

E maheleia hoi o Maui penei,

1. Kahakuloa a me Kaanapali.
2. Lahaina, Olowalu, a me Ukumehame.
3. Mai Waikapu a Waihee, a mai Hamakuapoko a Kula.
4. Honuaula.
5. Hamakualoa, Koolau, Hana, Kipahulu, Kaupo a me Kahikinui.
6. Ka Mokupuni okoa o Molokai.
7. Ka Mokupuni okoa o Lanai.

E maheleia hoi ka Mokupuni o Oahu penei,

1. Ewa, Honolulu a me Waikiki.
2. Koolaupoko. 3. Koolauloa. 4. Waialua. 5. Waianae.

E maheleia hoi ka Mokupuni o Kauai penei,

1. Kona. 2. Haalelea. 3. Koolau. 4. Puna.
5. Mai Wahiawa a Kipu. 6. Niihau.

Pauku 3. E hoike na Lunaauhau i na Kiaaina i ka pono o ka lakou hana ana i ka auhau, e like me ka olelo ma ke Kanawai, a e malama kaawale ia keia auhau, kaawale hoi ke dala i loaa no na palapala ae, a me na koina, a me ke dala loaa wale, a me ke dala uku, a me ke dala hoopai i oleloia ma na Kanawai.

I kela hapaha keia hapaha o ka makahiki, e hoike mai na Lunaauhau i na Kiaaina i ka lakou i hana'i a e haawi mai hoi i ke dala a pau a lakou i hoiliili ai no ke Aupuni. O ka mea nana helu o ka waihona dala, i kona nana ana i ka palapala hoike a na Kiaaina, e ike auanei oia i ka pololei, a me ka pono o na Lunaauhau, i ko lakou hoiliili ana, a me ko lakou haawi mai i ke dala auhau o ke Aupuni. I kela makahiki, keia makahiki, e hoike mai ke Kuhina Waiwai i ka Moi imua o ka Poe Kukakuka Malu i ka hope o keia nana helu ana.

Pauku 4. I kela makahiki, keia makahiki, na ka Moi e kauoha aku, a e waihoia imua o ka Poe Ahaolelo ka papa auhau no na wahi i maheleia maluna, a ma ia papa e kakauia ka inoa o na kanaka a pau i ku pono i ka auhau o kela wahi keia wahi, a me ke ano, a me ka nui o ka waiwai o kela mea keia mea i ku pono ke auhau iho. A aponoia kela papa auhau e ka Poe Ahaolelo, alaila, e haawi aku ke Kuhina Waiwai ia papa i na Kiaaina a pau, a e haawi pu aku no hoi i ka olelo ao no ke ano o ka hoiliili ana i ka Auhau, a e like me ia olelo, pela no e ao aku ai na Kiaaina i na Lunaauhau.

Pauku 5. O ka papa auhau i waihoia imua o ka Ahaolelo mamuli o ka ka Moi kauoha, aole e oi aku ka auhau ana ma ia papa mamua o na mea i oleloia maloko o keia Mokuna. Eia hoi;

HAAWINA 1.

NO KA AUHAU KINO.

PAUKU 1. I kela makahiki keia makahiki, e auhauia na kanaka a pau e noho ana malalo o ka malu o ka Moi, ke hookuu ole ia lakou ma kekahi Kanawai, na kane hoi i loaa na makahiki he iwakalua mai ko lakou hanau ana mai, hookahi dala; he mea ia e kokua ai i ke Aupuni.

O na wahine i loaa ia mau makahiki ke hookuu ole ia hoi ma kekahi Kanawai, e auhauia lakou a pau, pakahi lakou i ka hapalua.

O na keikikane a pau i hala na makahiki he umikumamalima mai ka hanau ana, aole hoi i hiki i ka iwakalua, e auhauia lakou a pau, pakahi lakou o ka hapalua.

O na kaikamahine a pau iwaena o ia mau makahiki, e auhauia lakou i hapaha; e hiki no nae ke kuu wale aku i na elemakule, a me na luwahine nawaliwali, a me na kaikamahine e noho ana me ko lakou mau makua.

HAAWINA 2.

NO KA AUHAU AINA.

PAUKU 1. E auhauia na ili a pau loa, mai Hawaii a Kauai, ma kahi i maopopo ka ili; penei,

Ili nui, . . .	Helu 1, elima dala.	($5,00.)
Ili uuku iho,	Helu 2, ekolu dala.	($3,00.)
Ili uuku loa,	Helu 3, hookahi dala a me ka hapalua.	($1,50.)

Ma kahi i maheleia ka aina i Ahapuaa wale no, aole i akaka ka ili, malaila e auhau Ahapuaa wale no; penei,

Ahupuaa nui, . . .	Helu 1, umi dala.	($10,00.)
Ahupuaa uuku iho,	Helu 2, elima dala.	($5,00.)
Ahapuaa uuku loa,	Helu 3, ekolu dala.	($3,00.)

E pono nae i na Lunaauhau ke naha i ka nui o na kanaka o ka aina, a me ka lako, aole ma ka nui o ka aina wale no, a i nui ka aina a lako ole, pono e hoemiia ka auhau.

PAUKU 2. O na hale, a me na pahale a pau i komo ole iloko o ka aina maoli, a ua kukuluia maloko o na kulanakauhale, e auhauia no lakou a pau i mea e kokua ai i ke Aupuni, ma na hapahaneri o na dala maloko e auhau ai; e like hoi ka nui o ka auhau ana me ka nui o ka pilikia o ke Aupuni no ia makahiki. Aole nae e pili keia auhau i na hoaaina, a me na lopa i hana mau ma ka aina, aka, ua kukulu i ko lakou hale ma kahi e.

PAUKU 3. O na aina i hoolimalimaia, na ke Aupuni aku, e like me ka olelo ma ka Mokuna ehiku o ka Apana akahi o keia Kanawai, a uku makahiki mai, aole ia e auhau hou ia'ku, aka, ina uku mua ke kanaka, a nolaila, hoolilo aku ke Aupuni i ka aina ia ia no ka wa e ola ana, a no kekahi mau makahiki paha, e auhauia no kela mau aina, ke papa ole na palapala hoolimalima.

PAUKU 4. Aole e auhau iki ia na aina i hooliloia i na kanaka ma ka palapala sila nui ma ke ano alodio, a hala na makahiki he iwakalua.

PAUKU 5. I kela makahiki keia makahiki pono i kela kanaka keia kanaka mea pa, a mea pahale, o na kanaka maoli a me na haoli hoohiki, a me na lahui e, ina aole i hoonoaia ko lakou wahi i ka auhau ma keia Mokuna, pono ia lakou a pau ke hoike mai i ke Kiaaina o ia Mokupuni i ka nui o ke dala iloko o ia waiwai, i ka manao o ka mea nona kahi, mamua o ka la hope o Dekemaba e hoike ai, a i ole e hoikeia mai pela, alaila, na ke Kiaaina e koho i na dala maloko i ku pono i ka auhau, a e paa no ia koho ana.

HAAWINA 3.

NO KA AUHAU HANA.

PAUKU 1. O ka auhau hana i oleloia malalo e pili ia i na kanaka maoli wale no i hanau i na makuwahine Hawaii, na mea hoi malalo o ka Moi. Ua pili i na hoaaina o na haku, a me na lopa, a me na kanaka e ae i loaa ole ka paahana, a me ka oihana ike paha. O na kanaka i loaa ka aina ma ke ano alodio, a mahi iho, a me na kanaka e ae i mareia, a loaa na keiki ekolu e ola ana, aole lakou e auhauia i ka hana o ke alii, aole hoi na mea elemakule nawaliwali.

PAUKU 2. No ka hana, e maheleia ka makahiki i umikumamakolu mahina, a o na hebedoma mua elua o kela malama keia malama oia na hebedoma hana i ka hana o ke Aupuni.

PAUKU 3. E hoomakaia ka Monede mua o Ianuari i kela makahiki keia makahiki, a i ka hebedoma mua, o ka poe a pau i ku i ka auhau hana, e hana no lakou i ka hana a na 'lii i ka poalua a me ka poakolu o ia hebedoma; a hiki i ka poalima o ia hebedoma, alaila, o ka poe mea aina e noho ana malalo o na haku e hana lakou no ko lakou mau hakuaina; a o na kanaka aina ole, e hana lakou no ke Alii. A hiki i ka poalima o ia hebedoma, alaila, e hana na kanaka a pau i ku i ka hana no na 'lii. O ke Kolu a me ka ha o ka hebedoma, aohe hana.

PAUKU 4. Pono i na Kiaaina ke hoolilo i na Lunaauhau i luna no ka hana o ke Alii ma ko lakou wahi, a i ole ia, e hoonoho i kanaka e, e like me ko lakou manao he pono, a na lakou e malama i ka hana a ke Alii, ma kela moku keia moku auhau i oleloia maloko o keia Mokuna, a na ia mau Luna e kuhikuhi a malama i ka hana i haawiia, e like hoi me na olelo ao a na Kiaaina. Aole nae e hiki ke hoohana i ke kanaka ma kahi loihi aku i na mile elima, oia ka loihi loa; aka, ina hele aku ke kanaka i kona wahi e hele ai, hiki no ke hoohana ia ia ma kona wahi e noho ana, ke hiki aku i na la hana o ke Alii.

PAUKU 5. I ka Monede mamua o na la hana o ka hebedoma, e pono i ka Luna ke hoouna aku i ke kahea, nana e kukala i ke ano, a me kahi o ka hana o ka hebedoma. A i kakahiaka nui o na la hana, e kukulu na Luna i ka lepa keokeo, a e ku no ia a hiki i ka hiku o ka hora; alaila, e hina iki ka lepa, i hoailona no ka hoomaka ana i ka hana. A i ka hora umikumamalua, e hina hou ka lepa no ka hapalua o ka hora, i manawa e ai ai ka aina awakea, a hapai hou ia, hoomaka hou i ka hana, a hiki i ke kolu o ka hora, hina ka lepa, a pau ka hana o ia la. Aka, ina i manao ka Luna e hoopau i ka hana i kakahiaka no ke anu, pono no, a e like me ka hoopanee i ka hoomaka ana i kakahiaka, pela e hoopanee ai i ka hoopau ana i ke ahiahi.

PAUKU 6. I ka hina ana o ka lepa i ke kolu o ka hora, alaila, e hoakaka ka Luna i ka hana o kakahiaka; a e hoakaka no hoi i na Kanawai i haawiia ia ia ka hai aku i na kanaka.

PAUKU 7. Ina hiki mai ke kanaka hana, mahope o ka hina ana o ka lepa i ka hiku o ka hora, he hapaumi ka uku; ina hiki mai mahope o ka hina ana o ka lepa i ka aina awakea, he hapawalu ka uku; ina hiki ole mai, he hapaha ka uku, no kela la keia la a ke kanaka e hana ole ai.

PAUKU 8. Hiki no i ka Luna hana ke hoouku i ke kanaka hana no ka molowa, a me ka palauolelo ma ke koele, aole nae i oe aku ka uku mamua o ka hapaha.

PAUKU 9. Ina hana ino ke kanaka a hoohaunaele ma ke koele e hiki no i ka Luna hana ke olelo i ka makai, a nana na e hopu i ke kanaka hewa, a lawe ia ia imua o ka Lunakanawai, a ina aole kumu pono no ka hewa o ke kanaka, e hoohewa ka Lunakanawai ia ia e hana ma ke ano paahao, i na la elima a oi aku paha, a hiki i ka umi, e like me kona manao he pono.

PAUKU 10. E hiki no i kela kanaka keia kanaka hana, ke kuuia,

e uku nae oia i ka Luna hana, a i ole ia, i ka Lunaauhau paha o ia wahi, a i ka Hakuaina paha, ina nana ka hana, i hapawalu no ka la hana hookahi; mamua o ka la hana e uku ai.

PAUKU 11. O ke kanaka ku pono i ka auhau hana, ina hoolimalima ia e hana no kekahi, alaila, ina aole makemake ka mea ia ia ka hana e hookuu i ke kanaka mai kana hana aku, alaila, pono no i ka mea nana ka hana e uku aku i ka Lunaauhau o ia wahi, e like me ka olelo maluna, a e hoolawe hoi ia dala noloko mai o ke dala ana i olelo mua ai e haawi i ke kanaka hana. Hiki no i na Kiaaina ke auhau i na kane a pau o ko lakou mau Mokupuni i mau la hana ma ke alanui, aole nae e oi aku mamua o na la he umikumamalua o ka makahiki hookahi, a e hiki no ke pani i ka hapawalu, e like me ka olelo ma ka Pauku 10 o keia Haawina.

HAAWINA 4.

NO KA WAIWAI AUHAU, A ME KA AUHAU WAIWAI.

PAUKU 1. I mea e pono ai ke Aupuni, pono no ke auhauia ka waiwai lewa a pau i oleloia iloko o keia Haawina, ka waiwai hoi a na kanaka maoli, a me na haole hoohiki, a me na lahui e i loaa, a me ka poe i loaa ole ke kuleana hale; aole nae na kakaolelo o na aina e i aeia e noho maanei, aole ko lakou poe, a me ko lakou kanaka o ka aina e mai, e like me ka olelo ma ka Apana elua o keia Kanawai. Aole nae na misionari Kristiano a pau, a me na kumu kanaka maoli i hoonohoia e ke Kuhina Aopalapala, e auhauia hoi kela mau waiwai ma na hapahaneri o na dala maloko ke kuai koke ia.

PAUKU 2. Mamua aku o ka la hope o Dekemaba o kela makahiki keia makahiki, he pono i na mea hale o keia Aupuni, ke hookuu ole ia lakou i ka auhau, e haawi i ke Kiaaina o ko lakou wahi i noho ai, i palapala hoakaka i ka waiwai o ko lakou hale, a me ka nui o ke dala iloko o ia waiwai, ina kuai pono ia, a na kekahi Luna o ia wahi, a i ole ia, o kekahi kanaka kaulana no kona pono e kau i kona inoa hooiaio i kela palapala. A pela no na mea bipi, lio, miula, hoki, popoki, a me ka ilio, e hoike ai i na Kiaaina o ko lakou wahi i noho ai, mamua o ka la hope o Dekemaba o kela makahiki keia makahiki, i ka nui o ia mau mea ia lakou, a me ka inoa hooiaio e like me ka olelo maluna.

PAUKU 3. Mamua o ka la hope o Ianuari o kela makahiki keia makahiki, e hoike mai na Kiaaina i ka Moi, mailoko mai o ke Ku-

hina Waiwai i ka inoa o na kanaka mea hale a pau, ma ko lakou mau Mokupuni; a me ka nui o ke dala maloko o ka waiwai o kela mea kela mea i hooiaioia, a me ka inoa o na mea holoholona a pau i oleloia ma kela Pauku maluna, a me ka nui o na mea i hooiaioia. A ina he mea waiwai hale, a mea holoholona i oleloia maluna, a hoike ole oia, a hoole maoli paha, aole e haawi i ke Kiaaina i ka palapala hooiaioia, alaila, na ke Kiaaina e haawi mai i ka Moi, mailoko mai o ke Kuhina Waiwai i ka nui o ia mau mea i kona manao wale ana, a me kona noonoo maikai ana, a o kela manao ona ina he nui, a ina he uuku, ua paa no ia, a oia hoi ke kumu e auhau ai.

PAUKU 4. A kauoha aku ka Moi i ke Kuhina Waiwai, alaila, e hoomakaukau oia i ka papa auhau ku pono, no na aina a pau e like me ke kumu i hoakakaia maluna, a no ka waiwai lewa e like me ka olelo malalo, a e hoike oia i ua palapala la i ka Poe Ahaolelo.

PAUKU 5. No na kahiko hale i hanaia ma ka aina e, a oi aku mamua o ka haneri dala hookahi, e hiki no ke auhau i elua hapahaneri i mea e kokua ai i ke Aupuni.

PAUKU 6. O na mea e kahiko ai ka hale a pau i hanaia ma Hawaii nei, a oi aku ka nui o ke dala maloko, mamua o ka haneri dala hookahi, e hiki no ke auhauia i hookahi hapahaneri i mea e kokua ai i ke Aupuni.

PAUKU 7. O na lio a pau i hoohana ole ia i mea kauo mau a i mea halihali waiwai, e auhauia i hapalua. O na miula, a me na hoki a pau i hoohana ole ia pela, e auhauia i hapaha. Aole nae e auhauia na keiki a hala na makahiki elua, alaila, auhau.

PAUKU 8. O na bipikane a pau i hoohana ole ia, a me na bipiwahine a pau i malama ole ia ka waiu, e hiki no ke auhau ia lakou a pau, hookahi bipi i hapaha i mea e kokua ai i ke Aupuni, aole e auhau ia na keiki bipi a hala ka makahiki hookahi.

PAUKU 9. E auhauia na popoki a me na ilio a pau a na kanaka i mea kokua i ke Aupuni, pakahi lakou o ke dala hookahi, aka, o ka ilio i ao pono ia i ka hana, i ka malama hale, a me ka malama kao, a me na bipi, a ia mea aku ia mea aku, aole e auhauia; a pela no na popoki i malama ponoia no na hale papaa aole no e auhauia.

PAUKU 10. O ka waiwai e ae a pau loa, o ka mea paa, a me ka mea paa ole, o ka waiwai lewa, a me ka mea lewa ole, na mea hoi i hoakaka ole ia maluna, e hiki no ke auhau ia mau mea a pau, i elua hapahaneri i mea kokua i ke Aupuni, aole nae ko na hoaaina. a me na lopa, aole hoi ka waiwai i hooukaia mai mai ka aina e mai i mea kuai, i mea hoouka hou aku paha, a kupono ka dute

mamuli o ka olelo o ka Mokuna mua o keia Apana, a ua hookomoia i ka Hale dute, a ua uku ia dute, a i ka manawa o ka auhau ana, e waiho ana kela waiwai ma ka lima o ka mea hoouka mai, a i ka lima o kona waihona paha. Alaila ua noa ia waiwai, aole auhau.

PAUKU 11. Aole e auhauia ka waiwai o kekahi kanaka ke oi ole aku kona waiwai mamua o na haneri dala elua; ina ua mare pono ia oia, a elua ana keiki e ola ana i ka wa e auhau ai.

PAUKU 12. O na Kiaaina o na Mokupuni, a me na Konohiki i hana i ka hana o ke Aupuni malalo o ka Moi, a uku makahiki ia noloko mai o ka waiwai Aupuni, e manaoia no lakou ke dala auhau maluna o na kanaka i mea e pono ai ke Aupuni, e like me ka olelo o keia Mokuna, a kaa ko lakou uku makahiki. Nolaila, aole hiki ia lakou e like me ka wa kahiko ke auhau hou aku i na kanaka o ko lakou mau aina, a hooi aku mamua o ka olelo ana iloko o keia Kanawai. E hiki nae ia lakou ke koi aku i ko lakou hoaaina iho e hana i ka hana i kupono ia lakou, a e uku mai paha me ka lakou i ae like ai, no ka noho ana o ia mau kanaka ma ko lakou aina, a me ka lawaia ana ma ko lakou mau kai.

HAAWINA 5.

NO KE ANO O KA AUHAU ANA.

PAUKU 1. I ka la hope o Ianuari o kela makahiki keia makahiki, e hoike mai ke Kuhina Waiwai i ka Moi imua o ka Poe Kukakuka Malu, i mea e hoike hope aku ai i ka Poe Ahaolelo i puu pepa e hoakaka ana i ka nele, a me ka hemahema o ka waihona waiwai o ke Aupuni, a me ka nui o ke dala ana e manao ai ua ku pono i ko ke Aupuni hemahema no ia makahiki.

E hoike mai no hoi oia ma ka hoohalike ana i ka nui o ka waiwai ana e manao ai e loaa ma na dute maluna o ka waiwai o na aina e i laweia mai, e like me ka olelo ma ka Mokuna akahi o keia Apana; a pela no ma ka hoohalike ana e hoakaka mai oia i ka nui o ka loaa ma ka auhau aina, auhau hana, auhau kino i oleloia ma ka Haawina akahi, a me ka lua, ma na koina, a me na mea loaa wale i ke Aupuni i kekahi Oihana, a me kekahi. E hoike mai no hoi oia i ka nui o ke dala e pono ai ke Aupuni no ia makahiki, i ka nana like ana me ka makahiki mamua; e hoolaweia kela mailoko mai o keia, a o ke koena, a me na mea hou a ke Aupuni e manao ai e hana, a me na pilikia hou i ikeia, oia ka mea auhau hou maluna o ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, e auhau like hoi, ma-

muli o ka olelo i oleloia maluna. Ina aole koena, alaila, aole e auhauia ka waiwai, a ina he koena, oia koena wale no ke auhau, a e auhau hoi e like me ka palapala a na Kiaaina e hoike mai ai.

PAUKU 2. Eia hoi kekahi, e hoike no ke Kuhina Waiwai i ka Moi imua o ka Poe Kukakuka Malu i mea e haawi hope ai i ka Poe Ahaolelo i papa auhau i hoomakaukau hakahakaia, i hiki ke hookomo i ka olelo hoakaka i ke kumu auhau, a me ka nui o ka auhau ana. O kela hakahaka e kupono ana i kela inoa keia inoa, e kakauia malaila imua o ka Poe Kukakuka Malu, e like me ka mea i noonooia, a hooholoia e na hapakolu elua o ka Poe Kukakuka Malu a ae pono ia hoi e ka Moi. A pau ia i ka hanaia, alaila, e hoikeia ua papa auhau nei i ka Poe Ahaolelo, a aponoia e lakou, alaila, auhau. Penei ke ano o ka papa auhau no ka makahiki a ke Kuhina Waiwai e hoike ai,

PAPA AUHAU I MEA PONO AI KE AUPUNI NO KA MAKAHIKI I HOOMAKAIA I KA LA MUA O IANUARI, 18—.

Mokupuni o ———, *Moku o* ——

INOA.	KUMUAUHAU.	DALA I AUHAUIA.	

PAUKU 3. A aeia ka papa auhau e ka poe i kohoia e na makaainana, alaila, e kau ka Moi i kona inoa malalo, a me ke Kuhinanui, a na ke Kuhina Waiwai e hoouka aku i na Kiaaina, e hookaawaleia nae ka papa no kekahi moku, a me kekahi, a na na Lunaauhau e hoiliili i ke dala i mea e pono ai ka waihona dala o ke Alii.

PAUKU 4. Ina i auhauia ka aina e like me ka olelo ma keia Haawina, ina aole hookaa ka mea ia ia ka aina, a ina hoole maoli paha ia, alaila hiki no i ka Lunaauhau ke ohi a lawe i ka waiwai i loaa ia ia e waiho ana ma ia aina, aole nae e oi aku mamua o ka auhau i kaa ole; a i loaa ole ka waiwai e kaa ai, alaila, e hoike mai ka Lunaauhau i ke Kiaaina, a e hoike mai ke Kiaaina i ka Moi mailoko mai o ke Kuhina Waiwai, i ka nele o ua aina la i ka auhau. Ina hoikeia mai kekahi aina pela no na makahiki elua, alaila, e hoolaha aku ka Moi i ka olelo mailoko ae o ke Kuhina Waiwai, ma kekahi Nupepa hoi, i lohe na kanaka e kuai ana i ua aina la ke hiki aku i kekahi la, a kaa ole ka auhau ma ka Waihona dala. Ina hiki i ua la la a hele ole mai kekahi e hookaa i ka auhau, alaila, e ku dala aku ke Kuhina Waiwai i kela aina, i ka mea i oi aku kona koho ana; a e haawiia ka palapala hoolimalima i ka aina i ua kanaka la nana i koho no na makahiki elima, a na ia kanaka e uku i ka auhau no ia mau makahiki; aole nae e lilo loa ka aina.

PAUKU 5. Ina i auhauia ke kino o ke kanaka, a o kona waiwai paha, e like me ke kumuauhau a ma ke ano hoi i oleloia maluna, ina aole hookaa ke kanaka ia auhau, a hoole maoli paha, alaila, hiki no i ka Lunaauhau ke ohi a lawe i ka waiwai lewa i loaa ia ia ma ka aina, e like ka nui, me ka nui o ka auhau, a ina ohiia ka waiwai pela no ke kaa ole o ka auhau, e haawi ka Lunaauhau i kela waiwai i ohiia, i ke Kiaaina o ia Mokupuni i mea e pono ai ka waihona dala o ke Alii.

PAUKU 6. I ka wa e hoakaka aku ai ke Kuhina Waiwai i ka papa auhau i na Kiaaina, e ao aku no oia ia lakou i ka waiwai a ke Aupuni e lawe ai i mea e kaa ai ka auhau, a hai aku no hoi i ke kumukuai no ia waiwai ma ka waihona dala o ke Aupuni; ke hoohalikeia i ke dala, a ano okoa paha kekahi Mokupuni okoa kekahi Mokupuni, e like me ke ano o ke kuai ma ia Mokupuni ia manawa. Ma ka Ahakukakuka Malu e hooholo ai ka olelo no ke ana o ke kumukuai, mamuli nae o ka olelo a ke Kuhina Waiwai.

MOKUNA 3.

NO KE DALA KOINA O NA OIHANA, A ME KE DALA LOAA WALE, A ME KE KUMU LILO, A ME KA HOAIE, A ME KA UKU HAPAHANERI, A ME NA UKU E AE.

PAUKU 1. O ke Kuhina Kalaiaina, a me ke Kuhina no ko na aina e, a me ke Kuhina no ke Aopalapala, a me ke Kokua Lunakanawai, e hoike lakou a pau i ka Moi mai loko mai o ke Kuhina Waiwai no ke dala koina, loaa wale, kumu lilo, hoaie, a me ka uku hapahaneri a pau, i loaa ia lakou, a i na luna paha i pili i ka lakou Oihana e like me na olelo maloko o keia Kanawai hoonohonoho i na hana. Ma keia e hoopaaia'i na Kuhina mamuli o ka olelo kiekie o ka lakou Palapala Hoohilo, e like me ka mea i hoakakaia ma ke Kanawai i hoonohonoho ia lakou.

PAUKU 2. I kela hapaha keia hapaha o ka makahiki, e hoike lakou i ka mea nana helu o ka waihona dala, i papa hui no ia mau mea a pau, a me na palapala pu e akaka'i ka loaa ana, a me ka haawi hou ana aku, ma ko lakou hale hana, a me na lala, a me na wahi e ae ma na Mokupuni a pau, kahi e noho ana kekahi o ko lakou mau luna iho. O ka mea nana helu, e huli pono oia ia mau papa hoike a e hoohalike, a e hoike mai i ke Kuhina Waiwai i mea e ike ai ka Moi i ka waiwai, a me ke ano o kela Waihona, keia Waihona, i ka loaa, a me ka lilo o kela hapaha, keia hapaha o ka makahiki, a me kahi i puka, a me kahi i poho nui ai ka waiwai.

PAUKU 3. I mea e hiki pono ai ia hana ua kakauia keia mau olelo hoakaka i ke ana o ka uku ana i papa alakai i ka mea nana helu; penei,

---

HAAWINA 1.

OIHANA KALAIAINA

Mailoko mai o ka Waihona Kalaiaina e ukuia mai ke Aupuni mamuli o na olelo iloko o ka Apana mua o keia Kanawai no na hana i hanaia ma keia mau Waihona.

1. KE PAI PALAPALA O KE AUPUNI.

1. No ka Nupepa Polinesia, e like me ka olelo i ae ia i ke kau makahiki ana i ka inoa—no na nupepa i kuai hiliiia—a no na buke nupepa i humuia; no keia mau mea e uku ka Puuku e like me ka olelo ao, mai ka Waihona Kalaiaina aku.

2. No ke pai ana i na inoa o na mea i hookipaia ma na Hotela, no ke pai ana i ka olelo hoakaka i na kane, a me na wahine i okiia, a hoi hou ia paha; no ke pai ana o na olelo no ka waiwai, na mea i oleloia ma keia Kanawai, na ka mea i hoopomaikaiia e uku; no ke pai ana i na olelo kanawai i oleloia ma ka Apana elima o keia Kanawai na ia palapala e hoakaka i ka mea nana e uku; no ke pai ana i na olelo hoolaha a na Ahahookolokolo, e like me ka mea i oleloia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, na kela palapala e hoakaka i ka mea nana e uku; penei e uku ai, Aole hookahi uku ana e emi mai i ke dala hookahi. Ina oi aku ka olelo i paiia mamua o na lalani eha, alaila, he hapaha ka uku no kela lalani keia lalani no ke pai mua ana, a ina pai hou, he hapaumi ko ka lalani.

3. No na olelo a pau a ke Kanawai e olelo ai i mea hooiaio i na hana iwaena o na kanaka i hoakaka ole ia maluna, a me na olelo hoike i na mea kuai, a me na mea e ae; a me na olelo hoakaka i na ia kapu a na Konohiki e ukuia keia mau mea e like me ka olelo hoakaka i hoolahaia i kekahi manawa a me kekahi mai ka Waihona Kalaiaina aku.

4. O ke dala a pau a me ka waiwai loaa mai i ke pai palapala o ke Aupuni, na na kanaka mai, no na mea pai hoolimalima, na buke, a me na pepa, a me na palapala i pai hakahaka ia me ka hoailona ole, i paiia mamuli o ka olelo a ke Aupuni, a me na Kanawai, e ukuia kela mau buke, a me na pepa ma ke ano puka maikai a oluolu hoi e like me ka olelo a ka Puuku mamuli o na olelo ao, mai ka Waihona Kalaiaina aku.

5. O na hoailona pai a ka Puuku e pai ai, no ia mau mea e ukuia penei,

1. O na palapala kuai aina, a me na palapala hoolimalima aina, a me na palapala moraki no ka waiwai paa, a me na palapala hoohlo i ka waiwai lewa, o na palapala moraki no ka moku, o na palapala hoopaa, o na olelo ae like, a me na olelo hooholo no na mea e hooko ole ia ana iloko o ka makahiki a me ka la keu hookahi, o na palapala hui a pau, a me na palapala hoonui, a me ka hooloihi, na palapala hoohlo hope, na palapala nonoi a olelo mai i na Kuhina, na palapala ae, na leta kauoha, na leta no na mea hooponopono waiwai hooilina, na palapala papa waiwai, na palapala ae i na Lunakanawai, a me na palapala hoike waiwai, pakahi keia mau mea o ke dala hookahi.

2. O na palapala a pau a na Ahahookolokolo, aole nae na Ahahookolokolo kuaaina, he hapalua.

2. NO KA HANA ANA I NA MEA HOU MALUNA O KA AINA.

1. No ke kakau ana ma ka hale hana o ke Kiaaina i na hoailona a na kanaka i hoailona ai i ka lakou holoholona, he hapaha.

2. No ke kakau ana i na hoailona kuni ma ka hale hana o ke Kiaaina, ekolu dala.

3. No ka palapala hoakaka i ke kakau ana, he hapaha.

3. NO NA HANA KIAAINA.

1. Palapala nonoi i ka oki ana, a me ka hoailona pai, hookahi dala.

2. Hookolokolo ana ma ka hale o ke Kiaaina, he umi dala.

3. No ka hooholo ana i ka olelo oki, a me ke kakau ana i ka inoa, he umi dala.

4. No ka olelo hoopii i na Lunakanawai, 100 hua olelo, he hapalua ia.

5. No ka hooiaio ana i ka olelo, hookahi dala.

6. Palapala nonoi e hookaawaleia na wahi moe, a me na wahi ai a me ka hoailona pai, hookahi dala.

7. Hookolokolo ana ma ka hale hana o ke Kiaaina, he umi dala.

8. Hooholo ana i ka olelo hookaawale, elima dala.

9. No ka olelo hoopii i na Lunakanawai kiekie, 100 hua olelo, he hapalua.

10. No ka hooiaio ana i ke kope, hookahi ia dala.

11. Palapala hopu i na mea mahuka mai ka hoopai ana, hookahi dala.

12. Ka uku o ka Ilamuku, hookahi la, elima dala, ekolu dala hoi o ka la, no ke alanui.

13. No ka paa ana iloko o ka hale paahao, a me ka ai, hookahi la, hookahi dala.

14. No ka hookuu ana o ke Kuhina ia ia, elima dala.

4. NO NA KANAKA HAWAII, A ME KO NA AINA E.

1. No ka hooiaio ana o ke Kakaolelo o ka aina e, a o ke kanikela paha, i ka palapala hoomalu mai na 'lii mai o kona aina iho, ina manao oia pela, elua dala.

2. No ko ke Kiaaina nana ana i ka palapala hoomalu, hookahi dala.

3. No na palapala noho, a me ka hoailona pai, hookahi dala.

4. No na palapala noi i ke Kiaaina Oahu e hoohiki i kupa Hawaii, a me ka hoailona pai, hookahi dala.

5. No ka haawi ana i ka hoohiki, a me ke kau ana i ka inoa malalo o ia olelo, a me ka haawi ana i olelo hoakaka no ia mea, elima dala.

6. No ka malama ana i ke koena waiwai a ka mea make kauoha ole, aole ke dala, elima hapahaneri no ka makahiki hookahi.

7. Ina kuaiia i mea e poho ole ai, alaila, e like na hapahaneri me ko na ku dala.

8. No ka lawe ana, malama ana, a me ka haawi ana i ke koena dala, elua hapahaneri no ka makahiki hookahi, aole nae e emi mai i ka lua no ka hapa makahiki.

9. I ka wa e haawi ai ke Kuhina no ko na aina e, e hoolaweia elima hapahaneri o ka waiwai a pau.

5. NO NA EKE LETA, A ME KE KALEPA MAI KEKAHI AWA A I KEKAHI AWA, A ME KA LAWAIA ANA.

1. O ka palapala moku, hookahi tona, he iwakaluakumamalima keneta.

2. O na kope a pau o ka palapala moku, a me ka hooiaio ana hookahi aoao, he haneri hua olelo hoi ia, he hapalua.

3. No ke kakau ana i ka moraki ma ke kua o ka palapala moku, a me ka lilo ana o ka moku paha ia hai, hookahi aoao, he haneri huaolelo hoi ia, he hapalua.

4. No ka hana hou ana i ka palapala hoopaa, a me ke kakau hope ana i ka inoa, a me ka hooiaio ana i ka hoolilo ana ia hai, elua dala.

6. WAIHONA AINA.

1. Palapala sila nui alodio, elua dala.

2. No ke kakau ana ia palapala ma ka Waihona Aina, hookahi dala.

3. No na kope a pau o na palapala sila nui i kakauia, hookahi dala.

4. No na palapala hoomoe a pau ma ke ano moraki, e kuai ana i ka aina, i mea e kaa io ai ka aie a me ka hoailona pai, elua dala.

5. No na palapala hoolimalima a pau no kekahi mau makahiki, elua dala.

6. No ke kakau ana iloko o ka Waihona Aina, hookahi dala.

7. No ka hoohiki mua e paa ai ka aina hooilina ma ke ano alodio, elima dala.

8. No na mea koi a pau, no ke pai ana i kona koi, a me ka olelo hoolaha, i ka noho ana o na Luna hoona i na kuleana aina, no ka uku i ka rumi i ka hookolokolo ana nona, hookahi dala.

9. No na Luna hoona, i ka hookolokolo ana, hookahi la, hookahi dala, a pela no, no kela manawa keia manawa hana.

10. No ka palapala ana i na olelo hoike i hoohikiia, a me ka hoomakaukau ana i mooolelo no na mea i koiia, he hapalua no ka aoao hookahi, ina he haneri huaolelo.

11. No ke kakau hua nui ana i mea e kau ai ka hoike i kona inoa, he hapaha no ka aoao hookahi, ina he haneri huaolelo.

12. No ka palapala hookohu i na Luna a lakou e hoopuka'i, e lawe i ka olelo hoike ma ka aina e, a ma ka Mokupuni e ae paha, a me na olelo ninau, a me na olelo hookoni, elua dala.

13. No ka hoolohe ana i ka na hoike, elua dala no kela hoike keia hoike i ninauia, na ka Peresidena o na Luna e uku aku i ka Luna o kahi e, a lakou e hoonoho ai.

14. No ka palapala hoike a ka poe Luna no kela kuleana keia kuleana a lakou e imi ai, elima dala.

15. No na palapala sila nui, a me na palapala hoolimalima i hanaia mamuli o ka olelo a na Luna, a no ke kakau ana ia ma ka buke, e like ka uku me ka mea i oleloia, ina i haawiia mamuli o ka olelo ae like ma ka Waihona Aina.

7. OLELO PILI IO IA NEI.

1. Ina i haawiia i ke kanaka i palapala hoolilo ia ia i ka pomaikai no kona imi ana i ka mea hou, a lilo ia ia kela pomaikai no na makahiki he umi, e uku mai ka mea nana i imi, he umi dala.

2. Ina palapala kekahi i olelo, a pai, a lilo loa ia ia no na makahi-

ki he umi ka pomaikai o ke pai ana, e uku mai ia, a o kona mau waihona paha, i umi dala.

3. No na Palapala hoohuiia e uku, e like me ka olelo a ka Poe Kukakuka Malu.

HAAWINA 2.

WAIHONA NO KO NA AINA E.

E ukuia mai ke Aupuni noloko mai o ka Waihona o ko na Aina e,

1. No na palapala a pau, a me na pepa i pai hakahaka ia, a me na Nupepa, a me na buke, a me na pepa i humuia, na pepa hoi a ka Puuku pai palapala o ke Aupuni i hoaie ai i na Kuhina, e ukuia e like me ka olelo mua ia.

2. No ka hooiaio ana i ka palapala hoomalu, a ke kakauolelo Hawaii a Kanikela Hawaii i haawi ai elua dala.

3. No na palapala hoomalu a ke Kuhina no ko na aina e, e haawi ai i kanaka i ko lakou haalele ana i keia Aupuni, hookahi dala, a no ka olelo hoakaka i malamaia ma kona Waihona hookahi dala hou.

HAAWINA 3.

NO KA WAIHONA NO KE AOPALAPALA.

E ukuia mai ke Aupuni noloko mai o ka Waihona no ke Aopalapala,

1. No na palapala pai hakahaka ia a lawaia e like me ka olelo ma ka Apana eha o keia Kanawai, e ukuia e like me ka olelo mamua.

2. No na buke, a me ka oihana palapala, e haawiia ia mau mea i na kula ma ka uku e like me ke kumu lilo.

3. No ka waiwai auhau i haawiia i mea e kokua'i i ke aò ana, e like me ke kumu o ka auhau ana.

HAAWINA 4.

WAIHONA KANAWAI.

E uku ia mai ke Aupuni noloko mai o ka Waihona Kanawai,

1. No ke kakau ana i na palapala kuai aina, palapala hoolilo i ka waiwai lewa, palapala hoomoe no ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, na kauoha waiwai, a me na hoike ana, na palapala hoolilo hope, a me na palapala e ae a ke Kanawai e olelo ai e kakau, hookahi aoao, he haneri huaolelo hoi ia, he hapalua.

2. No ka lawe ana i na olelo hooiaio mamua o ke kakau ana, hookahi dala no kela inoa keia inoa.

3. No na kope a pau o ia mau palapala i kakauia ma ka Waihona, a hooiaioia i ke kau ana i ke sila oihana, hookahi aoao, he haneri huaolelo hoi ia, he hapalua.

4. No na palapala a pau i pai hakahaka ia, me ka hoailona pai, na mea hoi i komo iloko o ka hana ma na Waihona, e ukuia e like me ka hoaie ana mai a ka Puuku pai palapala.

5. No ke kakau ana i na olelo kuihe i na pepa kikoo, elua dala.

6. No ka hoike ana, a me ke kope ana, a me ka hooiaio ana i ua olelo kuihe la, elua dala.

7. No ke kakau ana i na olelo kuihe e ae a pau, ekolu dala.

8. No ka hoike ana, a me ke kope ana, a me ka hooiaio ana, elua dala.

HAAWINA 5.

NO KA NANA HELU, A ME KA HOOHALIKE ANA I NA MOOAIE I PILI IO IA NEI.

PAUKU 1. Na ka Moi ma ka Aha Kukakuka Malu e koho i kekahi kanaka pono, a hoolilo ia ia i mea nana helu no ka Waihona Waiwai. I kela hapaha keia hapaha o ka makahiki e haawiia ia ia na palapala hoike waiwai a na Kuhina, a me na mea e hooiaio ai.

PAUKU 2. I ka nana ana i kekahi o ia mau palapala a me kekahi e hoomaopopo oia i ka pono o na Waihona o na Kuhina, a e hoike oia ia mea i ke Kuhina Waiwai i mea e ike ai ka Moi, a i mea hoi e hiki ai i ua Kuhina la, e hoomakaukau a hoike i kela makahiki, keia makahiki i ka papa auhau i oleloia ma ka Mokuna elua o keia Apana. Ina loaa i ka mea nana helu kela mau palapala

hoike waiwai he pono, a hoikeia pela, alaila, e hoike ke Kuhina Waiwai ma ka palapala i ua mau Kuhina la; penei,

WAIHONA WAIWAI, Honolulu ———, 18 .

I keia la, i ka nana helu ana ua pololei ka hoike waiwai o —— ——, ke Kuhina, no keia hapaha o ka makahiki, i hoomakaia i ka la —— o ——, 18 .

—— ——, *Kuhina Waiwai.*

Aka, ina he mea e hiki ole ai i ka mea nana helu, ke hoike i ka pololei o ka palapala hoike waiwai a kekahi Kuhina, alaila, e hai ae ke Kuhina Waiwai i ke Kuhina nana ka palapala i hooholo ole ia e ka mea nana helu, a e haawi hou ia na la aloha ekolu i manawa e hoopololei ai i na mea kekee. Alaila, ina aole hoakaka pono ia na mea kekee, e waiho ke Kuhina Waiwai ia mau palapala hoike imua o ka Moi iloko o ka Aha Kukakuka Malu i noonoo ia malaila.

PAUKU 3. Ina hoana e kekahi Kuhina a lawe wale paha me ka ike, a me ka manao i kekahi waiwai o ke Aupuni, a o kekahi dute, a me ka auhau, a me ka uku hoopai, a me ka uku no ka hewa, a me ka uku poho, a me ke dala haawi mai, a me ke koina, a me ke dala loaa wale, a me na hapahaneri o ka waiwai ku pono i ke Aupuni, na dala hoi i loaa mai ma na Waihona ona a pau, a ma kekahi Waihona paha, a na kekahi mea i hooliloia i luna, a ua noho wale paha i luna malalo ona, o ka mea hoana e pela, e manaoia oia ua lawe wale ia i ko ke Aupuni dala, a hiki no ke hoopii ia ia a hoopai e like me ko ka Moi manao, e like me ka mea i oleloia ma ke Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina Alii ma Hawaii nei. Aka, ina na kekahi mea ana i hoolilo ai i luna, a ua noho wale i luna, malalo ona, ina na ua luna la i lawe, alaila, e hiki no i ke Kuhina ke lawe mai i hoike i mea e maopopo ai ia mea, a me kona pili ole ana iloko o ia hana, a e pakele no ke Kuhina; aka, o ka mea i hoonohoia i luna, a noho wale paha, e pili no ia ia na eha, a me ka hoopai ana i oleloia no ka hoana e ma ke Kanawai no ka hewa.

PAUKU 4. Ma ka waihona waiwai, aole loa e kakauia kekahi mea ma ka aoao o ko ke Aupuni aie, aole hoi ma ka aoao hookaa, a aponoia e ka mea nana helu no ka waiwai Aupuni. Aole hoi e hookaaia ma ka waihona dala kekahi palapala kii, a kikoo, a kauoha dala, a ae mua ia e ke Kuhina Waiwai mahope iho o ka aponoia ana e ka mea nana helu.

PAUKU 5. E ukuia na lilo a pau o ka hale Alii o ke Alii mamuli o ke kauoha dala a ka haku Puuku o ko ka hale o ka Moi, nana no e kikoo aku, i kekahi manawa, a me kekahi, e like me kona manao, a i ke Kuhina Waiwai, aole nae e oi aku mamua o na tausani dala eono, i ka makahiki hookahi ke hooholo ole ia ka olelo no ia mea, ma ka Ahaolelo a na 'Lii, a me ka Poeikohoia.

Pela no na lilo a pau i mea e pono ai ko ka Moi poe kalaimoku; e ukuia no mamuli o ka palapala kauoha dala a ka luna nona ia mea, o kona uku makahiki ia; pono nae ia ia ke kikoo aku i ke kahi manawa a me kekahi e like me ka manao o ua luna la, a i ke Kuhina Waiwai, aole nae e oi aku mamua o ka mea i oleloia no kekahi, a me kekahi, mamuli o ka hoakaka ana ma na olelo o keia Apana i pili io a ia nei.

Pauku 6. Aole loa e ae aku ka mea nana helu i ka lawe mua ana o kekahi i kona uku makahiki, aka, i na manawa a pau, mamua o ka uku ana ia ia no kona kikoo ana e hoolaweia ke koena a pau o kona aie i ke Aupuni no na mea i pili i kana oihana. Ina koi mai kekahi luna o ke Aupuni i kekahi dala ma ke ano pili wale ia ia, a no ka poho, a me ke ano hapahaneri; alaila, e huli pono ka mea nana helu i ka pololei o na uku, a me na koina, a me na Haawina a ke Kanawai i olelo ai, o oi aku auanei i kekahi manawa ke kikoo ana mamua o ko ke Kanawai haawi ana a mamua hoi o ka mea i ku pono i kona uku.

Pauku 7. A ae ka mea nana helu i ka pono o kekahi palapala kikoo, alaila, e laweia i ke Kuhina Waiwai, a i maopopo ole ia ia ke kumu e paa ai, e kau no oia i kona inoa i mea e haawiia'i i ka mea kakau i ka mooaie, a nana no e hookaa i ka palapala kikoo, a i ke kauoha dala, a me ke koena o ka aie; alaila, e kakau oia ia mea maloko o ka buke i malamaia no ia mea; a e hoonohonoho pono oia i ua mau pepa la i mea e hooiaio ai i na hana.

Pauku 8. Maluna o ke Kuhina Waiwai ka pono, a me ka hewa o ka malama maikai ana i ke dala a pau i loaa mai i ka Waihona dala o ke Aupuni i na manawa a pau, ma na wahi a pau i loaa ai ka waiwai o ke Aupuni, a maluna ona hoi ka pono, a me ka hewa o ka haawi ana aku, e like me ka olelo o ke Kanawai, no ka mea, ua hoonohoia oia ma kahi kiekie loa.

Pauku 9. Na ua Kuhina nei ma kona manao wale e hoonoho, a nana hoi e hoopau i ka noho ana o ka mea kakau i na mooaie o ke Aupuni; a e haawi oia ia ia ka hana o ke kakau ana i na mooaie, a me ka hookaa. E kakau oia i kela mau mea ma ke ano maopopo, e hiki wawe ai ke hoouluulu a hoohalike a hoomaopopo i ka nui o ko ke Aupuni loaa, a me ka nui o ka lilo, i ka nui o ka waiwai Aupuni, i ka mea i lilo aku ai, a me ke ano o ka lilo ana. Nolaila, e hoomakaukau ka mea kakau a e malama i mau buke i like ke ano, a me ka nui me ka manao o elua hapakolu o ka poe kalaiwaiwai, a e mau kona malama makaukau ana ia mau buke i mea e hiki ai i ka poe kalaiwaiwai ke nana.

PAUKU 10. E hiki no i ke Kuhina Waiwai ke koi aku i ke kakau dala o ke Aupuni e haawi mai i palapala hoopaa, me na hope i ku i kona manao a e like ka nui o ke dala hoopai me ka mea i manaoia he pono, i malu ke dala e waiho ana iloko o ka waihona dala o ke Aupuni, a i pololei hoi ka haawi ana aku e like me ka olelo o ke Kanawai.

MOKUNA 4.

NO KA HOOPONOPONO I NA MEA DALA, A ME NA DALA PAI.

PAUKU 1. Eia ke dala o ko Hawaii Pae Aina; o ke dala maoli, hookahi haneri keneta ia, e like me ko Amerika; o ka hapalua, he kanalima keneta ia; o ka hapaha, he iwakaluakumamalima keneta ia; ka hapawalu, he umikumamalua keneta ia, a me ka hapalua iho; o ka hapaumi, eono keneta ia, a me ka hapaha o ke keneta; a me ke keneta, he dala keleawe ia i paiia ke poo o ka Moi ma kekahi aoao, a me na huaolelo e poai ana, "Kamehameha III. ka Moi," a ma kekahi aoao hoi, "Aupuni Hawaii." O ke dala maoli, a me ke gula, i pai pono ia ma na Aupuni kuokoa e ae, ua ku pono no ia i ka uku mai i keia Aupuni, no ka aie, a no ke dute, a no ka auhau, ma ka waihona dala o ke Aupuni, a kupono no ia dala i ka uku i na aie a pau o na kanaka e aie ai kekahi i kekahi, ma ke ano o ke kuai mau ana ma Honolulu ia manawa, o na hoike ka mea e akaka'i. Ina hoole kekahi kanaka i kekahi o ia mau dala, aole e lawe, alaila, hiki i ka mea aie ke lawe mai ia dala imua o ka poe hookolokolo, a maluna o ka mea hoole, ke poho o ia hookolokolo ana.

PAUKU 2. Mamuli o ka olelo a ke Kuhina Waiwai, e paiia kekahi dala keleawe i like ke ano me ka mea i oleloia ma ka Pauku Akahi; he mea hoolaha keia, a ina ae mai elua hapakolu o ka Poe Kukakuka Malu, alaila, hiki no i ke Kuhina Waiwai mamuli o ke kauoha a ka Moi ke pai i dala maoli, i helelei liilii hoi i like ke ano, a me ka nui me ka ka Poe Kukakuka Malu e olelo ai.

PAUKU 3. I mea e pono ai ka hana ana i na mea a pau i pili i ka waiwai o keia Aupuni, ua hooliloia ka Poe Kukakuka Malu i poe kalaiwaiwai, a he mea pono i ke Kuhina waiwai ke imi, a e hoike mai i na hana i ua poe la, a e ili mai no i ke Kuhina Waiwai na pono a pau ma ke Kanawai, a me na aie a pau a na kanaka i aie ai i na Luna waiwai o ke Aupuni, i hoonohoia e ke kanawai a ka Poe Ahaolelo i hooholo ai ma Lahaina, Maui, i ka la umi o

Mei, M. H. 1842, ke Kanawai hoi i haawi i ka hooponopono waiwai o ke Aupuni ia Kauka G. P. Judd, a me Timoteo Haalilio, a me John Ii. A pela no hoi e ili mai ai maluna o ke Kuhina Waiwai, na hana pono a pau, a me na olelo hooko, a me na kaumaha o ia mau Luna waiwai.

PAUKU 4. E hiki no i ke Kuhina Waiwai me ka ae mai nae o elua hapakolu o ka poe kalaiwaiwai, ke aie dala hoi aku, maanei, a ma na aina e, no ke Aupuni, a pono no ke hoopuka aku i bila Aupuni, a me na bila hoomoe, a e kau no ke Kuhina Waiwai i kona inoa. E like ka nui o ka uku hoopanee, a me ka manawa e uku ai me ka olelo a ka poe kalaiwaiwai, ke like ka manao o elua hapakolu o lakou. E laweia ua mau bila nei ma ka hale dala o ke Aupuni i uku no na mea i aie mai i ke Aupuni, o na dala dute, a me na auhau, mamua, a mahope o ka manawa i oleloia e hookaa. A hala ka manawa i oleloia'i e hookaa, alaila, pono no ia i uku no kela aie, keia aie a kanaka e aie ai mahope iho o ke kau ana i keia Kanawai, a e like ka nui me ka olelo i oleloia maloko o ia palapala. I mea e kaa ai ia mau aie, a me na bila Aupuni, a me na bila hoomoe, i hoopukaia e like me ka olelo maluna, a me ka uku hoopanee i oleloia i ka manawa i oleloia'i, ua hoohikiia ka manao oiaio o ke Aupuni, a me ka waiwai makahiki, a hoohiki no hoi ke Aupuni i kona manaoio, e lawe ia mau bila a pau ma ka hale dala o ke Aupuni, i mea e kaa ai na aie a na kanaka i aie ai i ke Aupuni, a me na dute, a me na auhau mamua nae o ka ulu ana o ka uku hoopanee ma ua bila la.

PAUKU 5. O ke sila o ka waihona waiwai, oia ke sila o ka poe kalaiwaiwai, a e kauia no ia ma na palapala a pau i ku pono i ka sila ke hoohiki ia ka manaoio, a me ka pono o ke Aupuni o ka Moi: a pela no ma na palapala Aupuni a pau, a me na palapala hoohiki, a me na palapala hoike, a me na kope o na palapala i hoakaka i na hana a ke Kuhina Waiwai, a o ua sila la i kauia pela, e hilo ia i hoike ma na aha hookolokolo a pau e maopopo ai ka oiaio o na inoa i kauia ma ka palapala i hoailonaia i ua sila la.

HAAWINA 1.

NO KA UKU HOOPANEE.

PAUKU 1. I mea e akaka'i na hana i oleloia ma keia Mokuna, a i mea e pololei ai ka uku dala ma Hawaii nei, a me ke kuai ana me ko na aina e, a me na kanaka o keia Aupuni, e kauleleia i hoo-

kahi hapahaneri uku hoopanee no ka malama hookahi, he umikumamalua hoi hapahaneri no ka makahiki hookahi; o ia ka uku hoopanee a ke Kanawai e kaulele ai i na aie a pau i kupono, aole ano e aku, ke ae ole ia mamua ma ka palapala.

PAUKU 2. Aole e manaoia he mea kue i ke Kanawai ke hoohoio mua ka olelo ia ma ka palapala no ka uku hoopanee i oi aku mamua o ka umikumamalua hapahaneri i ka makahiki hookahi, o na mea i pili, e kau mua ia nae na inoa i ka palapala hoakaka ia mea.

PAUKU 3. I na manawa a pau, ina i like ka hana mau ana a ka poe kuai ma keia Aupuni; a like paha ma kahi hookahi ka uku hoopanee ana, no na aie i hoakakaia ma ka palapala a ma ka olelo wale paha, alaila, ina aole hooholo mua ia ka olelo hoole, e kauia no ka uku hoopanee he umikumamalua hapahaneri o ka makahiki, o ia wale no, aole e hoonuiia i kekahi makahiki a me kekahi.

HAAWINA 2.

NO NA MEA ANA.

PAUKU 1. I mea e pololei ai ke kuai me na kanaka o keia aina, a me na haole o na aina e, ua hoakaka ke Kanawai i keia mau mea kaupouna, a me na mea ana; a e manaoia ka hoemi, a me ka hoano e ana ia mea, he mea hana apiki; a o ka mea hana pela e kau maluna ona na eha, a me na hoopai a pau i pili i ke kuai apiki i oleloia ma ke Kanawai no ka hewa; penei hoi,

NA KAUPOUNA.

Hookahi pouna, he 16 auneke ia, (ma ke ano avoidupoi.)
Hookahi kuata, he iwakaluakumamalima pouna.
Hookahi haneriweta, eha ia kuata.
Hookahi tona, he iwakalua haneri weta, 2,000 pouna hoi ia.

NA ANA LOIHI.

1 kapuai,	he 12	inha ia	(Enelani.)
1 iwilei,	3	kapuai	"
1 anana,	2	iwilei	"
1 pio,	3	iwilei	"
1 kaulahao,	he 11	anana	"
1 setadia,	he 10	kaulahao	"
1 mile,	8	setadia	"
1 legue,	3	mile	"

ANA ILI.

1 kapuai ili, 144 iniha ili.
1 iwilei ili, 9 kapuai.
1 anana ili, 4 iwilei, he 36 kapuai hoi.
1 kaulahao ili, 121 anana, a 4,356 kapuai hoi.
1 eka, 10 kaulahao.

ANA PAA.

1 kapuai, 1,728 iniha.
1 tona, 40 kapuai.
1 paila haole, 128 kapuai; penei hoi, 8 kapuai ka loa, 4 kapuai ka laula, 4 hoi kapuai ke kiekie.
1 paila maoli, 216 kapuai; penei, hookahi anana ka loa, hookahi anana ka laula, hookahi hoi anana ke kiekie.

ANA WAI.

1 paina, 4 gila ia.
1 kuata, 2 paina ia.
1 galani, 4 kuata ia, 231 iniha paa ia.
1 barela, 31½ galani.
1 tona, 8 barela.

PAUKU 2. Ina hoike mai kekahi i kekahi o na Lunakanawai koikoi, ua hana kolohe kekahi kanaka maoli, a haole hoohiki, a haole kuleana hale, a haole lahui e, i na mea kaupouna, a me na ana, alaila, pono ia ia ke hoopuka aku i palapala hopu i ua mea kolohe la, a e hoopaa i na mea kaupouna, a me na ana i oleloia he mea pololei ole, i hoike, e like me ka mea i hoakakaia no ia mau hana ma ka Apana elima o keia Kanawai, a ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. A hoikeia na pouna, a me na ana, ma ke ano o keia Haawina, ina i hoakakaia kona hewa, alaila, e hoopaiia oia, e like me ka olelo ma ke Kanawai no ka hewa.

MOKUNA 5.

NO NA DALA UKU, A ME NA UKU HOOPAI, A ME NA DALA HAULE POHO.

PAUKU 1. Aole e manaoia na dala uku, a me na hoopai, a me na haule poho i oleloia iloko o keia Mokuna, ua pili ia mau mea i na hewa nui, ua pili i na hewa waiwai wale no, no ka malama ole ana i na Kanawai hoonohonoho o keia Aupuni; a me ia no e hoopiiia'i e ke Kokua Lunakanawai o ka Moi, a loaa mai ka

uku ma ke ano i oleloia'i ma ka Apana elima o keia Kanawai, a ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 2. E haawi pinepine mai ke Kuhina Kalaiaina, ko na Aina e, Waiwai, a me ke Aopalapala, a i ke kokua Lunakanawai o ka Moi i na mea hoike a pau e maopopo ai ka aie o na kanaka i aie ai i na Waihona, a me na palapala hoopaa a pau no ka uku dala i hookaa ole ia e na mea olelo, a me na hope paha o lakou. Pono no hoi i ua mau Kuhina nei e hoike mai i ke Kokua Lunakanawai i ke kanaka kupono i ka uku dala a lakou e lohe ai, a me ka haule poho mamuli o na olelo o keia Kanawai, me na mea hoike i loaa ia lakou, i mea e hiki ai ke hoopii a loaa mai ka uku, a me na dala hoopai, a me ka haule poho. A no keia mea e hoopii no ke Kokua Lunakanawai, a hoomau i ka hookolokolo ana, a hooholoia ka olelo, i mea e pono ai ke Aupuni, e hana hoi e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 3. No na mea a pau i pili i keia Kanawai e hoike mai ke Kokua Lunakanawai i ka Moi i ka pono o kana hana ana, e hana nae mailoko mai o ke Kuhina Waiwai, a na ka mea nana helu e nana i kela hapaha keia hapaha o ka makahiki.

MOKUNA 6.

O KO KE AUPUNI WAIWAI PUKA.

PAUKU 1. Ua kaawale ko ke Aupuni waiwai puka, kaawale na koina, a me ka loaa wale, a me ke kumu lilo, a me ka hooaie, a me na uku hapahaneri, a me ke dala uku, a me ke dala hoopai, a me ka uku poho, na mea i loaa mai i ke Aupuni. Eia ko ke Aupuni puka, o ke dala i haawiia mai no ka aina a no na waiwai e ae mamuli o ka olelo o ke Kanawai, e like me ka mea i hoakakaia ma ka Haawina eono o ka Mokuna eha o ka Apana mua o keia Kanawai; no ka ia Aupuni kekahi, ka mea i hoakakaia ma ka Haawina elima o ka Mokuna eono o ka Apana mua o keia Kanawai, a haawi ole ia i ka hale Alii; o ke dala kekahi i puka no na hana o ka poe kalaiwaiwai, ka poe hoi i hoakakaia ma ka Pauku ekolu o ka Mokuna eha o keia Apana, a me ke dala a pau i loaa no ka waiwai auhau ma na Mokupuni a pau, a no ka waiwai i laweia no ke kaa ole o ka auhau, e like me ka olelo ma ka Mokuna elua o keia Apana. O keia mau mea, a me ke dala puka no na hana e ae a pau o ke Aupuni, a me ke dala loaa mai no ka waiwai o ke Aupuni, e kapaia ia ma keia Kanawai, o ko ke Aupuni waiwai puka; a e hui ia me ko ke Aupuni loaa e ae i ka makahiki, a e hiki no i ke Kuhina Waiwai ke lawe ia

dala i mea e pono ai ke Aupuni, a nolaila e waiho ia ia iloko o ka waihona dala o ke Aupuni.

PAUKU 2. No ke Aupuni wale no na papa koa a pau a puni keia pae aina. Hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke kalai ia pohaku no ke Aupuni, a e kuai no hoi i mea e waiwai ai, a hiki no hoi ke hoohana i ka poe paahana ma ia hana ma na Mokupuni a pau. Aole nae e manaoia ua papa keia olelo i ke kalai ana, a me ka hoiliili ana i na pohaku puna, a koa paha, e na kanaka mea kuleana maloko o na aina kahi e waiho ana ia pohaku, ina nae i kalaia i mea hana nona ponoi. A e noa no ia mau pohaku i na kanaka e ae, ke ae mai ka Moi iloko o ka Ahakukakuka Malu.

PAUKU 3. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, laua pu me ke Kuhina Waiwai, me ka ae mai nae o elua hapakolu o ka poe kalaiwaiwai, ke hoomakaukau a hana, a mahi a hooponopono i mala a i mahina ai ma na Mokupuni a pau, a no ia mea, hiki ia laua ke hookaawale ae i ka aina Aupuni, i uuku, a i nui paha, aole nae o ka aina i hoolilo mua ia no ka hana e ae. E hiki no i ua Kuhina Kalaiaina la ke hoonoho i mau luna nana e malama ia mahiai ana, a hoopau hoi i ko lakou noho ana e like me kona manao. E hiki no hoi ia ia ke kukulu i hale, a hiki no hoi ke hoomakaukau i mea hana i mea e pono ai. A o na mea loaa ma ia mau mahina ai, hiki no ia ia ke hoolilo ia mea i dala, a haawi ia ia i ke Kuhina Waiwai i mea e pono ai ke Aupuni.

PAUKU 4. Hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke hopu i na palaualelo a pau, na kanaka hoi o ka Moi i noho hana ole, a akaka ole kahi e loaa'i ko lakou ola; a pono no ke hoohana ia lakou ma ka hana o ke Aupuni, ma na mala, a me na mahina ai, a i ke kalai ana i pohaku paha no ke Aupuni. Hiki no hoi ia ia ke haawi i palapala hoopaa i ka mea palaualelo, e hana no kekahi kanaka mahiai, a paahana paha, aole nae e oi aku ka manawa mamua o ka makahiki hookahi, elua hapakolu o ka uku no ua palaualelo la, a hookahi hapakolu no ke Aupuni, a na ua mahiai la, a paahana, e ao aku i ka palaualelo ma kana oihana. Na ke Kuhina e hoike iloko o ka palapala hoopaa i na mea hoopai a kahi e noho ai e hana'i i kona koiako ana i ua kanaka la e hana, ke hoole hoi oia i ka hana i haawi pono ia nana.

PAUKU 5. Hiki no hoi i ke Kuhina Kalaiaina me ka ae mai o elua hapakolu o ka poe kalaiwaiwai ke hoomoe i ha, i mea e hookahe ai i ka wai iloko o Honolulu, a na ka poe e lawe ia wai e uku makahiki e like me ka ka Poe Kukakuka Malu e olelo ai.

PAUKU 6. O na loko paakai, a me na wahi paakai a pau i hana ole ia e kekahi kanaka, a ua hanaia paha e ke Aupuni, no ke

Aupuni wale no ia. Pono no i ke Kuhina Kalaiaina ke hoiliili i ka paakai o na loko paakai, a me na wahi e ae, a e kuai aku i mea e waiwai ai ke Aupuni. Hiki no hoi ia ia ke hana hou i wahi hoohaha paakai ma na kahakai o na Mokupuni, a e haawi i ka hana no ia mea i ka poe paahao i hoohewaia e hana, a i ka poe palaualelo i hoopaaia'i e ke Aupuni.

PAUKU 7. O na ulu laau, a me ka laau e ulu ana, no ke Aupuni ia; a nolaila, e kau ka malu o ke Kuhina Kalaiaina maluna, a i kekahi manawa, a me kekahi, nana no e hoolilo ia mea i dala no ke Aupuni, a nolaila, hiki no ia ia ke hoiliili i wahie, a i laau paha, a e kuai aku e like me kona ike ana he pono. Aka, aole e manaoia keia mau olelo, ua hookapu ia na laau, a me ka wahie o na kuahiwi, ua noa no e like me ke Kanawai i kauia i ka la 9 o Nov. 1840, a me ke Kanawai i kauai i ka halawai ana ma Lahaina, i ka la mua o Aperila, 1841. Hiki no nae i ke Kuhina Kalaiaina me ka ae mai o ka Poe Kukakuka Malu, ke hookapu i ka laau ma ke ano a lakou e ike ai he pono.

PAUKU 8. Hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke kalua i ka puna i mea waiwai no ke Aupuni; a hiki no hoi ke haawi i ka hana na ka poe paahao a me ka poe palaualelo a ke Aupuni e hoohana'i.

PAUKU 9. E hoike mai ke Kuhina Kalaiaina mai loko mai o ke Kuhina Waiwai i ke dala a pau i loaa ia ia ma ia mau mea i oleloia maluna, a ma na mea e ae, i lohe pono ka Moi, a e haawi hoi oia i na palapala no na dala i ka mea nana helu, i huliia kela mau pepa e like me ka na Kuhina a pau.

NA OLELO PILI IO IA NEI.

PAUKU 1. I ka hooponopono ana i na mea dala o ke Aupuni, e malama pono ke Kuhina Waiwai i na Kanawai hoonohonoho hana a pau. Hiki no nae ia ia me ka ae mai o ka poe kalaiwaiwai, ina he kumu pono, ke hoihoi i na koina a na Kuhina e ae i hoihoi ai i ka lakou hana ana mamuli o ka olelo a lakou i manao ai he pono, a hiki no hoi i ke Kuhina Waiwai, ke ao aku i ka mea nana helu no keia mea.

PAUKU 2. Maikai no i ke Kuhina Waiwai ke ninau aku i ka poe kalaiwaiwai no na pono, a me na hana i haawiia mai ia ia e hana, ma na mea hoi i pili iloko o kana oihana a kanalua oia, a manao oia e hoolei i kekahi kaumaha ona maluna o hai, alaila, ina i like ka manao o elua hapakolu o ka poe kalaiwaiwai, ua aponoia kana hana ilaila.

PAUKU 3. Pono no i kela Kuhina keia Kuhina ke haawi aku i ke dala mai loko aku o kona waihona, a e uku aku hoi i kana mau kakauolelo e like me kona manao he pono. E kikoo aku na Kuhina a i ke Kuhina Waiwai, aka, aole e hookaaia na palapala kikoo, a aponoia e ka mea nana helu, a ike pono oia i ka oiaio o kela aie, a me ka hanaio ana a ke kakauolelo e like me ka olelo ana, a me ka oi ole o ke kikoo ana mamua o ka mea i kupono ke uku io aku. Aole hoi e oi aku ka uku ana i kekahi kakauolelo mamua o ka mea a ka poe kalaiwaiwai e olelo mua ai no ke kakauolelo, ole hoi mamua o ka lakou i olelo mua ai no na oihana palapala, a me na lilo e ae. Ina oi aku ka haawi ana a kekahi Kuhina mamua o ia olelo, maluna o ke Kuhina ia kaumaha.

PAUKU 4. I ka hana ana i na hana i oleloia ma keia Kanawai, e manaoia ka ohana o ka hale o ke Alii penei, o ka Moi, laua o ka Moi wahine, a me na mea e ae i kauia ko lakou inoa mamuli o ka olelo a ka Moi; no lakou ka uku makahiki o ka Moi. Aka, aole komo iloko o keia ke dala i lilo no ka hale, a me ka uku makahiki o ke Kuhina Kalaiaina.

PAUKU 5. Eia ka Ohana Aupuni o ka Moi i ka olelo ana a ke Kanawai, o na Kuhina elima i olelo mua ia, o na Kiaaina o na Mokupuni, a me na hoapili o ka poe kukakuka malu, ka poe nae e hana io ana i ka hana o ke Aupuni. E haawiia i keia poe ka uku, a me na pono a ke alii laua o ke Kuhinanui e olelo ai, me ka ae mai nae o ka nui o ka Poe Kukakuka Malu, a e manaoia keia uku e ke Kuhina Waiwai, ua haawiia i mea e pono ai ko ke Alii noho Aupuni ana. Aole hiki i kekahi o lakou ke aie ia hai i mea e uku ai ke Aupuni, a lilo aku ka ke Aupuni dala ke kau ole ke Kuhina Waiwai i kona inoa me ka ae mai o ka poe kalaiwaiwai. O ke dala e lilo no ko ka hale o ka Moi i ka makahiki hookahi, aole ia e oi aku mamua o na tausani dala eono, ke hooholo ole ia ka olelo mamua e ka nui o ka poe kalaiwaiwai.

PAUKU 6. E koho no ka Moi me ka ae mai o ka poe Kukakuka Malu i Haku puuku no ka hale alii, a nana wale no e kikoo aku i ke Kuhina Waiwai no ke dala a pau e pono ai ko ka hale i kela la i keia la, a nana no e uku aku, a malama, a hooponopono, ma kona manao wale no mamuli o ka olelo a ka Moi. Aole pono i kekahi mea maloko o keia Aupuni ka hooaie i ka Moi ponoi, aole hoi i kekahi kanaka e ae ma ko ka Moi inoa, o ka Haku puuku wale no, a ina hana kekahi ia mea i papaia, aole e loaa ia ia kela aie ma ke Kanawai, aole hoi e manaoia ma ke Kanawai he mea oiaio no ke alii kekahi palapala kikoo, a hooaie, a hoopaa, a bila paha, a palapala e ae no ka uku dala, ke kau ole ia ka inoa o ka Haku puuku. Aole e ae mai ke Kuhina Waiwai, aole hoi ka mea nana helu, aole hoi

e uku mai ka mea kakau dala o ke Aupuni i ka palapala kauoha uku, kauoha dala, kikoo, hoopaa, hooaie, a bila, aole hoi i palapala e ae no ka hoaie i dala, ke hana ole ia kela palapala e ka Haku puuku, a kauia kona inoa. A o ka aie a pau a ua Haku puuku nei e aie ai, a o ke alii paha me ka ae mai o ka Haku puuku; ina i oi aku kela mau aie mamua o ka uku i oleloia, alaila, na ka Haku puuku wale no e uku aku i ka mea nana ka aie.

PAUKU 7. E kakau pono ka Haku puuku i ke dala a pau i lilo no ko ka hale o ke alii iloko o na buke i malamaia no ia mea, a e waiho makaukau mau ia mau buke ma ka hale alii, i hiki i ka Moi ke nana.

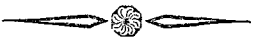

2. KAMEHAMEHA III.

HE KANAWAI HOONOHONOHO I NA HANA I HAAWIIA I NA KUHINA O KO HAWAII PAE AINA.

APANA 4.—KA WAIHONA NO KE AOPALAPALA.

PAUKU 1. I ka akoakoa ana o na lii Ahaolelo a me ka Poeikohoia e na Makaainana, noonoo lakou i ka mea e akaka ai, a pololei hoi na hana Alii a ke Kanawai i haawi i ka Moi, a me ke Kuhinanui, a hooholo lakou i keia olelo. E hoakakaia kekahi oihana, a ke hoakakaia nei, a e kapaia kela oihana 'Ka Oihana no ke Aopalapala.' Na ke Kuhina no ke Aopalapala e malama ia Oihana. Ua hoonohoia oia ma ke Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina Alii. A e noho no oia, a e hana i kana hana ma kahi o ka poe hana i ka hana o ko Hawaii Aupuni.

PAUKU 2. He sila okoa ko ka Oihana no ke Aopalapala, okoa ka sila nui i oleloia ma ka Apana mua o keia Kanawai. Na ka Moi, mamuli o ka olelo a ke Kuhina no ke Aopalapala iloko o ka ahaolelo a na Kuhina, e hooakaka i ke ano, a me ka nui o ua sila la. A holo ia, alaila, e hoolahaia ka olelo hoakaka, ma ka leo o ke Aupuni, a o na kope o na palapala i waihoia ma kona hale hana, a me na palapala a pau i kakauia malaila, a kauia ka inoa o ua Kuhina la a hoailonaia i ke sila o kana oihana, he hoike oiaio no ia ma na Ahahookolokolo a pau e like maoli no me na palapala kumu.

PAUKU 3. He mea pono i ke Kuhina no ke Aopalapala ke haawi i ka hoohiki. A e lilo kela hoohiki ana i mea e pono ai na olelo i hoohikiia ke heluhelu imua o na Ahahookolokolo a pau.

PAUKU 4. E noho ua Kuhina nei maluna, a e nana i ka pono a me ka naauao o ka noho pomaikai ana o na mea a pau e noho la malalo o ka malu o keia Aupuni, e nana nui nae oia i na kamalii i loaa ole na makahiki o ke kanaka i oo. Oia ka mea nana e kiai a hoomalu i ka poe opiopio, a me na haumana i lawe i na pomaikai a ke Kanawai e haawi ai i na kula. Nana no e nana, i loaa io ia lakou na pono, a me na maikai, a me na hooikaika a ke Kanawai e manao ai. Nana no e koiako aku i na makua, a me na kahu i na hana makua i oleloia iloko o keia Kanawai no ke Aopalapala, a me ka pono. Nana no e hoopii no ka hewa o ka poe hana kolohe, a hana kue i na olelo i oleloia mahope, i mea e hoopaiia ai lakou e like me ka olelo ma ke Kanawai no ka hewa.

PAUKU 5. Aole e manaoia ua ae iki aku kela Pauku i ka ke Kuhina keakea ana i ka manao, a me ka hoomana ana o na kanaka o keia Aupuni i ke Akua, e like me ko lakou makemake, a me ko lakou manaoio iloko. Aole hoi e hiki ia ia ke keakea i na makua o na kamalii, a me na kahu o na hanai ma na mea i pili i kekahi aoao a me kekahi aoao o ka pono. Aole hoi e pono ua Kuhina la, ke hoonele i kekahi, a hana paewaewa i hekahi aoao, ma ke ano e poino ai kekahi, i kona hoonoho ana i na luna, a me kona haawi ana i Palapala kumu.

PAUKU 6. E hoopaa mau loa ia no ka pule mamuli o ko kakou Haku o Iesu Kristo i pule Aupuni no ko Hawaii Pae Aina. O na Kanawai i kukalaia i ke kau ia Kamehameha II., e hoopau ana i ka hoomana kii, a me na hana ino o ka wa kahiko, ke paa la no ia mau Kanawai, a ke papa hou nei keia Kanawai i kela hoomana, a me kela mau hana maloko o keia Aupuni, o loaa auanei na eha, a me ka hoopai ana i oleloia iloko o ke Kanawai no ka hewa.

PAUKU 7. O ka oihana pule kue i ka pope, oia ka aoao pule o ke Aupuni, e like me ka olelo kukala mamua; aka, aole loa e manaoia kekahi olelo o kela Pauku maluna, ua kau kanawaiia kekahi aoao hoomana, aole hoi e manaoia kela olelo ua hui ka ekalesia me ke Aupuni. E ae ia no na kanaka a pau e noho la ma keia Aupuni e hoomana i ke Akua a ka Baibala Kristiano i olelo ai, e like me ko lakou manaoio ana; aole loa hoi e hooleia keia kumu nui o ka pono. Ina keakeaia kekahi ahapule, a ina keakeaia kekahi kanaka i kona hoomana ana i ke Akua e like me kona manaoio, ke pili ole kona hoomana i ke ino maoli, e manaoia kela keakea ana, he kolohe, a e hoopaiia e like me ka olelo ma ke Kanawai no ka hewa.

PAUKU 8. Aole pono i ke Kanawai ke hoino kekahi i ka la Sabati Kristiano i ka hana ana i na hana o keia ao. Aole e ma-

naoia ma ke Kanawai he la maoli ka la Sabati. O na palapala a pau, a me na mea hoike i na hana o keia ao, i hai wa ia i ka la Sabati, e manaoia kela palapala ma ke Kanawai, aole i haiia ka wa, a nolaila, he mea ole ma ke Kanawai. I kela la, aole pono i ke Kanawai ma keia Aupuni ke hookolokolo kekahi Ahahookolokolo i na hihia no ka waiwai. Ina hoike kekahi Luna i ka Palapala kii aku, e manaoia kela hana, ke hanaia i ka la Sabati, he komo hewa na ia Luna, a hiki no i ka mea i kiiia, ke hoopii a loaa ka uku no kona hoopilikiaia. Aka, ina i hewa, a kalohe, a hana ino kekahi kanaka, pono no ke hoopuka aku i na Palapala hopu i mea e paa ai ka mea hana hewa. Pono no hoi i ka poe hoomalu a hooponopono, e hopu wale i ka la Sabati me ka palapala ole i ka mea hana hewa, a hoopaa ia ia no ka hookolokoloia mai.

Pauku 9. I ka hana ana a ke Kuhina no ke Aopalapala i na hana i oleloia iloko o na Mokuna o keia Apana, e malama no oia i keia mau kumu hana, a me keia mau kumu manao.

MOKUNA 1.

NO NA OIHANA MAKUA.

Pauku 1. O na makua, o ka makuakane nae ka mua, a make ia o ka makuahine, a make pu laua, o na kahu i hoakakaia ma ke Kanawai, a o lakou wale no na luna maoli nana e hooponopono i na hana, a me ka noho ana, a me ke ao ana a ka lakou keiki malalo o na makahiki a ke Kanawai i olelo ai ua oo. Aole pono i ke Kanawai ke keakea aku i na makua, a me na kahu i ka lakou hana pono ana ia hana. Pono no i na manawa a pau ke loaa hou mai ia lakou ka lakou keiki ma ka pepa kuu kino. Hiki no ia lakou ke hoopai i na keiki, i mea e pono ai, aka, aole lakou e hoopai oolea ino aku, o pili auanei ia lakou ke Kanawai no ka hewa.

Pauku 2. Hiki no i kela Luna keia Luna Kanawai i oleloia ma ke Kanawai, ke lawe i na keiki mai ka lima mai o na makua a pau i hana ino, a hana oolea hewa i ka lakou keiki, a e haawi hoi i ke keiki i hana ino ia pela i ke kahu okoa; a na ka makua e uku no ka malama ana.

Pauku 3. E hiki no i na makua ke ae ma ka palapala imua o ke alo o kekahi o na Luna Kanawai i ka lawe ana o kekahi mea kupono e ae i ka lakou keiki. Aka, ina hana pela, pono e hoakaka loa ia ma ka palapala ke kumu, a me ke ano o ka lawe ana, aole e hiki ke hoolilo ia mea, i mea e waiwai ai ka makua, o ke keiki

no, e like me ko ka Luna Kanawai ike ana he pono. O na keiki a pau i laweia pela, e kakauia e kekahi hooiaio palapala, e like me ka olelo ma ka Apana elima o keia Kanawai. O kela mea, keia mea, i lawe i ke keiki pela, e loaa no ia ia ma ke Kanawai na pono a pau o na makua oi ai e noho oo ole ana ke keiki, a mai ka la aku o ka lawe ana, e pili no ia ia ko ka makua kaumaha, a me ka ka makua hana.

PAUKU 4. E hiki no i kela makua keia makua, ina kupono ia ia ka paa ana, a me ka malama ana, a me ke ao ana i keiki, ke kauoha aku ia pono ona na kekahi kahu, ana e hoakaka ai iloko o kana kauoha waiwai. I ka make ana o ua mea kauoha nei, a hooiaioia kana kauoha waiwai, ina ikeia ke kahu keiki i hoakakaia ma ke kauoha, he kanaka kalohe nui, a ona nui paha i ka rama, hiki no i ka Luna hooiaio kauoha, ke hoole ia kahu; a no ia mau mea wale no ia e hooleia'i. O ke kahu keiki i hoakakaia ma ke kauoha waiwai, e lilo ia ia ka malama ana i ke kino, a me ka waiwai, a me ka noho ana, a me ke ao ana o ia keiki. Ma ke Kanawai, o ua kahu nei ke pani hakahaka o ka makuakane, a pela no oia e malama ai. Ina make kauoha ole ka makua, a kauoha paha, aole nae hoakakaia ke kahu, alaila, hiki no i ka Luna hooiaio kauoha, ina noiia mai oia, ke hoonoho i kahu mamuli nae o ka olelo hoakaka maloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. O ka palapala hoike a ke Kuhina no ke Aopalapala i kauia ke sila o kana Oihana, oia ka mea e akaka ai ma ke alo, he kanaka pono no ia ke hoonohoia i kahu keiki e ua Luna hooiaio kauoha la.

PAUKU 5. Ina he keiki poo ole [he keiki poolua hoi kekahi inoa, he keiki no ka moe kolohe hoi ia] alaila, o ka makuahine ka makua nana ka olelo, e like me ka makuahine kanemake, no ka mea, o ka makuahine wale no ka makua a ke Kanawai i ike ai.

PAUKU 6. E ili aku ka waiwai i na hooilina e like me ka olelo ma ke Kanawai no ka waiwai, a na ke Kanawai hoonohonoho oihana Lunakanawai e hoakaka i ka mea nana e noho i kahu no na keiki makua ole.

PAUKU 7. Pono i na makua o na keiki a pau, a me na kahu, a me na makua hanai, ke hoouna i na keiki i kekahi kula i oleloia malalo, o na keiki hoi iwaena o ka makahiki eha a me ka umikumamaha. Ina he keiki iwaena o na makahiki eha, a me ka walu, a hoouna ole kona makua a makua hanai, a kahu paha, ia ia i ke kula i na manawa a pau, a manao ke kahu kula o ia wahi, aohe kumu o keia hoouna ole ana, alaila, aole e hoopakeleia kela makua a makuahanai, a kahu keiki, i ka auhau i oleloia ma ka Mokuna elua o ka Apana ekolu o keia Kanawai, aole loa; a ina nui na kumu o

ae e hoopakeleia'i, aole no. Aole hoi e pakele kekahi keiki i hala na makahiki ewalu, i ka poalua i oleloia ma ka Mokuna elua o ka Apana ekolu o keia Kanawai, ke hele ole kela keiki i ke kula.

PAUKU 8. Ina ike ke Kuhina no ke Aopalapala i ka hana kue ana o kekahi makua, makua hanai, a kahu paha, i na hana a keia Kanawai e haawi ai ia lakou, a ua hana ino maoli paha, alaila, pono i ke Kuhina ke hoike mai, i hoopaiia ka mea i hewa, e like me ka manao o ke Kanawai. Eia hoi kekahi hana nui i kupono i ua Kuhina la, o ka paipai, e like me kona ike ana he pono, i na makua, a me na makua hanai, a kahu, e hooko pono i ka ka makua hana, e like me ka olelo ma ke Kanawai; a nolaila, hiki no i ke Kuhina ke hoike mai i na mea e pono ai imua o ka Moi iloko o ka Ahakukakuka Malu.

MOKUNA 2.

NO NA HANA KUPONO I NA KEIKI.

PAUKU 1. Pono i na keiki a pau malalo o na makahiki a na Kanawai i olelo ai ua oo, e hoolohe i na olelo pono, a me na olelo ao a pau a ko lakou mau makua, o ka ka makuakane mua, alaila, ka ka makuahine; a ina he keiki hanai, e hoolohe i na olelo ao a na makua hanai, a ina aole makua, e hoolohe no i na olelo pono, a me na olelo ao a na kahu i hoonohoia e ka Luna hooiaio kauoha.

PAUKU 2. E ae aku no na keiki i ka hoopai pono ana a ko lakou mau makua, a me na kahu, a me na kumu i oleloia mahope. Aole hiki i na keiki ke hoopii ma ke Kanawai no ia mau hana a na makua, a me na kahu, a me na kumu. Aka, ina hoopai ino maoli, a ma ke ano kalohe, alaila, hiki no ke hoopii a e hoopai ia no. Aole hoi e hiki i na keiki ke haalele i ka noho ana malalo o na makua. O na keiki a pau i hala na makahiki he umikumamaha, a haalele wale i na makua, e hiki no ke hoohana ia lakou i na la paahao o ke Aupuni, ma kahi e loaa ai: a e hiki no hoi ke hoopai ia lakou i ka hana mau, me he mea palaualelo la, e like me ka olelo ma ka olelo pili io ia noi maloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai.

PAUKU 3. Aole pono i na keiki opiopio, aole hoi na mea i oo ke hana ino aku i ke kino o ko lakou makua, aole hana kalohe, aole hana hewa aku, a ina he kumu, aole no. Aka, e hiki no ke pale wale aku i ke kaloheia mai, ina lele mai na makua, a me na kahu e hana ino ia lakou, aole nae e hiki i ke keiki ke hoopai aku.

Ina e hana e like me ia kekahi keiki i hala na makahiki he umikumamaha, e hoopaiia oia e like me ka olelo ma ke Kanawai no ka hewa.

PAUKU 4. O na keiki i oo, ina ike mai ka Ahahookolokolo ia lakou e hiki ke malama mai i ko lakou mau makua, i ka ai a me na mea e pono ai, alaila, hiki no ke koi aku ia lakou e hana pela, ina he elemakule ka makua, a hune, a nawaliwali paha, a e malama mai no i na makua, e like me ko lakou malama ana ia lakou iho, a hiki no i na Ahahookolokolo a pau o keia Aupuni, ke koiako aku ia lakou e hana pela. Aka, o ke keiki i ae i ka malama ana i na makua hanai, aole hiki ke koi aku ia ia e malama i kona mau makua ponoi.

PAUKU 5. Ma ke Kanawai e manaoia na mea mare ua lilo laua i hoahanau, a pela no e lilo ai na makua, a me na keiki a kekahi, i hoahanau no na makua, a me na keiki a kekahi. A pela no na kupuna, a me na moopuna. I ka wa e noho ana ke kane me kana wahine, hiki no ke koi ia ia e malama i ka makuakane, a me ka makuahine o ka wahine, e like me ka malama ana i kona mau makua iho. A pela no ke kupunakane, a me ke kupunawahine o ka makuahine, a pela no hoi na keiki a kana wahine, ina he keiki opiopio kana na kekahi kane mua, e like loa no me ke koi ana ia ia e malama i kona mau makua ponoi, a me kana mau keiki na ka wahine mua. Aka, ina he waiwai kaawale ko ka wahine, aole pili iloko o ko ke kane, alaila, e malamaia na hoahanau o ka wahine noloko mai o kona waiwai ponoi. Aka, i hune maoli ke keiki a kekahi makua hune, alaila, pono no i ke keiki ke hoike mai i kona hune, i mea e pakele ai oia ia kaumaha. Ina hoopii kekahi i ka Ahahookolokolo i loaa i kekahi makua elemakule a hune i ka malamaia mai, pono e hoikeia imua o ia aha ka Palapala a ke Kuhina no ke Aopalapala e hoakaka ana i ka oiaio o ka hune, a i ole ka ke Kuhina, o ka kona luna iho.

PAUKU 6. O na keiki hanai a pau, a me na keiki i lilo aku i kekahi ma ka palapala hooiaioia e noho opiopio ana, e malama no lakou i na olelo a pau i pili i na keiki e noho ana me ko lakou makua ponoi, a oo, alaila, pau. Aka, ina i ka wa i oo ai ke keiki, ua hanwi ka makua hanai i ka aina, a i ka waiwai e ae paha, e pono ai ko ke keiki noho ana, alaila, ina lawe kela keiki i kela waiwai, e manaoia ua ae oia i ka lawe ana i na kaumaha i kauia maluna o na keiki no ko lakou makua ponoi.

PAUKU 7. I ka hana ana a ke Kuhina no ke Aopalapala i na hana i haawiia nana ma keia Kanawai e manao nui no oia i ke ano o ka pili ana i na keiki, a me na makua ponoi, a me na makuahanai i oleloia iloko o keia Kanawai.

MOKUNA 3.

NO NA KULA AUPUNI A ME NA KULA PUALU.

PAUKU 1. I mea e pono ai ke ao ana i ka palapala, a me ka pono, e maheleia ka Mokupuni o Hawaii penei,

Apana 1, Hilo a me Puna. Apana 2, Kau. Apana 3, Kona Hema. Apana 4, Kona Akau. Apana 5, Kohala Akau. Apana 6, Hamakua, a me Waimea, a me Kawaihae.

E maheleia o Maui penei,

Apana 1, Kahakuloa, Kaanapali, Lahaina, Oloalu, Ukumehame, a me Kahoolawe. Apana 2, mai Waihee a Kahikinui. Apana 3, Hamakuapoko, Hamakualoa, Makawao, Haliimaile, a ma Kula. Apana 4, mai Koolau a Kaupo. Apana 5, ka Mokupuni o Molokai. Apana 6, ka Mokupuni o Lanai.

E maheleia ka Mokupuni o Oahu penei,

Apana 1, mai Maunalua a ka Papu o Honolulu. Apana 2, mai ka Papu o Honolulu a Moanalua. Apana 3, Ewa a me Waianae. Apana 4, Waialua. Apana 5, na Koolau elua.

E maheleia hoi ka Mokupuni o Kauai penei,

Apana 1, mai Nualolo a Hanapepe. Apana 2, mai Wahiawa a Kapaa. Apana 3, mai Kealia a Awawapuhi. Apana 4, ka Mokupuni o Niihau.

PAUKU 2. Na ke Kuhina no ke Aopalapala e hoike mai i ka Moi, imua o ka Ahakukakuka Malu i ke kanaka kupono i Kahukula no kela Apana keia Apana i oleloia maluna ma ka Pauku akahi; a na ke Alii e haawi ia lakou i palapala hoolilo. E hiki no i kela kahu keia kahu, me ke ao aku a ke Kuhina, ke hoonoho i mau luna hou aku malalo o lakou no kela wahi keia wahi kupono i ke kula. Na na kahu, me ka ae a ke Kuhina no ke Aopalapala, e mahele i na Apana e like me ko lakou ike ana he pono; ina mahele ma na mokuna maoli o ka aina, oia, a ina mahele ano e, aia no e like me ko lakou ike ana he pono. Aka, i ka mahele liilii ana, a me ka hooponopono ana i na wahi liilii iloko o na Apana nui, a me ka hoonoho ana i na luna malalo, ina aole he mea e pau hewa ai ka waiwai, e manao nui ke Kuhina no ke Aopalapala i ka makemake, a me ka manao ana, a me ka oluolu o ka nui o na makua, a me na makua hanai, a me na kahu o na keiki i kupono i ke kula. Nolaila, pono i ua Kuhina la e lawe a e noonoo i na palapala nonoi i palapalaia mai ai ia ia mailoko mai o na Kahukula. A i ka hoike ana mai a na Kahukula i ke Kuhina no ke Aopalapala i na olelo nonoi, a me kona hoike ana mai i ka mea kupono ke hoolilo i lunakula no ke kau wahi, pono ia lakou ke imi a hoike pono mai ia ia i kahi, a me ke

ano o ka noho ana, a me ka nui o ka ike o na kamalii, ka poe hoi i pili nui ia kula; a hiki no hoi i ke Kuhina no ke Aopalapala i na manawa a pau, ke kapae, a e kipaku i ka lunakula, a me ke kumu paha, ina noi mai ka nui o na mea i pili i ke kula ia ia e hana pela.

PAUKU 3. Na na Kahukula e haawi i na Palapala kumu i na mea ao kula maloko o ko lakou mau Apana, e nana mua nae i ko lakou akamai, ma na kumu, a me na lala o ke ao ana e like me na olelo i hooholoia ma ka Ahakukakuka Malu mamuli o ka hoike ana mai a ke Kuhina no ke Aopalapala. Aka, hiki no i ke Kuhina no ke Aopalapala ke hoole i ka lakou palapala kumu, ina he kumu e hoole ai.

PAUKU 4. Penei ke ano o ka palapala kumu a na Kahukula e haawi ai,

PALAPALA KUMU.

Mokupuni o ——, Apana —, ko Hawaii Pae Aina.

Ua hoakakaia ka pono o ka noho ana o —— ——, a ua hoike mai oia, a ua maopopo ia'u kona akamai i na mea ao mua, i ka [*maanei e hoakaka'i i kona mea ike*] nolaila, ke ae aku nei au e lilo oia i kumu ao ma ia mau mea ike maloko o keia Apana, oi ai oia e malama i na olelo o ke Kanawai, a me na olelo hoolaha a ke Kuhina no ke Aopalapala.

Na ko'u lima i hana, i keia la —— o —— 18 .

——— ———, *Kahukula.*

PAUKU 5. Aole loa e haawiia ka palapala kumu na kekahi kanaka ke hoakaka ole ia mai mamua ka pono o kona noho ana, a me kona akamai i ke ao i na mea ao mua, o ka heluhelu hoi, a me ke kakau lima, a me ka helu, a me ka palapala aina, a ina lilo kekahi i kumu, aole e loaa ia ia ke kokuaia mamuli o ke Kanawai hooponopono Kula ke hemahema kana ao ana, a molowa paha, a holo ole kana hana, a ina i lilo i ke kalohe, a me ka hewa paha. A ina haawiia ka Palapala kumu ma kekahi Apana, aole lilo kela palapala i mea e pono ai ke kanaka ke ao ma kekahi Apana, ke ike ole mai ke Kahukula o ia Apana hou i kona makaukau. Pono nae i kekahi Kahukula, a me kekahi ke manao i kana palapala mua he hoikeia ma ke alo no ka pono a me ka makaukau o ke kumu.

PAUKU 6. O ke Kahukula o kela Apana keia Apana, i kona hui ana me kekahi luna malalo ona, hiki no ia laua ke kukulu, a hoololi ae, a hoano hou, a hoomaikai i na hale kula, a hiki no ke hoolimalima a haawi i ka hana i na kumu, a nolaila, hiki no ke koi aku i na Lunaauhau, a me na luna hana e haawi ae i ka poalua, a i ole ia, i ka mea i paneia mai no ka poalua, o ke dala, a i ole ia, o ka waiwai. A ina koiia ka hana pela, e ke Kahukula, nana no e

kuhikuhi i kahi o ka hana, a me ke ano o ka hana ana. Ina aole i pono kekahi kula a kekahi e malama'i ma ka hana wale no, a ma na mea i paneia mai no ka hana, alaila, hiki no i ke Kahu, a i ole ia, o ka luna; ka mea nana ka olelo ke kikoo aku i ka Lunaauhau o ia Apana, e like me na olelo ao mai ka Waihona Aopalapala aku, a na ka Lunaauhau e hookaa i ke koena me ka waiwai o ke Aupuni e waiho ana i kona lima, aole nae ke dala o ke kino. Hiki no hoi i ua kahu nei ke haawi i ka aina i noho ole ia e kekahi mea e ae, a i na kumu, a i mea e pono ai na kula o ko lakou mau Apana. O ka aina nae i haawiia, aole ia e lilo i kekahi ke loaa ole ka palapala kumu na ke kahu o ia Apana, e like me ka olelo ma keia Kanawai. Aole nae e manaoia ua lilo pono kekahi aina a ke Kahukula, a me na luna e haawi aku ai, a hoike mua mai ke Kahukula i ke Kuhina no ke Aopalapala i ka haawi ana, a me kahi o ka aina, a me ke ano, a me ka nui, a loaa i ke Kuhina no ke Aopalapala ka ae o ke Kuhina Kalaiaina. O na aina a pau i hookaawaleia pela, e kakauia lakou ma na Waihona Kalaiaina, i aina hookaawaleia no na kula. E manaoia kela mau aina ua haawi lilo loa ia i mea e kokua ai i ke ao ana, aole i mea lilo loa i ke kumu, a i ka mea e noho pokole ana. O ka noho i ua aina la, oia wale no ka i lilo i ke kumu oi ai oia e paa ana i ka palapala kumu, a e ao mau ana i ke kula ma ia wahi. A hiki i ka manawa e kipakuia ai oia, a haalele paha, a i ole ia, ua make paha, alaila, e lilo ua aina la i kona hope ma ia kula, e lilo pu no me na mea paa a pau i hanaia maluna o ka aina, aka, ina na ke kumu i hana ia mau mea ma kona waiwai ponoi, me ka ae aku o ke Kuhina no ke Aopalapala, alaila, aole lilo.

PAUKU 7. I kela makahiki keia makahiki i ka la mua o Ianuari, e palapala mai na luna kula a pau i ke kahu o ko lakou Apana, a e hoike mai i ka nui o na kula i malamaia ma ko lakou wahi, ka nui o na ohana kanaka e noho ana ma ko lakou wahi, i ka nui o na kamalii iwaena o na makahiki eha, a me na makahiki he umikumamaha; i ka nui o na kamalii i komo io iloko o na kula, i ka nui o na keiki e noho ana me na makua hanai, a me na kahu, aole me na makua ponoi, a me ka nui o na makua i malamaia e ka lakou keiki.

PAUKU 8. Pela no i kela makahiki keia makahiki i ka la mua o Ianuari, pono i na Kahukula a pau e palapala mai i ke Kuhina no ke Aopalapala a e hoike mai i ka hoiliili ana o na mea i oleloia ma ka Pauku ehiku maluna, a me ka nui o na mea a lakou i haawi ai i ka palapala kumu, a me ka nui o na hale kula i kukuluia ma ko lakou mau Apana, a me ke ano, a me ka nui o ka lilo i ka malama ana.

PAUKU 9. O kela Kahukula keia Kahukula i kona noho ana malalo o ke Kuhina no ke Aopalapala, e lilo ia ia ka waiwai, a na-

na no hoi e malama i ka waiwai kula a pau o ia Apana. Hiki no ia ia ke hoopii a hoopiiia ma na Ahahookolokolo o keia Aupuni. Nana no e kamailio pu me na luna kula malalo ona, a na lakou e kuhikuhi i kahi e ku ai na hale kula o ia Apana. Na ke Kuhina nae e ao aku ia lakou ma ia mea. E hiki no i ka luna malalo o ke kahu e nana, a hooponopono i ke kukulu ana ke kauoha mai ke Kahukula ia ia pela, a hiki no ia ia ke hoolimalima no ia mea. A paa ka hale, alaila, o ua kahu nei ka haku o ia hale. Nana no e malama, o ino, a pau wale paha, a ina i elemakule, a ino, hiki no ia ia ma kona manao e hana hou, a hoano hou paha, a na ua Apana nei e hana e like me ka olelo o ke Kanawai. E hoike mai nae oia i kana hana i ke Kuhina no ke Aopalapala, i aponoia.

PAUKU 10. O ka poalua i oleloia ma ka Haawina ekolu o ka Mokuna elua o ka Apana ekolu o keia Kanawai, ua hookaawaleia ia i mea e pono ai na kula i oleloia maloko o keia Apana, i mea hoi e pono ai na kumu i loaa ka Palapala kumu, a ao aku i ke kula e like me na olelo ma keia Kanawai. I kela makahiki keia makahiki e hoike mai na Kahukula i ke Kuhina no ke Aopalapala i ka nui o ka hana Aupuni i lilo mai ia lakou, a me ke ano o ka lilo ana, a me ke ano o ke kokua ana i na kula, a e hoike mai ke Kuhina no ke Aopalapala, i ka Moi, mailoko mai o ke Kuhina Waiwai, i ka nui o ka hana i laweia noloko mai o ka Apana o kela Lunaauhau keia Lunaauhau, i ikeia ka pololei o'ka hoike ana o na Lunaauhau.

PAUKU 11. Ina i hemahema na kula no ka buke ole, a no ka loaa ole o na Oihana palapala, pono no i ke Kuhina no ke Aopalapala e hoomakaukau i buke, a me na mea e ae e pono ai e like me kona ike ana he kupono ia Apana, a e ukuia kela mau mea mahope iho o ka nana helu ana, noloko o ke koena hana, e hooholo mua ia nae ka olelo no ia mea. Aka, ina hiki pono ke hana pela, e kuaiia'ku no na buke, a me na mea e ae i na haumana, a o ke ano o ke kuai ana, e like no me ke kumu lilo.

PAUKU 12. E hiki no i ke Kuhina no ke Aopalapala. laua pu me ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae aku nae o ka Moi iloko o ka Ahakukakuka Malu ke hookaawale ae i ka aina i paa ole ia hai, i mea e pono ai na kula apana, a me na kula pualu, a me na kula nui paha, a ina i hoolimalimaia ia aina, a mahiia paha, e ke Kuhina, e lilo no ka waiwai puka a pau i mea e pono ai ke kula a ke Kuhina i olelo mua ai i kela manawa keia manawa.

PAUKU 13. Pono i ke Kuhina Aopalapala i kekahi manawa, a me kekahi e kaapuni i keia Pae Aina, e ninau i ke ano o na kula, a ia manawa e hoike mai na Kula ia ia, a ina ike oia i kekahi hau-

mana akamai loa a kupono, hiki no ia ia i mea e hooikaika ai ke haawi i kela haumana i palapala hoomaikai. A ina manao oia pela, a kau pu ka Moi i kona inoa ma ia palapala, hiki no ke hoopakele i kela mea akamai i kekahi auhau i hooakakaia iloko o ia palapala, a lilo no ia, ina komo kela hua iloko, i Palapala kumu, a hiki no ia ia ke ao i na kamalii ma na wahi a pau o keia Pae Aina. O na haumana kaulana pela, a hoomau i ko lakou kaulana ana a hiki i ka manawa e kupono ai ko lakou mau makahiki, alaila, hiki no ke koho ia lakou no na oihana o ke Aupuni, ke ike aku ke Alii ua makaukau lakou ma na mea e ae. Aka, ina hewa lakou mahope iho o ka loaa ana o ia palapala, aole e manao hou ia ia; ua lilo i mea ole.

PAUKU 14. Ina hoopii aku kekahi i ke Kahukula no ke kalohe mau o kekahi haumana, a no ka pau ole o ka hana hewa ana, a nolaila ino ke kula, a e hoike mai ia hana ana i ke Kuhina no ke Aopalapala, a nana no e hooko, a e hoole ia kipaku ana, e like me kona manao he pono. A ina i oi aku na makahiki o ua haumana la mamua o umikumamalua e hele no ia i ka poalua, a uku no ia i na auhau e ae oi ai oia e noho ana mawaho o ke kula, a hiki no hoi ke hoopaa maoli ia ia i ka hana o ke Aupuni e like me ke kanaka palaualelo.

PAUKU 15. O kela kumu keia kumu i loaa ka Palapala kumu, ina e ao io ana i ke kula maloko o kekahi Apana, pono no ia ia e hoopai pono iho i na haumana o kana kula, ina manao oia he mea e pono ai. A o ke kumu i hana pela, aole loa ia e hihia i kela hana ana. Aka, aole e oi aku kela hoopai ana mamua o na mea hahau kupono i na keiki, aole hoi e pepehiia kekahi haumana e ke kumu, a oolea loa, a eha ino, a ku i ka hewa, aole hoi e hanaia a oopa, a eha maoli. O ke kumu hana pela, ua hihia mai no ia, a e uku aku oia i ka makua, a i ka makua hanai, a i ke kahu paha o ua haumana la; a ina hoopii ia a i ke Kahukula, a maopopo ka hewa, hiki no ia ia ke lawe i kana Palapala kumu. Aka, hiki no i ke kumu ke hoopii hou a i ke Kuhina no ke Aopalapala, a nana no e hooko, a hoole paha i ka olelo mua e like me kona ike ana he pono.

PAUKU 16. I kekahi manawa, a me kekahi, e hoomakaukau ke Kuhina no ke Aopalapala, a e hoike mai i ka Moi imua o ka Poe Kukakuka Malu, i mau lihi kanawai no ka hooponopono ana a na kumu i na kula i kokuaia e ke Aupuni, a na ia Poe e hooholo. Maloko o ia mau lihi kanawai e hoike oia i na olelo a pau ana e manao ai he pono i ke kumu ke malama i kana ao ana i na haumana, a me ka na haumana e malama ai i ko lakou noho ana malalo o ke kumu. Pono no hoi ia ia ke hoakaka maloko olaila, i na pono, a me na kaumaha nui a ke Kanawai i kau ai maluna o na ma-

kua, a me na makua hanai, a me na kahu i ko lakou malama ana i na keiki; a pela no hoi na pono, a me na kaumaha i kauia maluna o na keiki i ko lakou noho ana malalo o na makua, a me na makua hanai, a me na kahu. A aponoia kela mau lihi kanawai e ka Moi, iloko o ka Aha Kukakuka Malu, alaila, ua komo no iloko o keia Kanawai, a pili no i kanaka e like me ke Kanawai o ka Aina ma na wahi a pau.

Pauku 17. Pela no e hoomakaukau ai ke Kuhina no ke Aopalapala, a e hoike mai i ka Moi iloko o ka Aha Kukakuka Malu, i olelo ao, i hoolahaia mai kona Waihona aku, a i na Kahukula o na Apana, a malaila e hoakakaia'i ka lakou hana, a me ka na luna malalo iho o lakou, na hana hoi a keia Kanawai i haawi ai ia lakou, o ke ano o ka hana ana i na hale kula, — o ke ano o ka hoolilo ana i ka poalua, — o ke ano akamai o ka hana ana, — o ka nui o ka hana e haawi ai i kekahi kumu, a me kekahi, — o na lala o ka ike a lakou e huli ai i na kumu mamua o ka haawi ana i na palapala kumu, — o ka nui o ke akamai e pono ai ke kanaka ke lilo i kumu ao, — o ke ano o na Palapala hoike a keia Mokuna e koi ai ia lakou e haawi mai, e hoike aku no hoi i kope, a haawi aku i na palapala i pai hakahakaia no ia hoike ana, — o ke ano o ka hana pu ana me na kumu, a me na luna malalo o lakou, — o ke ano o ke kikoo ana i ka Lunaauhau i mea e pono ai ke kumu, a me ke kula, a me ke ano o ka hoike ana ia ia i kona loaa, e hoike ana hoi i ke kumukuai i na buke, a me na oihana palapala i puka aku mai kona Waihona aku, — o ke ano o ka hewa, a me ka lalau, a me ke kalohe i hanaia i kanaka, a i ka waiwai kula paha, ka mea i kupono i na Kahukula e hoike mai i ke Kuhina na ke Aopalapala, i hoopii ia ia e like me ka olelo ma ka Apana elima o keia Kanawai, — o ka mea e hoopauia'i ka noho kumu ana ke hoohu oi ia, a hoopiiia lakou, — a me ka manawa, a me ka loihi o ka hoomaha ana o na kula ma na wahi a pau maloko o na Apana. Hiki no hoi i ke Kuhina no ke Aopalapala ke ao aku ia lakou ma na mea e ae a pau loa, ana e manao ai he pono. Pono no hoi i ua Kuhina la, ke kukakuka pu me ka poe Kalaiwaiwai a hoike mai hoi i ka Moi iloko o ka Ahakukakuka Malu, i olelo hoakaka i ka nui o ka uku kupono ke haawi aku i na Kahukula o na Apana, a me na luna malalo o lakou, a me na kumu i kupono i ke Aupuni ke uku aku, a aponoia e ka Moi, alaila, ua lilo kela olelo i haawina oiaio na ke Aupuni aku, a e ukuia noloko aku o ka waiwai Aupuni, noloko o ka poalua mua, a kaa ole, alaila, e laweia noloko o ka waiwai e ae e waiho ana i ka lima o ka lunaauhau o ia Apana e like me ka olelo ao a ke Kuhina Waiwai i aponoia e ka Poe Kukakuka Malu. E hoike no hoi ua Kuhina la i ka mea nana helu e like loa no me ka olelo ma ka Apana ekolu o keia Kanawai; a e hookuuia oia ilaila, a e hookuu ole ia paha, e like me ka olelo maloko o ka Apana ekolu.

PAUKU 18. Aole loa e manaoia ua papa, a ua keakea kekahi olelo o keia Kanawai i ke ao ana i na kula pualu, a me na kula kuokoa, ina na na makua, a me na kahu o na keiki e malama, me ke kokua ole ia mai e ke Aupuni ; aole hoi i papaia na kanaka pono i ke ao ana, a me ka hoonaauao ana, me ka loaa ole ia lakou na Palapala kumu i oleloia maluna. Hiki no ia mau kula pualu, a me na kulanui ke olelo mai i ka Moi iloko o ka Ahakukakuka Malu, mailoko mai o ke Kuhina no ke Aopalapala, a loaa aku ka palapala hoohuiia ma ke Kanawai, e like me ka olelo pili io ia nei ma ka hope o ka Apana mua o keia Kanawai. Aka, ina na ke Aupuni e kokua, e hiki no i ke Kuhina no ke Aopalapala ke hele aku e ike ia kula.

MOKUNA 4.

NO KO KE AUPUNI KOKUA ANA I NA KULA PUALU.

PAUKU 1. Ina he kula letera, a kulanui, a kula pualu, a haawiia ka palapala hoohui ma ke Kanawai, e like me ka olelo pili io ia nei ma ka hope o ka Apana mua o keia Kanawai, a haawiia ka aina o ke Aupuni, a haawiia na pono e ae paha i pili i ka waiwai i mea e pomaikai ai, a ina haawiia ke dala, a o ka waiwai e ae paha o ke Aupuni, e hoakaka pono ia keia mau mea ma ka palapala hoohui, a o ke Kuhina no ke Aopalapala ka mea a ke Kanawai e manao mau ai i Luna no ka Moi e hoomakakiu, a Luna nana hoi i ka hooko ana o na olelo, a me na manao no ia mau kula e na mea i hoonohoia no ia hana. Nolaila, hiki no i ke Kuhina no ke Aopalapala i kona manawa e manao ai e hele aku e ike i ke kula, a e ninau i ke ano o ka noho ana, a me ka hana ana; e hai aku nae oia i kona hele i iwakaluakumamaha hora mamua o ka hele ana, a i ke kumu nui o ua kula la. Aole loa e hoole mai ia kula i kona hele ana e ike, a e ninau, a me kona nana ana i na buke, a me na mooolelo no ke kula. Ina hooleia ko ke Kuhina hele ana, a ina auaia ka olelo e maopopo ai e kekahi luna i pili ia kula a keakea ia ke Kuhina i kona imi ana, he kumu pono ia e hoihoiia'i ka Palapala hoohui ma ke Kanawai.

PAUKU 2. I ka hele ana o ke Kuhina no ke Aopalapala e ike i kekahi kulanui e like me ka olelo maluna, ina maopopo ia ia ua hana kue ia ka Palapala hoohui, alaila, e hoike mai oia ia mea, a i ke Kokua Lunakanawai o ka Moi, a nana e hoopau i ka Palapala hoohui ma ke Kanawai, no ka hana ole, a no ka hana hewa ana paha i na mea i oleloia ma ka Palapala. Ma ka palapala hoike-

kumu e hana'i, e like me ka olelo ma ka Apana elima o keia Kanawai, a me ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 3. Eia ke ano o ko ke Aupuni haawina i manaoia ma kela mau pauku maluna, o na haawina wale no i oleloia ma ka Palapala hoohui, a kauia na inoa, a me ka sila nui ma ka Ahakukakuka Malu, e like me ka manao i hoakakaia ma ke Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina Alii, a ma ka olelo pili io ia nei ma ka hope o ka Apana mua o keia Kanawai, ka palapala hoi e lilo ai kekahi waiwai a o kekahi mea e ae paha o ke Aupuni, i mea e pono ai ia kulanui. O ka haawi manawalea ana, o ka Moi, a me na Lii, a me na Kuhina, aole loa e manaoia ia mea he haawina Aupuni ma ke ano o ka olelo a keia Kanawai, aole hoi e manaoia kela manawalea ana, he kumu hoohalikeia, a pono ke koi aku i ke Aupuni, i manawalea like no kekahi kula e aku.

PAUKU 4. O na kulanui ma Lahainaluna, a me ke kula wahine ma Wailuku ma ka Mokupuni o Maui; a ma Koolau ma ka Mokupuni Oahu, a haawiia ka aina, e manaoia ua komo kela mau kula iloko o keia Kanawai, ma na mea pili i ka hele ana o ke Kuhina no ke Aopalapala e ike.

PAUKU 5. O ke kula ma Honolulu ma ka Mokupuni Oahu, i waeia na keiki Alii, a e noho ana lakou iloko i keia manawa, e hoomauia kela kula, a e kapaia, 'Ke Kula Alii.' No ke aopalapala, a me ka pono o ka noho ana, hiki no i ke Kuhina no ke Aopalapala ke hookomo hou i na keiki e ae, na keiki hoi iloko o ke kuamoo o ka Moi, a me na keiki hooilina paha o na'lii nui a pau.

PAUKU 6. I mea e komo ai na keiki e ae, aole na mea i oleloia ma kela pauku maluna, hiki no i ke Kuhina no ke Aopalapala, ke hoike mai i ka Moi iloko o ka Ahakukakuka Malu, ma ka palapala e hoike ai i ke ano Alii o ua keiki la, a me kona mau makahiki, a me ke kumu o kona manao ana e hookomo ia keiki iloko o ke kula Alii. Alaila, ina olelo mai ka Moi iloko o ka Ahakukakuka Malu e kau pu no ke Kuhina i ka inoa o ua keiki la, me na haumana o ke kula Alii, i aoia oia malaila, na ka makua nae e uku e like me ka olelo i hooholoia ma ka Ahakukakuka Malu, a e haawi ke Kuhina no ke Aopalapala na ka makua i palapala hoike i ke komo ana o kana keiki iloko o ke kula.

PAUKU 7. Aia no i ke Kuhina no ke Aopalapala ke kiai nui ana malama ana, hanai ana, ao ana, a me kahi moe o ua poe keiki la; a nolaila, e malama makaukau oia i hale, i lako i na mea a pau i kupono i ke ao ana, a me na keena i kupono i ke Alii ana, a me ka oluolu o ka noho ana o na haumana. E mau no ka noho

ana o na keiki iloko o ia hale malalo o na kahu, a me na kumu e noho la malaila, aka, ina i pau ka noho ana o ia mau kahu, a me na kumu no ka mai a no kekahi mea e ae paha, alaila, pono i ke Kuhina no ke Aopalapala, me ka ae mai o ka Poe Kukakuka Malu, e hoomakaukau i mea e ae e like me ka mea i manaoia ua kupono ia mau haumana, i mau mea hoi i malama i ka pono, a pono na kamalii ke hoomahui ia laua, i mau mea hoi e hiki ke kaohi i na mea ano ino o na kamalii. Na laua e malama, i lokahi ka noho maikai ana o lakou me na kamalii. E nana aku ke Kuhina no ke Aopalapala ia laua, a ia laua ka hana o ke ao ana, a me ka hooponopono i ka noho ana, a me ka hoonani ana i na haumana; pono no hoi ia laua ma ko laua ikaika nui e kaohi ia lakou i na hana hewa a pau, a ma ia ikaika no e hooikaika ai ia lakou e hana i na mea a pau i ku i ka maikai. E hiki no hoi i ke Kuhina no ke Aopalapala ke hoopau i ko laua noho ana, ina he kumu e pau ai i kona ike ana. He uku makahiki ko laua e like me ka ka Moi olelo iloko o ka Ahakukakuka Malu.

Pauku 8. Pono no hoi i ke Kuhina no ke Aopalapala ka hoonoho i na kumu pono e ae, na mea akamai hoi, a pono no hoi ka noho ana, a nana hoi e ao aku i na kamalii, i ke akamai, a me ka ike hohonu i kupono i na'lii, a me na luna o ke Aupuni, na mea e makaukau ai lakou i ka hana nui e kau ana maluna o lakou, i ka wa e hana ai lakou i ka hana hanohano o ke Aupuni. E hiki no i ke Kuhina no ke Aopalapala me ka ae mai o ka Moi, a me elua hapakolu o ka poe Kalaiwaiwai, ke kuai i waihona buke no ua kula la, a na ke Aupuni e uku, a hiki no hoi ke kuai i oihana hoike kumu, a me ka oihana hoike hui, i mea e pono ai ua kula la, a i mea e pono ai na haumana, a e lilo loa ia mau mea no ke kula. Hiki no hoi ia ia ke hoiliili i na mea manao nui ia no ke kula, a e hoolilo i na keena no ia mea.

Pauku 9. He mea pono i na kumu i hoonohoia ma ke kula, ina loaa mua ka olelo ao na ke Kuhina Aopalapala, ke hoopai pololei aku i na haumana e like me ka mea kupono i ko lakou hoolohe ole, a me ka hookuli, a me ka hana ole i ka hana, a me ka hana ino paha, a ina hoehaia ke kino, oia no. Ina he hewa pau ole, a lilo kekahi i kumu no ka hewa i hoohalikeia e na haumana, alaila, ina ae aku ka Moi, a me ka nui o ka Poe Kukakuka Malu, hiki no i ke Kuhina no ke Aopalapala, e hoonoho i ua keiki hewa la mawaho o ke kula, a e holoi hoi i kona inoa ma ka papainoa o na haumana, a e noho iki paha, a e noho loa paha mawaho, e like me ka manao o ka Moi iloko o ka Poe Kukakuka Malu; a ina e noho loa mawaho, alaila, e laweia kekahi o kona waiwai hooilina e like ka nui me ka ka Moi e olelo ai iloko o ka Ahakukakuka Malu.

PAUKU 10. Aole loa e pono i kekahi kanaka, aole i ke kanaka maoli, aole i ka haole i hookupaia, aole i ka lahui e, iloko o keia Aupuni, ke hoowalewale aku, a hooikaika aku i na kamalii iloko o ia kula i ke kalohe, a me ka hewa, a me ke kena ana i kekahi makemake, a me kekahi kuko ana o ke kino, aole i ka inu ana i kekahi mea ona, aole hoi i ka hana ana i kekahi mea kue i ke Kanawai, aole hana maoli pela, aole hoi pili ke ano ilaila. Ina hoowalewale kekahi, a hooikaika, a hookoni i na haumana e hana i kekahi o ia mau mea, a ae wale aku paha ma ka ike ana, e manaoia he kalohe nui loa kona a e hooukuia oia i ke dala, aole e oi aku i ke tausani hookahi, e like me ka manao o kekahi Lunakanawai koikoi, aole hoi jure i keia hookolokolo ana, a hiki no ke hoopaa ia ia i ka halepaahao, a pau ia uku i ke kaa.

PAUKU 11. Penei e hookaaia'i ka aie o ke kula Alii. I ka hana mua ana, na ka Poe Kalaiwaiwai e hoakaka i ko ke kula haawina, alaila, hiki no i ke Kuhina no ke Aopalapala ke kikoo aku i ka waihona Waiwai, a na ke Kuhina Waiwai e uku mahope iho o ka nana helu ana. I kela hapalua keia hapalua o ka makahiki e hoike mai ke Kuhina no ke Aopalapala i ka Moi imua o ka Ahakukakuka Malu, i palapala hoakaka i na dala i lilo i ua hale kula Alii la. E hoike mai ia palapala ma kekahi lalani i na mea i lilo no na mea paa mau o ke kula, a hookaawale hoi ma kekahi lalani i na mea i lilo no na buke, a me na oihana kahakaha, a no na kumu, a no ka ai a na haumana, a no na kahu nui nana lakou e malama, a e auhauia keia mau lilo o ka lalani hope, maluna o na makua, a me na makua hanai, a me na kahu o na haumana, na ke Kuhina Waiwai e auhau, a e uku like mai lakou ia, a i ke Aupuni, a hiki no i ka Moi ke ohi wale mai ia mailoko mai o ka waiwai o na makua, a me na makua-hanai, a me na kahu, me ka hele ole imua o ka Ahahookolokolo.

PAUKU 12. E komo kapa like na haumana o ke kula Alii, na ke Kuhina no ke Aopalapala, lakou pu me na kumu me ka ae nae o ka Poe Kukakuka Malu, e hooholo i ka olelo no ia kapa, a me na mea e nani ai ke kino ; a na ke kumu ka olelo no ke kuai ana, a e hoaie oia i kela haumana keia haumana, e like me ka nui o ke dala i lilo nona, a na kona makua, a o kona kahu paha e uku a hiki no ke ohi wale e like me ka olelo ma kela Pauku maluna.

PAUKU 13. O na kula pualu a pau, a me na kula letera a kanaka i hana'i me ke kokua ole ia e ke Aupuni, ua hooponoponoia nae i ko lakou dala iho, ua pono no, ina aole he ano hewa o ke ao ana ; a o na keiki i hele ia mau kula, a me na makua, a me na makua hanai, a me na kahu i hoouna i ka lakou keiki, a me ka lakou hanai, na keiki hoi malalo o na makahiki i oleloia, e manaoia ua

malama lakou i na olelo o keia Kanawai, e like me ka mea i hele, a me ka mea hoouna i na kula a ke Aupuni e kokua ai. E hoike mua ia nae ka hookumu ana o ia kula pualu, a kula letera paha, a i ke Kuhina no ke Aopalapala, a e hai ia mai no hoi kona wahi, a me ka inoa o na makua, na makua hanai, a me na kahu i pili ia kula, a me ka nui o na haumana i paa ka inoa ma ia kula a loaa ka palapala hoolaha, a i ole ia ka palapala hoike i kekahi ka ae ana o ke Aupuni ia kula. Aka, ina hoopii mai kekahi i ke Kuhina no ke Aopalapala no ke ao ana, a me ka hoike ana, a me ka hana ana paha i ka hewa ma ua kula la, alaila, ina hoikeia mai a maopopo na hoike e like me ka olelo ma ka Apana elima o keia Kanawai, a me ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, a i ke Kokua Lunakanawai o ka Moi, alaila, pono ia ia e koi aku e papaia ka poe nana e ao i ua kula la, aole e ao hou no ke kue i ka pono maikai.

MOKUNA 5.

NO KE KOKUA ANA I NA ANAINA PULE, A ME KE KUKULU ANA I HALE PULE.

PAUKU 1. Ina e noho ana kekahi mau kanaka he poe kane i oo, ma kahi kokoke, a like ko lakou makemake, a me ko lakou manao ma na mea o ke Akua, a me ke ano o ko lakou hoomana ana, ina he kanalima lakou a keu paha, pono ia lakou ma ka palapala ke nonoi i ke Kuhina no ke Aopalapala, mailoko mai o ke kahukula e ae ia ko lakou kukulu ana i hale pule, a i hale halawai e ae, a pono no hoi ia lakou ke nonoi mai i kahuahale no ke kahuna pule, a i aina e pono ai kona noho ana, ke kahuna hoi i hoonohoia mamuli o ka olelo ae a ke Kuhina ke maopopo ia ia ka maikai, a me ka pono o ka noho ana me ka poe Keristiano i like ka lakou manao hoomana me kona.

PAUKU 2. E hiki no i ke Kuhina, ma kona manao, me ka ae o ka Moi maloko o ka Ahakukakuka Malu, ke ae aku i ko lakou nonoi ana, a ina ae aku pela ka Moi, hiki no hoi ke hookaawale ae i kahuahale pule, a i kahuahale hoi no ke kahuna pule, i wahi e kukulu ai ka poe hui e like me ko lakou makemake iho i halepule, a i hale Kahuna, na lakou iho no e hana. A e lilo no keia waiwai i ke Aupuni, a na ke Kuhina no ke Aopalapala e malama i wahi e hoomana ai i ke Akua, a i mea e aoia'i na kanaka ma na mea o Kristo e like me ka manao, a me ka makemake o ka nui o ka poe hui.

Na ia poe hui, e hana i ka lakou mau hana iho, a e koho hoi i ko lakou kahuna iho, e like me ka manao o ka poe noi, a me ka manao o ka poe hui i haawi palua na dala i kela makahiki, i keia makahiki i kokua no ke kahuna pule, aole nae lakou e kue i na Kanawai o ke Aupuni, aole hoi i ka olelo o ka palapala hoolilo, aole pili iki ma ia ano. E hoike mai no hoi ka poe hui i ke kahukula o ia wahi i ka lakou hana a pau, i mea e hiki ai i ke Kuhina no ke Aopalapala ke hai pono mai i ka Moi, i mea hoi e hiki ai ke hoolilo i na manao o keia Kanawai i mea io, a haki ole hoi na Kanawai.

Pauku 3. Maloko o ka palapala hoike i oleloia'i ma kela pauku e kakauia'i ke ano nui o na olelo i hooholoia, a me na hana i hanaia'i e ka poe hui; a e kakauia no hoi ka nui o ka poe kokua, a me ka nui o ke dala loaa mai i mea kokua i ka pule ma ia wahi, a loaa ia palapala i ke Kuhina no ke Aopalapala, hiki no ia ia me ka ae o ka Moi, a me elua hapakolu o ka poe Kalaiwaiwai, e kokua aku i ka hemahema i koe o ka poe haawi wale ana i ke kahuna o ia wahi aku, ia wahi aku.

Pauku 4. O ka poe hui o kela aoao, a me keia aoao hoomana, e noho no lakou malalo o ka malu o keia Aupuni, penei wale no, na ka lima no o ke Aupuni e hoomalu ia lakou i ka hoohaunaele, a me ka hana ino ia, a me ka hooko i ko lakou lihi kanawai. Aole pono ke keakea aku i ua poe hui la, i ko lakou noho ana ma ka aoao hoomana a lakou e manao ai, aole hoi e komo hewa i ko lakou halepule, a me na hale kahuna, a me na aina, na hale kula, a me na hale e ae, a me na pa o ia mau hale, a me na hale kula o na Apana. O ka mea hana hewa pela, e hiki no ke hoouku ia ia e like me ka olelo mahope. Pono nae ke hoopii hou aku, e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. A ina lohe pono ke Kuhina no ke Aopalapala i na kahukula, ua keakeaia kekahi o keia mau pono, alaila, e hoike no ia ia mea i ke Kokua Lunakanawai o ka Moi, i mea e hiki ai ke hana aku i ka mea i hewa e like me ka olelo ma ka Apana elima o keia Kanawai, a hoopii ia lakou a hookolokolo e like me ka olelo maloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, a hoopaiia e like me ka olelo ma ke Kanawai no ka hewa.

Pauku 5. E hiki no i ka Moi mahope o ka olelo ana iloko o ka Ahakukakuka Malu, e hookaawale ae, a e kauoha aku, a e hooholo i ka olelo no ka malama ana, i kekahi la hooke ai, a la hoohaahaa hoi no ka poino nui, a no ka mea kupono e ae, a i la hoomaikai aku hoi i ke Akua no ka lokomaikai nui o kana hana ana. A holo ia olelo, alaila, e hoikeia'ku ia ma na Apana a pau mailoko aku o ke Kuhina no ke Aopalapala, a e pai no hoi oia ia olelo maloko o kekahi o na Nupepa. A hoolahaia pela, alaila, pono no i na kanaka

a pau mai o a o ke malama, e like me ke ano maikai, a me ka manao nui. Aka, aole e manaoia ua pili ia mau la, ma kekahi aoao hoomana mamua o kekahi, aole hoi e manaoia, he mea e kokua paewaewa ai i kekahi aoao, a kokua ole i kekahi, aole hoi e hanaia i mea keakea a kue i ka manao o kekahi aoao hoomana.

MOKUNA 6.

NO NA HOOPAI I PILI I NA MEA O NA KAMALII, A ME NA HALE KULA, A ME NA HALE PULE.

PAUKU 1. Aole pono kekahi makua, a makua hanai, a kahu, a kumu e ao aku i kana keiki, a hanai, a haumana i ke kalohe, a me ka hewa, aole hoi e hoowalewale ia mau keiki, a hanai, a haumana i ka hewa, a me ke kalohe, a me ka hana ino i ka waiwai o ke Aupuni, a me ke kanaka. Ina hoike pono ia mai ka ike mua ana o kekahi makua, a makua hanai, a kahu, a kumu paha, e hana ana ia hewa, a hooikaika ole oia e hooki ia hana ana, alaila, e manaoia oia kekahi ma ia hewa mamua o ka hana ana, ina hewa maoli, a he kalohe paha, a e hoopaiia oia, me he kokua la e like me ka olelo ma ke Kanawai no ka hewa. A ina he hana ino i ke kino, a i ka waiwai o ke kanaka, a i ka waiwai o ke Aupuni paha, a hiki no i ka makua, a i ka makua hanai, a i ke kahu, a i ke kumu paha, o ka mea o lakou i ike mua ia mea, a hooki ole nana no e uku mailoko aku o kona waiwai ponoi, e like ka nui o ka uku me ka nui o ka ino i hanaia.

PAUKU 2. O na haumana o na kula a pau, o na kula pualu, a me na kula o na Apana, ina hoopau lakou i kekahi waiwai kula, a hana ino paha me ka ike ole o ke kumu mamua, e kuai hou ia no kela waiwai, a na ka makua o ke keiki nana i hoopau e uku, a na ka makua hanai, a me ke kahu paha, a hiki no ke hoopii, a loaa mai ia uku i mea e pono ai ke kula.

PAUKU 3. Ina he mea e ae aole pili i ke kula, a hana ino oia i ka waiwai i hookaawaleia no ke kula, a ina oki oia, a hoopau, a lawe aku paha ia waiwai me ka manao kalohe, e hiki no ke hoouku ia ia i paha ka waiwai i pau ma ke ano kuai dala. ina hookahi dala i pau, eha dala ka uku, a hiki no ke hoopii a loaa mai, e like me ka olelo ma ka Apana elima o keia Kanawai.

PAUKU 4. Ina hoohaunaele kekahi kanaka, a keakea aku, a hooki i kekahi kula pualu, a kula Apana paha, i ka hana ino mao-

li ana aku, a i ka walaau nui ana paha, a i ka hui ana me kekahi ahahoohaunaele, a ahawalaau a hana oia me ka manao ino, maiwaena mai o na iwilei hookahi haneri mai ke kula aku, a ina hana ino kekahi i ke kino o ke kumu, a o ka haumana paha i ka wa e hana ana i ka hana o ke kula, a i ka hele malie ana i ke kula, a i ka hoi ana aku, o ka mea hana i kekahi o keia mau mea, e manaoia ua kalohe maoli oia, a e hoopaiia oia e like me ka olelo ma ke Kanawai no ka hewa.

Pauku 5. Ina noho kekahi ma ke ano makua, a kahu, a kumu no kekahi keiki malalo o na makahiki a ke Kanawai i olelo ai ua oo, a kamailio hewa aku, a hoike hewa, a hooikaika, a hoike i na kii hewa, e me na kii hoowalewale i mea e lilo ai ua keiki nei i ka hewa, e manaoia, he kalohe maoli kona, a e hoopaiia oia e like me ka olelo ma ke Kanawai no ka hewa.

Pauku 6. Ina hooki, a hoopau, a hooke, a hoohaunaele kekahi kanaka i ke anaina i akoakoa no ka hoomana i ke Akua mana loa, i ka la Sabati, a i kekahi la e ae o ka hebedoma, ina i hanaia ua walaau nei, a me ka haunaele e ae, mailoko mai o na iwilei hookahi haneri mai ka hale pule aku, a mai ka hale halawai aku, o ka mea nana e hana pela, e manaoia he kalohe maoli kona, a e hoopaiia oia e like me ka olelo ma ke Kanawai no ka hewa.

Pauku 7. Ina lohe ke Kuhina no ke Aopalapala i ka haki ana o kekahi olelo o keia Apana, pono ia ia ke hoike ae i ke kokua Lunakanawai o ka Moi, a e hoike pu no i na mea e akaka ai i loaa ia ia, i mea e hiki ai ke hoopii no na mea hana hewa, a malama ole i ka pono, e like me ka olelo ma ka Apana elima o keia Kanawai.

OLELO PILI IO IA NEI.

Pauku 1. O na kumu a pau, a me na lunakula, a me na kahukula, i hoonohoia a hooliloia, a hana maoli hoi i ka lakou hana mamuli o ka olelo o keia Apana, e kuuia lakou a pau i ka auhau hana, a me ka auhau kino, a me ka auhau waiwai a pau, o ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, ina aole e oi aku mamua o na haneri dala elima aole lakou e hookupu iki. Ma ka lakou hana ponoi wale no lakou e kokua ai i ka naauao.

Pauku 2. E hiki no i ke Kuhina no ke Aopalapala me ka ae mai o ka Moi, a me elua hapakolu o ka poe Kalaiwaiwai ke lawe i ke dala i loaa mai i ka poalua, a me ka waiwai e ae o ke Aupuni, i hooliloia i mea e pono ai na kula, e lawe no oia i ke koena o ia i

mea e kokua ai i ka naauao, ma ke Aupuni mai o a o i ka hoolimalima ana i mea e kokua ai i ka naauao o ke Aupuni, i ka huli ana i na mea ulu, a me na mea pohaku, a me na mea oloko o ka honua, a i ka mea e ae paha, a e kuai paha i na oihana e hoakaka'i i ka ike hohonu. Aka, mamua o kona hoolilo ana i ke dala no ia mau mea, e hai pololei mai oia i ka Moi, imua o ka Ahaolelo a na Kuhina i ke kumu o kona manao i kona lawe ana i ke dala, a loaa ka ae a ka Moi, alaila, hana.

Pauku 3. Na ke Kuhina no ke Aopalapala e helu i na kanaka o keia Aupuni ke hiki i ka manawa pono, a hooponopono i ka papa helu i mea hoike i ka Moi maloko o ka Ahakukakuka Malu. I keia helu ana e hookaawaleia ma na lalani okoa na kanaka o kekahi moku, a me kekahi mawaena o na makahiki a ka Poe Kukakuka Malu e olelo ai, e kaawale hoi na kane, a me na wahine. Ma kahi hoi e hiki pono ai, e hoakakaia ka hana a kanaka, a me na ano e ae e like me ka ka Poe Kukakuka Malu e olelo ai. E heluia no hoi ka poe make, a me ka poe hanau.

Pauku 4. I mea e hiki pono ai i ke Kuhina no ke Aopalapala ke hana i na mea i oleloia maloko o kela Pauku maluna, pono no ia ia e ninau aku i na mea a pau e pono ai, a ua kauohaia na kanaka a pau maloko o keia Aupuni, e hai mai ia ia e like me ko lakou ike i na mea ana e ninau aku ai, mamuli o kana olelo ao i loaa ia lakou, na mea hoi i pili i na olelo ninau i hoakakaia ma kela Pauku maluna. O ka mea hai ole mai e hooukuia oia i umi dala, a hiki no i ka Lunakanawai ke hooko i keia olelo maluna ona.

2. KAMEHAMEHA III.

HE KANAWAI HOONOHONOHO I NA HANA I HAAWIIA I NA KUHINA O KO HAWAII PAE AINA.

APANA 5.—OIHANA KANAWAI.

PAUKU 1. I ka akoakoa ana o na'lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na makaainana o keia Pae Aina, noonoo lakou i ka mea e akaka'i, a pololei hoi na hana alii a ke Kumukanawai i haawi ai i ka Moi, a me ke Kuhinanui, a ua hooholo lakou i keia olelo. E hoakakaia kekahi Oihana, a ke hoakakaia nei, a e kapaia kela Oihana 'ka Oihana Kanawai.' Na ke kokua Lunakanawai e malama ia Oihana, Ua hoonohoia oia ma ke kanawai hoonohonoho i mau Kuhina alii, a e noho no oia a e hana i kana hana ma kahi o ka poe hana i ka hana o ke Aupuni.

PAUKU 2. He sila okoa ko ka Oihana Kanawai, okoa ka sila nui i oleloia ma ka Apana mua o keia Kanawai. Na ka Moi iloko o ka Ahaolelo a na Kuhina e hoakaka i ke ana, a me ka nui o ua sila la, mamuli nae o ka olelo a ke kokua Lunakanawai. A holo ia, alaila, e hoolahaia ka olelo hoakaka ma ka Leo o ke Aupuni, a o na kope o na palapala hoike a pau i waihoia, a kakauia e kekahi luna i pili ia Oihana, a me na palapala a pau i haawiia malaila, a hooiaioia e ke kokua Lunakanawai a kauia ka sila o kana Oihana, e lilo no ia mau kope i hoike oiaio ma na Ahahookolokolo a pau, e like maoli no me na palapapa kumu.

PAUKU 3. E hiki no i ke kokua Lunakanawai ke haawi i ka hoohiki, a pono ke holuheluia ka olelo a ka poe hoohiki pela ma na ahahookolokolo a pau; a hiki no ia ia ke lawe a hoomau i ka olelo a na hoike i mea e pono ai na hana a na Luna o ke Aupuni. Pono no ia ia ke kakau i ka hooiaio ana o na palapala aina, a me ka palapala haalele waiwai wahine, a me na moraki no ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, a me na moraki moku, a me na palapala hoolilo hope, a me na olelo hoolimalima, a me na olelo ae like, a me na olelo hoohui, a me na olelo no ka mare ana i pili i ka waiwai, a me na olelo hookama i na keiki, a me na olelo e ae a pau a ke Kanawai e olelo ai e kakau. Mamua o ke kakau ana e hoike oia i ka ae oiaio ana o ka mea nana ka palapala.

PAUKU 4. He mea pono i ke kokua Lunakanawai ma kona ano loio, e ao mai, a e kuhikuhi mai i ka Moi ma na oihana kanawai a pau i pili i ka hooko i na hana alii, maluna ona nae ka hewa, a me ka pono o kana olelo ao a kuhikuhi. A pela no hoi, ina noi aku

kekahi o na Kuhina eha o ka Moi ia ia ma ka palapala, e ao mai no oia ia lakou no ke ano o na Kanawai, a me na mea pili iloko o ka lakou hana; maluna ona nae ka pono, a me ka hewa o kana olelo ke malamaia, a pakele na Kuhina, aole lakou e hihia no ko lakou hahai ana i kana olelo.

PAUKU 5. No ka noho ana o ke kokua Lunakanawai i Kuhina, e manaoia, ia ia no ka hana o ka hai ana mai i ka oiaio o ke Kanawai ma na wahi a pau i pili i na pono, a me na waiwai, a me ka ukana o keia Aupuni, malalo o na Kanawai hoonohonoho Oihana, a malalo o na Kanawai waiwai, a me na Kanawai no ka hewa. Maluna ona na hihia a pau o ke Aupuni, ina hihia ke Aupuni ma ke Kanawai, a ma ka pono paha, a ina hoopii no ia hihia e hoopii nona. Ma na hihia a pau ma ke kanawai, imua o na Luna Kanawai kiekie, a me na Luna Kanawai koikoi, ina o ke Aupuni ma kekahi aoao, nana no e hoopii, a nana no e pale aku ke hoopiiia. Nana no e hoike i na Ahahookolokolo i na hewa, a me na kolohe, a me na hoopoho, a nana no e hoopii, a loaa mai na uku hoopai a ke Kanawai i olelo ai, a me na uku pili. E hiki no i na Lunakanawai kiekie ke ohumu pu me ia i na manawa a pau no na hihia o ke kanawai i pili ole i na pono, a me ka waiwai o ke Aupuni, na mea hoi i pili i na kanaka wale no, e like me ka mea i oleloia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 6. I mea e akaka'i na hana, a me na kaumaha i kauia maluna o ke kokua Lunakanawai e maheleia ka oihana kanawai i elua ano, o ke kau ana, a me ka hooko ana. I ka hana ana ia mau hana i haawiia i ke kokua Lunakanawai, hiki no ia ia ke haawi ia hana na na luna malalo ona, na mea hoi a ka Moi e hoolilo ai mamuli o kona koho ana maloko o ka Ahakukakuka Malu. Nana no e ao aku a kuhikuhi hoi i na luna ona, e like nae me ka ka Moi ae ana maloko o ka Ahakukakuka Malu, a hana lakou e like me kana olelo, alaila, ina hewa, ua kaawale lakou.

HOAILONA 1.

KA HANA A KE KOKUA LUNAKANAWAI NO KA POE AHAOLELO.

PAUKU 1. I ka hui ana o na'lii Ahaolelo me ka Poeikohoia hiki no ia lakou ke hooholo like i ka olelo e koi aku i ke kokua Lunakanawai e hai mai i kona manao no na mea a lakou e imi ana, i pono a malu hoi ke Aupuni o ka Moi. A hiki no hoi ia lakou ke

kau hou i kekahi hana e ae maluna ona, ina he hana pili ole i na luna kanawai, a haawi ole ia hoi ia hai. I kela makahiki keia makahiki i ka malama o Aperila, pono ia ia e hoike mai i ka poe hana Kanawai i palapala mooolelo no na hana hookolokolo, a me na hana e ae i pili i ka Oihana Kanawai; a pono no hoi ia ia e kiai, i ike oia i ke ano o ka pili ana o na Kanawai o keia Aupuni, a me ko lakou ku ana i ka pono, a me ka pomaikai o kanaka, a e hoike mai hoi oia i kona manao no ia mau mea. E nana pono oia i na kanawai a pau i manaoia e kau i mea e hoohui ai i kekahi mau mea, ina paha na ka poe kau Kanawai, na ke Kuhina Kalaiaina paha e hooholo, a e hai mai oia i ke kupono ana i ke Kumukanawai, a i ke kuleana paa loa o kanaka paha, a me ke kupono ana i na Kanawai o ke Aupuni i kauia mamua, a i ke kuleana o na aina e paha, a me ka pono maoli o ka olelo hui i olelo ia.

Pauku 2. Ina i hoopoinoia kekahi kanaka, a nolaila, ma ka palapala oia e hoopii mai ai i ke kokua Lunakanawai, no ka hewa o ka Lunakanawai kiekie a koikoi paha, alaila, pono ia ia ke hoike mai i ua palapala hoopii la, i ka Moi imua o ka Poe Kukakuka Malu i imiia ke kumu o ia hoopii ana, a me ka pono o ka hookolokolo ana i ua Lunakanawai la. Ina manao ka Moi maloko o ka Ahakukakuka Malu he kumu no ka hoopii ana, alaila, e kakau ke kokua Lunakanawai i olelo hookolokolo a e hoike aku i ka Poeikohoia, mamuli o ka olelo a ke kanaka i hoopoinoia, a i ka wa e hookolokolo ai e hele no ke kokua Lunakanawai imua o lakou a e kokua i ke kanaka nana i hoopii.

Pauku 3. 'A loaa i ka Poeikohoia ua palapala nei e hoopii ana no ka hewa o kekahi Lunakanawai a lakou i hoonoho ai, alaila, e koho lakou i mau luna paewaewa ole ekolu, i mau kanaka Hawaii wale no, aole hoi kekahi o lakou iho. Na ua mau mea la e hookolokolo ia Lunakanawai, a e hoolohe hoi i ka na hoike, a na lakou e hai i ka manawa, a me kahi e halawai ai no ia hana, a hiki no hoi ia lakou ke kii aku i na aoao elua, i ka mea hoopii, a me ka mea i hoopiiia, a me na hoike e hele mai imua o lakou. I ka wa e halawai ai, hiki no ia lakou ke hoopai, a hoouku, a hoopaa paha, no ka hoowahawaha, a me ka hana ino ia mai, e hiki no ke koiako aku i kanaka e hoolohe i ka lakou. Na lakou e noonoo i ke ano o na kanawai i pili, a me na hoike kupono ke hoike mai, ma ia hookolokolo ana. E ae aku no lakou i ka mea hoopii, a me ka mea i hoopiiia e hai i ko laua manao a pau imua o ko lakou alo. Hiki no ia lakou ke hooki i ka hana a hoopanee i ko lakou halawai ana e like me ko lakou manao, ke loaa hoi i kumu; e hiki no hoi ke koho i luna nana e lawe mai i ka olelo hoohiki o na haole, a me na kanaka hoike o kahi e; a hiki no hoi ma ka uku ke koiako aku i na hoike o na Mokupuni e ae ke hele mai. Mai ka la aku o

ke koho ana ia mau luna hookolokolo e pau ka noho lunakanawai ana o ka mea i hoopiiia, a hala ka hookolokolo ana, a e hoonoho hou ia kekahi lunakanawai no ia manawa. Ma ka palapala e hoike ai ua mau luna nei i ko lakou manao i ka Poeikohoia, a me ka olelo a na hoike, a me ke kumu o ko lakou manao. Alaila, na ka Poeikohoia e kamailio no ia manao a pau, alaila, hooholo, a hoole paha. Ina he olelo hoohewa i ka Lunakanawai ka lakou i hooholo ai, alaila, pau kona noho Lunakanawai ana; ina he olelo hoapono ka lakou i hooholo ai, alaila, hoi hou no ia i kona noho Lunakanawai mua ana. Aka, ina hoole lakou i ka olelo hoohewa a hoopai a na luna, e hoi no ka Lunakanawai i kona noho Lunakanawai ana; a ina hoole lakou i ka olelo hoapono a na luna, alaila, aole e pau ka noho luna ana o ka Lunakanawai, aka, e lilo ia hana i mea ao aku ia ia.

PAUKU 4. Ina hoopiiia ka Lunakanawai, a i ka hookolokolo ana hoaponoia e ka Poeikohoia, alaila, na ka mea hoopii e uku i ka poho a pau no ka hookolokolo ana. Na ka peresidena o na luna hookolokolo e auhau i ka poho, e like me ka mea i oleloia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai; a o ko ka ilamuku uku, ua oleloia iloko o keia Kanawai. Ina i hemo ka Lunakanawai i hookolokoloia, a hemo ole paha, ua aoia nae e ka Poeikohoia, alaila, na ke Aupuni wale no e uku i ka poho a pau loa o ka hookolokolo ana, aole nae ka uku o ka mea nana i kokua i ka Lunakanawai. Na ke Kuhina Waiwai e uku i ua dala poho la mamuli o ka auhau ana o ka peresedena o na luna hookolokolo.

PAUKU 5. I kela hookolokolo ana i keia hookolokolo ana i ka Lunakanawai, na na mea hookolokolo e hoike i ko lakou manao no ka hoopai ana, a na ka Poeikohoia e hooholo loa, i ko lakou wa e ae ai, a hoole ai paha i ka olelo a na luna hookolokolo. Pono ka uku, a me ka paahao, a me ka lele i ka aina e e like me ka manao pono ana o ka poe hookolokolo, a me ka Poeikohoia: a ina i hoike pono ia ka hana a ka Lunakanawai, he ano kipi, a he ano pepehi kanaka, alaila, o ka make ka hoopai ke manao mai lakou pela, aole hoi jure ma ia hookolokolo ana; e hiki no nae i ka Moi ke aloha aku ia ia. Aole hiki ke manao aku ia hoopai ana i ka Lunakanawai e ka Poeikohoia he kanawai i kau hopeia; no ka mea, ua aoia'ku na mea hewa ma keia Kanawai, e hana ana pela, ke hana hewa, a kalohe lakou ma ko lakou ano Lunakanawai. Aka, o na mea i hooliloia i luna mamuli o ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, aole kekahi o lakou e hookolokoloia no kana hana ana e like me kona manaoio he pono, a e like me kona manao he ku i ke Kanawai. Aole hoi ia e hookolokoloia aole hoahewaia, aole e hoopaiia no kekahi mea e ae, no keia mau mea wale no, no ka naaupo ma na mea pili i kana oi-

hana, no ka hewa maoli a no ka hana hewa ana i kana oihana iho, a poino ke Aupuni, a me kekahi kanaka paha, a maopopo keia mau mea i na hoike. Aole hoi e pono ke manao aku i ka Lunakanawai, he hewa kona manao, a he hewa kana hana, a maopopo i na hoike pololei, alaila, manao. Aka, e pono i na kanaka a pau ke manao mau aku ia ia, he pololei kana hana, a he oiaio, a he maikai, a he paewaewa ole a maopopo ka ole i na hoike. A ina hoole na Lunakanawai maluna i ka olelo i hooholoia e kekahi Lunakanawai malalo, aole e manaoia ua ino, a ua paewaewa ka manao ana o ka luna malalo. Ua hoomalu loa ia ka noonoo maikai ana, a me ka manao paewaewa ole o na Lunakanawai, a me ka lakou hana maikai, aole hiki ke hoole wale i kekahi o keia mau mea; e hiki nae i na mea a pau ke hoopii hou e like me ka olelo o ke Kanawai, aole loa e hooleia keia pono i kekahi mea i hihia ma ke Kanawai, ke manao oia ua pilikia.

Pauku 6. Ina hookolokoloia kekahi e like me keia olelo maluna, a holo ka olelo, alaila, e hoolaha aku ke kokua Lunakanawai i ka olelo i hooholoia ma ka Leo o ke Aupuni a i ole ia maloko o kekahi nupepa e ae, i lohe na kanaka a pau.

Pauku 7. E hiki no i na'lii Ahaolelo a me ka Poeikohoia, i ko lakou koho pu ana, e koi aku i ke kokua Lunakanawai e kii ma kahi e loaa'i ma kahi o na Lunakanawai, a ma kahi o ka poe hooko paha i na palapala a pau e waiho ana, ina he palapala e pono ai ka lakou hana, a hoike mai ia lakou, a pela no na palapala ma kona waihona iho. Aka, ina manao ka Moi maloko o ka Ahaolelo a na Kuhina, e lilo ka hoike ana i mea e poino ai ke Aupuni, alaila, pono no ke aua.

HOAILONA 2.

KA HANA A KE KOKUA LUNAKANAWAI I KA POE O KE AUPUNI NANA E HOOKO.

Pauku 1. Ina palapala ae kekahi o na Kuhina eha i ke Kokua Lunakanawai, a hooakaka i kekahi hihia, a haawi pu i na mea e hoike ai, a ninau paha i kekahi mea pili iloko o ke Kanawai wale no, he mea hoi e hemahema ai kana Oihana ke ike ole ia, alaila, pono i ke kokua Lunakanawai me ka makau ole, a me ka paewaewa ole, a me ke aloha ole, a me ka hilinai ole i kekahi, e hai i kona manao oiaio, me ka noonoo hoi i kana olelo hoohiki i kona noho Kuhina ana. Aole e pono ia ia i kona hoike ana mai i kona manao, a me kana olelo ao, e hio iki ma ka aoao o ke Aupuni, aole

hoi e kapae iki mai ka oiaio ae o ka olelo i hoikeia mai ia ia. Ina noloko mai o kona naau oia e hoike mai ai i ka olelo hewa a ao hewa mai i ka Moi a i kekahi o na Kuhina, no ke ano o kekahi ninau ana ma ke Kanawai, alaila, e haule maluna ona ka huhu o ka Moi. Aka, ina aole hoike oiaio ia mai ia ia ke ano o na mea i hanaia, alaila, aole maluna ona ka hewa ke pono ole kana ao ana, a pela no ina aole hoike pau loa ia mai ia ia, a ke kue paha na olelo hope i na olelo mua i haiia mai ia ia. Pela no hoi, ina olelo oia a ao mai oia i ke Kanawai wale no, a hoopili hewa ia kana olelo i na hana.

Pauku 2. Ma na mea o keia Aupuni, a me na Aupuni e ae i pili i ke Kanawai, a me ke Kumukanawai o keia aina, a i ke Kumukanawai, a me na Kanawai o na aina e, a pili hoi i ka hihia o kekahi Kanawai me kekahi Kanawai, ma keia mau mea aole pono i na Kuhina ke hoohihia i ke Aupuni i ka lakou hana ana a i ka lakou ae wale ana paha i kekahi mea, a ohumu pu lakou me ke kokua Lunakanawai e like me ka olelo maluna, a loaa ia lakou kona manao no ia mea. Aka, aole e paa ke Kuhina nana i ninau ia ia ma kana olelo; e hiki no ke haalele wale, a hana e like me ko ke Kuhina manao, aka, ina hanaia pela, alaila, maluna o ke Kuhina wale no ka hewa, a me ka pono o kana hana, a me kana olelo. E hiki nae ia ia ke olelo i ka Moi ma ka ahaolelo a na Kuhina, a ina no ke kumu manao a no ka imi akamai o ke Aupuni, a no ka pilikia paha, kauohaia mai oia e hana pela, alaila, aole maluna ona ka hewa, a me ka pono.

Pauku 3. O na Kuhina a pau, a me na luna malalo o lakou i hahai pono mamuli o ka olelo ao a ke kokua Lunakanawai ma na mea pili i ke Kanawai, aole pili iki ia lakou ka hewa o ka hope ke hihia; aka, maluna o ke kokua Lunakanawai no ia, a e hiki no ke hoopii ia ia ma ke akea, a hoopau i kona noho ana, a e hoopai hoi e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina Alii ma Hawaii nei.

Pauku 4. Ina kauoha ka Moi i ke kokua Lunakanawai, alaila, e hoomakaukau oia a e hoike i ka Moi imua o ka Poe Kukakuka Malu i kumu no kekahi kauoha a ka Poe Kukakuka Malu, a lakou e manao ai e hooholo mamuli o ka Pauku umikumamahiku o ke Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina Alii. Pela no hoi ina kauohaia'ku oia pela, e hoomakaukau oia a hoike mai i Palapala sila nui i manaoia e haawi aku mamuli o ka olelo o ia Kanawai. Hiki no hoi i ka Moi ke olelo, a koi aku nana e ao aku i na Kiaaina o na Mokupuni, no na mea pili i na Lunakanawai, a me na mea nana e hooko a no na hana e ae a pau i pili i ka Oihana Kanawai, a nana no hoi e hoike aku i ke ano, a me ka helehelena o na palapala hoi-

ke a lakou e haawi mai ai ia ia. I ka la mua o Ianuari o kela makahiki keia makahiki e hoike pololei mai ke kokua Lunakanawai a i ka Moi iloko o ka Ahakukakuka Malu, i papa i kakau akaka ia kela mau mea a pau, a e hoike mai no hoi oia i ke Kanawai, a me ka hana ana e manao ai he pono ke hana hou no ia mau mea.

PAUKU 5. Ina manao na Kiaaina e ninau ae i ke kokua Lunakanawai, no kekahi pilikia o lakou, e hiki no ia lakou ke hana pela, e like loa no me na Kuhina i hoonohoia, pela no hoi ka ili ana o ka hewa, a me ka pono maluna o kekahi, a me kekahi, ke hoolahaia a ke hoolohe ole ia kana olelo.

PAUKU 6. I mea e pololei ai ka hana ana a ke kokua Lunakanawai i na hana pili i ka poe Ahaolelo, a me ka poe hooko Kanawai, a me ka poe hookolokolo, e maheleia na hana hooko i haawiia nana e like me na olelo malalo, a maluna ona ka hewa a pau, a me ka pono o ia mau hana, ke haawi ole ia kekahi hana i ka noonoo wale o na mea e.

MOKUNA 1.

NO NA LUNA HOOKO MALALO O NA LUNAKANAWAI.

PAUKU 1. Na ka Moi maloko o ka Ahakukakuka Malu e hoonoho mamuli o ka olelo hoike a ke kokua Lunakanawai i ke kanaka noonoo a pono ka noho ana, i Ilamuku no ko Hawaii Pae Aina, a o kona hale hana, a me kona wahi e noho ai e mau ia ma kahi e hana nui ia'i ka hana o ke Aupuni.

PAUKU 2. Na ua Ilamuku nei e nana maluna a hooponopono i na Makai nui a na Kiaaina e hoonoho ai mamuli o kana olelo, a nana no hoi e ao aku ia lakou i ke kumu, a me ke ano o ka hana ana i ka lakou hana, ma ke ano luna hooko no na Ahahookolokolo i oleloia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai; e ao aku no hoi oia ia lakou no na hana kupono ia lakou ma ko lakou ano hoomalu; a ma ko lakou ano malama hale paahao, a me na hale pio, a me na hale hoopai kanaka ma na Mokupuni a pau; a ma ko lakou ano malama i ka poe paa iloko o ia mau hale; ma ko lakou ano hooko i ka olelo a na Ahahookolokolo no ka hewa, a no ka hoopoho waiwai; a ma ko lakou ano luna hooko i ka ka Moi olelo, a me ka na Kiaaina, a me ka na Kuhina; a ma ko lakou ano luna o ka poe hoomalu malalo nae o na Kiaaina; a ma ko lakou ano hopu i ka poe mahuka mai ka hoopai ana; a ma ko lakou ano hoike i ka poe hewa, a me ka poe kalohe; a ma ko lakou ano kiai i na Kanawai no ka

dute, a me ke ano kiai i ka aina o ke Aupuni, a me na pono o ka lawaia ana, a me ka waiwai e ae o komo hewa ia a kaloheia. E hana na Makai nui, a me na luna e ae i keia mau mea i oleloia, a maluna o lakou wale no ka hewa, a me ka pono o ka lakou hana ana, malalo nae o ka Ilamuku, a maluna ona wale no ka hewa, a me ka pono o ka lakou hana i ka nana ana o ke Aupuni, a me kanaka, a nana no e uku i ka poho noloko o ke dala o kana Palapala hoopaa, ke hoopoinoia kekahi.

PAUKU 3. E hiki no i ka Ilamuku me ka ae mai o ka Moi ke olelo aku i na Kiaaina i poe koa nana e kokua i na Makai nui i ka lakou hana pololei ana i kekahi hana i kauia maluna ona, ina nae i makau ka Ilamuku o ku e nui mai na kanaka, a ina hoi he mea li no ka hana ana i ka mea make. Ina kii ka Ilamuku i na koa e kokua e like me ka olelo maluna, alaila, e hui pu ia me kana palapala kii kana olelo ao i na Makai nui, me ka palapala pu a ke kokua Lunakanawai, e apono ana i ka olelo ao, a maloko olaila e hoakaka pololei loa ia ka hana i haawiia i na Makai nui, a ina malama loa ka Makai i kela olelo, alaila, aole maluna ona ka hewa, aole ia e uku, a pela no ka Ilamuku, aole ia e uku ke hihia kela hana ana.

PAUKU 4. Mamua o ka loaa ana i ka Ilamuku kana palapala hoolilo e hana oia a e haawi mai i ke kokua Lunakanawai i palapala hoopaa me na hope elua a ke kokua Lunakanawai i ike ai he pono a na na Kuhina i ka lakou olelo pu ana e hoakaka i ka nui o ka uku poho. Penei hoi ke kakau ana ia palapala, a penei hoi ke ano,

E IKE AUANEI NA KANAKA MA KEIA PALAPALA IA MAKOU IA —— ka mua, a ia —— a me —— kona mau hope, e noho ana lakou a pau ma —— ma ka Mokupuni o —— ko Hawaii Pae Aina, ua hoopaa makou ia makou iho ia —— kokua Lunakanawai o ka Moi e noho la, a i kona mau hope a waikona paha no na dala —, a hiki no ke ohi noloko mai o ko makou waiwai pono i ke malama ole ia na olelo a pau i oleloia malalo. No ka uku pono a pololei aku ia mau dala ke hoopaa nei makou ia makou pu, a ia makou pakahi, a me ko makou mau hooilina, a me ko makou mau hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai o makou.

Ua hoailonaia i ko maua mau sila a kakauia i keia la — o — 18 .

Eia ke ano o keia palapala maluna, I keia la ua hooliloia o —— ka mua i Ilamuku no ko Hawaii Pae Aina, a nana no e hooko a i ole ia, e noho oia i luna maluna o ka hooko ana i na kanawai a pau i pili ia ia i kona noho ana i Ilamuku nana i hooko i na olelo hookolokolo a me ka hewa. Nolaila, ina hoike aku oia i na Kiaaina i Makai nui i pono no na Mokupuni o Hawaii, Maui, Oahu, a me Kauai, i makai pono hoi, a pololei, a ikaika i ka hana ; a maluna o keia palapala hoopaa ka hewa, ke pono ole lakou. Ina malama pono oia, a me na makai i na olelo, a me na palapala a na Ahahookolokolo a pau o keia Aupuni, e like me ke ano kupono i hoakakaia ma ke Kanawai hoonohonoho Oiha-

na Lunakanawai — Ina hooko pono oia, a me kona mau makai i na olelo a me na kauoha a pau a na Kiaaina e hoopuka aku ai — Ina hooko pono oia, a me kona mau makai i na olelo, a me na kauoha a pau a ke Aupuni o ka Moi, na mea hoi a ka mea kiekie ke Kuhina Kalaiaina e hoopuka aku ai, a kau hope ia ka inoa o ke kokua Lunakanawai — Ina kokua pono oia, a me kona mau makai i na mea e malu ai keia Aupuni a hopu i na mea ee kolohe maluna o ke Kanawai, ke kenaia pela, a kena ole ia paha e kekahi Lunakanaawai — Ina malama paa pono oia, a me kona mau makai i na mea hana kalohe a pau i hopuia, a hoahewaia paha e paa a hookuu ole i kekahi o lakou, ke hookuu ole ia e kekahi Lunakanawai e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai — Ina hoomakaukau pono oia, a me kona mau makai a hana maikai aku hoi i ka poe paahao e kakali ana i ka hookolokoloia mai, a me ka poe paahao i hoahewaia no ka hana hewa — Ina malama pono oia, a me kona mau makai i na hale paahao, a me na wahi e hoopaa ai i na kanaka i haawiia na lakou e malama a hoomaemae pono ia mau wahi, i oluolu ka noho ana o ka poe paahao e like me ka mea kupono, a hoike pono i na Kiaaina kahi kupono ke hana hou, a hoololi ae, a hoomaikai, a hana io hoi pela mamuli o ke kauoha a na Kiaaina — Ina ohi pono a pololei a hana koke hoi oia, a me kona mau makai, i ka waiwai i mea e kaa ai ka aie o ka poe aie, ke loaa ia ia ka pepa kii waiwai, na ka mea hookolokolo kupono, e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai — a ina ohi pu i ka waiwai e pani ai ke dala lilo, a kaa ke koina, a me ke dala uku, a me ke dala hoopai a na Lunakanawai e olelo ai ua kupono i ke Aupuni, a i kekahi kanaka paha, a i ka wa e loaa'i, ina haawi oia ia mea i ke kanaka nona ia aie e like me ka olelo ma ka pepa kii waiwai — Ina aole oia, a me kona Makai e koi aku i kekahi manawa i ke dala a oi aku ka nui mamua o ke kumu lilo a ka Lunakanawai e olelo ai — Ina aole oia, a me kona mau makai e ee maluna o ke Kanawai o keia Aupuni i kekahi manawa, aole ma ke ano luna, aole hoi ma ke ano e ae, aole hoi e haki iki i ke Kanawai — Ina aole kekahi o lakou e hana i kekahi o keia mau mea, alaila, lilo keia palapala i mea ole. A ina aole pela a ina hoakakaia ka ole i ka Ahahookolokolo koikoi ma Honolulu, alaila, lilo na dala i oleloia ma keia palapala hoopaa a e ohiia no ke dala poho a kekahi noloko mai o ko makou waiwai, o ko ka mua, a o ko ka hope, o ko makou waiwai hui, a kaawale paha, a me ke kumu lilo, e like hoi me ka olelo a ka mea nana e auhau mai. Aole jure ma keia hookolokolo ana.

Na ko makou mau lima i hana, a kau i na sila o makou i ka la, a me ka makahiki i oleloia maluna.

——— ———. (*Sila.*)
——— ———. (*Sila*)

PAUKU 5. E hiki i ka aha nana e hookolokolo i ka palapala hoopaa a ka Ilamuku no ka hoopii ana o kekahi mea i hoopoinoia, hiki no ia lakou ke hoonoho i jure e nana i ka oiaio o kona pono, i mea hoi e maopopo ai ka nui o ka uku kupono ia lakou ke hooholo no ka mea i hoopoinoia. Aka, ina manao ka Ahahookolokolo aole kumu e kanalua ai, alaila, hiki no ia lakou ke hana wale me ka jure ole.

PAUKU 6. He mea pono i ka Ilamuku, a i ole ia, i kekahi o kona mau makai e hele mau i ka halawai ana o na hookolokolo kaapuni ma kela Mokupuni keia Mokupuni, a pono no hoi ia lakou ke hoolohe a malama i na olelo kena a pau a ia mau Ahahookolokolo. Ina kauoha mai na Lunakanawai a kau pono i ko lakou inoa ma ia pepa, alaila, aole maluna o ka Ilamuku, a me kona mau makai ka hewa o ka malama ana, ke loaa ka hihia ilaila. Aka, e hewa no ka Ilamuku, a e uku mai oia mailoko mai o kana palapala hoopaa, ke hooko oia ia kauoha ma ke ano hewa, a hooko ole paha; no ka mea, ina he palapala pono, a ku pono i ke Kanawai, aole ia ka mea e pakele ai ka mea hooko ke hooko hewa oia. Eia hoi kekahi; i ka ohi ana, a me ke kuai ana i ka waiwai mamuli o ka pepa kii waiwai a ka Lunakanawai, a mamuli o ka olelo, a kauoha e ae paha, e ohi no ka Ilamuku, a kudala, a kuai me ka hoomaopopo mua i keia maluna ona wale no ka hihia a nana no e uku i ka poho o na mea e ae, ke poho ka waiwai o ka mea hewa ole no kana hana ana. A ina kuai aku pela ka Ilamuku, a o kona mau makai paha, aole e lilo io aku i ka mea koho, kekahi waiwai i pili ole i ka mea i hoopiiia i kela manawa.

PAUKU 7. Hiki no i ka Ilamuku ke koi aku i kona mau makai e haawi ia ia i palapala hoopaa, i mea e poho ole ai ka Ilamuku.

PAUKU 8. Ina hoopuka kekahi Lunakanawai i pepa kii waiwai mahope o ka hookolokolo ana, a me ka olelo pono ana paha, hiki no i ka Ilamuku, ke hoole, aole e ohi, a kudala a kuai i ka waiwai, ke hoakaka ole mai ka mea nana i hoopii i ka waiwai e ohi ai a e hiki no i ka Ilamuku, a me kona mau makai ke manao lakou pela, ke koi aku i ka mea nana i hoopii e haawi mai i palapala hoopaa, i mea e poho ole ai ka Ilamuku i kona ohi hewa ana i ka waiwai pili ole i ka mea i hoopiiia.

PAUKU 9. Aole hiki i ka Ilamuku, a me kona mau makai ke hana ma ko lakou manao wale, aka, e malama io no lakou a pau i na olelo kena a pau a na Lunakanawai e like me ka olelo hoakaka iloko o ke Kanawai i hoonohonoho i na Oihana Lunakanawai, i na olelo hoi no ka hewa nui, a no ke kalohe, a no ka hoopoho, a no ka hoowahawaha i na Lunakanawai; aka, i ko lakou malama ana ia mau olelo, aole lakou e hewa ke loaa ka hihia mahope no ko lakou hoolohe ana i ka olelo a na mea i hoonohoia maluna o lakou, aole hoi e uku i ko hai poho no ka lakou hana ana pela.

PAUKU 10. E malama no ka Ilamuku o ko Hawaii Pae Aina i hale hana ma kahi e hana'i i ka hana o ke Aupuni, a e kamailio pu ma ka palapala, a e ao aku hoi i na Makai nui i na mea nui e malama'i lakou i ka hana ana i na hana i hoakakaia iloko o ka pala-

pala hoopaa, a pono no hoi ia ia ke hai pololei aku ia lakou i na mea e pono ai lakou ke hana, ke ku ka hihia ma keia Pae Aina a kanalua lakou, a kauohaia'ku lakou e ke Aupuni, mai ke kokua Lunakanawai aku. I kela manawa i keia manawa, mamua o ka hoouna ana i na palapala ao, e hoike mai oia ia mau palapala i ke kokua Lunakanawai; a apono aku oia i kela palapala ao, ina malama pono na makai ia olelo, oia ka mea e pakele ai ka makai aole ia e uku ke poho kekahi no kona malama ana.

PAUKU 11. A hoike aku ka Ilamuku i ka palapala i ke kokua Lunakanawai, alaila, pono ia ia ke hoapono, a i ole ia, e hoolole ae, a e kakau hou, a e hoole maoli paha i na olelo ao a ka Ilamuku e manao ai e hoolaha aku. Pono no hoi i ke kokua Lunakanawai e hoike pono i ka Ilamuku i ke ku, a me ka ole i ke Kanawai, ka hopu ana, a me ke kaohi ana, no kekahi hewa a no ka hoopoho, ka pono o ke kii ana no ka hookolokolo waiwai, ka pono o ka ohi ana i ka waiwai o kekahi Luna kakaolelo, Kanikela, a Luna kuai paha o ka aina e i hookohoia maanei, a i ko ka mea pili ia lakou paha, a hoomaopopoia mai ka inoa. Pono no hoi i ke kokua Lunakanawai e ao aku a e kuhikuhi i ua Ilamuku la, i pololei kana hana ana, a me ka kona mau makai, a pono e ao aku ia ia pela i na manawa a pau mamua o ka hoomalu ana i ka moku o ka aina e e ku ana maloko o ka malu o ke Awa o Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu, a mamua hoi o ka hopu ana i kekahi Kapena, a Luna moku, a luina paha o kekahi moku kahiki. Aole hoi e hiki i ka Ilamuku, a me kona mau makai e pii maluna o ka moku kahiki e ohi i ka waiwai a e kii a e hopu i ke kanaka mamuli o ka olelo a na Lunakanawai o keia Aupuni, a ohumu pu mamua me ke kokua Lunakanawai a lohe i kona manao. O na hana a pau a ka Ilamuku e hana'i e like me ia me ka loaa ole mamua ka manao o ke kokua Lunakanawai, ma ka palapala, a poho ka waiwai o kekahi a poino paha, maluna o ka Ilamuku ia hewa, a e uku no oia mailoko mai o kana palapala hoopaa.

PAUKU 12. E hoike no ka Ilamuku i na Kiaaina i kanaka ku pono, a ae ia, alaila, na ke Kiaaina e hoolilo ia lakou i Makai nui, i hope hoi no ka Ilamuku, ma kela awa keia awa komo o na Mokupuni, a e noho no ia hope ma ua awa la, ma kahi hoi o na hookolokolo kaapuni i hoakakaia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. E hiki no i ua hope nei o ka Ilamuku e hoonoho hou aku i hope nona maloko o na makai a ke Kiaaina e hoonoho ai, ma na Mokupuni a pau.

PAUKU 13. Penei wale no na palapala kena a na Ahahookolokolo a pau o keia Aupuni, o na Ahakakau hoi, ke kena aku lakou i ka Ilamuku, 'Na ka Ilamuku o ko Hawaii Pae Aina, a na kekahi o ko-

na mau Makai nui paha ma ka Mokupuni o ———.' O ia mau palapala, a me na palapala e ae na na Ahahookolokolo kakau, ina haawiia i ka Makai nui o ka Mokupuni kahi o ua Ahahookolokolo la, e manaoia ma ke Kanawai ua hawiia i ka Ilamuku, a maluna ona ke kaumaha a nana no e uku mailoko mai o kana palapala hoopaa ke hooko ole oia i kela palapala a hoihoia e like me ka olelo maloko i ka Lunakanawai nana i hoopuka, ma ka inoa o ka Ilamuku e hoihoi ai a hana hoi ua Makai nui la; a e hoakaka pono oia i ke ano o kana hana ana ma ke kua o ua pepa la. Aole pono i kekahi mea e ae ke hooko i na palapala, a me me na kauoha, a me na olelo kena, aole hoi e hiki i ka mea e ae ke koiako aku i ka hooko ana i na olelo, a me na manao i hooholoia e ka Ahalunakanawai o kekahi Mokupuni, o ka Ilamuku wale no, a me kona makai nui o ia Mokupuni, a o kona hope paha.

Pauku 14. E hiki no i na Makai nui ke lawe i palapala hoopaa na ko lakou hope mai i mea e poho ole ai lakou. A i ka wa e hoonoho ai lakou i hope e hana ma ko lakou inoa, a malalo hoi o ka malu o ko lakou palapala hoopaa, e hoike no lakou ia mea i ke Kiaaina, a me ka Lunakanawai o ia wahi, ma ka palapala hoi e hoike ai i ka inoa o kona hope a me kahi noho ai.

Pauku 15. O na Maikai nui, a me ko lakou luna i hoonohoia e like me keia olelo, maluna o lakou ka mana, a me ka pono a pau a ke Kanawai i haawi ai i ka Ilamuku o ko Hawaii Pae Aina, ma ko lakou Mokupuni a ma ko lakou Apana. E hiki no nae i ka Ilamuku ke hana pu, a oia wale no e like me kona manao.

Pauku 16. Maloko o na la he kanakolu mahope iho o ka loaa ana i ka Ilamuku kana palapala hoohlo, e hoike mai no ia i ke kokua Lunakanawai i ke ano o ka noho ana o ka poe hana malalo ona iloko o na Apana hookolokolo, a me na inoa o na Makai nui, a me ko lakou wahi noho ai, a me na hope, a me na makai i oleloia malalo; a pela no ke kapaeia kekahi. E hiki no i kela Lunakanawai keia Lunakanawai ke hoouku, a hoopaa, a hoopau i ka noho ana o kela makai keia makai i pili i kona Apana, ke hoowahawaha oia ia Ahahookolokolo, a ia Lunakanawai paha i kana hana ana i ka hana ma kona wahi, a ke hoowahawaha oia i ka palapala a kauoha, a olelo paa, a olelo kena, a olelo e ae paha a ia Ahahookolokolo. Aka, ina hooukuia kekahi pela, aole i manaoia ua haki ka palapala hoopaa a ka Ilamuku ma ia hana ana.

Pauku 17. O na Makai nui ma ka Awa o Honolulu, a me ka Awa ma Lahaina, o laua no na luna maluna o na makai a pau, malalo nae o ke Kiaaina, a na laua no e nana iho a e hooponopono, a e ao aku i na makai a pau. Mamua o ko laua hoomaka ana i ka la-

ua hana, e haawi laua i ka Ilamuku i palapala hoopaa me ka uku poho, a me ka hope ana e manao i ua pono i mea e oiaio ai kana hana ana i na hana a ke Kanawai e haawi ai ia ia. Penei ke ano o ua palapala hoopaa la,

E IKE AUANEI NA KANAKA A PAU IA MAKOU, IA —— ka mua, a me —— kona mau hope, e noho la ma —— ma ka Mokupuni o —— ko Hawaii Pae Aina, ua hoopaa makou ia makou pakahi a ia makou pu i ka —— ia —— a i na Ilamuku mahope ona no na dala ——; a hiki no ke ohi ia mau dala noloko o ko makou waiwai hui, a me ko makou waiwai pakahi, ke malama ole ia na olelo i oleloia malalo. No ka uku pololei aku ia i ka manawa pono, ke hoopaa nei makou ia makou pakahi, a me makou pu, a me na hooilina, a me na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina o makou.

Ua hoailonaia i ko makou mau sila, a ua kakauia hoi i keia la — o — 18

Eia ke ano o ua palapala hooopaa nei. I keia la ua hoohloia o —— ka mua i Luna makai no ke awa, a me ke kulanakauhale o ——, ma ka Mokupuni o ———, a nolaila, ua lilo ia ia, a me na Makai malalo ona ka hooko i na Kanawai, a me na hana, malalo o na Lunakanawai nae, na mea hoi a ke kanawai i haawi ai nana e hana. Nolaila, i kona noho ana i luna makai, ina hooponopono oia, a ao aku, a alakai a noho luna e like me ka mea ku pono, maluna o na makai a pau, ma keia awa, a me keia kulanakauhale — ina e malama pono oia, a me na makai malalo ona i na palapalapa kauoha, a me na palalapa kena a pau a na Lunakanawai o keia wahi — ina malama pono oia, a me na makai malalo ona i na kauoha a pau, a me na olelo kena a ke Kiaaina o ia Mokupuni, a me ka ke kokua Lunakanawai, i kana olelo ana ma ka inoa o na Kuhina, no ka hopu ana i na mea mahuka, mai ka hoopai ana, a me ka imi ana i na kanaka luina ma ia moku kahiki, a no ka hopu ana i na mea mahuka maoli mai na moku kahiki mai, no ka makaikai ana i na hotela, a me na hale ahaaina, a me na hale hookipa, no ka pane ana i na hale hoohaunaele, a me na hale moe kolohe — no ka hopu ana, a me ka hoopaa ana i ka poe palaualelo, no ka hopu ana, a me ka hoopaa ana i ka poe hana hewa, a me ka hana kolohe, a me ka hoohaunaele, a me ka hoopau i ka malu maikai — no ka hopu ana i ka poe pale dute — no ka hao ana i ka waiwai i laweia mai iloko o na awa ma ke ano kue i ke Kanawai no na dute — no ka hopu ana i na luina a pau i loaa mauka nei mahope iho o ka hora a ke Kanawai e ololo ai — no ka malama paa ana a hookolokoloia e ka Ahahookolokolo no ke kulanakauhale, na luina, a me na kanaka o kai i uwalaau wale, a hoohaunaele, a moe kolohe, a me na kanaka e ae a pau loa ana e ike ai, a o na makai paha, e hana ana i kekahi mea i papaia iloko o ke Kanawai o keia Aupuni — ina haawi mai oia i ke kokua Lunakanawai a i kona hope paha, ma ia awa, mamua o ka hookolokolo ana, i na inoa o ka poe a pau i hopaaia, a me ka hoakaka mai i ke kumu o ka paa ana, a me na inoa o na mea i ike i ka kekahi haki ana i ke Kanawai, i ka mea hoi i hoopaaia no ka hookolokoloia mai, ina lawe pono mai oia i ua mau mea la ana i hoopaa ai, a me na hoike a imua o na Lunakanawai o ke kulanakauhale, a ina hana oia i keia mamua o ka iwa o ka hora o ke kakahiaka mahope iho o ka hoopaa ana; ina malama pono oia, a me na makai malalo ona i na olelo a ka Lunakanawai no na paahao;

ina aole i hookuu ia lakou mamua o ko lakou hooko ana i ka olelo a ka Lunakanawai i pili ia lakou—ina aole oia, a me na Makai malalo ona e hana ino i ua poe paa la, aole hoi e hana aku ma ka oolea ino—ina e kiai pono oia, a me na makai malalo ona i ka po, maloko o ua kulanakauhale la, a ma na wahi pono, e like me ka olelo ao, i hoopukaia'ku i kekahi manawa, a me kekahi mai ka waihona aku o ke kokua Lunakanawai—ina aole oia, a me kona mau makai e hana i na mea kue i ke Kanawai o keia Aupuni, aole hoi i na Kanawai o ke kulanakauhale—ina aole lakou e nana wale aku, a kokua paha ia mea—a i ole ia, ua ike paha a huna, a hoole i ka ike ana—a ina hoike pono oia i kona ike imua o ka Lunakanawai—ina haawi pono oia, a me na makai malalo ona i ke dala a pau i loaa ia lakou, a i ka mea nana ke dala, a i ka Lunakanawai paha o ia wahi—ke dala hoi i loaa ia lakou mamuli o ka palapala kii waiwai—a ina hoihoi pono lakou i na palapala kauoha, a me na palapala kena a pau a na Lunakanawai i palapala mai ai ia lakou—ina hana pono oia, a me ka poe makai a pau malo ona, i keia mau mea a pau maluna, alaila, lilo keia palapala hoopaa i mea ole. Aka, ina hoakaka aku ke kokua Lunakanawai imua o na Lunakanawai koikoi ma Honolulu, a maopopo ia lakou ka malama ole ia, o kekahi o keia mau olelo, alaila, poho no ke dala uku i oleloia maloko o keia palapala hoopaa, e like ka nui o ka uku me ka nui o ka hewa i hanaia, a me ka poho ana paha o ka mea poho, aole hoi jure i keia hookolokolo ana. A e hiki no ke ohi ia dala noloko mai o ko makou waiwai hui, a me ko makou waiwai pakahi.

Ua hanaia malalo o ko makou mau lima, a ua kauia hoi ko makou mau sila, i ka la, a me ka makahiki i oleloia maluna.

——— ———. (*Sila.*)
——— ———. (*Sila.*)

PAUKU 18. O kela mau makai, no ko lakou lilo ana i Luna makai, me ka aponoia mai e ke Kiaaina, hiki no ia lakou ke olelo maluna o na makai a pau o ko lakou wahi, a e haawi no hoi ka Luna makai i na inoa o na makai malalo ona, a i ka Ahahookolokolo o ia wahi, a pela no oia e hoike ai i ko lakou inoa i ke kokua Lunakanawai.

PAUKU 19. O na olelo ao a ke kokua Lunakanawai e palapala aku ai i na Luna makai, ina i malama pono laua ia olelo i ka hana ana i ka laua hana, alaila, aole laua e hewa ke malama laua ia olelo i palapalaia, a pela no hoi ko laua mau hope.

PAUKU 20. Ina he haole maloko o keia Aupuni, he lahui e paha, kuleana hale paha, mea hookupaia paha, a make kauoha ole, a hooilina ole, aole hoi mea ku i ka hooponopono i kona waiwai hooilina, mamuli o ka olelo i hoakakaia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, alaila, pono i ka Hamuku ma kona ano hooponopono waiwai hooilina, ma kona kino iho, a i ole ia maloko ae o kekahi makai nui o ka Mokupuni kahi i make ai ua haole la ke hoike ia make ana i ka Luna hooiaio, a e hoomakaukau koke i

palapala papa waiwai oiaio a pololei, i helu o ka waiwai o ua haole make nei, o ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa. E hai mai no hoi oia e like me kona manao io i ka nui o ke dala iloko o kela waiwai, a e hoakaka mai hoi i ke ano popo, a popo ole o ua waiwai la. Pono no hoi ia ia, a i kona makai nui paha ka mea nana i hana ia hana, ke hoohiki i ka oiaio o kela manao, a e haawi aku ia mea i ka Luna hooiaio kauoha ma Honolulu. E pai a hoolaha aku oia i na olelo no ua waiwai la, i lohe na mea aie, a me na mea i aieia, e like me ka olelo hoakaka i ka waiwai o ka ka poe make kauoha ole, aia maloko o ke Kanawai hoonohonoho oihana Lunakanawai. Hiki no i ka Ilamuku, a me kona mau makai nui ma ko lakou ano hooponopono waiwai hooilina, ke hoopii a loaa mai na aie a pau i aieia mai i ua haole make la, a pela no lakou e uku ai kana aie, a i ole, hiki no ke hoopii na kanaka maloko o ka manawa a ke Kanawai e olelo ai, a loaa ka uku. E imi ka Ilamuku a ike i na aie a pau o ia haole a e hoolilo maikai i ka waiwai i dala, a i mea maikai e ae paha. Ina he ano popo wale ua waiwai la, a make wale paha, hiki no ia ia ke kuai kudala aku i ka mea i oi aku ke koho ana, e like me ka olelo ma ke Kanawai. Ina aole i nui ke dala e kaa ai ka aie o ua haole make kauoha ole la, alaila, e noi aku ka Ilamuku i ka Luna hooiaio e aeia mai ke kuai kudala ana, a me ke kuai maoli ana i ka waiwai lewa, a me ka waiwai paa, e like me ka mea ku pono i mea e kaa ai ka aie. A ina hoopoho hewa ka Ilamuku, a waiho hewa aku a hoana e i kekahi o ia waiwai, alaila, e uku oia mailoko mai o ke dala i oleloia maloko o kana palapala hoopaa, a pela no e uku ai na makai nui i ka Ilamuku ke hewa lakou. A pau ka manawa i oleloia'i iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, alaila, e hoike mai ka Ilamuku i ke ano o kana hana ana a pau i kona hooponopono ana i kela waiwai, alaila, e haawi oia i ke koena o ka waiwai a pau i ke Kuhina Waiwai, e like me ka olelo ma ka Apana mua o keia Kanawai, a pau ia, alaila, e haawiia ia ia e ka Luna hooiaio, i palapala hookuu, a e loaa no hoi ia ia kona mau hapa haneri, a e heluia no hoi ia malana o ka waiwai a pau, o ka waiwai lewa, a me ka waiwai paa.

PAUKU 21. I kekahi manawa, a me kekahi, e hoike mai no ka Ilamuku o ko Hawaii Pae Aina i ke kokua Lunakanawai i ke ano o kana hana ana, i kona hooponopono ana i ka waiwai o na haole make kauoha ole, ina hoi he hooilina ole a hoahanau paha i ku pono ke malama ia waiwai ona, a pono no hoi ia ia ke ninau mai i ke kokua Lunakanawai no ka pono o ka hana ana ia waiwai, a ina hoolohe a malama pono oia i ka olelo a ke kokua Lunakanawai e palapala ai ia ia, alaila, aole ia e uku ke hihia malaila, ua kaawale hoi ka palapala hoopaa. Ina manawa a pau e loaa mai ai ia ia ka palapala hookuu mai ka Luna hooiaio mai, e hai ae oia i ke kokua Lunakanawai; e hai ae no hoi i ka nui o ka waiwai, a me ka nui

o kona mau hapahaneri i haawiia mai e ka Luna hooiaio; i ka nui o ka aie a ka mea i make ana i hookaa ai; i ka nui o ka waiwai i koe, a waihoia ma ka Waihona waiwai o ke Aupuni, a me ka nui o ka waiwai paa o ia haole e waiho ana no kona mau hooilina ma ka aina e ke kii mai lakou.

PAUKU 22. O ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa o ka haole make kauoha ole i noho ma keia Aupuni, aole loa e kuai ka Ilamuku ia waiwai, ina aole ia he ano popo a poho paha, aole hoi e kuai kona mau hope, ke loaa ole mamua ka palapala kuai na ka Luna hooiaio kauoha i hoonohoia ma Honolulu mamuli o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 23. O ka Ilamuku ma kona ana hooponopono waiwai hooilina, a me na makai nui malalo ona, e loaa no ia lakou ke koina i oleloia ma ke Kanawai hoonohonoho oihana Lunakanawai, okoa nae na hapahaneri i oleloia ma ka Apana elua o keia Kanawai.

PAUKU 24. Ina i make hiki wawe, a make hoohuoiia kekahi mea maloko o keia Aupuni, a ua ikeia paha na kekahi i pepehi aku, alaila, ina kauoha ke Kiaaina o ia wahi pela, alaila, e kii aku ka Ilamuku, a o ka Makai nui paha o ia Mokupuni i jure, a e hiki no ia ia, a me kona mau Makai nui, ke koho wale aku i ua jure la ma ko lakou manao, a e koiako aku ia lakou e hele mai e imi i ke kumu, a me ke ano o kona make ana. E hiki no ia ia ke koi aku i na hoike e haawi mai i palapala hoopaa ia lakou iho e hele imua o ka Ahahookolokolo a loaa ole ia palapala e hoopaa ia mau hoike a halawai ua Ahahookolokolo la. A hoike mai ka jure i ko lakou manao, alaila, hiki ia ia ke hopu a hoopaa i ka mea i hoohuoiia, i ka mea pepehi paha, i ka mea kokua paha. Alaila, e hoike koke oia ia mea a e hai koke mai hoi i ka olelo a ua jure la i ke kokua Lunakanawai i hiki ia ia ke hoomakaukau no ka hoike aku, a no ka hopu e hookolokolo no ka hewa e like me ka olelo mahope.

PAUKU 25. I kela wa keia wa ina hoopii ka Ilamuku a hoopiiia paha imua o ka Ahahookolokolo o keia Aupuni, aole hiki ia ia e hana i kekahi hana i pili i ka Ilamuku ma ia hookolokolo ana, a pela no ka Makai nui o kekahi Mokupuni, a me ke kahi, aka, e koho no ka Lunakanawai i kanaka okoa, paewaewa ole nana e hana; a i kana hana ana ma ia mea e kau no maluna ona na hewa a pau, a me na pono i haawiia i ka Ilamuku, a me ka Makai nui.

PAUKU 26. Hiki no i na Kiaaina ke manao lakou pela, ke haawi i na paahao a pau, a i kekahi paha o lakou, na ka Ilamuku e ma lama, a na ka Makai nui paha o ka Mokupuni kahi o ia paahao

A haawiia pela, alaila, pono i ka Ilamuku a i ka Makai nui paha o ia wahi ke malama pono ia lakou, a e haawi pono i ka ai a hoohana ia lakou ma ka hana o ke Aupuni, e like me na olelo ao a ke Kuhina Kalaiaina mailoko ae o ke kokua Lunakanawai.

PAUKU 27. Ina kauohaia ka Ilamuku o ko Hawaii Pae Aina pela e ka Lunakanawai, a e ka Ahahookolokolo kaapuni paha, alaila, e hoopau oia i ka noho ana o ka Makai nui i oleloia, a me ka luna e ae malalo ona, a malalo o na Makai nui paha, a e hana koke oia me ka hookolokolo ole, ke hiki aku i ka manawa e papa ai ua Ahahookolokolo la i ua mea la, aole e hele mai imua o ko lakou alo, aole hoi e hana i ka lakou hana.

PAUKU 28. Ina noi aku ka Ahahookolokolo kaapuni, a o ka Lunakanawai maoli paha, a o ka Ahahookolokolo maoli ma Honolulu, a ma Lahaina, i ke Kiaaina, alaila, e hoopau koke oia i ka noho ana o ka Makai i oleloia, a e hana koke oia me ka hookolokolo ole ke hiki aku i ka manawa e kipaku aku ai ia Ahahookolokolo ia ia, a hoole paha i kana hana ana i ka hana imua o lakou.

PAUKU 29. Pono i ka Luna makai ma Honolulu, a me Lahaina, e noho mau ma ka Ahahookolokolo maoli o kona wahi, a i ole ia, o kekahi hope ona paha, i makaukau oia ke hooko i na olelo, a e lawe i na palapala kena a ua aha la no na mea i laweia mai imua o lakou. E hiki no ia mau Luna makai, a me ko lakou mau hope iho, a pono maoli no ia lakou ke hana io a e hooko i na palapala, a me na kauoha, a me na palapala kena i hoopukaia e ka Ahahookolokolo maoli kahi a lakou e noho ana, a hookoia, alaila, e kakau maopopo ma ke kua o ia palapala i ke ano o ka lakou hana ana no ia pepa, a me ia palapala kena, i lohe ka Ahahookolokolo. E like no ko lakou pili ana i na Ahahookolokolo maoli, a me ko lakou pili ana i na mea hoopii, a me ka poe i hoopiiia, a me ko lakou pili ana i na pio, na mea hewa nui, a me ka poe hewa e ae, ka poe e hookolokolo ana, a me ka poe i hookolokoloia, a me ka poe i hoahewaia e paa, a e hana paha, e like no ko lakou pili ana i keia mau mea, me ko ka Ilamuku pili ana i na Ahahookolokolo kakau i hoakakaia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. E like ka noho ana o na Luna makai, a me ko lakou mau hope maloko o na Ahahookolokolo maoli, a me ko lakou uku ana i na mea poho ia lakou, me ko ka Ilamuku noho ana, a me kona mau hope malalo o na Ahahookolokolo kakau, a me ko lakou uku ana i ka poho o ka mea poho hewa i ka pono ole o ka hana ana i ka hana imua o ia Ahahookolokolo.

MOKUNA 2.

NO NA LUNA HOOKO PILI OLE I NA LUNAKANAWAI.

HAAWINA 1.

NO KE KAKAU KOPE I NA PALAPALA HOOLILO.

PAUKU 1. I ka noho ana o ke kanaka i kokua Lunakanawai, e lilo wale oia i kakau kope o na palapala hoolilo, na palapala moraki, na palapala kuai no ka waiwai lewa, na palapala hoolimalima, na palapala hooholo, na palapala ae like mamua o ka mare ana, na palapala hoohui, na palapala hoolilo hope, a me na palapala e ae a pau loa i pili i na hana a kanaka maloko o keia Aupuni, ke olelo ke Kanawai e kakauia ke kope ma ka hale kakau palapala hoolilo o ke Aupuni. Hiki no ia ia ke haawi ia hana o ke kakau ana i ke kakauolelo ana e koho ai a kipaku aku ai, ma kona manao.

PAUKU 2. I ke kakau kope ana, e kakau kaawale ke kokua Lunakanawai i na palapala hoolilo i ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, a pela no e kaawale ai na palapala hoolilo waiwai, a kaawale na palapala ano e wale aku a ke Kanawai e olelo ai e kokua, a pili ole i ka hoolilo waiwai. Nolaila, e malama oia ma kona hale hana i buke okoa no na palapala o kekahi ano, okoa ka buke no na palapala o kekahi ano. Penei e kakau ai, e kope like loa no na huaolelo a pau. A malalo o ua kope la e kakau ke kokua Lunakanawai i hua hoakaka i kona ike ana i ka like loa o ke kope me ka palapala kumu. A pau ia, alaila, e kakau oia ma ke kua o ua palapala la i kopeia i ka la i kakauia'i maloko o ka buke o ke Aupuni, a me ka helu o ia buke, a me ka helu o na aoao o ke kakau ana.

PAUKU 3. Aole pono ke kakau kope i kekahi palapala a ke Kanawai i olelo ai e kakau ke kau ole ia mamua ka hoailona pai e ka Puuku pai palapala o ke Aupuni; aole hoi e kakau ke hele ole mai na mea nana ka palapala imua o ka mea nana e kakau, a imua o kekahi hope ona paha i hoakakaia ma keia Kanawai, a hoakaka mai i ka oiaio o ke kakau ana i na inoa, a me ka oiaio o ka manao i hoakakaia iloko o ia palapala hoolilo, a palapala e ae paha. E hiki nae ke kakau i ke kope o ia palapala mamuli o ka manao o ka mea hookahi ke hele mai ia; aole hoi e poino na mea hele ole mai no kela kakau ana. A ina i make kekahi mea i kakauia kona inoa ma ia pepa, a ua hele paha i kahi e, alaila, hiki i ka mea kakau kope ke kii aku i kekahi o na hoike i kauia ka inoa ma ia pepa, ina e noho maoli ana ua hoike la, a ike i ka mea nana ka palapala e kakau ana i kona inoa, a ina aole i ike ua lohe paha ia ia e olelo ana, ua oiaio ka manao iloko o kela palapala, a ua nonoiia oia e kau i kona inoa i hoike.

PAUKU 4. Aole pono e kakau kope i kekahi palapala haalele waiwai wahine i kakauia e ka wahine mea kane, ke hele ole mai kela wahine imua o ke kokua Lunakanawai a imua o kekahi luna ona paha, a hai malu mai ia ia me ka lohe ole o kana kane, ua kakau oia i kela palapala haalele waiwai no kona makemake no, aole no ke koiia mai e ke kane.

PAUKU 5. O ua kakau kope nei, a i ole ia, o kona luna paha e hoakaka oia ma ke kua o ua palapala la i ka hele ana mai o ka wahine, a me ka la o kona hooiaio ana, a me ka inoa o ka wahine, a e kope pu ia ua olelo hooakaka nei me ka palapala a pau iloko o ka buke o ke Aupuni.

PAUKU 6. E malama no ua mea kakau kope nei iloko o kona hale hana i elua papa palapala kuhikuhi no na mea a pau i kopeia iloko o kana mau buke. Ma kekahi papa e kakau e like me na hua palapala na inoa o na mea hoolilo, a me na mea hoolimilima moraki, a me na mea a pau ma ka aoao mua, a me ka helu o ka buke, a me ka aoao o ka buke kahi i kakauia'i, a ma kekahi papa kuhikuhi hoi, e kakauia e like me na hua palapala na inoa o ka poe a pau i loaa mai kekahi waiwai no ka hooliloia mai, a no ka hoolimalimaia mai, a no ka haawiia mai, a no ka makanaia mai paha, o na inoa hoi o ka poe a pau ma ka aoao elua, a ma keia papa e kakauia no hoi ka helu o ka buke, a me ka aoao kahi i kopeia, i ua palapala la. Ina koi mai kekahi ia ia, a uku mai ia ia e like me ka olelo malalo, alaila, e hui oia a e hoike pololei aku ina paha i hooliloia a hookuliia kekahi waiwai e kekahi mea haawi a hoolilo, o ka waiwai hoi i hoakakaia mai ia ia. Ina aole pololei kona hoike ana, maluna ona ka hewa, a ma na Ahahookolokolo a pau ma keia Aupui e manaoia no kana palapala hoike he oiaio.

PAUKU 7. O na palapala aina, a me na palapala hoolimalima aina a pau ina e oi aku ka manawa mamua o ka makahiki hookahi, o na palapala haalele waiwai wahine, a me na moraki, a me na palapala e ae no ka waiwai paa i mea e maopopo ai ka uku io ana i ke dala, a me na palapalala a pau e maopopo ai ke kuleana e ae o ke kanaka iloko o ia mau mea, e pau loa ia mau palapala i ke kakau kope ia ma ka buke o ke Aupuni, maloko o na la he kanakolu mahope iho o ka hana ana a i ole e kopeia pela kekahi o ia mau palapala, alaila, ua lilo ia palapala i mea ole imua o ka palapala i hana hope ia, a ua kakau mua ia nae ke kope ma ka buke o ke Aupuni, ke pili hoi ia mau palapala i ka waiwai hookahi.

PAUKU 8. O na palapala kuai a pau, a me na palapala hoolilo waiwai lewa, a me na palapala hoolimalima, a me na palapala ae

like, a me na palapala mare, a me na palapala hoolilo hope, a me na palapala e ae i pili i na hana a kanaka no ka manawa i oi aku mamua o ka makaliki hookahi, e pau ia mau palapala i ke kakau kope ia ma ka hale o ka mea kakau kope ; e ae mua ia nae imua o kona alo. A i ole hanaia pela kekahi palapala, maloko o na la he kanakolu mahope iho o ke kakau ana, alaila, aole e paa ia palapala ma ke ano e poino ai kekahi kanaka e aku, a lilo kana waiwai paha.

PAUKU 9. O na palapala a pau a ke Kanawai e olelo ai e kakau kopeia, aole pono i kekahi Lunakanawai ke manao aku ia palapala i ka hookolokolo ana, ke hoakaka ole ia ke kakau kope ana ma ke kua.

PAUKU 10. E manao like ia ka oiaio o ke kope o na palapala a pau i oleloia maluna ma ka Pauku ehiku, a me ka walu, me ka oiaio o na palapala kumu, a e like no ka pili paa loa ana i na kanaka mea kuleana iloko o ia palapala, a pono no ke lawe ia mau kope i hoike ma na Ahahookolokolo.

PAUKU 11. Ina he kanaka mea kuleana iloko o kekahi palapala i kopeia ma ka hale kakau kope, a uku mai ua kanaka la i ka mea kakau e like me ka olelo maloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai, a koi mai ia ia e haawi aku nana kekahi kope, alaila, e haawi aku no oia; a e haawi aku no hoi oia i palapala hoakaka i kela mea keia mea i ninauia mai, ke loaa ia ia kekahi olelo maloko o kana mau buke e akaka ai, e uku mua ia mai nae e like me ka olelo i oleloia maloko o ka Apana ekolu o keia Kanawai.

PAUKU 12. E hiki no i ke kokua Lunakanawai ma kona ano kakau kope no ke Aupuni, ke koho a hoonoho i hope nona, ma kela Mokupuni keia Mokupuni, me ka ae mai nae o ke Kiaaina, a na ua hope nei ma kela Mokupuni keia Mokupuni, e hooiaio i na palapala hoolilo, a me na palapala e ae, a nana no e hoouka mai i kahi i hana nuiia'i ka hana o ke Aupuni; a ina hoike mai kela hope, ua aeia ka palapala imua ona, alaila, hiki no ke kope ia palapala hoolilo, a me ka palapala e ae; a e manao like ia ka oiaio o ua palapala nei me ka oiaio o ka palapala a ke kokua Lunakanawai i kakau ai. Pono no i ke kokua Lunakanawai ke hai maopopo aku i lohe na kanaka a pau i ka inoa o ke kanaka ana i hoonoho ai i hope nona, a me kona wahi e noho ai, a maluna o ke kokua Lunakanawai ka hewa, ke hewa ka hana ana a kona hope.

PAUKU 13. O na palapala a pau no ka hoolilo i ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, i kakauia mamua o ke kau ana i keia Kanawai, a me na palapala no ka haawi i ka waiwai paa, a me ka wai-

wai lewa, i kakauia mamua o ke kau ana i keia Kanawai, ina aole i hookoia i ka wa e laha aku ai keia Kanawai, e kakau kopeia kela mau palapala maloko o ka hale hana o ke kakau kope, na ka mea loaa e lawe mai, a nana no e uku no ke kakau ana maloko o na la he kanaiwa mahope iho o ka laha ana aku o keia Kanawai. Ina aole e hanaia pela, aole e ko ma ke Kanawai ia mau palapala imua o na mea loaa ia waiwai mahope me ka lohe ole i ka hoolilo, a me ka haawi mua ana.

HAAWINA 2.

NO KE KAKAU KOPE ANA I NA KAUOHA WAIWAI, A ME NA HOIKE ANA.

PAUKU 1. O na palapala kauoha waiwai, a me na hoike ana, a me na olelo kauoha i pili i kekahi palapala mua, a aponoia e ka Luna hooiaio, alaila, na ka mea kuleana ma ia mea e haawi ia palapala i ke kokua Lunakanawai, i kakau kope ia ia maloko o ka buke kakau no na kauoha waiwai, a me na hoike ana i malama ia maloko o kona hale. Pono no hoi i ke kokua Lunakanawai e kakau e like me ka mea i oleloia ma ka Haawina mua o keia Mokuna no na palapala hoolilo, a me na palapala e ae, a e ukuia, noloko mai o ka waiwai o ka mea i make. Ina aole kakau kope ia pela kekahi o ia mau palapala, alaila, aole lilo io ma ke Kanawai ka waiwai i kauohaia i na hooilina.

PAUKU 2. O na palapala papa waiwai a pau, o ka waiwai lewa, a me ka waiwai paa, i haawiia i ka Luna hooiaio kauoha, a me na olelo kauoha i palapala hope ia, a aponoia e ka Luna, alaila, e haawiia kela mau palapala i ke kokua Lunakanawai, i kakau kope ia ia maloko o ka buke ana e malama ai no ia mea, a e ukuia ka mea nana e kakau noloko aku o ka waiwai o ka mea kauoha. Ina aole kakau kope ia pela kekahi papa waiwai, aole ia e manaoia he hoike oiaio no ka nui o ka waiwai, a me ke dala i loaa i na lima o ka mea hooko kauoha, a hooponopono waiwai hooilina.

PAUKU 3. O na olelo hoohalike a pau a na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina, i hoikeia a hoakakaia, a me na palapala hookuu ia lakou i kakauia e ka Luna hooiaio kauoha, e haawiia ia mau palapala i ke kokua Lunakanawai, a kakau kope ia ia mau mea iloko o ka buke ana e malamaia'i no ia mea, a e uku ia no ke kakau ana, noloko o ka waiwai o ka mea kauoha. Ina aole e aponoia pela, a kopeia kela mau palapala, aole e hiki ma ke

Kanawai ke hookuu i na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina; ua lewa mau no ke Kanawai maluna o lakou.

HAAWINA 3.

NO KA OIHANA KAKAU KOPE.

PAUKU 1. I ka noho ana o ke kanaka i kokua Lunakanawai, e lilo wale oia i kakau kope no ko Hawaii Pae Aina. E hiki no ia ia me ka ae mai o ka Moi iloko o ka Ahakukakuka Malu, e hoonoho ma Lahaina, ma ka Mokupuni o Maui, ma Hilo, ma ka Mokupuni o Hawaii, a ma Hanalei, ma ka Mokupuni o Kauai, i mau kakau kope, a e noho lakou malalo o ke kokua Lunakanawai, a nona no ko lakou hewa, a ia ia hoi ko lakou hemo. Nana no e ao aku ia lakou i na hana a ke Kanawai e haawi ai i na kakau kope, a e hoakaka hoi i ke ano o ka hana ana. A ina malama lakou i kana olelo, alaila, aole maluna o lakou ka hewa ke ku ka hihia no ia hana ana. E hoike pinepine lakou i ke kokua Lunakanawai i ka lakou hana a pau, a ina kanalua lakou e ninau ia ia.

PAUKU 2. E malama no ke kokua Lunakanawai ma kona hale hana, i palapala kope no na hana a pau i haawiia ia ia, a nana no e kuhikuhi aku i ka poe e noho ana malalo ona ma ia hana, a e olelo pono aku ia lakou i na mea a lakou e malama'i ma ko lakou hale iho.

PAUKU 3. Eia ka hana a ke kakau kope nui, o ke kakau i ka olelo kuihe a kela kanaka keia kanaka maloko o keia Aupuni, ana e kuihe ai no kekahi ino ana i manao ai ua hanaia e ke Aupuni, a e kekahi kanaka paha, a e hoike aku no hoi i ke kanaka i manaoia ua hana i ke ino, i mea e koikoi ai ka hoole ana o ke kanaka i kela hana ino, a i mea hoi e maopopo ai ka ae ole ana o ka mea i kuihe i kela hana ino ana, i mea hoi e hiki ole ai i ke Kanawai ke olelo ua hala ka manawa, a ua haawi wale aku ke kanaka i kona pono, i mea hoi e ike pono ai ke kanaka i manaoia ua hana ino i ka hoole ana, a me ke kue ana o ka mea kuihe no ia hana, i mea hoi e haule ai ka poino a pau mamuli o ka olelo o ke Kanawai maluna o ke kanaka i hooleia, ina i oiaio kana hana hewa ana.

PAUKU 4. Ma ka hale kakau kope ma Honolulu wale no, e kakau ia mau olelo kuihe nui, aole nae na olelo kuihe i ka uku i na palapala kikoo i oleloia malalo. Ma ia mau palapala kuihe nui, e hai maopopoia ke kumu o ke kuihe ana e like me ka manao o ka mea kuihe, a e haiia ma ka hope o ka palapala ka mea i makemakeia, a me ka mea i koiia e ke kanaka kuihe.

PAUKU 5. O ka palapala kumu, a i ole ia o ke kope i hooiaioia, he hoike maoli ia ma ke alo imua o na Ahahookolokolo no ka oiaio o na olelo, hiki nae mahope iho ke hooiaio i kela olelo, a hoole paha e like me ka na hoike e olelo ai, a e manao aku na Ahahookolokolo o keia Aupuni ia mau pepa pela.

PAUKU 6. O na olelo kuihe a na Kanikela, a me na luna o na Aina e ae e noho la ma keia Aupuni e kakau ai, aole e manaoia kela mau palapala ma na Ahahookolokolo o keia Aupuni e like me ka manao ana i na palapala a ko enei luna e kakau ai: aole e oi aku ka manao ana ia mau palapala mamua o ke koi ana mai o na olelo ae like iwaena o na Aupuni.

PAUKU 7. E hiki no i ka mea kakau kope, a me na hope ana e hoonoho ai e like me ka olelo ma ka pauku akahi o keia Haawina, e koi aku ma ke Kanawai i na mea a pau i kakau hope i ko lakou inoa ma na palapala dala, ke uku ole lakou, a me na mea nana ka palapala ke hookaa ole ia, hiki no ke koiako aku ia lakou e like me ke ano o ke Kanawai i pili mau i ka poe kuai, no na palapala aie, bila kikoo, a me na palapala e ae e kikoo ana i ke dala, a i ka waiwai e ae paha.

PAUKU 8. Ina kakauia ka palapala hoaie, e haawi wale ia aku ma keia Aupuni i ekolu la aloha, i la kaulele hou, alaila, uku ka mea nana i hana. I ke kolu o ka hora o ke ahiahi o ke kolu o ka la aloha i haawiia, ina hoike kekahi kakau kope i kela palapala hoaie i ka poe nana ka aie, a i kekahi o lakou paha, a hookaa ole ia kela aie, alaila, e kuihe ke kakau kope i kela palapala no ka uku ole ia, a hana ia pela, alaila, na ka mea kakau pu i kona inoa ma kela pepa e hookaa, a e uku hoi i ka mea i poho. Pela no na bila kuai, a me na palapala kikoo, ina i kakauia ma keia Aupuni, a ma ka aina e, i mea uku maloko o keia Aupuni, ina aole haiia maloko na la i koe mahope o ka ike ana, alaila, e haawiia i ekolu la aloha mamua o ka uku ana; a i ke kolu o ka la, i ka hora ekolu o ke ahiahi, e aeia kela palapala. a e hooleia paha. A ina i oleloia iloko o ka palapala ka la e uku ai, mahope iho o ka ike ana, alaila, i ka la, a me ka hora, a me kahi i oleloia'i e aeia kela palapala, a e hooleia. O kela pepa, a me keia pepa, ina hooleia, alaila, hiki i ka mea i poino ke kii aku i ke kakau kope, a nana no e hoike hou ae i ua palapala la ke hiki i ka la, a me ka hora, a me kahi i oleloia'i e uku, a ina hooleia imua ona, e hiki no ia la ke kuihe ia palapala no ka ae ole ia, a pela e lilo ai ke kaumaha maluna o ka mea kakau hope i kona inoa ma ia palapala, a nana no e uku ia aie, e like me ka hana mau ana a ka poe kuai.

PAUKU 9. O ke kakau kope nana i kuihe i ua palapala la no ka uku ole ia, ina he palapala hoaie a he palapala kikoo, a bila ku-

ai paha, ina maloko o keia Aupuni e uku ai, pono ia ia e hoike koke mai i ka mea nana i kakau hope i kona inoa ma kela palapala hoaie, a i ka mea nana i hana i kela bila paha, a palapala kikoo, a kau hope i kona inoa paha, e hoike mai ia lakou, ua hoikeia kela palapala a ua kuibeia. Ma ka palapala e hoike ai, a nana ponoi e haawi, a i ole ia, e hoouna ma na eke o ke Aupuni; a ma ka moku paha, a ma ke kauwahi mea pono e ae paha. Ina hoounaia kela palapala e like me keia olelo, e manaoia ma ke Kanawai he hoike ku pono ia e pono ai ke koi aku i na mea i kakau hope i ko lakou inoa, a i ka mea paha nana i kikoo aku, e uku mai ia dala i oleloia iloko o ka palapala. Aole manao i ka hoike e ae. Ina kakau ka mea kakau kope i kana olelo hoike no ke kuihe ana o ia palapala, a kau hoi i kona sila, he hoike ia e maopopo ai ka oiaio o ka lawe ana i kela palapala hoaie, bila, a palapala kikoo paha, a me ke koi ana, a me ke kuihe ana i ka la a me ka hora, a me kahi a ke Kanawai o ka poe kuai e olelo ai, a me keia Haawina kekahi. A nolaila, hiki no i ka mea poho ke hoopii aku ma ke Kanawai, a loaa mai ka uku na ka mea i kakau hope i kona inoa ma ua palapala hoaie la, a bila, a palapala kikoo, e uku mai ia ia, e like me ka olelo ma ka palapala.

Pauku 10. O na mea kakau hope i ka inoa ma ka palapala hoaie, i mea e uku ai maloko o keia Aupuni, a me na mea kakau i bila aie, a me ka palapala kikoo, a me na mea kakau hope i ko lakou inoa ma ia mau palapala; ina aole e laweia i na mea ku pono ke uku, i loaa ka ae e like me ka olelo ma keia Haawina, alaila, ua kaawale loa lakou, aole hiki ke koi mai na lakou e uku mahope iho o ka manawa i oleloia ma keia Haawina.

Pauku 11. E kakau kopeia na olelo kuihe a pau i oleloia maluna iloko o ka buke, a me ka la o ka hoike ana ia olelo kuihe mamuli o ke kauoha o keia Haawina, a ina hoike mai ka mea kakau kope, ua kopeia, a kau i ka sila o kana oihana, e lilo no ia i hoike oiaio maloko o na Ahahookolokolo a pau ma keia Aupuni.

Pauku 12. Ina hookama kekahi kanaka i ke keiki a hai nana, mamuli o ka olelo ma ka Apana eha o keia Kanawai, pono ia ia mamua o na la he kanakolu, e haawi i ka palapala no ia mea i kekahi Lunakanawai maloko o keia Aupuni, a nana no e kakau i kona inoa me he hoike la, alaila, e hoouna mai i ke kakau kope ma Honolulu, a nana no e kope. Na ka mea i hookama i ke keiki e uku no ke kope ana. Ina aole hanaia e like me neia, e lilo no ka palapala hookama i mea ole.

Pauku 13. I ka noho ana o ke kokua Lunakanawai i kakau kope no ke Aupuni, e malama no oia maloko o kona hale hana i

ke kope oia mau palapala hookama keiki, ke ukuia mai oia ke koina no ke kakau ana; e kakau no hoi oia i na hua a pau o ia palapala, mahope nae o ka hooiaio ana o kekahi Lunakanawai e like me ka olelo maluna. Ma ke kua o ua palapala la e hoakaka oia no ke kanaka ia ia ke keiki, i ka la i kakauia'i, a me ka helu o ka buke, a me ka helu o ka aoao kahi i kakauia'i, a o kela olelo hoakaka, he hoike oiaio ia no na mea i oleloia malaila.

Pauku 14. Eia na hana i ku pono i na hope o ke kakau kope ma Honolulu e hoonoho ai ma kela Mokupuni keia Mokupuni. Ina hana ke kanaka i palapala hoolilo, a i palapala kuai aina, a i palapala moraki, a i palapala haalele waiwai wahine maloko o ka aina, a i palapala kuai i ka waiwai lewa, a i olelo hooholo, a i olelo ae like, a i palapala ae like mamua o ka mare ana, a i leta hoohui, a i palapala hoolilo hope, a i palapala e ae a ke Kanawai e olelo ai e kakau, pono i ka mea nana e hana ke lawe i ka hope o ka mea nana e kakau kope, a e hai aku ia ia i ka oiaio o ka hana ana, a nana no e hoakaka i ka oiaio ma ke kua, a e kau i kona sila, a o kela olelo, e lilo ia i hoike pono a oiaio e like me ka mea i kakauia e ke kokua Lunakanawai. A loaa i ua kokua Lunakanawai nei kela palapala, a me ka uku no ke kope ana, alaila, e kakau kope oia i kela palapala maloko o na buke ma kona halepalapala.

Pauku 15. Ma na hana a pau i oleloia ma keia Haawina, ua ku pono no keia mau kakau kope maloko o keia Aupuni i Luna i ae like ia ma na Kanawai ae like o na Aupuni, a hiki no ia lakou ke hana i na hana a pau a ia mau luna e hana'i mamuli o na Kanawai o na Aina e; a pela no ko lakou sila e hoolilo ai na palapala i mea oiaio.

Pauku 16. O ke sila o ka Oihana Kanawai, oia ke sila o ke kokua Lunakanawai ma kona ano kakau kope no keia Aupuni. No na kakau kope mahope ona, e hoakaka ka Moi i sila hou, e like ke ano, a me ka nui o ia sila me ka ke kokua Lunakanawai e olelo ai maloko o ka Ahakukakuka Malu, a hoakakaia pela, alaila, e hoolahaia'ku ma ka Nupepa Polinesia.

MOKUNA 3.

NO KA HOOPII ANA MA KE KANAWAI, A ME KE PALE ANA.

Pauku 1. Ina olelo mai kekahi o na Kuhina Alii i ke kokua Lunakanawai, alaila, pono ia ia ke hooko ma na Ahahookolokolo,

e like me ka olelo maloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai a loaa mai na uku, a me na dala poho a pau i pili i na Kuhina, na ke kokua Lunakanawai e hoike, a hoopii ma ka inoa o ko Hawaii Aupuni, a e haawi aku oia i ke Kuhina Waiwai i na dala a pau i loaa ia ia.

PAUKU 2. Nolaila, he mea pono i kela Kuhina keia Kuhina i malama i na Oihana o ke Aupuni i oleloia iloko o keia Kanawai, ina ike lakou, ua uhakiia kekahi palapala hoopaa a ua ku pono i kekahi ke uku mai, e hoike pono mai lakou i ke kokua Lunakanawai, a e haawi mai no hoi ia ia i ka palapala hoopaa, moraki, palapala hoaie, a me kekahi mea e ae i loaa ia lakou i mea e koi aku ai i ka uku mai i dala, a me ka haawi ana i kekahi mea e ae i ke Aupuni, a e hai mai hoi i ko lakou ike a pau no ia mea. Pono no hoi i na Kuhina ke haawi mai i ke kokua Lunakanawai i na olelo hoike, a me na palapala a pau e maopopo ai ko ke Aupuni pono ma ia hookolokolo ana.

PAUKU 3. Maluna o ke kokua Lunakanawai ka pono, a me ka hewa o kona hoopii koke, a me ka hoopii pono ana no na kuleana a pau, a me ka waiwai a pau i haawiia nana e hana. A ina loaa mai ke dala, a me ka waiwai e ae paha mamuli o ka olelo, a me ke kauoha, a me ke kena ana o kekahi Ahahookolokolo, alaila, na ka Hamuku o ko Hawaii Pae Aina e haawi a waiho iloko o ka waihona ku pono mailoko ae o ke kokua Lunakanawai.

PAUKU 4. Ina o ko Hawaii Aupuni ma kekahi aoao ma ka Ahahookolokolo, pono no ke Aupuni ke wehewehe mua, a me ka hoakaka hope ma ke alo o ka jure, a me na Lunakanawai, a pono no hoi i ke Aupuni, ina o na Lunakanawai wale no, ka olelo hope ma na hookolokolo a pau, a me na hoopii, a me na pale ana, ina i hoopii ke Aupuni, a hoopiiia paha.

PAUKU 5. Ina hoopii ke Aupuni i kekahi o na Ahahookolokolo e loaa mai ke dala i aieia mai mailoko mai o na Kuhina, a me na luna e ae, eia ke ano o ka hoomaka ana, na ke kokua Lunakanawai e noi aku i ka Lunakanawai o ia aha, ma ka palapala, a me ka hoakaka aku i ke kumu o ka hoopii ana; penei hoi,

Na ———:

He hoopii na ke Aupuni o Hawaii, na ——— ———, ke kokua Lunakanawai, me ka olelo aku; ua hoopiiia o ——— ——— no ka mea, ua aie mai oia i ke Kuhina ——— i mea e pono ai ke Aupuni, i — dala.

[Ma keia hakahaka e hoakaka pono i ke ano o ka aie ana i ke Aupuni, ina mamuli o ka palapala hoopaa, e hoakaka i ka olelo i ku e ia; ina he palapala hoaie maoli, e hoakaka i ke kaa ole; ina he uku hoopai, e hai maopopo i ke Kanawai i haki ia; ina mamuli o ka olelo ae

i ka hana, e hoakaka i ke ano o ka ae ana, a ina mamuli o ka olelo ae like e hoakaka i na mea i pili, a me ke ano o ka malama ole ana.]

Nolaila, ke koi aku nei ke kokua Lunakanawai ma ka inoa o ke Aupuni o Hawaii nei, e uku mai o —— ka mea i hoopiia i —— dala, a me ka uku hoopanee, a me ke dala i poho i ka hoopii ana, a ke noi aku nei i keia Ahahookolokolo e hana i ka mea ku pono i mea e loaa mai ai ia dala, e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 6. Ina hoopii ke kokua Lunakanawai pela, e hui pu oia me kana palapalai ke kope o ka palapala hoopaa, moraki, palapala hoaie, bila, olelo ae like, a olelo i hooholoia paha, ka palapala hoi i hookumu i ka hoopii ana; ina he kumu i palapalaia, a i ke kakau ana i ka inoa o ka Lunakanawai, e hoakaka pu no oia i na inoa o na hoike ana e manao ai e hai waha i ko lakou ike i mea e akaka ai ka pono o kona koi ana: a loaa i ka Lunakanawai ia palapala, alaila, pono ia ia ke hana e like me ka olelo i hoakaka loa ia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 7. Ina hoopii kekahi kanaka ma ke Kanawai e uku ke Aupuni ia ia, penei e hana'i, e hoikeia i ke kokua Lunakanawai ka palapala kii aku ia ia e hele mai i ka Ahahookolokolo i ku pono ke hana ma ia mea, malaila e hookolokolo ai. Pono no i ke kokua Lunakanawai ke pale aku ma ke ano ana e monao ai he ku i ka pono, a me ka pololei; a na ka Moi e nana mai i ka pono, a me ka hewa o kana hana ana ia mau mea, a hiki no ia ia ma kona ano kokua Lunakanawai ke hoopaa maoli i ke Aupuni, ke ku kana hana i ke Kanawai.

PAUKU 8. O ka hooko ana i na palapala moraki no ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa i hanaia ma kekahi waihona Oihana o keia Aupuni, a me na olelo ae like, a me na palapala hoolimalima aina, a me na olelo e ae iwaena o kekahi Luna o keia Aupuni, a me kanaka, ina aole e malamaia kela olelo, penei no e hookoia'i ma ka aoao o ke Aupuni. I ka wa e hoike mai ai kekahi Kuhina i ke kokua Lunakanawai, i kela mea, alaila, na ke kokua Lunakanawai e kakau i bila hookolokolo kau like, a e haiia no hoi, no ke Aupuni ia waiwai. Ina i kakauia ka bila hookolokolo kau like, mamuli o keia olelo hookahi no kona ano me ko ka bila a kanaka e kakau ai, a me ia no e hookolokolo ai mamuli o ka mea i oleloia iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 9. Ina manawa a pau, ina o ka hoolaha ike ka mea ku pono i ke kokua Lunakanawai ke hana, i mea e maopopo ai ka pono, a me ka waiwai o keia Aupuni iloko o kekahi hana, a me kekahi waiwai, a me kekahi mea e ae, alaila, aole e hoolahaia kela olelo, a ike kekahi Lunakanawai, ina i pono ke hooholo i ka olelo

no ia hana, a me ia waiwai, a me ia pono, e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai; a kau kona inoa hoapono, alaila, hoolaha. I mea e loaa'i kela apono ana, pono i ke kokua Lunakanawai ke hoakaka ma ka bila hookolokolo kau like i ke kumu o kona manao e hoonele i kekahi ma ke Kanawai i ka hoolaha ana i ka ike. Ina manao ka Lunakanawai nana ia hana i kona nana wale ana ia palapala he pono, alaila, e kakau oia i kana olelo hoopono ia palapala hoolaha i ka ike, a e kauoha aku, e hoohoolaha ia i mea e ike ai kela mea keia mea i pili.

PAUKU 10. O na olelo hapuupu a ke Kanawai o keia Aupuni e olelo ai e kakau ma na Ahahookolokolo no ko kai mamuli o ka olelo a kekahi Kuhina, i mea e hooko ai i ka palapala moraki no ka moku, a i loaa paha ka waiwai a ko kai i hoohiki ai mamuli o ka olelo a kekahi Kuhina, a i mea paha e kii, a lawe, a hoopaa, a hoohewa, a kuai i kekahi moku i pili, a hihia malalo o na Kanawai o keia aina, na ke kokua Lunakanawai e kakau ia olelo mamuli o ke kauoha a ke Kuhina, a o ka Luna paha nona ia wahi, a ma ia palapala e hoakaka oia i na mea a pau i pili iloko o ia hana, a ma ka hope o ia palapala e nonoi oia i na pono io i haawiia ma na mea ano like mamuli o ka olelo iloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 11. Ina i oleloia, no kekahi poe i hoohuiia ma ke Kanawai, ua malama ole lakou i ka olelo o ka hui ana, a nolaila, ua lilo kela olelo i mea ole, alaila, na ke kokua Lunakanawai mamuli o ka olelo a ke Kuhina i hai mai ia ia, e kakau i bila hookolokolo kau like ma ka Ahahookolokolo no ia mea; a e nonoi aku oia i palapala ninau kumu no ka Paresidena o ia poe hui, ina he Paresidena ko lakou, a i ole, no kekahi luna e ae; a e kauoha aku ia palapala ia lakou e hoike mai i ke kumu o ka lakou hana ana i ka hana i hoahewaia, a e hoike mai hoi i ka mea e lawe ole ia'i ka palapala hoohui. Maloko o ia bila e hoike pololei ke kokua Lunakanawai i na mea i hanaia, a me ke ano o ka hana ana, a me ke kumu o kona manao e hoole ia palapala hoohui. Ina manao ka Lunakanawai pela hiki no ia ia ke haawi i palapala papa i ua poe hui la, aole e hana hou ma ko lakou ano hui, a hoike mai lakou e like me ke kauoha ma ka palapala ninau kumu, hiki no ia ia ke hana pela; a hookolokolo, alaila, e hoomauia ua palapala papa la, a hoonoaia paha e like me ka pono ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai. Ina e hoonoaia kela palapala papa, alaila, ua mau no ka palapala hoohui: ina i hoomauia ka palapala papa, alaila, lilo ka palapala hoohui i mea ole; a ina malama ole ka poe hui ia olelo e hooukuia lakou e like me ka manao a ka Lunakanawai e hooholo ai mamuli o ka olelo a ke kokua. Ina na ke Aupuni ka palapala ninau kumu, no ke kanaka paha, e hana like ia no

mamuli o ka olelo o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 12. Ina aole hookaaia ka uku makahiki no kekahi waiwai paa, a waiwai lewa paha, a ua ku pono ke uku koke mai i ke Aupuni, alaila, e nonoi aku ke kokua Lunakanawai i palapala e pono ai ke ohi a kuai i ka waiwai, i mea e kaa ai ia uku makahiki; i ka Lunakanawai nona ia wahi e nonoi ai e like me ka olelo hoakaka ia mea ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 13. Ina he aina ko ke Aupuni a noho hewa kekahi ma ia aina maloko o keia Aupuni, alaila ina i manaoia e hemo kela mea e noho ana, pono i ke Kuhina Kalaiaina e hai mai i ke kokua Lunakanawai, a nana no e kipaku e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 14. Ina komo hewa kekahi i ka waiwai o ke Aupuni, alaila, na ke kokua Lunakanawai, e hoopii a loaa mai ka uku; e hana hoi oia ma ka olelo a ke Kuhina i hai mai ia ia, e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 15. Ina hoikeia mai e kekahi kanaka, he mea e poino ai ka lehulehu, alaila, na ke kokua Lunakanawai e olelo aku ma ka palapala a i ka Ahahookolokolo no ia wahi; i hookiia ia, a laweia paha na ka mea i hana e hooki a lawe paha, e hana nae e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 16. I ka nana wale ana i ke ano, a me ka helehelena, a me ka manao iloko o kekahi Kanawai i kauia mamua a e kauia'na mahope aku nei paha, a iloko o kekahi palapala i kakauia e kekahi, a iloko o na olelo i olelo waha ia i ka hooholo ana i kekahi olelo ae like, i mea e pono ai keia Aupuni, ina i ka ike ana i kekahi o ia mau mea, ua manaoia he kuleana ku pono i ke Aupuni mamuli o kela olelo, alaila, na ke kokua Lunakanawai e hoopii, i loaa mai i ke Aupuni ke dala, a waiwai, a kuleana, a e hana hoi oia ma ka Ahahookolokolo ku pono, e like maoli no me ka ke Kanawai e olelo ai no kela kanaka keia kanaka i ko lakou hoopii ana.

PAUKU 17. I kela hookolokolo keia hookolokolo ana, e like me ka olelo ma keia Haawina, ina na ke kokua Lunakanawai ka hoopii ma ka inoa o ke Aupuni, a ma ka inoa o kekahi Kuhina, a Luna paha o ke Aupuni, i mea e loaa'i ke dala, alaila, e hele maoli ke kokua Lunakanawai, a i ole ia, o kona hope paha, imua o ka Lunakanawai o ka aha nana i hookolokolo no ia dala, a malaila oia e hooiaio ai me na hoike i na olelo i oleloia maloko o kana palapala

noi, a palapala hoike, a bila, a palapala hoopii paha; a ina aole hiki ia ia ke hooiaio i kela mau olelo a akaka i ka Lunakanawai, alaila, e nele ke Aupuni, a ina hooiaioia, alaila, hiki ia ia ke koi aku i palapala ohi, e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 18. Hiki no i ke kokua Lunakanawai ma ka aoao a ke Aupuni o Hawaii nei ke hoopii mai ka Lunakanawai malalo, a i kekahi Lunakanawai maluna e like me ke kanaka e ae mamuli o ka olelo maloko o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai, a hiki no ma ka palapala hoahewa, ke lawe ae i na palapala kakau, e hoakaka nae i ka hewa, a e nonoi i hookolokolo hou, a e hooki i ka hookolokolo ana, a e noi hoi i palapala koiako, a i palapala papa, a i palapala hoole holo, a i mea e ae no ke Aupuni e like loa no me ka hana ana a na kanaka e ae ma na pilikia like; ina nae i manao ke kokua Lunakanawai pela.

PAUKU 19. Na na Lunakanawai e auhau i ke dala koina ma luna o ka mea a lakou e ike ai i hooneleia i ka hookolokolo ana, a hoahewaia paha, a hiki no ke ohi ia mea noloko mai o ko lakou waiwai, aka, aole loa e uku ke Aupuni i ke kokua o ka mea hoopii, aole i ko ka mea i hoopiiia.

PAUKU 20. O na hoopii a pau no ka hoopoho, a no ka loaa mai ka uku hoopai, a me ka uku pili, a me ka haule poho e like me ka olelo ma ke Kanawai, i mea haawi i ke Aupuni, na mea hoi i oleloia ma ka Mokuna elima o ka Apana ekolu o keia Kanawai, a haiia malaila, aole pili ia mau dala uku, a hoopai, a haule poho i na hewa nui, ua pili i ka uku dala wale no; na ke kokua Lunakanawai wale no ka hoopii no ia mau mea, a penei no oia e palapala aku ai i ka Lunakanawai nui o ka Ahahookolokolo no ia wahi.

No ———;

Ke hai aku nei ke kokua Lunakanawai, ka mea i kakauia ka inoa malalo, ua hoikeia mai ia ia [maanei e hai aku i na mea i hanaia ma ka ano o ka haki ana i ke Kanawai, a me ka la, a me kahi i hanaia'i, a me na inoa o na hoike.]

I ka hana ana o ——— i kela hana, ua haki oia i ke Kanawai i kakauia maloko [maanei e hai ai i ka Pauku, a me ka Haawina, a me ka Mokuna, a me ka Apana o ke Kanawai i hakiia] me ka manao ole i ka pili ana o ia Kanawai i na mea a pau iloko o keia Aupuni. Nolaila, ua kupono ia ——— nei ke haawi mai i [maanei e hai ai, he uku hoopai paha, he haule poho paha] ——— dala i oleloia ma ia Kanawai. Pono no ke ohiia mai ia no loko mai o kona waiwai ponoi [a ina he moku ka waiwai e hoakaka no] a ke koi aku nei ka mea nona ka inoa malalo i kela [uku hoopai a haule poho] a me ka uku pu i na mea lilo i ka hoopii ana, a nolaila, ke noi aku nei oia i keia Ahahookoloko-

lo e hooko ia e like me ka olelo ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 21. Hiki no i ke kokua Lunakanawai ma kona manao ke hoonoho i hope nona ma na awa komo a pau i oleloia ma ka Apana ekolu o keia Kanawai, a e kokua mai ua hope la ia ia e like me na olelo ao i puka aku i kekahi manawa, a me kekahi mai ka waihona Kanawai aku; a e hoopau no hoi ke kokua Lunakanawai i ka noho ana o kona hope e like me kona ike ana he pono. Eia ka hana a ua hope la e hana'i, o ka hana a ka hope kokua no ka Moku, kahi o ua mau awa la. Ina i aoia'ku lakou pela, a ina hiki ole ke kokua Lunakanawai ke hele, alaila, o lakou na kokua o ke Aupuni, ma ia mau Ahahookolokolo, e like loa no me ke kokua Lunakanawai, ina oia kekahi malaila, e lilo ia ia ka hana. E hele no lakou i na Ahahookolokolo i hoakakaia no ia mau wahi no ka loaa mai ka uku hoopai, a me ka uku poho, a no ka hoopaa mua ana i ka poe hewa, na mea e kakali ana i ka Ahahookolokolo kaapuni, a no ka hoopai ana i na hewa uuku i kupono ia lakou ke hoopai mamuli o ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai; e hana nae lakou e like me na olelo ao i loaa ia lakou. Pono ia lakou e ninau i na luna Makai i ka nui, a me na inoa o ka poe i hopuia mai kekahi halawai ana o ka Ahahookolokolo o kai a hiki i kekahi hookolokolo ana, a me ke ano o ka hopu ana, a me na inoa o na hoike, na mea hoi i ike ai i ka hana hewa ana a na mea kakali i ka hookolokoloia mai. I kela hookolokolo ana na ua mau kokua nei e hoopii, a na lakou e ninau i na hoike, a ina he mea e pololei ai e koi aku i ka Ahahookolokolo e houku a e hoopaa i ka hale paahao paha. Aole e hooleia ua mau kokua nei e kokua i kela kanaka keia kanaka e like me ko lakou manao; a o ke koina a ke Kanawai e olelo ai no na hana a lakou e hana'i i ka hoopii ana, a i ka pale ana paha, ma ka inoa o ke Aupuni, no lakou ia koina, na ka Lunakanawai e auhau pu me na mea e ae, a loaa mai, alaila, e haawiia i ua mau kokua la.

PAUKU 22. Pono i ua mau kokua la no ka Moku, ke hiki i ka manawa e kupono ai, e hoike mai i ke kokua Lunakanawai i ka nui, a me ke ano o na hihia e lewa la imua o na Ahahookolokolo o kai, na hihia no ke dala, a me ka hihia no ka hewa, na hihia hoi i pili i ka haole, a e hoakaka no hoi i na inoa o na mea hewa a pau, a me ke ano o na hewa a pau o ka poe e kakali ana i ka hookolokoloia mai e ka Lunakanawai kaapuni. E hanaia keia mea i mea e hiki ai ke kokua Lunakanawai ke hoomakaukau i ka palapala hoopii i hookolokoloia mai lakou. I na manawa a pau, ina kii aku ka Makai nui i jure hookolokolo no kekahi make ano e i hoohuoia; e hele pu no ke kokua no ka Moku; a e hoolohe pu oia, a e nana i ke ano o na mea i hanaia, a e hoike pono mai i kela mau mea i ke kokua Lunakanawai.

PAUKU 23. Maluna o ke kokua Lunakanawai ka hewa a pau o na kokua no ka Moku ke hewa ka lakou hana ana, a ke haawi ole mai lakou i ke dala a pau i loaa ia lakou no ke Aupuni ma na Ahahookolokolo. Pono no ia ia ke koi aku ia lakou e haawi mai i palapala hoopaa ia lakou iho me ka uku mai, ke pono ole ka lakou hana ana i ka hana, a ke haawi ole mai lakou i ke Kuhina Waiwai i na dala a pau i loaa ia lakou.

MOKUNA 4.

NO KA HOOPII ANA NO NA HEWA.

PAUKU 1. Na ke kokua Lunakanawai, a me kona mau hope mamuli o kana ao ana e hoopii no na hewa nui, a me na kalohe a pau a ke Kanawai no ka hewa e hoopai ai, o na mea i oleloia ma keia Kanawai, a me na mea i hoakakaia ma ia Kanawai no ka hewa, ke hookolokoloia imua o na Ahahookolokolo kakau. He mea pono i ke kokua Lunakanawai, a me kona mau hope ma kona inoa ke kauoha ia lakou pela, e hooikaika ma na wahi ku pono a pau ma ke ano pololei e hoopaiia na mea a pau i hana hewa i ke Kanawai. Nana no ma kona kino iho, a i ole ia, na kona mau hope e imi nui i na mea e akaka ai ka hewa, a me ke kalohe o ka mea i hana hewa, a e hoike mai ia ke hiki i ka wa e hookolokoloia ai ua poe lawehala la.

PAUKU 2. I mea e hiki pono ai keia mau hana, pono no i ke kokua Lunakanawai ke koi aku i na hoike e maopopo nui ai, e haawi mai i palapala hoopaa ia lakou iho me ka uku poho ke hele ole mai lakou i ka hookolokolo ana, a loaa ole ka palapala hoopaa, e koi aku e hoopaaia ua mau hoike la a hiki i ka manawa e hookolokolo ai.

PAUKU 3. Ina hoopuka kekahi Lunakanawai i pepa kuu kino i mea e hiki ai ke ninau i na hoike i ke kumu, a me ka pono o ka hoopaa ana i ke kanaka i oleloia ua lawe hala, a nolaila e kakali ana oia i ka hoopiiia mai; alaila, e hoike mai ka Lunakanawai i ke kokua Lunakanawai, a i kona hope paha, a e hele ae no ia e nana a hoolohe ia ninaninau ana, o hookuu wale ia ka mea lawe hala, aole kumu o ke kuu ana. I na manawa a pau, ia ia no ka olelo o ka hoopii, a hiki no ia ia ke haawi i pepa hoole i ka hoopii i ka mea i hoohuoiia.

PAUKU 4. Hiki no i ke kokua Lunakanawai ma ka inoa o ke Aupuni, ke hele aku i ka Lunakanawai e kii i ka pepa kuu kino, i

mea e maopopo ai ke kumu io e hoopii aku ai no ua kanaka i paa la, a e kakali ana i ka hookolokoloia mai, ina nae i manao wale oia, i na hoike mua, ua akaka ole ka hewa, a hiki ole ke hooiaio ma ka hookolokolo maoli ana.

PAUKU 5. Ina manaoia ua hewa ke kanaka, e ninau wale ia kekahi aoao imua ona, a manao ka Lunakanawai pela, e hoopaaia oia no ka la hookolokolo, alaila, na ke kokua Lunakanawai, a i ole ia, kekahi o kona mau hope, e hoomakaukau i palapala hoopii mamuli o na Kanawai no ka hewa i oleloia ua hakiia. Maloko o ia mau palapala e hoakaka maoli ia ke Kanawai i pili. Hiki no ke hookomo iloko o ia palapala i hua pili i na hewa he nui i oleloia iloko o ke Kanawai, a hiki no ke lawe mai i hoike no kekahi hewa, a me kekahi imua o ka Ahahookolokolo. Mamua o ka hookolokolo ana, e kakau ka Lunakanawai ma ua palapala hoopii la i kona manao he kumu oiaio no ia hoopii ana. Aka, ina manao ka Lunakanawai aole kumu oiaio e hoopii ai a hoohewa, alaila, e hoole oia i ua palapala hoopii la, a e kuuia ka mea i hoohuoiia. Aole loa elua hookolokolo ana o ke kanaka no ka hewa hookahi.

PAUKU 6. O kela kanaka keia kanaka i hopuia no ka manao ua haki i ke Kanawai, e ninaninauia oia e kekahi Lunakanawai mailoko mai ρ na hora he kanahakumamawalu mahope iho o ka hopu ana, alaila, e hoopaaia oia no ka la hookolokolo kaapuni, a i ole ia ka Ahahookolokolo koikoi, a i ole kumu pono no ka hookolokolo hou aku, alaila, e hookuuia oia.

PAUKU 7. I elua hebedoma mamua o ka hookolokolo kaapuni, e hoike ke kokua Lunakanawai, a i ole ia o kona hope paha, i ka Lunakanawai o ia Ahahookolokolo, i papa inoa o na hoike a pau no na hihia e hookolokolo ana, ma ka aoao o ke Aupuni, a pono i ua Lunakanawai la ke hoopuka i palapala kena, no ua mau hoike la i kii ia lakou e ka Ilamuku, a i ole ia, e kekahi Makai nui, a hope makai paha, a i kii ole ia, e uku no ka hoowahawaha.

PAUKU 8. O kela mea keia mea i hoopaaia no ka la hookolokolo, e laweia oia imua o ka Ahahookolokolo mamuli o ka palapala hoopii a ka Lunakanawai i apono ai, a e hanaia keia i ka hookolokolo mua mahope iho o ka hoopaa ana, a i ole, e hookuuia no. A i ka lawe ana ia ia imua o ka Ahahookolokolo, e heluheluia ka palapala hoopii imua o ka aha, a me ka mea i hoopiiia, i ike oia i ke ano o ka hewa ana i hoopiiia'i. Alaila, e ninauia ka mea pio, i hiki ia ia ke ae, a ke hoole i kona hewa, i ka olelo ana ua hewa, a aole hewa.

PAUKU 9. Ina olelo mai oia, aole hewa, a ina hoole hapa mai paha, a ina aole hoopaneeia e na Lunakanawai no ke kumu pono,

alaila, e lawe mai ke kokua Lunakanawai i na hoike e hooiaio i na hewa a pau i oleloia iloko o ka palapala hoopii e like hoi me ka olelo no ka hookolokolo ana i na hewa, aia ma ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai.

PAUKU 10. Ina hoahewaia, a hookuuia paha ke kanaka, alaila, e haawi mai ka Ahahookolokolo i ke kokua Lunakanawai i kope o ka olelo i hooholoia imua o lakou, no ka hoahewa, a no ka hookuu paha i ke kanaka, a ina kauoha ke kokua Lunakanawai pela, e haawiia mai ke kope o na olelo a pau ma ia hana ana; no ke Aupuni ia e pono ai.

PAUKU 11. A koi mai ke kokua Lunakanawai, a o kona hope paha, alaila, e hooholoia ka olelo no ua kanaka la i hoakakaia kona hewa, e hoopai, a hoouku, a hoopoho ia ia, e like loa no me ka olelo ma ke Kanawai i hakiia e ua kanaka la. Aka, ina noiia mai ka Ahaolelo e oki ka hoopai, a e oki ka haawi ana i palapala kooko, hiki no ke manao malaila, e hoike pono mai nae i ke kokua Lunakanawai, a i kona hope paha.

PAUKU 12. Aole loa e uku ke Aupuni o keia Pae Aina i ka poho o ka mea i hoopiiia, aole hoi no ka poino o ka mea i hoopiiia, a hookuuia mai no ka hoomaopopo ole ia o kona hewa ma ka hookolokolo ana.

OLELO PILI IO IA NEI.

PAUKU 1. Ma ka Mokuna ekolu o ka Apana ekolu o keia Kanawai, ua hoakakaia na koina a me ke dala pili i ku pono i ka Waihona Kanawai no na hana i haawi wale ia i ke kokua Lunakanawai; a nana no e haawi aku ia dala i ke Kuhina Waiwai, mahope iho o ka hoolawe ana noloko mai olaila i na dala a pau i lilo i na kakau olelo, a i na mea e hoi i aeia ma ka Ahakukakuka Malu.

PAUKU 2. E loaa i ka Ilamuku o ko Hawaii Pae Aina nona iho, ke hooholo ole ia ka olelo e ae me ia e ke kokua Lunakanawai,

1. No ka lawe ana i kela palapala kii keia palapala kii ana e lawe aku ai, na palapala hoi a kekahi Ahahookolokolo kakau e hoopuka'i, elima dala no kela kanaka keia kanaka i kiiia, a ekolu hoi dala o ka la no ke alanui. Na ka Lunakanawai e auhau ia koina, a na ka mea i pio i ka hookolokolo ana e uku, na ka mea hoi i hoohewaia.

2. Na kela jure keia jure ana e hoonohonoho ai, a o kekahi o

kona mau makai, mamuli o ka palapala kauoha jure, no ka Ahahookolokolo kaapuni paha, a no ka hookolokolo e ma ke keena o ka Lunakanawai, hookahi dala; na ka mea pio e uku mahope iho o ka auhau ana, na ka mea hoi i hoahewaia. No ka hookolokolo waiwai keia mau mea elua.

3. No na hoike ana e kii ai, ina no ka hoopii, a no ka mea hoopiiia paha, ma ka hookolokolo waiwai, a ma ka hookolokolo hewa, a ma ka hookolokolo ma ke keena o ka Lunakanawai, a ma ka hookolokolo jure ole, a ma ka hookolokolo kau like, a imua o na mea hoomohala i kekahi hihia, hookahi dala no kela hoike keia hoike. Ina he hookolokolo waiwai, na ka mea pio a hoohewaia e uku; a ina he hookolokolo no ka hewa, alaila, na ka mea i hoohewaia e uku.

4. No kela palapala keia palapala a ka Lunakanawai e hoopuka'i no ka hopu ana i ke kanaka hana hewa, a no ka hoopaa ana ia ia, elima dala, a o ka uku no ke alanui, e like me ka olelo maluna, na ka mea i hoopiiia e uku, ina hoohewaia oia.

5. No kela jure keia jure huli i ke kupapau no ka make ano e ana, ka jure hoi a ka Ilamuku a o kona makai paha i hoonoho ai, elima dala no ka la, a pela no i na la a pau ana e paa ai ma ia hana, na ke Aupuni e uku mahope iho o ka nana helu ana.

6. No na olelo i hooholoia e ua jure la, hookahi dala no ka hanere hua olelo, na ke Aupuni e uku mahope iho o ka nana helu ana.

7. No kela palapala keia palapala kii waiwai i kakauia na ka Ilamuku, a na kona makai paha, e loaa no i ka Ilamuku he umi dala. Ina nana ponoi, a i ole ia o kekahi o kona mau makai nui a o kekahi o ko lakou mau hope paha i ohi, a hoolaha i ka lohe i ke kuai ana mamuli o ua palapala ohi la, alaila, e loaa i ka Ilamuku i ehiku hapahaneri o ka waiwai a pau i hoohewaia, a me ke kumu lilo; na ka mea nona ka waiwai ohiia e uku.

8. No ka hoopaa ana i na paahao i hookomoia iloko o ka hale paahao no ka palapala waiwai a ka Ahahookolokolo kakau e hoopuka'i hookahi la o ka pa ana, hookahi dala, a pela no na la a pau ana e paa'i, na ka mea i paa e uku no kana ai, mamua o ka hookuu ana ia ia.

9. No ka hoopaa ana i na mea hana hewa e kakali ana i ka hookolokoloia mai ma na Ahahookolokolo kaapuni no ka hewa maoli paha no ke kalohe paha, he hapalua no ka la, na ka mea i paa e uku ke hoahewaia oia.

10. No ka hoopaa ana, a me ka malama ana i ka poe palaualelo, a me ka poe i hoohewaia e hana, i ka wa e hana'i ina haawi aku ke Kiaaina na ka Ilamuku e malama, he 25 keneta no ka la, a no ka ai a ia poe hana he 25 keneta no ka la; a e ukuia kela mea no-

loko mai o ka loaa, ma ka lakou hana, mahope iho o ka nana helu ana.

11. No kela la keia la, ana i noho ai ma ka Ahahookolokolo o na Lunakanawai kiekie, a koikoi, a kaapuni, e loaa i ka Ilamuku elima dala.

12. E like me keia mau uku i olelpia no ka Ilamuku, pela no e ukuia'i na Luna makai, no ka lakou hana ana i na hana like, no ka ohi, a no ka hoolaha i ka lohe mamuli o na kauoha a na Ahahookolokolo paha, a elua dala o ka la no na la a pau a lakou e noho ai ma ia mau Ahahookolokolo, a o ko lakou mau hope paha.

13. O na kanaka i hoahewaia e hana, a me na luina mahuka i hoopaaia e na Ahahookolokolo o kai, na ka Ilamuku no e malama ia lakou, mai ka la aku o ko lakou hoahewaia, mamuli o ka palapala kii, a i ole ka Ilamuku, o kekahi makai ona, aole ka Luna makai.

14. Na na Kiaaina e hooholo i ka olelo no ka uku o na makai, aole nae na makai nui, a me na Luna makai.

15. O ka poe hakilo i na hotela, a me na hale hookipa, a me na hale Ahaaina, na Luna makai hoi, e loaa ia lakou i kanalima hapahaneri o na palapala hoopaa a pau a ia malama hale ai, ke haule poho hoi ia dala mamuli o ka olelo hoike a ia makai, a maopopo ma na hoike pili ole i kekahi aoao.

16. E loaa no i na luna makai kekahi hapalua o ka uku a na luina mahuka i hopuia e haawi ai ma kela awa keia awa, na mea hoi i mahuka, mai na moku kahiki mai, a me kekahi hapalua o ka uku i kauia maluna o ka poe hana hewa, a me ka poe hoohaunaele, ka poe a lakou e hopu ai. E hoookuia nae lakou mamuli o ka olelo a na hoike pili ole i na makai. Eia hoi kekahi, ina hopuia na mahuka e na kanaka, alaila, e haawi ka Luna makai i na kanaka nana i hopu i kekahi hapalua o ke dala a ke Kanawai i olelo ai no ka hopu ana.

OLELO PILI IO IA NEI NO KE KANAWAI HOONOHONOHO I NA HANA I HAAWIIA I NA KUHINA.

Pauku 1. E hiki no i kela Kuhina keia Kuhina i loaa ka hana ma keia mau Apana mamua, ke kii aku e akoakoa na Kuhina a pau e Ahaolelo pu ke loaa ke kumu no ia mea iloko o kana hana, ma ka palapala no e kii ai. Pono no hoi i na Kuhina ke ao aku i ka mea nana lakou i kii mai no ke ano o kela hana keia hana; a ina like ole ko lakou manao, a ina manao lakou he mea nui, a he mea koikoi, a ua pili nui paha i ka pomaikai o ke Aupuni o ka Moi, alaila, e hoike lakou ia mea i ka Poe Kukakuka Malu e like me ka olelo iloko o ke Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina Alii.

PAUKU 2. Mai ka la aku o ka hoolaha ana i keia Kanawai, ua noa ka Mokuna mua o na Kanawai kahiko, a me na olelo e ae a pau loa i ku e i keia Kanawai hou, ua hoonoaia, a o na Kanawai kahiko a pau i ku e ole i keia Kanawai hou, e lilo ia i mea e akaka'i ke ano o keia i ka hooponopono ana imua o na Ahahookolokolo.

PAUKU 3. Mamua o ke kau ana i ke Kanawai hou no ka waiwai, e lilo no na kumu manao iloko o keia Kanawai, a me na Kanawai maoli o keia wa, i Kanawai pili i ka waiwai, a e paa no ia maloko o keia Aupuni; oia hoi ka na Ahahookolokolo e hooko ai i ko lakou hooponopono ana ma na mea a pau loa, ke pili ia mau olelo.

PAUKU 4. Mamua o ke kau ana i Kanawai hou no ka hewa, e lilo no na Kumu manao o keia Kanawai, a me na olelo a pau o na Kanawai o keia wa i pili i ka hewa, a me ke kalohe, i Kanawai pili i na hana hewa mai keia manawa aku, e like nae me ke ano nui o keia Kanawai ma kahi pili; oia hoi na olelo a na Ahahookolokolo o keia Aupuni e malama'i i ko lakou hoopai ana i ka poe hana hewa.

PAUKU 5. Mamua o ke kau ana i ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai e hoonoho ke Kiaaina o Oahu, me ka ae mai nae o ka Poe Kukakuka Malu i Lunakanawai hookahi, a oi aku paha, e noho ma ke Kulanakauhale o Honolulu. Hiki no i ua Lunakanawai la ke hookolokolo mua i na hihia a pau ma ua Mokupuni la, ina oi aku ka waiwai i hoopilikiaia ma ia hihia, mamua o ka haneri dala hookahi, ina no kai ia hihia oia no, ina mauka nei, oia no hoi; ina hoi he mea hookolokolo mamuli o na Kanawai i ae like ia e na Aupuni. Eia ke ano o na mea i haawiia i ua Lunakanawai la ke hookolokolo, na hihia pili i ka waiwai, na mea pili i ka hewa, na mea hui, o na mea o kai, o na mea hooiaio, o na mea kau like, a me na mea a pau i pili i ke Kanawai, na mea i manaoia, a oleloia ma keia Kanawai, ina hoi e oi aku ka waiwai i hoopilikiaia mamua o ka haneri dala hookahi. Hiki no hoi i ua Lunakanawai la ke hookolokolo i na hihia i hoopiiia mai ia ia mai na Lunakanawai e ae o na Mokupuni, ina ua hookolokolo mua ia e kekahi o lakou, aole nae na hihia no ka aina a na Luna hoouna kumu kuleana i hooholo ai. E hana hoi ua Lunakanawai la mamuli o keia Kanawai, a me na olelo ma ka Mokuna 46 o na Kanawai e kau la, ina aole kue ka mea kahiko i na mea hou. O na olelo hou a pau o keia Kanawai no ke ano o ka hookolokolo ana, e manaoia kela mau olelo, ua komo ia iloko o kela Mokuna 46, a ua hoonoaia na olelo mua i ku e. Hiki no hoi i ke Kiaaina o Oahu, a me Maui, mamuli o keia olelo ke hoonoho i Lunakanawai maoli e noho ma na awa o Lahaina, a me Honolulu, a na laua e hookolokolo i na hi-

hia a pau a me na hoopapa iwaena o na haole o uka ke oi ole aku kela hihia mamua o ka haneri dala hookahi, a ina he hihia o kai i pili i ke kino, a oi ole aku mamua o na haneri dala elua, oia kekahi mea a laua e hookolokolo ai. I ka hookolokolo ana a ua mau Lunakanawai nei, e hana lakou mamuli o na olelo o keia Kanawai, a me na olelo ma ka Mokuna 46 o ke Kanawai e kau la, a me na mea e hoololi hou ia o ia Kanawai. Aole nae lakou e hookolokolo jure, aole hoi e hiki ia lakou ke ohi a hoopoho i na moku kahiki. Hiki no i ka Lunakanawai koikoi, a me na Lunakanawai maoli ke hana i na mea a lakou e manao ai ua pololei, e hiki nae ke hoopii hou aku, a hiki no i ka Lunakanawai koikoi nana ka hookolokolo hou, a me ka hookolokolo ma ka hoopii, ina he pono i kona manao, ke koho i mau mea paewaewa ole nana e olelo ma na hihia waiwai: hiki no ke hooholo i ka olelo ma kona keena, a ma ka hui ana paha; a hiki no ke haawi i na hihia i ka Luna nana e kau like, a e hoonoho i na luna nana e lawe i ka olelo a na hoike ma na aina e, a ma kekahi Mokupuni paha, a hiki no ke hooko i kana olelo kena, ma ka uku paha, ma ka paahao paha e hana'i.

Pauku 6. E paiia na poo o keia Kanawai iloko o ka Nupepa Polinesia, a ma ka Nupepa e ae a ke Kuhina Kalaiaina e olelo ai, a e kauia ke hiki aku i ka manawa e oleloia'i iloko o ka olelo ae like no ka hoolaha ana. E pai mau ia nae a hiki i ka manawa e kau ai, a maloko o ia mau malama e waiho aku ke Kuhina Kalaiaina i eha haneri kope o ke Kanawai ma ka olelo maoli ma ka Mokupuni o Maui, eha haneri ma ka Mokupuni o Kauai, eha haneri ma ka Mokupuni o Hawaii, a e hookoeia ma Honolulu nei eha haneri, i mea kuai aku e like me ka olelo ma ka Apana ekolu o keia Kanawai. Ia manawa hookahi no e waihoia ma ia mau wahi, i hookahi haneri i paiia ma ka olelo Enelani i mea kuai aku i na haole, a e haawi wale ia ke kope hookahi no ka poe Ahaolelo a pau, a me na Kuhina o ka Moi, a me na Lunakanawai, a me na Lunaauhau, a me na Luna Makai, a me na Kahukula.

Ua hanaia, a hooholo hope loa ia ma ka Hale Ahaolelo ma Honolulu, i keia la iwakaluakumamahiku o Aperila M. H. 1846.

KAMEHAMEHA.

Keoni Ana.

HE MAU KANAWAI KAAWALE.

MANAO LIKE I HOOHOLOIA.

I ka akoakoa ana o na'lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na Makaainana, hooholoia keia manao like; e hoolahaia ka Haawina eha o ka Mokuna ehiku o ka Apana mua o ke Kanawai i kapaia, 'He Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina,' ua hooholoia kela Haawina ma ka Haleahaolelo ma Honolulu i keia la umi o Dekemaba, M. H. 1845; a hala na la he kanaono, mai ka la aku o ke pai ana maloko o ka Nupepa Polinesia, alaila, lilo ia i Kanawai paa loa no keia Aupuni.

Eia hoi kekahi manao i hooholoia, mamua aku o ka hoolaha ana i ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai; e pili no ka Mokuna kanahakumamaono o na Kanawai e paa la i ka hoopii ana, mai ka Poe Luna hoona i na kumu kuleana aina, a i na Lunakanawai kiekie; a mai keia la aku, aole hiki i na ahahookolokolo e ae o keia aina ke hookolokolo no na kumu kuleana aina iloko o keia Aupuni.

Ua hooholoia ma ka Haleahaolelo, ma Honolulu, i keia la 10 o Dekemaba, M. H. 1845.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

MANAO LIKE I HOOHOLOIA.

I ka akoakoa ana o na Lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia o ko Hawaii Pae Aina, hooholoia keia manao.

No ka mea, ua paiia, a ua hoolahaia ma ka olelo Hawaii iloko o ka Nupepa, Ka Elele, ke Kanawai i kapaia 'He Kanawai hoonohonoho i mau Kuhina Alii ma Hawaii nei,' a hooholoia i ka la 29 o Okatoba, M. H. 1845, nolaila, e pai hou ia ia olelo ma ka olelo Enelani, iloko o ka Nupepa Polinesia, a hiki i ka pau ana o ka ma-

nawa i oleloia'i maloko, alaila, e kau ia Kanawai, a e lilo i Kanawai paa loa no keia Aupuni. Eia hoi kekahi olelo i hooholoia, mai ka la aku o ke pai ana ia olelo iloko o ka Nupepa Polinesia, e manaoia ke Kuhinanui, oia ke Kuhina Kalaiaina, a e hoonohoia na Luna e ae e like me ka olelo iloko o ia Kanawai.

Ua hooholoia ma ka Haleahaolelo, ma Honolulu, i keia la 26 o Ianuari, M. H. 1846.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

HE MAU OLELO AE LIKE

No ka hooko i ka Pauku 6 maloko o na Kuikahi i hooholoia ma Honolulu, iwaena o ke Aupuni o ko Hawaii Pae Aina, a me na Aupuni o Farani, a me Beritania Nui, i ka la 26 o Maraki, 1846, no ka barani, a me ka waina, a me na wai ikaika e ae.

I ka halawai ana o na Lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na Makaainana o ko Hawaii Pae Aina, hooholoia keia mau manao; mai keia la aku e kauia a ke kau nei i dute maluna o ka

1. Barani, rama, gini, huiki, araka, a me na wai ikaika e ae i puhiia, ina aole oi aku ka alekahola maloko, mamua o na hapahaneri he 55, i elima dala o ke galani.

2. Ka waina o na ano a pau, a me na wai hooikaika, a me na wai ikaika e ae, aole nae ke kalareta waina, ina aole oi aku ka alekahola maloko, mamua o 27 hapahaneri, hookahi dala o ke galani.

3. Ke kalareta waina, a me ka ale, a me ka pota, a me ka bia, a me ke kaida, a me na wai ikaika e ae i hoohuia, a me na wai hooikaika, a me na wai ikaika a pau, ina aole i oi ka alekahola maloko, mamua 18 hapahaneri, he hapalua o ke galani.

4. Ke kalareta waina, ale, pota, bia, kaida, a me na wai ikaika e ae i hoohuia, a me na wai hooikaika, a me na wai e ae i oi aku ka alekahola maloko, mamua o 18 hapahaneri, hookahi dala o ke galani.

5. Ka waina a pau loa, ale, pota, bia, kaida, a me na wai ikaika i hoohuia, a me na wai hooikaika, a me na wai ikaika e ae i oi aku ka alekahola maloko, mamua o 27 hapahaneri, elima dala o ke galani.

6. Ka wai ikaika i puhiia, a me ka waina o na ano a pau, a me ka ale, a me ka pota, a me na wai ikaika a pau i hoohuia, a me na wai hooikaika, a me na wai ikaika e ae i oi aku ka alekahola maloko, mamua o 55 hapahaneri, he umi dala o ke galani.

Pono i na Luna dute a pau ma na awa komo a pau loa, e koi aku a loaa mai na dute, a ina hoopaeia mai kekahi o ia mau waiwai me ka uku ole ia dute, e manaoia ua pale dute oia.

Pono i kela mea keia mea kuai nui, a kuai liilii, ina i hoopaapaa no kekahi mea i kuaiia, nana no e hoike mai i ka oiaio o kona uku ana i ke dute a ke Kanawai e olelo ai. O na wai ikaika a pau i hoopaeia mai me ka uku ole i ke dute, e lilo wale ia mau mea i ke Aupuni. O na moku a pau i lawe malu mai i kekahi o ia mau wai ikaika, ma ke ano kue i keia Kanawai, hiki no ke lawe ia moku, a ina maopopo i na hoike, e lilo no i ke Aupuni a e kuai ia aku. A e hooukuia ke Kapena o ia moku, a o ka luna waiwai paha, a me na kokua, a me na mea i hana pu, o na mea maluna o ka moku, a me na mea mauka, pakahi lakou i ke tausani dala hookahi, a hiki no ke hoopaa a kaa ia uku.

Ina hoopaeia mai ka rama i mea lawe hou aku, aole e hoihoiia kekahi dute. A o na palapala e ae i haawiia i na moku okohola, aole e komo iloko olaila ka ae ana i ke kuai, a me ka hoolilo ana i wai ikaika. A ina kuai iki na moku okohola ia mea, alaila, lilo lakou i moku kuai, a e kauia ka dute maluna o lakou e like loa no me na moku kuai a pau.

Ma keia Kanawai ua hookapu loa ia ka puhi rama ana. O ka mea hana kue i keia, e hooukuia oia i hookahi tausani dala a e hoopaaia oia a kaa.

Ua hanaia a holo ma ka Haleahaolelo, ma Honolulu, i keia la 3 o Aperila, M. H. 1846.

KAMEHAMEHA.

Ike maka, KEONI ANA.

OLELO AE LIKE.

I ka halawai ana o na Lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na Makaainana o ko Hawaii Pae Aina, hooholoia keia Manao.

Mai ka la aku o ke pai ana i keia ma ka Nupepa Polinesia, o na Haawina elua, a me ke kolu o ka Mokuna elua o ka Apana mua o ke Kanawai hoonohonoho i na hana i haawiia i na Kuhina o ko Hawaii Pae Aina, na olelo hoi i hooholoia ma ka Hale Ahaolelo i ka la 24 o Iulai i kela makahiki, e lilo no ia mau Haawina i Kanawai paa loa o ka Aina, a nolaila, e haawiia na palapala ae e kuai i na wai ikaika, a e malama i Hotela, a me na Hale hookipa, a me na Hale ahaaina, mamuli o ia Kanawai.

Ua hanaia, a hooholoia ma Honolulu, i keia la ekolu o Aperila, M. H. 1846.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

OLELO AE LIKE

No na Dute i kauia Aperila 3, 1846, maluna o na wai ikaika i laweia mai iuka nei.

I ka halawai ana o na Lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na Makaainana o keia Pae Aina, hooholoia keia manao ae like.

Ma keia olelo ua ae like ia ke Kuhina Waiwai ke hoihoi aku i ke dute; a ma na mea a pau ana e manao ai i ku i ka pololei, e koi aku i ke dute maalo wale no maluna o ka 'barani, waina, a me na wai ikaika e ae,' na mea hoi i kau dute ia ma ka olelo ae like i hooholoia i ka la ekolu o keia malama no ka hooko i na Pauku eono o na Kuikahi i hooholoia ma Honolulu me ke Aupuni o Farani, a me Beritania Nui.

Ua hooholoia no hoi keia, ua pono no i ua Kuhina la ke ae aku i ka pae ana o ia mau wai ikaika iuka nei, a malamaia i mea lawe hou aku, e malamaia nae ma kahi ana e manao ai he pono, na ka Luna dute e nana a malama; ua kauoha aku nae keia palapala ia ia e koi aku i palapala hoopaa no ka lawe hou aku, a e like ka nui o ka haule pōho, a e like hoi na olelo hoakaka me kana e manao ai he pono i mea e ko ai.

E hiki no hoi ia ia ma kona manao ke koi aku i ka wehe ana i na pahu i mea e huliia'i ke ano o na wai ikaika, i hookoia'i na Kanawai kau dute maluna o ia mau mea.

Ua hanaia ma ka Hale Ahaolelo ma Honolulu, i keia la 10 o Aperila, 1846.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

OLELO AE LIKE.

I ka akoakoa ana o na Lii Ahaolelo, a me ka Poeikohoia e na Makaainana o ko Hawaii Pae Aina, hooholoia keia manao ae like.

1. E kauia ke Kanawai, a me na Apana, a me na Mokuna, a me na Hoailona, a me na Haawina i oleloia malalo, a hooholo hope ia i ka la 27 o Aperila, M. H. 1846, a e lilo no ia i Kanawai paa loa no keia Aupuni; a o ka manawa e kau ai, aia no ia e like me ka olelo no kekahi, a me kekahi, a e heluia ka manawa, mai ka la aku o ke pai ana i keia iloko o ka Nupepa Polinesia; a mai na la aku o ke kau ana, e hoonoaia na Kanawai kahiko a pau i kue i na Kanawai hou. Pénei hoi,

KANAWAI ELUA, KAMEHAMEHA III.,

UA KAPAIA

HE KANAWAI HOONOHONOHO I NA HANA I HAAWIIA I NA KUHINA O KO HAWAII PAE AINA.

Aia maloko olaila,

APANA 1, maloko olaila,

MOKUNA 1, i kapaia, No ke Pai palapala o ke Aupuni.

Maloko olaila,

Haawina 1, i kapaia, No ke Pai palapala o ke Aupuni.

Haawina 2, i kapaia, No na Hoailona pai o ke Aupuni.

Haawina 3, i kapaia, Ka hoike ana o ka Puuku Pai palapala.

MOKUNA 2, i kapaia, No ke Kuai mauka nei.

Aia maloko olaila,

Haawina 1, i kapaia, No ka poe kuai Ukana, a me ka Waiwai, a me na mea Kalepa.

Haawina 2, i kapaia, No ke Kuai Rama.

Haawina 3, i kapaia, No na Hotela, a me na Hale hookipa, a me na Hale ahaaina.

Haawina 4, i kapaia, No na mea Dala.

Haawina 5, i kapaia, No ka poe Maauauwa, a me ka poe Piele.

Haawina 6, i kapaia, No na Nupepa, a me na Pepa pai mau.

MOKUNA 3, i kapaia, No ka hana ana i ka mea Hou maluna o ka Aina.

Aia maloko olaila,

Haawina 1, i kapaia, No na Alanui, a me na Alaloa, a me na Alahaka.

Haawina 2, i kapaia, No na pa Kuai, a me na wahi Kuai nui.

Haawina 3, i kapaia, No na Hale malamalama, a me na Mouo, a me na Kowa.

Haawina 4, i kapaia, No na hale Paahao, a me na wahi Hoopai.

Haawina 5, i kapaia, No ka Hooki ana, a me ka Hoopaa ana i na Holoholona hele hewa.

MOKUNA 4, i kapaia, No na Hana Kiaaina.

Aia maloko olaila,

Haawina 1, i kapaia, No ka Mare ana.

Haawina 2, i kapaia, No na mea i Hookiia, a me na Hookaawaleia.

Haawina 3, i kapaia, No ka Hooholo ana o na Luina kanaka maoli malunā o na Moku haolē.

Haawina 4, i kapaia, No ka Hopu ana i ka poe Mahuka mai ka Hoopai ana.

Haawina 5, i kapaia, No ka poe Hoomalu, a me na Koa.

Haawina 6, i kapaia, No na Waiwai Aupuni.

Haawina 7, i kapaia, No na Hana i Noonoo wale ia.

Haawina 8, i kapaia, No na Hana i Hoakaka ia.

MOKUNA 5, i kapaia, No na Kanaka Hawaii, a me ko na Aina e.

Aia maloko olaila,

Haawina 1, i kapaia, No na Lahui e, na Haole Hawaii, a me na Kanaka maoli.

Haawina 2, i kapaia, No ka Holo ana i ka Aina e.

Haawina 3, i kapaia, No ka Waiwai o na Haole i make kauoha ole.

MOKUNA 6, i kapaia, No na Kowa o na Mokupuni, a me ke Kuai, mai kekahi Awa, a i kekahi Awa, a me ka Lawaia ana.

Aia maloko olaila,

Haawina 1, i kapaia, No na Mokuna makai.

Haawina 2, i kapaia, No na Palapala o ko Hawaii mau Moku.

Haawina 3, i kapaia, No ke Kalepa ana mai kekahi Awa, a i kekahi Awa.

Haawina 4, i kapaia, No na Eke Palapala mai kekahi Mokupuni, a i kekahi Mokupuni.

Haawina 5, i kapaia, No ko ke Aupuni, a me ko ke Kanaka pono i ka Lawaia ana.

MOKUNA 7, i kapaia, No ko Hawaii Waihona Aina.

Aia iloko olaila,

Haawina 1, i kapaia, Ka Hoolilo ana i na Aina o ka mea Aina i ke Aupuni.

Haawina 2, i kapaia, No ka Hoolilo ana aku i na Aina o ke Aupuni.

Haawina 3, i kapaia, O ka Uku Makahiki o ka Waiwai paa, a me ka Poho haule, a me ka Hoi hou ana o na Aina.

Haawina 4, i kapaia, No na Luna hoona i na kumu kuleana Aina.

APANA 2, i kapaia, No ko na Aina e.

Aia maloko olaila,

MOKUNA 1, i kapaia, No na Luna Hoouna i ka Aina e.

MOKUNA 2, i kapaia, No na pono o ke Ku i ka Wa, a me ke Kaua.

MOKUNA 3, i kapaia, No na Hana maloko o keia Aupuni i pili i ko na Aina e.

Aia maloko olaila,

Haawina 1, i kapaia, No ka Hopu ana i ka poe Mahuka mai ka Hoopai ana.

Haawina 2, i kapaia, No ka Holo ana i ka Aina e.

Haawina 3, i kapaia, No ka Waiwai o na Haole make Kauoha ole.

Haawina 4, i kapaia, No na Palapala Moku no ko Hawaii poe Moku.

Haawina 5, i kapaia, No ka Hoi hou ana o ka Aina i ke Aupuni.

APANA 3, i kapaia, Ka Oihana no ka Waiwai Aupuni.

Aia maloko olaila,

MOKUNA 1, i kapaia, No na Dute Kahiki.

Aia maloko olaila,

Haawina 1, i kapaia, No ka Hiki ana mai o na Moku kahiki.

Haawina 2, i kapaia, No ka Holo ana aku o na Moku kahiki.

Haawina 3, i kapaia, Kanawai pili i kekahi Awa, a me kekahi.

Haawina 4, i kapaia, Papa hoakaka i na Dute, a me na Koina, a me ka lilo i pili i ka Mokuna mua o ka Apana ekolu.

Haawina 5, i kapaia, Papa hoakaka i na Uku i pili i ka Mokuna akahi o ka Apana ekolu.

Haawina 6, i kapaia, No ka Hoike ana o na Luna i oleloia ma ka Mokuna akahi, Apana ekolu.

MOKUNA 2, i kapaia, No ka Auhau ana Mauka nei.

Aia maloko olaila,

Haawina 1, i kapaia, No ka Auhau Kino.

Haawina 2, i kapaia, No ka Auhau Aina.

Haawina 3, i kapaia, No ka Auhau Hana.

Haawina 4, i kapaia, No ka Waiwai Auhau, a me ka Auhau Waiwai.

Haawina 5, i kapaia, No ke Ano o ka Auhau ana.

MOKUNA 3, i kapaia, No na Dala Koina o na Oihana, a me ke Dala loaa wale, a me ke Kumu lilo, a me ka Aie, a me ka Uuku hapahaneri, a me na Uku e ae.

Aia maloko olaila,

Haawina 1, E Hoakaka ana i ka Uku ma ka Oihana Kalaiaina.

Haawina 2, E hoakaka ana i ka uku ma ka Waihona no ke na Aina e.

Haawina 3, E hoakaka ana i ka Uku ma ka Waihona no ke Aopalapala.

Haawina 4, E hoakaka ana i ka Uku ma ka Waihona Kanawai.

Haawina 5, i kapaia, No ka Nana Helu, a me ka Hoohalike ana i na Mooaie i pili io ia nei.

MOKUNA 4, i kapaia, No ka Hooponopono i na mea Dala, a me na Dala pai.

Aia maloko olaila,

Haawina 1, i kapaia, No ka Uku Hoopanee.

Haawina 2, i kapaia, No na mea Ana.

MOKUNA 5, i kapaia, No na Dala Uku, a me na Uku Hoopai, a me na Dala Haule Poho.

MOKUNA 6, i kapaia, Ko ke Aupuni Waiwai puka.

APANA 4, i kapaia, Ka Waihona no ke Aopalapala.

Aia maloko olaila,

MOKUNA 1, i kapaia, No na Oihana Makua.

MOKUNA 2, i kapaia, No na Hana ku pono i na Keiki.

MOKUNA 3, i kapaia, No na Kula Aupuni, a me na Kula Pualu.

MOKUNA 4, i kapaia, No ko ke Aupuni kokua ana i na Kula Pualu.

MOKUNA 5, i kapaia, No ke kokua ana i na Anaina Pule, a me ke Kukulu ana i Hale Pule.

MOKUNA 6, i kapaia, No ka Hoopai i pili i na mea o na Kamalii, a me na Hale Kula, a me na Hale Pule.

APANA 5, i kapaia, Oihana Kanawai.

Aia maloko olaila,

HOAILONA 1, i kapaia, Ka Hana a ke Kokua Lunakanawai no ka poe Ahaolelo.

HOAILONA 2, i kapaia, Ka hana a ke Kokua Lunakanawai i ka poe o ke Aupuni nana e hooko.

Aia maloko olaila,

MOKUNA 1, i kapaia, No na Luna hooko malalo o na Lunakanawai.

MOKUNA 2, i kapaia, No na Luna hooko pili ole i na Lunakanawai.

Aia maloko olaila,

Haawina 1, i kapaia, No ke Kakau Kope i na Palapala hoolilo.

Haawina 2, i kapaia, No ke Kakau Kope ana i na Kauoha Waiwai, a me na Hoike ana.

Haawina 3, i kapaia, No ka Oihana Kakau Kope.

MOKUNA 3, i kapaia, No ka Hoopii ana ma ke Kanawai, a me ke Pale ana.

MOKUNA 4, i kapaia, No ka Hoopii ana no na hewa,

A me na Olelo pili io ia nei o na Apana a pau, a me na Olelo pili io ia nei no ke Kanawai hoonohonoho i na Hana i haawiia i na Kuhina.

2. Eia hoi kekahi mea i hooholo like ia, e kau koke ka Apana mua o ua Kanawai la ke hiki i ka manawa e pai ia'i e like me ka olelo maluna, eia nae na olelo i hookoeia aole e kau koke, o na olelo a pau iloko olaila, a iloko hoi o ka Apana elua, a me ke kolu, e koi ana i na lahui e e lawe mai, a hoike i palapala hoomalu, ke hele mai lakou e noho ma keia Aupuni. Aole e kau ia Kanawai a hala ka makahiki okoa mai ka la aku o ke pai ana i keia.

Eia kekahi mea i hookoeia, o ka Pauku ehiku o ka Haawina eha o ka Mokuna eono o ia Apana mua, aole ia e kau, a kauoha ka Moi pela ma ka Palapala hoolaha mahope iho o ka olelo ana iloko o ka Ahakukakuka Malu.

Eia hoi kekahi mea i hookoe ia o ka Haawina akahi o ka Mokuna aha o ia Apana mua, i kapaia, 'No ka Mare ana.' aole ia e kau, a hala na la he kanaiwa mai ka manawa aku o ke pai ana.

3. Eia hoi kekahi mea i hooholo like ia, e kau koke no ka Apana elua o ia Kanawai i ka wa e pai ia'i.

4. Eia hoi kekahi mea i hooholo like ia, e kauia ka Apana ekolu o ia Kanawai ke hiki aku i na la he kanaono mai ka la aku o ke pai ana o keia.

Aka, ua hookoeia ka Haawina akahi, ka lua, a me ke kolu o ka Mokuna ekolu, i kapaia, 'No ke dala koina o na Oihana, a me ke dala loaa wale, a me ke kumu lilo, a me ka hoaie, a me ka uku hapahaneri, a me na uku e ae,' e kau koke ia no kela mau Haawina, ke paiia keia olelo.

5. Eia kekahi olelo i hooholo like ia. E kauia ka Apana eha o ia Kanawai, i kanaiwa la mahope iho o ke pai ana i keia olelo ae like.

6. Eia hoi kekahi olelo i hooholo like ia. E kauia ka Apana elima o ia Kanawai i kanaono la mahope iho o ke pai ana i keia. Ua hookoeia nae ka Mokuna ekolu, i kapaia, "Na hoopii Kanawai, a me na pale aku." E kau koke no ia ke pai ia keia olelo. Mamua o ke kau ana i Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai e lilo i ka Lunakanawai, a i na Lunakanawai i hoonohoia no Honolulu ma-

muli o ka Haawina elima o na olelo pili io ia nei ma ka hope o ke Kanawai a keia palapala e hoolaha ai, e lilo ia ia, a ia lakou paha, na hana i haawiia i ka Lunakanawai koikoi, a me na Lunakanawai kaapuni, i oleloia ma ka Apana elima, a hana hoi mamuli o ka Mokuna 46, o na Kánawai kahiko, aole nae ma ke ano kue i na Kanawai hou. Mamua o ke kau ana ia Kanawai, o ka Mokuna 46, oia no ke Kanawai hoonohonoho Oihana Lunakanawai o ko Hawaii Pae Aina i oleloia ma ke Kanawai a keia palapala i kau ai, aole nae na olelo o ia Mokuna i hooleia.

7. Eia hoi kekahi olelo i hooholo like ia. E kau koke ia na olelo pili io ia nei o ke Kanawai a keia palapala ae like e olelo ai, i ka wa e paiia'i keia, a e paiia no hoi ia maloko o ka Nupepa Polinesia, a me kekahi Nupepa maoli a ke Kuhina Kalaiaina e olelo ai.

Ua hanaia ma ka Hale Ahaolelo ma Honolulu i keia la 27 o Aperila, M. H. 1846.

KAMEHAMEHA.

KEONI ANA.

PAPA KUHIKUHI.

		Aoao.
Aie o ka Moi, na ka Hakupuuku e uku,	Pauku 6,	150
Aina Aupuni, ano o ka loaa ana,	Haawina 1,	74—77
Aopalapala, kona waihona,	Apana 4,	151—171
Auhau aina,	Haawina 2,	127, 128
Auhau, ano o ka auhau ana,	Haawina 5,	132—134
Auhau hana,	Haawina 3,	128—130
Auhau kino,	Haawina 1,	127
Auhau mauka nei,	Mokuna 2,	125—134
Auhau waiwai,	Haawina 4,	130—132
Aha kukakuka malu,	Pauku 11, 18,	11, 13
Alanui, alahaka, alaloa,	Haawina 1,	37, 38
Ana, na mea ana,	Haawina 2,	145, 146
Anaina pule, ko ke Aupuni kokua ana,	Mokuna 5,	167—169
Apana 1, oihana Kalaiaina,		16—87
Apana 2, ko na Aina e,		88—89
Apana 3, no ka Oihana waiwai,		100—151
Apana 4, oihana Aopalapala,		151—171
Apana 5, oihana Kanawai,		172—210
Apana auhau, maheleia,	Pauku 2,	125, 126
Apana kula, maheleia,	Pauku 1,	157
Awa komo, na Kanawai i pili,	Haawina 3,	115—119
Awa komo a puka,	Pauku 12,	105
Eke palapala,	Haawina 4,	69, 70
Ia o ke Aupuni,	Haawina 5,	70—73
Ilamuku,	Mokuna 1,	178—183
Oihana aopalapala,	Apana 4,	151—171
Oihana kalaiaina,	Apana 1,	16—87
Oihana kanawai,	Apana 5,	172—210
Oihana makua,	Mokuna 1,	153—155
Oihana waiwai,	Apana 3,	100—151
Ohana Aupuni,	Pauku 5,	150
Okohola, ko lakou kuai ana,	Pauku 17,	111

		Aoao.
Ululaau, no ke Aupuni no ia, . .	Pauku 7,	149
Uku hoopaiia me na dala poho, .	Mokuna 5,	146. 147
Uku hoopanee, ...	Haawina 1,	144, 145
Uku makahiki o ka Moi, . .	Pauku 5,	150
Uku makahiki o ka Puuku pai palapala,	Pauku 4,	22
Uku makahiki no na Kuhina, . .	Pauku 28,	15
Uku makahiki no na Kuhina, . .	Pauku 5,	150
Uku makahiki no ka Waiwai paa, .	Haawina 3,	81—84
Uku no ka poe mahuka, . . .	Pauku 15,	118
Uku no na Leta, ...	Haawina 4,	69, 70
Uku no na mea a pau i oleloia ma ka Mokuna 1, o ka Apana 3, . .	Haawina 4, 5,	120—124
Ha, hiki no ke hoomoe, . . .	Pauku 5,	148
Haalele ana i keia aina, . . .	Haawina 2,	96, 97
Hae o ka Moi, aia no i ke Kuhi. Kalai.,	Pauku 5,	17
Haole hoohiki, ...	Pauku 10, 11,	61
Haole holo mai, palapala hoomalu, .	Pauku 1,	58
Haole make hauoha ole, . . .	Haawina 3,	62—64
Haku puuku, ...	Pauku 6, 7,	150
Hale ahaaina, hotela, hookipa, . .	Haawina 3,	27—29
Hale kula, kukulu ana, . . .	Pauku 6,	158
Hale malamalama, kowa, . .	Haawina 3,	39, 40
Hale paahao, hale hoopai, . .	Haawina 4,	40, 41
Hana a ke kokua Lunakanawai, .		
no ka poe Ahaolelo, . .	Hoailona 1,	173—176
no ka poe Hooko kanawai, .	Hoailona 2,	176—178
Hana a na keiki, ...	Mokuna 2,	155, 156
Hana a na makua, ...	Mokuna 1,	153—155
Hana a na Kiaaina, . . .	Mokuna 4,	43—57
Hana i hoakaia, ...	Haawina 8,	57
Hana hou maluna o ka Aina, . .	Mokuna 3,	36—43
Hana hou, ka mahele ana ia hana, .	Pauku 2,	37
Hana noonowaleia, ...	Haawina 7,	57
Helu ana i na kanaka, . . .	Pauku 3, 4,	171
Hemahema o na haole lahui e, .	Pauku 4,	59
Hoailona pai, ano o ia hoailona, .	Pauku 2,	21
Hoailona pai, na ka Puuku e malama,	Pauku 5,	17
Hoailona, na pepa pono e hoopili iho,	Pauku 1,	20
Hoakukakuka malu, na ke Alii e koho,	Pauku 18,	12
Hoi hou ana o ka Aina, . . .	Haawina 3,	81—84
Hoi hou ana o ka Aina, . , .	Haawina 5,	99
Hoike ana o ka Puuku pai palapala, .	Haawina 3,	21, 22
Hoike ana o na Kiaaina, . . .	Pauku 20,	13
Hoike ana o na Kiaaina, . . .	Pauku 2,	56
Hoike ana o na Luna i oleloia,	Mok. 1, Apa. 3, Haaw. 6,	124, 125

		Aoao.
Hoohiki ana o na haole, . . .	Pauku 10, 11,	61
Hoohilo ana aku i ko ke Aupuni aina,	Haawina 2,	78—81
Hoolilo ana i ka Aina i ke Aupuni, .	Haawina 1;	74—77
Hooki ana, a hookaawale ana o na mea Mare,	Haawina 2,	48—51
Hoopai ana i na Kamalii a me na Makua, na Kahu a me na Haumana,	Mokuna 6,	169, 170
Hoopii ana ma ke Kanawai, . .	Mokuna 3,	196—203
Hooponopono ana i na mea Dala, .	Mokuna 4,	143—146
Holo ana i ka Aina e, . . .	Haawina 2,	96, 97
Holo ana aku o na Moku kahiki, .	Haawina 2,	113, 114
Holo ana o na Kanaka i ka Aina e, .	Haawina 2,	62
Holo ana o na Kanaka i Luina, .	Haawina 3,	51—53
Holoholona hele hewa, . . .	Haawina 5,	41—43
Holoholona, e auhauia, . . .	Haawina 7, 9,	131
Hotela, hale ahaaina, hookipa, . .	Haawina 3,	27—29
Honolulu, Kanawai i pili ia Awa, .	Pauku 4, 5,	115, 116
Hope luna Dute, ...	Pauku 4, 7,	103
Hopu ana i ka poe mahuka, . .	Haawina 1,	94—96
Hopu ana i ka poe mahuka, . . .	Haawina 4,	53
Kaua, a me ke ku i ka wa, . .	Mokuna 2,	93, 94
Kahukula, koho ana, . . .	Pauku 2,	157
Kahukula, aole e auhauia, . .	Pauku 1,	170
Kahukulu, ko lakou uku, . .	Pauku 17,	162
Kakau kope ana i na kauoha waiwai,	Haawina 2,	192
Kakau kope ana i na palapala hoolilo,	Haawina 1,	189—192
Kalepa ana mai kekahi awa a i kekahi awa,	Haawina 3,	67, 68
Kamalii, ka hoopai ana, . . .	Mokuna 6,	169, 170
Kanaka Hawaii, a me ko na Aina e, .	Mokuna 5,	58—64
Kanikela, hiki no ke malama i na Luina,	Pauku 6, 12,	116—118
Kiaaina, o lakou ma ka Ahaku. Malu,	Pauku 20,	13
Kiaaina, ko lakou hoike ana, . . .	Pauku 20,	13
Kiaaina, maheleia ka lakou hana, .	Pauku 4,	44
Kiaaina, na hana a lakou e hana'i, .	Pauku 21, 22,	14
Kiaaina, na hana a lakou e hana'i, .	Mokuna 4,	43—57
Koa, a me na makai, . . .	Haawina 5,	53—55
Koina i pili i ka Apana 3, Mokuna 1,	Haawina 4,	120—123
Koina no ka Oihana Kalaiaina, .	Haawina 1,	135—139
Koina no ko na Aina e, . . .	Haawina 2,	139
Koina no ke Aopalapala, . . .	Haawina 3,	139
Koina no ka Waihona Kanawai, .	Haawina 4,	140
Koolau, kula nui malaila, . . .	Pauku 4,	164
Kokua i ka inaina pule, . . .	Mokuna 5,	167—169
Kokua lunakanawai, he Kuhina ia, .	Pauku 2,	9
Kokua lunakanawai, kana hana no ka poe Ahaolelo, . . .	Hoailona 1,	173—176

		Aoao.
Kokua lunakanawai, kana hana no ka Poeikohoia, ...	Pauku 2—5,	174—176
Kokua lunakanawai, kana hana i ka poe Hooko kanawai, . .	Hoailona 2,	176—178
Ko na Aina e, Apana e pili, . . .		88—99
Kowa, a me na Mokupuni, a me na Awa,	Mokuna 6,	64—73
Kowa, hale malamalama, mouo, . .	Haawina 3,	39, 40
Kuai ana i ka Aina, . . .	Haawina 1,	74—77
Kuai ana mauka nei, ...	Mokuna 2,	22—36
Kuai ana, mahele ana, ...	Pauku 3,	23
Kuai ukana, a me ka waiwai e ae, .	Haawina 1,	23, 24
Kuai kukaa, ...	Pauku 2, 4,	23, 24
Kuai ku dala, ...	Haawina 4,	30—33
Kuai liilii, ...	Pauku 3, 4,	24
Kuai mauauwa ana, ...	Haawina 5,	33—35
Kuai rama ana, ...	Haawina 2,	25—27
Ku i ka wa, a me ke kaua, . .	Mokuna 2,	93, 94
Kuhina Aopalapala, . . .	Apana 4,	151—171
Kuhina, e uku makahiki ia lakou, . .	Pauku 28,	15
Kuhina, e uku makahiki ia lakou, . .	Pauku 5,	150
Kuhina, elima o lakou e koho ia, .	Pauku 1,	9
Kuhina, o ko lakou hoohiki ana, .	Pauku 27,	15
Kuhina, hiki no ke hoopii e hewa lakou,	Pauku 4,	9
Kuhina Kalaiaina, ...	Apana 1,	16—87
Kuhina, ko lakou inoa kapa, . . .	Pauku 2,	9
Kuhina, ko lakou Kukakuka Malu ana,	Pauku 11,	11
Kuhina, na makahiki e hiki ai i Kuhina,	Pauku 5,	10
Kuhina no ko na Aina e, . .	Apana 2,	88—99
Kuhina Waiwai, ...	Apana 3,	100—151
Kukakuka Malu, na mea komo,	Pauku 11, 18, 20,	11—13
Kukulu ana i na hale kula, . .	Pauku 6,	158
Kula Aupuni, a me na kula pualu, .	Mokuna 3,	157—163
Kula Alii, ma Honolulu, . . .	Pauku 5—12,	164—167
Kula Letera, a kula nui, ...	Pauku 1,	163
Kula ma Koolau, ...	Pauku 4,	164
Kula nui, o Lahainaluna, . .	Pauku 4,	164
Kula wahine, ma Wailuku, . .	Pauku 4,	164
Kula Pualu, ko ke Aupuni kokua ana,	Mokuna 4,	163—167
Kumu kula, ...	Mokuna 3,	157—163
Kumu kula, aole e auhauia, . .	Pauku 1,	170
Lahaina, kanawai i pili ia Awa, .	Pauku 5,	115
Lahainaluna, kulanui olaila, . .	Pauku 4,	164
Lahui e, e lawe mai i Palapala hoomalu,	Pauku 1,	58
Lawaia ana.	Haawina 5,	70—73
La Sabati, hoomaluia, . . .	Pauku 8,	152

		Aoao.
Leo o ke Aupuni, ...	Pauku 4,	18
Leo o ke Aupuni, ka nui o na pepa e haawiia,	Pau. 5,	19
Leo o ke Aupuni, ka uku ana no ia,	Pauku 1,	135
Lepa, hina ana, ...	Pauku 5, 6,	129
Leta, ka uku ana no ia, ...	Pauku 1—6,	123
Loko paakai, no ke Aupuni no, .	Pauku 6,	148
Luina i hookuuia, ...	Pauku 6—9,	116, 117
Luina kanaka maoli, ko lakou holo ana,	Haawina 3,	51—53
Luina mahuka, ...	Pauku 10, 12, 15,	117, 118
Lunaauhau, e hoonohoia, . .	Pauku 1,	125
Luna awa, hahi e komo ai na moku,	Pauku 8—11,	104
Luna hana, ...	Pauku 4,	129
Luna hoouna i ka Aina e, . .	Mokuna 1,	92, 93
Luna hooko kanawai:	Mokuna 2,	178—196
Luna hoona kumu kuleana aina, . .	Haawina 4,	84—87
Luna kakaolelo i holo mai nei, .		88—91
Luna kula, na ke kahu e hoonoho, .	Pauku 2,	157
Luna kula, aole e auhauia, . .	Pauku 1,	170
Luna kula, ko lakou uku, . .	Pauku 17,	162
Luna leta, ...	Haawina 4,	69, 70
Luna mai, ...	Pauku 8—11,	104
Luna makai, ...	Pauku 17,	183
Luna pai palapala, ...	Pauku 1,	18
Luna dute, ...	Pauku 3—8,	102—104
Luna dute, ...	Pauku 13,	118
Luna dute, ...	Haawina 5, 6,	124—125
Maauauwa, a me ka piele, . .	Haawina 5,	33, 34
Mahuka ana o na haole, e hopuia, . .	Haawina 4,	53
Makai, a me na koa, ...	Haawina 5,	53—55
Makainui, ...	Pauku 12,	182—188
Malihini, e lawe mai lakou i Palapala hoomalu, ...	Pauku 1,	58
Manawalea ana a na 'lii, ...	Pauku 3,	164
Mare ana, ...	Haawina 1,	44—48
Mare ana o na haole, ...	Pauku 1,	44
Misionari, aole uku i ka Dute, .	Pauku 14,	110
Moi, ia ia ka hoakoakoa i ka poe Kukakuka Malu, ...	Pauku 13,	11
Moi, hoike na Kuhina ia ia i na mea nui a pau,	P. 12,	11
Mouo, halemalamalama, kowa, .	Haawina 3,	39, 40
Moku kalepa pili aina, ...	Haawina 3,	67, 68
Mokuna o ke Aupuni, ...	Haawina 1,	64, 65

		Aoao.
Nana helu ana, ...	Haawina 5,	140—143
Nana helu, na ka Moi e koho ia ia, .	Pauku 1,	140
Nupepa, a me na pepa pai mau, .	Haawina 6,	35, 36
Nupepa Polinesia, ...	Pauku 4,	18
Nupepa Polinesia, uku, . . .	Pauku 1,	13ç
Pailota, ...	Pauku 8, 10,	104
Pailota, kana hana, ...	Pauku 2—4,	105—107
Pai palapala o ke Aupuni, . .	Haawina 1,	18—22
Pa kuai, a me na wahi kuai nui, . .	Haawina 2,	39
Palaualelo, e hopuia, . . .	Pauku 4,	148
Palapala ae mua na ka poe okohola,	Pauku 17,	111
Palapala ae hope na ka poe okohola,	Pauku 17,	111
Palapala hookomo waiwai maalo, .	Pauku 11,	109
Palapala hookuu Luina, ...	Pauku 9,	117
Palapala hookuu moku, ...	Pauku 1,	113
Palapala hoolilo, kakau kope ana, .	Haawina 1,	189—192
Palapala hoomalu, ...	Haawina 2,	96, 97
Palapala hoopaa a ka Hamuku, .	Pauku 4,	179
Palapala hoopaa a ke Kapena no ka poe holo,	Pau. 3,	52
Palapala hoopaa a ka mea kalepa mai kekahi awa a i kekahi awa, .	Pauku 3,	68
Palapala hoopaa a ka mea kuai rama,	Pauku 3,	25
Palapala hoopaa a ka mea ku dala, .	Pauku 5,	31
Palapala hoopaa a ka Luna awa, .	Pauku 1 ,	105
Palapala hoopaa a ka Luna dute, .	Pauku 3,	102
Palapala hoopaa a ka mea maauauwa,	Pauku 3,	33
Palapala hoopaa no ka uku i ke dute,	Pauku 20,	112
Palapala hoopaa no ka hookuu i na Luina,	Pauku 7,	116
Palapala hoopaa i na Makainui, .	Pauku 17,	184
Palapala hoopaa, Pailota, . .	Pauku 9,	104
Palapala kauoha, kakau kope ana, .	Haawina 2,	192
Palapala kuai, ...	Haawina 1,	23, 24
Palapala kuai kukaa, . . .	Pauku 2, 4,	23
Palapala kuai liilii, ...	Pauku 3,	24
Palapala kumu, ...	Pauku 4,	158
Palapala mare, ...	Pauku 9,	47
Palapala moku, no na moku Hawaii,	Haawina 2,	65, 66
Papa hoakaka i na koina, . .	Haawina 4,	120—123
Pepa pai mau, a me na Nupepa, .	Haawina 6,	35, 36
Piele, a me ka maauauwa, . .	Haawina 5,	33, 34
Poalua, ua hooliloia no na kula, .	Pauku 10,	160
Poe hoomalu, a me na koa, . .	Haawina 5,	53—55
Poe mahuka, e hopuia, . . .	Haawina 1,	94—96
Poolua, na keiki, ...	Pauku 8,	47
Poolua, na keiki, ...	Pauku 5,	154
Pouda, pu, papu, poka, . . .	Haawina 6,	55—57
Poho haule, ...	Mokuna 5,	146, 147

		Aoao.
Pono o ke ku i ka wa, a me ke kaua,	Mokuna 2,	93, 94
Puuku, haku, ...	Pauku 6, 7,	150, 151
Puukuu pai palapala, . . .	Pauku 3,	18
Puukuu pai palapala, kona hoike ana,	Haawina 3,	21, 22
Pule, ko ke Aupuni kokua ana, .	Mokuna 5,	167—169
Pule kue i ka pope, ko ke Aupuni ia,	Pauku 7,	152
Puna, a me na papa koa, . .	Pauku 2,	148
Waihona Aina, ...	Mokuna 7,	74—87
Waihona maloko o ka Oihana Kalaiaina,	Pauku 2,	16
Waihona no ka auhau mauka nei, .	Mokuna 2,	125
Waihona no ko Aopalapala, . .	Apana 4,	151—171
Waihona no na Dute kahiki, . .	Mokuna 1,	101—125
Waihona no ko na Aina e, . .	Apana 2,	88, 99
Waiwai auhau, ...	Haawina 4,	130—132
Waiwai Aupuni, ...	Haawina 6,	55—57
Waiwai a na haole make, . .	Haawina 3,	62—64
Waiwai paa, uku makahiki, . .	Haawina 3,	81—84
Dute kahiki, ...	Mokuna 1,	101—125
Sabati, hoomaluia, ...	Pauku 8,	152, 153